

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University Journal

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2562 Vol.13 No.3 September - December 2019

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/sskrujournal/index>

ผู้เชี่ยวชาญประเมินบทความ (Peer Reviews)

สาขาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ / จิตวิทยา

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ณ ลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา จันทศิริลา
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สฎาญ ธีระวงษ์ชิตระกูล
รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ่นแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐมัย ศักดิ์ปกรณ์กานต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณตพันธ์ เกียรประภากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย สุขจิตต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ ศิลาบุตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุศักดิ์ ศรีภู่จำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ ทองพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ชัย สุพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬารัตน์ บุษบก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร
ดร.พิมล วิเศษสังข์

สาขาเศรษฐศาสตร์ / บริหารธุรกิจและการจัดการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จุริพร จันทร์พานิชย์
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระกิตต์ เสารัม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารณ วิงวอน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหสา พลนิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทธร ทวีจันทร์

สาขาสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน พรหมโสภา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพียรธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์
รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีรธรรม สมนึก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ ศิริเวชพันธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธมาภรณ์ พุมพิง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา มูลปันใจ
ดร.ปณณทัต กลียา

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยบูรพา
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สารจากอธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมมีศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพที่หลากหลายเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป สู่เป้าหมายการเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งการเรียนรู้สู่สังคมท้องถิ่นและเป็น “Green University” และพัฒนา “Smart University” อันเป็นการมองภาพเชิงรุก คือ การพัฒนาทางด้านวิชาการและวิชาชีพได้คำนึงถึงมิติบูรณาการและองค์รวมของการพัฒนาภายใต้โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ ส่วนหัวใจคือ โครงสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในปัจจุบันและอนาคต ส่วนที่เป็นปัจจัยคือ สังคมสารสนเทศ สังคมฐานความรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ และอุดมศึกษาอนาคตเป็นทั้ง “การเตรียมคนเข้าสู่ชีวิต และการปรับแต่งคนเข้าสู่งาน” เพื่อให้อุดมศึกษาสร้างสังคมเป็นสังคมความรู้ สังคมอุดมปัญญา

โดยเฉพาะการจัดการศึกษามุ่งเน้นเพื่อสรรค์สร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านสู่สาธารณะชนด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านวารสารวิชาการนั้นเป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน เมื่อได้องค์ความรู้ใหม่แล้ว เพื่อให้องค์ความรู้นั้นเกิดประโยชน์กับชุมชน สังคมและประเทศชาติ จำเป็นที่จะต้องมีการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ซึ่งเวทีที่สำคัญที่สุดเวทีหนึ่งที่เผยแพร่องค์ความรู้ใหม่นั้นก็คือการทำวารสารทางวิชาการเพื่อเป็นเวทีให้กับคณาจารย์ นักวิจัย และบุคลากร ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ผ่านไปสู่สาธารณะ หวังว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นเวทีให้กับคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากร ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้ใช้เป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อประยุกต์ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุภาพแสนยากร)

รักษาราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บทบรรณาธิการ

ก่อนอื่นผมขอขอบคุณทางมหาวิทยาลัยที่ไว้วางใจมอบให้ผมเป็นบรรณาธิการวารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และขอขอบคุณกองบรรณาธิการชุดเดิม ตลอดถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ได้จัดทำและพัฒนาวารสารของมหาวิทยาลัยจนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไป ผมรู้สึกเป็นเกียรติและมีความพร้อมอย่างยิ่งที่จะสานงานต่อ และด้วยความร่วมมือจากทุกท่าน ก็เชื่อได้ว่าเราจะสามารถยกระดับคุณภาพวารสารของเราสู่มาตรฐานนานาชาติได้ในระยะต่อไป

เมื่อกล่าวถึงการทำการวารสาร ผมอยากเรียนว่า ผมเป็นคนที่รักและให้ความสำคัญกับวารสารทางวิชาการมาตลอดชีวิต นับตั้งแต่สมัยที่เป็นนักศึกษาที่วิทยาลัยครูมหาสารคาม (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม) ผมได้มีส่วนรวมเป็นกองบรรณาธิการและนักเขียนประจำวารสารซึ่งเป็นวารสารของวิทยาลัยครูมหาสารคามสมัยโน้น และเมื่อมาทำงานเป็นศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ซึ่งมีหน่วยงานประจำอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานีผมก็ได้ริเริ่มทำ ศน. สาร เพื่อเผยแพร่งานวิชาการและประสานสัมพันธ์งานการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในความรับผิดชอบ 8 จังหวัดหลายปี จนกระทั่งได้โอนย้ายมาเป็นอาจารย์ที่สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี) และหลังเปิดสอนหลักสูตรปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาได้ 4 ปี ก็ได้ออกวารสารประจำสาขาชื่อ “บัวบานจิต” มาตั้งแต่ปี 2544 ซึ่งเชื่อว่าหลายท่านอาจจะไม่ทราบว่าวารสารบัวบานจิตนั้นเป็นวารสารของสาขาวิชาบริหารการศึกษาเป็นเจ้าของ ไม่ใช่ว่าของคณะครุศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัย และปัจจุบันนี้ดำเนินงานมาเป็นปีที่ 19 แล้ว และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1 ครับ

ตอนแรกที่มีการตั้งฐานข้อมูล TCI ขึ้นในประเทศไทย ผมเองก็ไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะเห็นว่าวารสารแต่ละวารสารน่าจะมีคุณค่าและอิสระเป็นของตนเอง จึงไม่เสนอวารสารเข้ารับการพิจารณาเพื่อจัดเข้าฐานข้อมูล TCI แต่ต่อมา หลังจากศึกษาการดำเนินงานเรื่องนี้มาระยะหนึ่งพบว่าฐานข้อมูล TCI ได้สร้างความเข้มแข็งและตื่นตัวของวารสารวิชาการในประเทศไทยอย่างมาก ผมจึงได้ส่งวารสารของสาขาเข้าสู่ฐาน และชื่นชมการทำงานของคณะทำงานของฐานข้อมูลมาตลอด แต่เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายนนี้เอง ทางกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ได้เชิญผู้แทนจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศไปรับฟังแนวโน้มในการปรับเกณฑ์การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีหลายประเด็น แต่ประเด็นที่อยากนำมากล่าวถึงในบทบรรณาธิการนี้คือ เกณฑ์การเผยแพร่ผลงานของนักศึกษาในการสำเร็จการศึกษา ที่จะยกเลิกการตีพิมพ์ผลงานในวารสารในประเทศ เพื่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา ทั้งระดับปริญญาโท และปริญญาเอก โดยเฉพาะในระดับปริญญาเอกนั้น ในกรณีการตีพิมพ์นั้น ให้ตีพิมพ์ระดับนานาชาติเท่านั้น เป็นเกณฑ์ที่ผมไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการบ่อนทำลายวารสารทางวิชาการของประเทศแน่นอน ถ้าต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสนาเดียวกันก็ยกระดับคุณภาพวารสารของไทยด้วยนั้น ต้องให้ออกาสการตีพิมพ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น กำหนดว่า วิทยานิพนธ์ที่มีผลการประเมินระดับดีมาก หรือ every good ต้องได้รับการตีพิมพ์ระดับนานาชาติ เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งคือการไม่ยอมรับให้ผลการร่วมประชุมวิชาการที่มี Proceeding เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาโทนั้น จะทำให้ความตื่นตัวในการประชุมสัมมนาทางวิชาการในประเทศเฉาตายเช่นกัน ส่วนการเพิ่มความเข้มขันทางวิชาการโดยให้ผลงานวิทยานิพนธ์ได้รับการประเมินจากบุคคลภายนอกก่อนการสอบนั้นอาจจะช่วยยกระดับคุณภาพได้ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามผมเห็นว่าการเผยแพร่ผลงานวิชาการในวารสารเป็นสื่อกลางสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการได้มากกว่าการทำวิทยานิพนธ์แล้วขึ้นหิ้ง หรือประเมินโดยบุคคลภายนอกเฉาๆ ในทัศนะของผมเห็นว่า การสัมมนาทางวิชาการและการเผยแพร่งานวิชาการในวารสารในประเทศนั้น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวาง และเป็นฐานสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการของประเทศอย่างยิ่ง ส่วนการตีพิมพ์ระดับนานาชาตินั้นเป็นเพียงการแสดงศักยภาพทางวิชาการของประเทศเท่านั้น และควรมุ่งเน้นให้คณาจารย์ทำหน้าที่นี้เป็นหลัก และเป็นเกียรติกับนักศึกษาที่ผมผลงานวิทยานิพนธ์ระดับดีมาก ซึ่งควรได้รับการเผยแพร่ระดับนานาชาติครับ

หวังว่าเสียงจากบรรณาธิการวารสารจากมหาวิทยาลัยชายขอบฉบับนี้จะผ่านตา หรือถึงหูของคณะกรรมการพิจารณาเกณฑ์บัณฑิตศึกษฉบับใหม่ก่อนการลงมติ และทำให้เกณฑ์ใหม่เป็นเชือกมัดตราสังข์ทางวิชาการของไทยฉบับใหม่ครับ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน อัสวภูมิ)

หัวหน้าบรรณาธิการ

กันยายน 2562

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Sisaket Rajabhat University Journal

ISSN 1906 0327

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2562 Vol.13 No.3 September - December 2019

บทความวิทยานิพนธ์

การลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ

บงกชกร สุภารี

1

การลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล: กรณีศึกษาธุรกิจรวบรวมใบอ้อยเพื่อเป็นเชื้อเพลิงชีวมวล จังหวัดชัยภูมิ

ธนพงศ์ สุวรรณโรจน์

16

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 : การวิเคราะห์พระระดับ

ธัญญาพัฒน์ คำสีหา

26

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยช่างศิลป์

นิภาพร แสงประทุม

34

ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ (Heuristics) เรื่อง เศษส่วนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดศรีสะเกษ

จำเนียร เหมาะสมาน

40

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ

นราทิพย์ ใจเพียร

49

The Strategy of Strategic Leadership Development of Kindergarten Administrators in Shijiazhuang City, Hebei Province, P.R. China

Guo Guangwei

58

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

พยอม ธรรมบุตร

65

อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนไทย

ดลยา ไชยวงศ์

76

ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ศรุต วรณกุล

91

พฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักท่องเที่ยวไทย

อัจฉิรา ทิวะสิงห์

100

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ

อภิชัย ธรรมนิยม

108

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

วันสนันท์ จวดชัย

118

แนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ลำพึง บัวจันอัฐ

124

ความมั่นคงเชิงบูรณาการของเกษตรกรรมผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

วิชุดา วงศ์พานิชย์

135

การลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ

Loss Reduction from Negative Cost Material Flow Cost in the Powdered Beverage Production Process with the Application of Material Flow Cost Accounting Technique

บงกชกร สุภารี, ปณัฏพร เรืองเชิงชุม*

Bongkodchakon Supharee, Panutporn Ruangchoengchum*

หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Master of Business Administration College of Graduate Study in Management Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุเป็นเทคนิคหนึ่งที่สามารถลดความสูญเสียจากการใช้วัสดุในกระบวนการผลิต ด้วยการวิเคราะห์ความสูญเสียในรูปของต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรมและวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง รวมถึงวิเคราะห์ความสูญเสียและการกำหนดแนวทางการลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ โดยผู้ศึกษาได้เก็บและรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 ราย ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้คำถามแบบปลายเปิด พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ รวมถึงแผนภูมิพาเรโตและแผนภูมิคอสมัน ผลจากการศึกษาการไหลของวัสดุพบว่าแต่ละกิจกรรมมีความสูญเสียที่แตกต่างกันและเมื่อวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุพบว่าต้นทุนของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าอยู่ที่ร้อยละ 2.00 และพบว่าความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าอยู่ในกิจกรรมปั่นหัวเชื้อ เมื่อลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุพบว่า สามารถลดได้ถึง 17,400.20 บาท เมื่อเทียบกับกำลังการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงที่ 9,381.59 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละความสูญเสียที่ลดลงถึง 2.83 ส่งผลทำให้ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงลดลงได้มากกว่า 83 ล้านบาทต่อปี ผลการศึกษานี้ทำให้ผู้ประกอบการได้ตระหนักถึงความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าซึ่งเป็นต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งจะ เป็นข้อเสนอนโยบายในการจัดทำรายงานบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

คำสำคัญ: ความสูญเสีย, ต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า, กระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง, บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ

ABSTRACT

Application of Material Flow Cost Accounting (MFCA) is one technique that can reduce loss from using material in production process by analyzing loss in negative cost. This study aims to study the flow of material in each activity, and analysis material flow cost in Powder Beverage production process. Including analysis loss and approach guidelines for the loss reduction from material flow cost that is negative cost in the process with the application of Material Flow Cost Accounting technique. By collecting information from 22 main providers with observation, and in-depth interview with open-ended questions. Data were analyzed with application of Material Flow Cost Accounting technique, Statistical Package Programs, Pareto Diagram and Column Chart. The material flow study found that each activity had difference loss, and material flow cost negative cost were 2.00 %. It also found that losing from negative cost material flow cost was in Premix activity. The application of material flow cost accounting technique could reduce 2.83 % of loss or 17,400.20 Baht per powder beverage capacity 9,381.59 kg. After the reduction of loss, the material flow cost in the production process has decreased more than 83 Million Baht per year. The study result allowed entrepreneur to realize that the negative cost material flow cost did not generate revenue, which will be policy suggestion for efficiency and effectiveness of material flow cost accounting in future.

Keywords: Losing, Material flow negative cost, Power beverage production process, Material flow cost accounting

บทนำ

ในปัจจุบันการทำให้เครื่องดื่มสามารถเก็บไว้ได้นานเริ่มมีมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาของผลไม้ที่ล้นตลาดเมื่อถึงฤดูกาลและอายุการเก็บรักษาที่น้อย จึงนำผลไม้มาแปรรูปเป็นแบบผง สามารถเก็บได้นานเป็นปี น้ำผลไม้แบบผงเป็นการแปรรูปอาหารที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและความต้องการมากขึ้น ซึ่งน้ำผลไม้แบบผงเหมาะสมกับบุคคลที่มีเวลาเป็นกรอบชีวิต เพราะชงดื่มได้ง่ายและมีวิตามินจากน้ำผลไม้แท้ รวมถึงมีรสชาติที่ใกล้เคียงกับน้ำผลไม้แท้ กลิ่นและสีที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ น้ำผลไม้แบบผงสามารถนำมาผลิตด้วยกรรมวิธีที่ทันสมัยสามารถทำการผลิตได้เร็วและได้ปริมาณมาก (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2560) และได้รับความนิยมมากขึ้นในตลาด

บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด ตั้งอยู่ที่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นหนึ่งในโรงงานผู้ผลิตเครื่องดื่มชนิดผงเพื่อการส่งออก มีกำลังการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงถึง 45,000 เมตริกซ์ตันต่อปี โดยส่งขายตลาดหลักอยู่ที่ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศจีน จากการรายงานต้นทุนการผลิตประจำปีพบว่า ต้นทุนแปรสภาพจากฐานการผลิตบริษัทในเครือที่มีต้นทุนต่ำที่สุด 7 ฐานการผลิตทั่วโลกในปี 2561 บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด มีต้นทุนแปรสภาพอยู่ที่ 0.45 ดอลลาร์ต่อกิโลกรัม เป็นอันดับ 2 รองจากฐานการผลิตที่ประเทศบาห์เรน ซึ่งมีต้นทุนแปรสภาพอยู่ที่ 0.35 ดอลลาร์ต่อกิโลกรัม หากว่าบริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด ยังมีต้นทุนที่สูงอยู่ และไม่หาวิธีการในการลดต้นทุนการผลิต โอกาสที่ตลาดหลักอย่างประเทศจีนที่มีลักษณะภูมิประเทศที่มีระยะห่างกับประเทศบาห์เรนและประเทศไทยที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อเทียบกับต้นทุนค่าขนส่งในการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทยและประเทศบาห์เรนมีต้นทุนใกล้เคียงกัน ตลาดประเทศจีนอาจเปลี่ยนไปซื้อจากฐานการผลิตในประเทศบาห์เรนที่มีต้นทุนที่ถูกกว่า ส่งผลให้บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด สูญเสียโอกาสในการผลิต ซึ่งตลาดประเทศจีนมีปริมาณการสั่งซื้อ 10,000 เมตริกซ์ตันต่อปี ถ้าคำนวณกำไรที่สูญเสียไปประมาณ 25.8 ล้านบาท (แผนกบัญชี บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด, 2561)

จากการศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ได้ศึกษาความสูญเสียด้านวัตถุดิบ ความสูญเสียที่เกิดจากเครื่องจักร อุปกรณ์ที่ใช้ผลิตและความสูญเสียของพลังงานอย่างเช่น ประยุกต์แนวคิดซิกซ์ ซิกมา เพื่อปรับปรุงกระบวนการประกอบผลิตภัณฑ์ตัวล็อกชุดหัวอ่าน เพื่อลดข้อบกพร่องประเภทระยะความสูงของบอล สามารถลดมูลค่าความสูญเสียรวมกันได้เท่ากับ 1,508,810.00 บาทต่อปี (เพ็ญประภา กล้ากลักร และนภัสสรวงศ์ วิจารณ์วรรณ 2554, น.70) ซึ่งในแต่ละประเด็นไม่ได้

คำนวณถึงความสูญเสียที่แฝงอยู่ในค่าใช้จ่ายแปรสภาพที่สูญเสียไปกับการสูญเสียดังกล่าว และจากผลงานวิจัยของ Tailor, Solanki, Padariya, Patel & Thanki (2017, P.62) ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุเพื่อวิเคราะห์ความสูญเสียผลิตภัณฑ์เชิงลบที่เกิดจากการปฏิบัติงานและการปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมนั้น ผลการศึกษาพบว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สามารถทราบถึงข้อบกพร่องของแต่ละขั้นตอน สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและผลกำไรเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ Wang, Kuo, Song, Hu & Zhang, (2017, P.1) ได้ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ สร้างแบบจำลองการคำนวณต้นทุนเชิงเส้นหลายรูปแบบอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งกระบวนการผลิตเพื่อตรวจจับการไหลของของเสียที่เกิดขึ้นจริง รวมถึงการวิเคราะห์ผลประโยชน์ด้านต้นทุน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของต้นทุนแปรสภาพที่สูญเสียไปในระหว่างการผลิต และการกำหนดมาตรฐานในการผลิตแต่ละครั้ง

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรมในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตและวิเคราะห์ความสูญเสียจากการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ รวมถึงเพื่อกำหนดแนวทางการลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง โดยศึกษาจากบริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรมในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง
3. เพื่อวิเคราะห์ความสูญเสียจากต้นทุนการไหลวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง
4. เพื่อเสนอการลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ผู้ศึกษาได้ทำการลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง ด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ กรณีศึกษา บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีข้อมูลที่จะศึกษาดังนี้

1. ศึกษาการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรมในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง ครอบคลุมตั้งแต่ กิจกรรมการปั่นพรีมิกซ์จนถึงกิจกรรมการบรรจุ
2. วิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง ตามประเภทต้นทุน ดังนี้ ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ ต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ต้นทุนคงที่และต้นทุนทำความสะอาดและการจัดการกับของเสีย
3. วิเคราะห์ความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง ตั้งแต่กิจกรรมการปั่นพรีมิกซ์จนถึงกิจกรรมบรรจุ
4. เสนอการลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ

ขอบเขตด้านหน่วยข้อมูลวิเคราะห์

การผลิตเครื่องดื่มชนิดผงแบบบรรจุซองขนาด 25 กรัม สายการผลิตเครื่องโม่ รสชาติมะม่วง

ขอบเขตด้านสถานที่

บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาช่วงเวลาเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2562

วิธีการศึกษา

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการระดมความคิดดังนี้

1.1 การสังเกต โดยศึกษาตามกระบวนการผลิตเครื่องดัดผมตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนถึงขั้นตอนการดำเนินการบันทึกการสังเกตตั้งแต่รับวัตถุดิบจนถึงกิจกรรมสุดท้าย

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง เก็บและรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 ราย ดังนี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าแรงงานของพนักงาน เจ้าหน้าที่บัญชีต้นทุนให้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนประจำเดือน เจ้าหน้าที่วิศวกรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ไฟฟ้า เจ้าหน้าที่คลังสินค้าให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเบิกวัตถุดิบและบรรจุภัณฑ์ ทั้งหัวหน้าหน่วยผลิตและเจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานและกระบวนการผลิตทั้งหมด โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี เป็นผู้มี ความชำนาญในแต่ละกิจกรรมในกระบวนการผลิตเครื่องดัดผม โดยใช้ระยะเวลาการสัมภาษณ์ 20 นาทีต่อคน ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ต้องเชื่อมโยงข้อมูลแต่ละหัวข้อเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป โดยสรุปประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรม ที่เป็นของดีและของเสีย ของกระบวนการผลิตเครื่องดัดผม

1.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับต้นทุนที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบ แรงงานและค่าใช้จ่ายในการผลิต รวมถึงต้นทุนในการทำความสะอาดและกำจัดของเสีย

1.2.3 ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลการรายงานต้นทุนการผลิตประจำเดือน

1.2.4 ประเด็นความเป็นไปได้ ในการหาแนวทางในการลดความสูญเสียและปรับปรุงกระบวนการผลิตเครื่องดัดผม

1.3 การระดมความคิด แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อศึกษาแนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงกระบวนการผลิตในกิจกรรมที่มีความสูญเสียมากที่สุด และสามารถกำหนดวิธีการทำงานและกระบวนการผลิตตามแนวทางใหม่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต การสัมภาษณ์และการระดมความคิด รวมถึงข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากรายงานต้นทุนการผลิตประจำเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2561 และรายงานการบันทึกความสูญเสียและความสูญเสียเปล่า (Dust Collector) ประจำเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2561 ข้อมูลสื่อสารสนเทศโวลีสารสนเทศ แผนผังการไหลของกระบวนการผลิตเครื่องดัดผม และสูตรการผลิตปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากสถานที่จริง มาทำการวิเคราะห์โดยใช้แผนภาพการไหลของกระบวนการ โดยแสดงให้เห็นกระบวนการในแต่ละกิจกรรมอย่างละเอียด ตรวจสอบการนำเข้าและนำออกของวัตถุดิบ เพื่อแยกผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมูลค่าและไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกิจกรรมของกระบวนการผลิตเครื่องดัดผม รวมถึงการศึกษาเชิงปริมาณที่ได้จากการวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แผนภูมิพาเรโตและแผนภูมิคอกัลมัน ซึ่งสูตรการคำนวณต้นทุนการไหลของวัสดุ จาก Sun, M., Sun, Y., & Li, C. (2014, P.90) แต่อย่างไรก็ตามผู้ทำศึกษาได้ทำการปรับเปลี่ยนสูตรเพื่อให้เข้ากับต้นทุนของบริษัท เคเคพาเวอร์ จำกัด โดยใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจาก สุภาค์ จันทวนิช (2554) ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ด้วยการใช้มุมมองของทฤษฎีที่ต่างกันมาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกันและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบเพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อสันนิษฐาน (Assumption) และหลักทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงว่ามีอิทธิพลต่อข้อค้นพบ (Finding) และการตีความ (Interpretation)

$$C_n = MC_p \times A_n + (DL_p + DVE_p + FC_p) \times DP \quad \longrightarrow (1)$$

$$C_p = MC_p \times A_p + (DL_p + DVE_p + FC_p) \times (1-DP) \quad \longrightarrow (2)$$

$$C_w = MC_i - MC_p + (A_n + A_p) + DC_w \quad \longrightarrow (3)$$

C_n : ต้นทุนการไหลวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า

MC_p : ต้นทุนวัตถุดิบที่ก่อให้เกิดมูลค่าต่อหน่วย

A_n : จำนวนวัตถุดิบที่สูญเสีย

A_p : จำนวนวัตถุดิบที่ดี

DL_p : ต้นทุนค่าแรงงาน

DVE_p : ต้นทุนไฟฟ้า

FC_p : ต้นทุนคงที่

C_p : ต้นทุนการไหลวัสดุที่ก่อให้เกิดมูลค่า

DP : ร้อยละความสูญเสีย

C_w : ต้นทุนทำความสะอาดและกำจัดของเสีย

MC_i : ต้นทุนนำเข้าทั้งหมด

DC_w : ค่ากำจัดขยะ

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการศึกษาโดยใช้การตรวจสอบสามเส้า ด้วยวิธีรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาอาศัยการใช้ข้อมูลจริงโดยเทียบข้อมูลจากการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่แตกต่างกันได้แก่ การสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก รายงานประจำเดือนเอกสารวิชาการที่ได้ทำการบันทึกเก็บไว้และรายงานต้นทุนการผลิต แล้วนำข้อมูลมารวบรวมเพื่อให้สามารถเห็นภาพรวมทั้งหมดได้ และจากการสร้างแผนภาพการไหลของวัสดุเมื่อได้คำนวณบัญชีต้นทุนการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรมแยกเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่าและต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า นำมาเปรียบเทียบกับรายงานต้นทุนการผลิตประจำเดือนของบริษัท

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาการไหลของวัสดุในแต่ละกิจกรรมในกระบวนการผลิตเครื่องต้มชนิดผง

ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้จากวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าในกระบวนการผลิตเครื่องต้มชนิดผงสามารถแบ่งกระบวนการผลิตออกได้เป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อย โดยภาพที่ 1 แสดงการไหลของวัสดุเครื่องต้มชนิดผง

1. กิจกรรมปั่นหัวเชื้อ (Premix) โดยจะมีกิจกรรมย่อยดังนี้

1.1 เตรียมวัตถุดิบสำหรับปั่น ตามสูตรการผลิต ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตต่อ 2 ชุด คือ 800 กิโลกรัมโดยแยกชั่งน้ำหนักของแต่ละวัตถุดิบให้ได้ตามสูตรการผลิต เช่น ในผงรสชาติเตรียม 25.21 กิโลกรัมต่อ 1 ชุด และใช้แรงงานในการเตรียม 3 คน

1.2 ปั่นหัวเชื้อ นำวัตถุดิบที่เตรียมไว้เข้าเครื่องปั่น โดยมีพนักงานประจำเครื่อง 2 คน ใช้เวลาในการปั่น 40 นาที ต่อ 1 ชุด จากนั้นบรรจุหัวเชื้อในถุงพลาสติก

1.3 ทำความสะอาด โดยใช้เครื่องดูดฝุ่น (Dust Corrector) มีวัตถุดิบสูญเสีย 2 กิโลกรัม จากนั้นใช้น้ำล้างเครื่อง 200 ลิตร และใช้น้ำตาลฟัด 200 กิโลกรัม เพื่อดูดความชื้นออกจากเครื่องและผลิตในรสชาติถัดไป

2. กิจกรรมปั่นสำเร็จ (Final Mix) โดยจะมีกิจกรรมย่อยดังนี้

2.1 เตรียมวัตถุดิบสำหรับปั่นตามสูตรการผลิต ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต 10 ชุด คือ 8,712.66 กิโลกรัม โดยแยกชั่งน้ำหนักของแต่ละวัตถุดิบให้ได้ตามสูตรการผลิต เช่น หัวเชื้อเตรียม 78.36 กิโลกรัมต่อ 1 ชุด และใช้พนักงานในการเตรียม 3 คน (ใช้คนร่วมกันกับกิจกรรมปั่นหัวเชื้อ)

2.2 นำวัตถุดิบที่เตรียมไว้เข้าเครื่องปั่น โดยมีพนักงานประจำเครื่อง 2 คนต่อ 1 กะ ใช้เวลาในการปั่น 20 นาที ต่อ 1 ชุด ซึ่ง 10 ชุด ใช้เวลา 3 ชั่วโมง 20 นาที จากนั้นส่งไปยังกิจกรรมลำเลียง

2.3 ทำความสะอาด โดยใช้เครื่องดูดฝุ่น มีวัตถุดิบสูญเสีย 50 กิโลกรัม จากนั้นใช้น้ำล้างเครื่อง 200 ลิตร ต่อด้วยการใช้น้ำตาลฟัด 200 กิโลกรัม เพื่อดูดความชื้นออกจากเครื่อง รวบรวมผลิตในรสชาติถัดไป

3. กิจกรรมลำเลียง (Dumping) โดยจะมีกิจกรรมย่อยดังนี้

3.1 เคลื่อนย้ายโยทอปไปรับวัตถุดิบจากกิจกรรมปั่นสำเร็จที่เครื่องเท โดยจะผ่านตะแกรงร่อนหรือเครื่องตรวจจับโลหะก่อนที่วัตถุดิบจะลงสู่โยทอป

3.2 รอคำนั่งการผลิตลงสู่เครื่องบรรจุและย้ายโทปบินไปประจำเครื่องบรรจุตามคำสั่งการผลิต ใช้พนักงานประจำ 3 คนต่อ 1 กะ (ใช้คนร่วมกันกับข้อ 3.1)

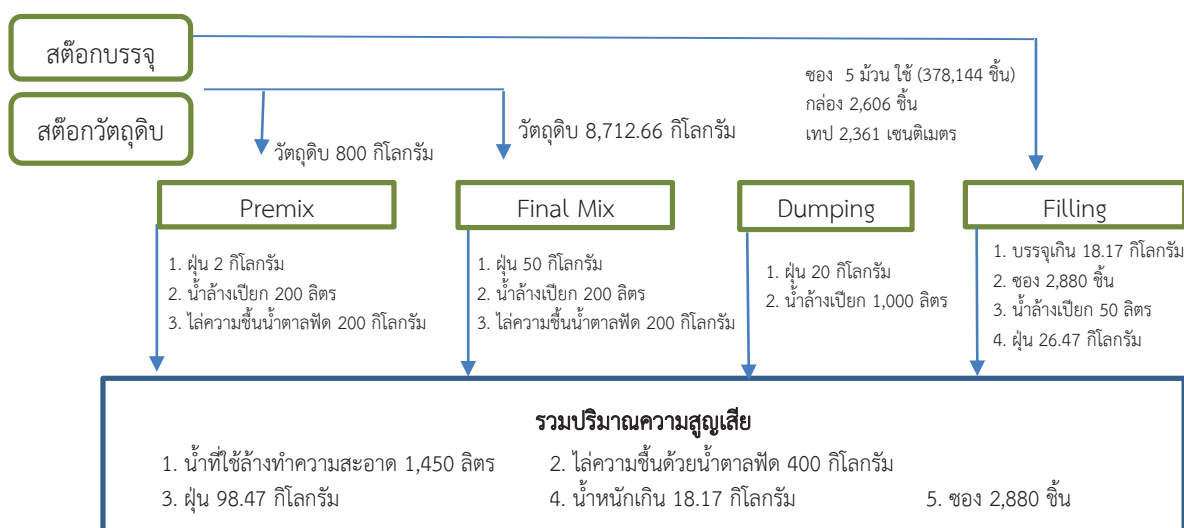
3.3 ทำความสะอาด โดยใช้เครื่องดูดฝุ่นจากเครื่องตะแกรงร่อน, หัวโทปบินและท่อส่งลำเลียงไปที่กิจกรรมบรรจุ มีวัตถุดิบสูญเสีย 20 กิโลกรัม จากนั้นใช้น้ำล้างโทปบิน 100 ลิตรต่อ 1 โทปบิน ซึ่ง 10 โทปบินใช้น้ำ 1,000 ลิตร

4. กิจกรรมบรรจุ (Filling) โดยจะมีกิจกรรมย่อยดังนี้

4.1 เบิกบรรจุภัณฑ์ ใช้ซอง (Foil) 5 ม้วน คิดเป็น 378,144 ชิ้น ใช้กล่อง 2,606 ชิ้น ใช้เทป 2,361 เซนติเมตร สูญเสียของเนื่องจากการเปลี่ยนม้วนต่อครั้ง 576 ชิ้น เปลี่ยนทั้งหมด 5 ครั้ง สูญเสีย 2,880 ชิ้น

4.2 รับวัตถุดิบมาจากกิจกรรมลำเลียงเข้าไลน์การบรรจุโดยใช้เครื่องจักรร้อยละ 100 มีพนักงานคุมเครื่อง 3 คน ต่อ 1 กะ ใช้เวลาในการบรรจุ 2 ชั่วโมงต่อ 1 ชุด ซึ่ง 10 ชุด ใช้เวลา 20 ชั่วโมง วัตถุดิบสูญเสียจากการบรรจุเกิน (Over weight) เท่ากับ 18.17 กิโลกรัม (ตามข้อกำหนดไม่ให้ต่ำกว่าปริมาณที่ระบุไว้ข้างซอง)

4.3 ทำความสะอาด โดยใช้เครื่องดูดฝุ่นจากเครื่องหัวบรรจุ (Hopper) มีวัตถุดิบสูญเสีย 26.47 กิโลกรัม จากนั้นใช้น้ำล้างเครื่อง 50 ลิตร

ภาพที่ 1 การไหลของวัสดุเครื่องดื่มชนิดผง

2. ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง

ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพที่ได้จากวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าการวิเคราะห์บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุต้องแยกตามประเภทต้นทุนของการผลิต (Type) ดังนี้ ต้นทุนวัตถุดิบ (Raw material cost: RM) ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ (Packaging cost : PM) ต้นทุนค่าแรงงาน (Direct Variable Labor cost: DVL) ต้นทุนผันแปรค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (Direct Variable Expenses cost : DVE) ต้นทุนคงที่ (Fixed Manufacturing cost : FME) และต้นทุนที่ใช้ทำความสะอาดและการจัดการของเสีย (Cleaning and Waste Cost: CW) แสดงในภาพที่ 2

1. ต้นทุนวัตถุดิบ ราคาต้นทุนของวัตถุดิบ คือ ราคาของต้นทุนวัตถุดิบหลักและวัตถุดิบรองที่ใช้ในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง โดยผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลมาจากรายงานของฝ่ายบัญชีต้นทุน ฝ่ายผลิต และฝ่ายคลังสินค้า ซึ่งแสดงปริมาณการใช้ของวัตถุดิบหลักและวัตถุดิบรองในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา และราคาต่อหน่วยผลิตภัณฑ์ โดยวัตถุดิบหลักคือน้ำตาล วัตถุดิบรองได้แก่ส่วนผสมอื่น ๆ เช่น ผงรสชาติ วิตามิน ซี และสารให้ความหวาน เป็นต้น

1.1 กิจกรรมบั่นหัวเชื้อ การผลิตหัวเชื้อต่อ 2 ชุด ใช้ส่วนผสมทั้งหมด 800 กิโลกรัม ตามสูตรการผลิตซึ่งคำนวณต้นทุนวัตถุดิบนำเข้า (Cost Input) เท่ากับ 86,784.98 บาท เมื่อทำการบั่นเสร็จ นำไปบรรจุใส่ถุงพลาสติก จะได้น้ำหนักเท่ากับ 798 กิโลกรัม ซึ่งเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า (Positive cost) 86,568.01 บาท

1.2 กิจกรรมปั่นสำเร็จ รับหัวเชื้อ 798 กิโลกรัม ต้นทุนวัตถุดิบจากกิจกรรมปั่น (Previous cost) 86,568.01 บาท และเตรียมน้ำตาลและส่วนผสมอื่น 8,712.66 กิโลกรัม คิดเป็นต้นทุนนำเข้าเท่ากับ 298,280.25 บาท รวมต้นทุนวัตถุดิบ (Total Cost) 384,848.27 บาท เมื่อทำการปั่นเสร็จจึงปล่อยลงสู่โททบิน มีปริมาณวัตถุดิบเท่ากับ 9,446.23 กิโลกรัม ซึ่งเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า 382,282.95 บาท

1.3 กิจกรรมลำเลียง รับวัตถุดิบจากกิจกรรมปั่นสำเร็จ 9,446.23 กิโลกรัม ผ่านเครื่องร่อนตะแกรงลงสู่โททบิน และส่งไปกิจกรรมบรรจุตามไลน์การผลิต โดยวัตถุดิบที่ส่งไปที่กิจกรรมบรรจุเท่ากับ 9,426.23 กิโลกรัม ซึ่งเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า 382,011.42 บาท

1.4 กิจกรรมบรรจุ รับวัตถุดิบจากกิจกรรมลำเลียง 9,426.23 กิโลกรัม บรรจุลงในซองโดยน้ำหนักการบรรจุต้องไม่ต่ำกว่าน้ำหนักของที่ระบุไว้ ซึ่งการบรรจุกล่องเป็นเครื่องตีชนิดผงทั้งหมด 2,606 กล่อง ซึ่งเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า 380,202.32 บาท

2. ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ ประกอบไปด้วยซองเพื่อบรรจุ จำนวน 378,144 ซิ่น ราคาซิ่นละ 0.20 บาท กล่องจำนวน 2,606 กล่อง ราคากล่องละ 8.50 บาทและเทปสำหรับติดกล่องจำนวน 2,361 เซนติเมตร ราคาหน่วยละ 0.37 บาท รวมต้นทุนบรรจุภัณฑ์ 98,600.42 บาท การเปลี่ยนม้วนมีความสูญเสีย 576 ซิ่นต่อ 1 ม้วน ทั้งหมดใช้ 5 ม้วน สูญเสียซองทั้งหมด 2,880 ซิ่น มีต้นทุนเท่ากับ 575.40 บาท ดังนั้นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่าเท่ากับ 98,025.23 บาท

3. ต้นทุนค่าแรงงาน คือค่าจ้างแรงงานของพนักงานรายเดือนที่ใช้ในกระบวนการผลิตเครื่องตีชนิดผง โดยมีรายละเอียดแยกแต่ละกิจกรรม จากการใช้ข้อมูลชั่วโมงการทำงานและค่าจ้างจากข้อมูลของฝ่ายบุคคลซึ่งได้มีการแยกตำแหน่งงานที่ประจำในแต่ละกระบวนการผลิต ในระหว่างเดือนตุลาคม 2561 ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวผู้ศึกษาพบว่า ค่าแรงต่อชั่วโมงแรงงานของพนักงานรายเดือนเท่ากับ 104 บาทต่อชั่วโมง โดยผู้ศึกษาได้ทำการจัดสรรต้นทุนตามจำนวนชั่วโมงการทำงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การคำนวณต้นทุนค่าแรงงาน

กิจกรรม	จำนวนพนักงาน	จำนวนชั่วโมงการทำงาน	รวมค่าแรงงาน
Premix (เตรียม)	3	2	624.00
Premix (ปั่น)	2	2	416.00
Final (เตรียม)	3	6	1,872.00
Final (ปั่น)	2	3.2	692.64
Dumping	3	20	6,240.00
Filling	3	20	6,240.00
รวมต้นทุนค่าแรงงาน			15,984.64

4. ต้นทุนผันแปรค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ต้นทุนค่าไฟฟ้าที่ใช้ในกระบวนการผลิต เก็บข้อมูลจากหน่วยงานจริงและสอบถามข้อมูลค่าไฟฟ้าที่ใช้กับเจ้าหน้าที่วิศวกรรม การคำนวณการใช้ไฟฟ้าของแต่ละกิจกรรม อ้างอิงจากการคำนวณการใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้านครหลวง (2561)

$$\text{จำนวนหน่วยต่อวัน (ยูนิต)} = \frac{\text{กำลังไฟฟ้า (วัตต์)} \times \text{จำนวนเครื่องใช้ไฟฟ้า}}{1000 \times \text{จำนวนชั่วโมงที่ใช้ใน 1 วัน}}$$

กิจกรรมการใช้ไฟฟ้าที่แตกต่างกันดังนี้ กิจกรรมปั่นหัวเชื้อใช้ไฟฟ้า 580 ยูนิต คิดเป็นค่าไฟฟ้า 1,972.00 บาท กิจกรรมปั่นสำเร็จใช้ไฟฟ้า 1,617.60 ยูนิต คิดเป็นค่าไฟฟ้า 5,499.84 บาท กิจกรรมลำเลียงใช้ไฟฟ้า 5,043.20 ยูนิต คิดเป็นค่าไฟฟ้า 17,146.88 บาท และกิจกรรมบรรจุใช้ไฟฟ้า 5,300.00 ยูนิต คิดเป็นค่าไฟฟ้า 18,020.00 บาท รวมค่าไฟฟ้าที่ใช้ในกระบวนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 42,638.42 บาท แสดงในตารางที่ 2 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ากิจกรรมลำเลียงและกิจกรรมบรรจุ จะมีชั่วโมงการใช้ไฟฟ้าต่อวันที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากกิจกรรมลำเลียงส่งวัตถุดิบเพื่อบรรจุจนกว่าจะบรรจุเสร็จ

ตารางที่ 2 การคำนวณต้นทุนค่าไฟฟ้า

กิจกรรม	การใช้ไฟฟ้า	จำนวน	kW	พลังงานที่ใช้ kW	ชั่วโมงใช้งาน	หน่วยไฟฟ้า (kWh)	ค่าไฟฟ้า บาท/kWh	ค่าไฟฟ้า
Premix	หลอดไฟ	10	200	2.00	2.00	4.00	3.40	1,972.00
	ระบบทำความเย็น	1	240,000	240.00	2.00	480.00		
	เครื่องดูดฝุ่น	1	3,000	3.00	2.00	6.00		
	เครื่องปั่น	1	45,000	45.00	2.00	90.00		
Final Mix	หลอดไฟ	20	200	4.00	6.00	24.00	3.40	5,499.84
	ระบบทำความเย็น	1	240,000	240.00	6.00	1,440.00		
	เครื่องดูดฝุ่น	1	3,000	3.00	3.20	9.60		
	เครื่องปั่น	1	45,000	45.00	3.20	144.00		
Dumping	หลอดไฟ	20	200	4.00	20.00	80.00	3.40	17,146.88
	ระบบทำความเย็น	1	240,000	240.00	20.00	4,800.00		
	เครื่องดูดฝุ่น	1	3,000	3.00	3.20	9.60		
	เครื่องร่อน	1	48,000	48.00	3.20	153.60		
Filling	หลอดไฟ	20	200	4.00	20.00	80.00	3.40	18,020.00
	ระบบทำความเย็น	1	240,000	240.00	20.00	4,800.00		
	เครื่องดูดฝุ่น	1	3,000	3.00	20.00	60.00		
	เครื่องบรรจุ	1	18,000	18.00	20.00	360.00		
รวมต้นทุนค่าไฟฟ้า								42,638.72

5. ต้นทุนคงที่ เช่น ต้นทุนค่าเสื่อมราคา เงินเดือนพนักงานในการบริหาร ค่าเช่าอาคารโรงงานและต้นทุนอื่น ๆ การคำนวณโดยใช้วิธีต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity-Based Costing) คือต้นทุนของปัจจัยการผลิตหรือทรัพยากรทั้งหมดที่ใช้ในการทำกิจกรรม (Garrison, Noreen, Brewer, Cheng, & Yuen, 2015, P.300) แสดงการคำนวณในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การคำนวณต้นทุนคงที่

กิจกรรม	กำลังการผลิตเครื่องตีเมล็ดผงทั้งปี (กิโลกรัม)	ต้นทุนคงที่รายปี	ต้นทุนคงที่ต่อกิโลกรัม	กำลังการผลิต (กิโลกรัม)	รวมต้นทุนคงที่
Premix	2,684,024.19	40,784,050.31	15.20	798	12,125.70
Final mix	33,550,302.40	77,957,298.53	2.32	9,382	21,799.00
Dumping	33,550,302.40	25,985,754.25	0.77	9,382	7,266.33
Filling	33,550,302.40	90,504,350.31	2.70	9,382	25,307.50
รวมต้นทุนคงที่					66,498.53

6. ต้นทุนที่ใช้ในการทำความสะดวกและการจัดการของเสีย ต้นทุนในการทำความสะดวกใช้น้ำตาลฟัดลดความชื้น 400 กิโลกรัม มีต้นทุน 5,760.00 บาท ค่าน้ำล้างทำความสะอาด 1,450 ลิตร มีต้นทุน 47.13 บาท และต้นทุนการทำลายของ 2,000.00 บาทต่อตัน ต้นทุนในการทำลายกากของเสียไม่มี เนื่องจากว่ามีหน่วยงานราชการเข้ามารับกากเพื่อไปเป็นอาหารสัตว์ ตามคู่มือการอนุญาตการขนาสสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกบริเวณตามกฎหมายโรงงาน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

Type	Premix	Final mix	Dumping	Filling	Total Cost
RM	86,784.98	298,280.25			385,065.23
PM					98,600.42
DVL	1,040.00	2,464.64	6,240.00		6,240.00
DVE	1,972.00	5,499.84	17,146.88		15,984.64
FME	12,125.70	21,799.00	7,266.33		18,020.00
Total	101,922.68	328,043.73	30,653.21	148,167.92	608,787.55
RM		86,568.01	382,821.95		382,011.42
PM					98,600.42
DVL	1,037.94		3,484.14		9,703.55
DVE	1,968.10	1,968.10	7,428.61		24,523.46
FME	12,101.69	12,101.69	33,722.19		40,901.74
Total	101,675.74	427,456.89	457,140.17		608,202.32
RM	86,784.98	384,848.27	382,821.95		382,011.42
PM					98,600.42
DVL	1,040.00	3,502.58	9,724.14		15,943.55
DVE	1,972.00	7,467.94	24,575.49		42,543.46
FME	12,125.70	33,900.69	40,988.53		66,209.24
Total	101,922.68	429,719.47	458,110.11	605,308.10	608,202.32
RM	86,568.01	382,821.95	382,011.42		380,202.32
PM					98,025.03
DVL	1,037.94	3,484.14	9,703.55		15,868.05
DVE	1,968.10	7,428.61	24,523.46		42,341.99
FME	12,101.69	33,722.19	40,901.74		65,895.69
Total	101,675.74	427,456.89	457,140.17	602,333.07	602,333.07
RM	216.96	2,026.32	810.53		4,862.91
PM					575.40
DVL	2.06	18.44	20.59		116.59
DVE	3.90	39.32	52.03		296.73
FME	24.01	178.50	86.78		602.84
Total	246.94	2,262.58	969.93	2,975.02	6,454.47
น้ําคาลไฟต์ดความขึ้น	2,880.00	2,880.00			5,760.00
น้ําล้างเครื่อง	6.50	6.50	32.50		47.13
กากของเสีย	N/A	N/A	N/A		N/A
ของ					11.06
Total	2,886.50	2,886.50	32.50	12.68	5,818.18
Total Negative cost	3,133.44	5,149.08	1,002.43	2,987.71	12,272.66

ภาพที่ 2 บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุเครื่องถมชนิดผง

3. ผลการวิเคราะห์ความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง

ผลการศึกษาเชิงปริมาณที่ได้จากการวิเคราะห์สูตรสมการต้นทุนการไหลของวัสดุ โดยแยกเป็นต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่า (Positive cost) และต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า (Negative cost) ส่วนในตารางที่ 4 พบว่าต้นทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่าร้อยละ 0.79 มาจากเครื่องดูดฝุ่น ทั้ง 4 กิจกรรม จำนวน 98.47 กิโลกรัม คิดเป็นต้นทุน 4,105.38 บาท และมาจากการบรรจุเกิน จำนวน 18.17 กิโลกรัม คิดเป็นต้นทุน 757.54 บาท ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 0.09 มาจากกิจกรรมการบรรจุที่มีการเปลี่ยนม้วน สูญเสียของ 576 ชิ้น ทั้งหมดใช้ 5 ม้วน คิดเป็นจำนวนของ 2,880 ชิ้น ต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเท่ากับ 575.40 บาท และต้นทุนการทำความสะอาดและกำจัดของเสียร้อยละ 0.86 มาจากกิจกรรมบั่นหัวเชื้อและกิจกรรมบั่นสำเร็จ หลังการทำความสะอาดด้วยน้ำและใช้น้ำตาลไล่ความชื้น 400 กิโลกรัม เป็นต้นทุน 5,818.18 บาท

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การไหลของวัสดุ

ต้นทุนผลิตภัณฑ์		RM	PM	DVL	DVE	FME	CW	Total Cost
Positive cost	บาท	380,202.32	98,025.03	15,868.05	42,341.99	65,895.69		602,333.07
	ร้อยละ	61.86	15.95	2.58	6.89	10.72		98.00
Negative cost	บาท	4,862.91	575.40	116.59	296.73	602.84	5,818.18	12,272.66
	ร้อยละ	0.79	0.09	0.02	0.05	0.10	0.95	2.00
Total cost	บาท	385,065.23	98,600.42	15,984.64	42,638.72	126,362.57	5,818.18	674,469.77
	ร้อยละ	57.09	14.62	2.37	6.32	18.74	0.86	100.00

จากรายงานต้นทุนแปรสภาพแบบปัจจุบันมีต้นทุนความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าอยู่ที่ร้อยละ 0.88 แต่เมื่อได้ประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ พบว่ามีความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าถึงร้อยละ 2.00 แสดงในตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่ามีต้นทุนอื่นแฝงอยู่ในวัตถุดิบที่สูญเสียไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นทุนความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า เช่น ต้นทุนการทำความสะอาดและกำจัดขยะ แบบเดิมไม่แสดงต้นทุนในส่วนนี้ เนื่องจากแฝงอยู่ในค่าใช้จ่ายคงที่สูงถึงร้อยละ 0.95

ตารางที่ 5 การนำเสนอรายงานต้นทุนการผลิตแบบเดิมและแบบใหม่

รายงานต้นทุนปัจจุบัน					รายงานต้นทุนแบบใหม่ (MFCA)			
รายละเอียด	Positive cost	Negative cost	Total	ร้อยละ	Positive cost	Negative cost	Total	ร้อยละ
RM	385,962.32	4,862.91	390,825.23	0.79	380,202.32	4,862.91	385,065.23	0.79
PM	98,025.03	575.40	98,600.42	0.09	98,025.03	575.40	98,600.42	0.09
DVL	15,984.64		15,984.64	0.00	15,868.05	116.59	15,984.64	0.02
DVE	42,638.72		42,638.72	0.00	42,341.99	296.73	42,638.72	0.05
FME	66,556.72		66,556.72	0.00	65,895.69	602.84	66,498.53	0.10
CW						5,818.18	5,818.18	0.95
Total	609,167.42	5,438.31	614,605.73	0.88	602,333.07	12,272.66	614,605.73	2.00

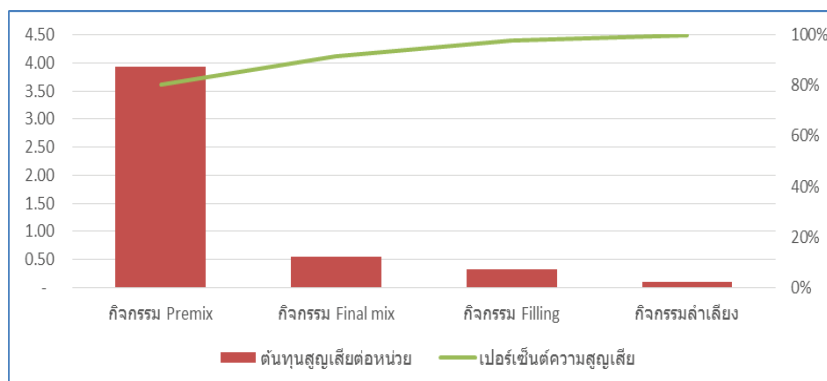
จากการศึกษาความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิต และความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าจากการทำความสะอาด พบว่าความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่ามากที่สุด (Total Negative cost) ในกิจกรรมบั่นหัวเชื้อ 3,133.44 บาท ร้อยละ 25.53 กิจกรรมบั่นสำเร็จ 5,149.08 บาท ร้อยละ 41.96 กิจกรรมลำเลียง 1,002.43 บาท ร้อยละ 8.17 และกิจกรรมบรรจุ 2,987.71 บาท ร้อยละ 24.34 แต่เมื่อได้ศึกษาจากกำลังการผลิต (Capacity) พบว่าต้นทุนต่อหน่วย (Cost

per unit) ของต้นทุนความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าที่กิจกรรมปั่นหัวเชื้อ 3.93 บาทต่อกิโลกรัม กิจกรรมปั่นสำเร็จ 0.55 บาทต่อกิโลกรัม กิจกรรมลำเลียง 0.11 บาทต่อกิโลกรัม และกิจกรรมบรรจุ 0.32 บาทต่อกิโลกรัม แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ต้นทุนความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าต่อกำลังการผลิตเครื่องต้มชนิดผงแต่ละกิจกรรม

รายละเอียด	Cost				
	Premix	Final mix	Dumping	Filling	Total
RM	216.96	2,026.32	810.53	1,809.10	4,862.91
PM	—	—	—	575.40	575.40
DVL	2.06	18.44	20.59	75.50	116.59
DVE	3.90	39.32	52.03	201.47	296.73
FME	24.01	178.50	86.78	313.55	602.84
CW	2,886.50	2,886.50	32.50	12.68	5,818.18
Total Negative cost	3,133.44	5,149.08	1,002.43	2,987.71	12,272.66
Capacity	798	9,446	9,426	9,382	
Cost per Unit	3.93	0.55	0.11	0.32	

จากการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้แผนภูมิพาเรโต แสดงในภาพที่ 3 เพื่อหาต้นทุนความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าต่อกำลังการผลิตเครื่องต้มชนิดผงในกิจกรรมที่มีต้นทุนความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าสูงสุด พบว่า มีต้นทุนความสูญเสียสูงสุดที่กิจกรรมปั่นหัวเชื้อ ถึง 3.93 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้นจึงเลือกการปรับปรุงในกิจกรรมปั่นหัวเชื้อ

ภาพที่ 3 แผนภูมิพาเรโตแสดงสัดส่วนต้นทุนความสูญเสียต่อหน่วยในกิจกรรมที่ต้องแก้ไขในกระบวนการผลิต

4. ผลการลดความสูญเสียจากต้นทุนการไหลของวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าในกระบวนการผลิตเครื่องต้มชนิดผงด้วยการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ (MFCA)

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบว่ากิจกรรมปั่นหัวเชื้อมีต้นทุนความสูญเสียมากที่สุด จึงได้ระดมความคิดเห็นแนวทางแก้ไขในกิจกรรมปั่นหัวเชื้อ เพื่อลดความสูญเสียของวัสดุและต้นทุนอื่น ๆ ที่แฝงอยู่ในวัสดุที่สูญเสียไปในกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการปั่นหัวเชื้อและกิจกรรมปั่นสำเร็จ เป็นกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันมาก ผู้ศึกษาจึงได้ส่งผลการศึกษาไปยังฝ่ายผลิตเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ และทดลองในการปั่นรวมครั้งเดียว (Single Mix) โดยใช้เครื่องปั่นที่กิจกรรมปั่นสำเร็จโดยไม่ต้องลงทุนในเครื่องจักรเพิ่ม

2. การทดลองการปั่นรวมครั้งเดียว และการตรวจสอบค่าต่าง ๆ แสดงในตารางที่ 7 ผลการทดลอง 10 ชุด และเทียบค่าการทดสอบแสดงค่าที่ผ่าน สามารถปรับกระบวนการปั่นให้เหลือแค่ 1 กระบวนการ ทั้งนี้ข้อมูลการทดลองอาจไม่สามารถวิเคราะห์ให้ได้ละเอียด เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านข้อมูลของฝ่ายผลิต

ตารางที่ 7 แสดงการทดสอบค่าต่าง ๆ

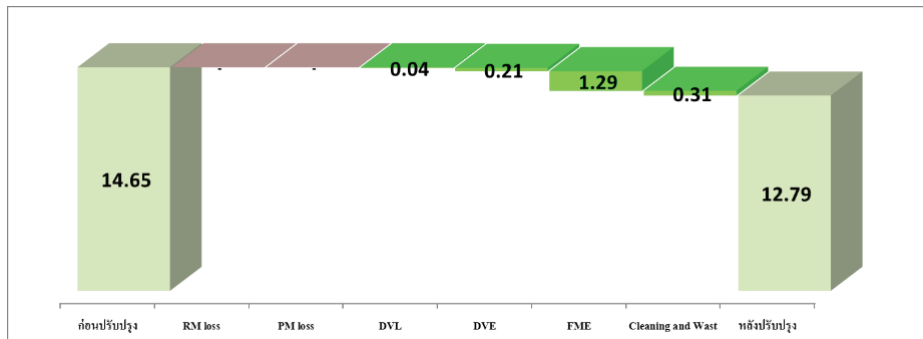
การทดสอบ	ค่าการทดสอบ
- การทดสอบทางประสาทสัมผัส	ผ่าน
- การทดสอบการผสม	ผ่าน
- การทดสอบทางกายภาพ	ผ่าน
- การทดสอบลักษณะที่ปรากฏ	ผ่าน
- การทดสอบทางเคมี ความเป็นกรดและวิตามินซี	ผ่าน
- การตรวจสอบธาตุอาหาร	ผ่าน

3. จากการปรับปรุงกระบวนการผลิตเป็นการปั่นรวมครั้งเดียว สามารถลดต้นทุนวัตถุดิบจากกระบวนการผลิตที่สูญเสียไปกับเครื่องดูดฝุ่นในกิจกรรมปั่นหัวเชื้อ 2 กิโลกรัม ต้นทุน 216.96 บาท ต้นทุนค่าแรงงานลดชั่วโมงแรงงาน 2 ชั่วโมง ต้นทุน 416.00 บาท ต้นทุนผันแปรค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ลดการใช้ไฟฟ้าลงได้ 580 ยูนิต์ ต้นทุน 1,972.00 บาท ต้นทุนคงที่ ไม่ต้องแบกรับภาระค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรและต้นทุนคงที่อื่น รวม 12,125.70 บาท และต้นทุนการทำความสะอาดและกำจัดของเสีย จากต้นทุนการทำความสะอาดโดยใช้น้ำล้าง 200 ลิตร ต้นทุน 6.5 บาท และค่ากำจัดของเสียและน้ำตาลดความชื้น 200 กิโลกรัม ต้นทุน 2,886.50 บาท การปรับปรุงกระบวนการผลิตสามารถลดต้นทุนได้ถึง 17,400.20 บาทต่อกำลังการผลิตเครื่องดื่มชนิดผง 9,381.59 กิโลกรัม แสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การนำเสนอรายงานต้นทุนการผลิตหลังการปรับปรุงกระบวนการ

รายงานต้นทุนแบบ MFCA ก่อนปรับปรุงกระบวนการ					รายงานต้นทุนแบบ MFCA หลังปรับปรุงกระบวนการ				ต้นทุนลดลง (บาท)	ต้นทุนลดลงต่อหน่วยผลิต
รายละเอียด	Positive cost	Negative cost	รวม	ร้อยละ	Positive cost	Negative cost	รวม	ร้อยละ		
RM	380,202.32	4,862.91	385,065.23	0.79	380,416.66	4,648.57	385,065.23	0.78	-	
PM	98,025.03	575.40	98,600.42	0.09	98,133.48	466.94	98,600.42	0.08	-	
DVL	15,868.05	116.59	15,984.64	0.02	15,459.10	109.54	15,568.64	0.02	416.00	0.04
DVE	42,341.99	296.73	42,638.72	0.05	40,397.65	269.07	40,666.72	0.05	1,972.00	0.21
FME	65,895.69	602.84	66,498.53	0.10	53,940.10	432.73	54,372.83	0.07	12,125.70	1.29
CW	-	5,818.18	5,818.18	0.95		2,931.68	2,931.68	0.49	2,886.50	0.31
Total	602,333.07	12,272.66	614,605.73	2.00	588,346.99	8,858.54	597,205.53	1.48	17,400.20	1.85

จากภาพที่ 4 กราฟแสดงสายพานต้นทุน เห็นได้ว่าต้นทุนแปรสภาพ 0.45 ดอลลาร์ต่อกิโลกรัม คิดเป็นต้นทุนเงินบาทเท่ากับ 14.65 บาทต่อกิโลกรัม หลังจากที่มีการปรับปรุงมีต้นทุนลดลงดังนี้ ต้นทุนค่าแรงงาน 0.04 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนค่าไฟฟ้า 0.21 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนคงที่ 1.29 บาทต่อกิโลกรัม และต้นทุนในการทำความสะอาดและกำจัดของเสียลดลง 0.31 บาทต่อกิโลกรัม รวมต้นทุนแปรสภาพที่ลดลง 1.85 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้นต้นทุนแปรสภาพต่อกิโลกรัมในปัจจุบันอยู่ที่ 12.79 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็น 0.39 ดอลลาร์ต่อกิโลกรัม คิดเป็นต้นทุนแปรสภาพที่ลดลงร้อยละ 12.66 หรือคิดจากต้นทุนรวมลดลงร้อยละ 2.83 และคิดเป็นต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงซึ่งลดลงได้มากกว่า 83 ล้านบาทต่อปี

ภาพที่ 4 กราฟแสดงสายพานต้นทุน

อภิปรายผล

การศึกษาความสูญเสียในกระบวนการผลิต โดยการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ (MFCA) ทำให้ทราบถึงการไหลของวัสดุแต่ละกิจกรรม และวิเคราะห์ต้นทุนการไหลของวัสดุในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มชนิดผงที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าแฝงอยู่ในกระบวนการผลิต และมองเห็นโอกาสในการปรับปรุงในกระบวนการ รวมถึงแนวทางแก้ไขในการกำหนดมาตรฐานในการทำงาน จากการศึกษาพบว่าเดิมรายงานความสูญเสียอยู่ที่ร้อยละ 0.88 มาจากความสูญเสียวัตถุดิบร้อยละ 0.79 และบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 0.09 เมื่อมีการประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ (MFCA) ทำให้เราทราบถึงต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าร้อยละ 2.00 มาจากต้นทุนวัตถุดิบร้อยละ 0.79 ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ร้อยละ 0.09 ต้นทุนค่าแรงงานร้อยละ 0.02 ต้นทุนค่าไฟฟ้าร้อยละ 0.05 ต้นทุนคงที่ร้อยละ 0.10 และต้นทุนการทำความสะอาดและการกำจัดของเสียถึงร้อยละ 0.95 ซึ่งสามารถระบุความสูญเสียที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรม เช่นเดียวกับบริษัทแคนนอนในประเทศญี่ปุ่น Schmidt & Nakajima (2013, P.363) รายงานความสูญเสียร้อยละ 1 หลังจากที่มีการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ (MFCA) พบความสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการถึงร้อยละ 32

จากความสูญเสียที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด ร้อยละ 2.00 สามารถมองเห็นความสูญเสียในกิจกรรมปั่นหัวเชื่อมมีต้นทุนถึง 3.93 บาทต่อกิโลกรัมเมื่อวัดความสูญเสียจากกำลังการผลิตของกิจกรรมปั่นหัวเชื่อม สามารถมองเห็นโอกาสและแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการผลิต สามารถลดต้นทุนแปรสภาพได้ถึง 1.85 บาทต่อกิโลกรัม เช่นเดียวกับ อัสภาณค์ รัตนธารัง และพัฒน์ พัฒนรังสรรค์. (2559, น.207) ที่กล่าวว่าการวิเคราะห์บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุเป็นเครื่องมือที่ทำให้ค้นพบความสูญเสียในกระบวนการผลิตซึ่งแตกต่างจากการคำนวณต้นทุนแบบทั่วไป สามารถนำไปสู่การลงทุนในโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและกระบวนการผลิตเพื่อลดต้นทุน และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิต ช่วยลดการใช้ทรัพยากรและการปล่อยมลพิษได้ เช่นเดียวกันกับ (สรฐติชัย ชิวสุทธิศิลป์ และ คมศักดิ์ ทารไชย. (2557, น.14) ที่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตและเทคโนโลยี โดยการลงทุนในเครื่องจักร สามารถลดต้นทุนและลดของเสียที่ปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ จากรายงานผลการดำเนินงานบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ (MFCA) ที่สามารถระบุความสูญเสียของกิจกรรมที่เป็นต้นทุนที่แฝงอยู่ ซึ่งหากกิจกรรมเหล่านี้ได้ถูกปรับปรุงกระบวนการส่งผลให้ต้นทุนลดลง สามารถเพิ่มกำไรในการดำเนินงานได้ สอดคล้องกับงานของ ชมพูนุท เกษมเศรษฐ์, ชินิภา ศรีเพ็ญ, และ ชวิศ บุญมี. (2559, น.36) กล่าวว่าต้นทุนแอบแฝงเหล่านี้ถูกตัดให้ลดลงจะหมายถึงสัดส่วนกำไรที่จะได้รับเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาความสูญเสียด้วยการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุทำให้ระบุความสูญเสียจากกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการและวิธีการทำงาน ซึ่งสามารถลดต้นทุนเพิ่มความสามารถในการทำกำไร และยังสามารถลดของเสียที่ปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม รวมถึงการรายงานผลการดำเนินงานที่มีความถูกต้องสามารถวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ นาริรัตน์ ศรีหล้า (2562, น.11) ที่ได้อ้างอิงการรายงานผลการดำเนินงานที่ต้องมีความน่าเชื่อถือ จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

การประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุเหมาะสมกับทุกๆ อุตสาหกรรม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความสูญเสียในกระบวนการผลิตของแต่ละกิจกรรมที่แฝงอยู่ในค่าใช้จ่ายอื่น ๆ การรายงานต้นทุนการผลิตด้วยการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพการผลิตที่แท้จริงและการรายงานผลที่มีความถูกต้องมากขึ้น ช่วยประกอบการวางแผนการผลิตและวางแผนทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดให้เป็นนโยบายในการรายงานผลการดำเนินงานด้วยการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องของประสิทธิภาพของเครื่องจักรที่มีความสูญเสียจากการดูดฝุ่น ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องการปรับปรุงเครื่องมิกเซอร์ในกิจกรรมปั่นไฟโอลิมปิก เพื่อลดปริมาณวัตถุดิบที่สูญเสียไปในรูปของฝุ่นและความสูญเสียที่เกิดจากประสิทธิภาพของเครื่องจักรที่ทำให้วัตถุดิบเป็นก้อนไม่สามารถผ่านตะแกรงร่อนได้ในกิจกรรมลำเลียง

2. ศึกษาเรื่องการออกแบบตะแกรงร่อนในกิจกรรมลำเลียงเพื่อให้สามารถลำเลียงวัตถุดิบไปที่กิจกรรมลำเลียงได้ทั้งหมด ไม่มีวัตถุดิบตกค้างหลังตะแกรงร่อน

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. คู่มือการอนุญาตการขออนุญาตปฏิบัติงานหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกบริเวณโรงงานตามกฎหมายโรงงาน. ค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2562. จาก <http://www.diw.go.th/km/factory/pdf>.
- การไฟฟ้านครหลวง. (2561). วิธีคำนวณค่าไฟฟ้าด้วยตนเองสามารถทำได้อย่างไร. ค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2562. จาก <http://www.mea.or.th/content/detail/3293/3317/3926>.
- ชมพูนุท เกษมเศรษฐ์, ชนินาถ ศรีเพ็ญ, และชวิศ บุญมี. (2559). การประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์บัญชีต้นทุนการไหลวัสดุเพื่อลดปริมาณงานที่ต้องการแก้ไข. วารสารวิชาการวิศวกรรมศาสตร์ ม.อ., 7(1), 24–36.
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (มิถุนายน 2560). ผลไม้ผงมาแรงบุกตลาดโลก. ค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2562. จาก https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_21331.
- นารีรัตน์ ศรีหล้า. (2562). ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน สำหรับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม ของผู้ทำบัญชีในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 13(1), 104–113.
- แผนกบัญชี บริษัท เคเคพาวเดอร์ จำกัด. (2561). รายงานต้นทุนการผลิตประจำปี 2561. ขอนแก่น: บริษัท.
- เพ็ญประภา กล้ากลักร และนภัสวงศ์ โรจนโรวรรณ (2554). การปรับปรุงกระบวนการประกอบผลิตภัณฑ์ตัวล็อกชุดหัวอ่านเพื่อลดข้อบกพร่องประเภทระยะความสูงของบอล. วารสารวิศวกรรมศาสตร์, 3(1), 61–72.
- สรยุทธชัย ชิวสุทธิศิลป์ และคมศักดิ์ หารไชย. (2557). การประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีต้นทุนการไหลของวัสดุเพื่อลดความสูญเสียในกระบวนการผลิตลำโพงแบบแห้ง. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(2), 7–15.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. (2554). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัษฎางค์ รัตนธำรง และพัฒน์ พัฒนรังสรรค์ (2559). ความคุ้มค่าในการปรับปรุงกระบวนการผลิตจากการทำบัญชีต้นทุนการไหลของวัสดุกรณีศึกษาในบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(2), 196–210.
- Garrison, R. H., Noreen, E. W., Brewer, P. C., Cheng, N.S., & Yuen, K. C. K. (2015). Activity-Based Costing. *Managerial Accounting*. (p. 283–360). Singapore. McGraw-Hill Irwin.
- Schmidt, M., & Nakajima, M. (2013). Material flow cost accounting as an approach to improve resource efficiency in manufacturing companies, 2(3), 358–369.

- Sun, M., Sun, Y., & Li, C. (2014, August). **Integration of material flow cost accounting and ERP Software**. In 2014 Science And Information Conference (pp. 87–92). IEEE.
- Tailor, A. R., Solanki, B. C., Padariya, N. J., Patel, P. V., & Thanki, S. J. (2017). **Implementation of Material Flow Cost Accounting (MFCA) in Manufacturing SME: A Case Study**, 58(1). 53–63.
- Wang, Y. X., Kuo, C. H., Song, R., Hu, A., & Zhang, S. S. (2017). **Potentials for improvement of resource efficiency in printed circuit board manufacturing: a case study based on material flow cost accounting**, 9(6), 1–16.

การลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลือมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล: กรณีศึกษาธุรกิจรวบรวมใบอ้อยเพื่อเป็นเชื้อเพลิงชีวมวล จังหวัดชัยภูมิ

Reduction of Weight Loss in the Conveying Process of Square-Compressed from Sugarcane Leaves to the Power Plant: A Case Study of the Sugarcane Leaves Business for Biomass Fuel in Chaiyaphum Province

ธนพงศ์ สุวรรณโรจน์, ปณัทพร เรืองเชิงชุม*

Tanapong suwannaros, Panutporn Ruangchoengchum*

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Master of Business Administration College of Graduate Study in Management Khon Kaen University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลือม รวมถึงเพื่อวิเคราะห์หากิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักวัดการสูญเสียน้ำหนัก รวมทั้งสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรม และเพื่อเสนอแนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนัก ในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลือม โดยศึกษาจากธุรกิจรวบรวมใบอ้อยเพื่อเป็นเชื้อเพลิงชีวมวล จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนร่วมคือ ผู้บริหารระดับผู้จัดการ 4 ราย พนักงานฝ่ายไร่ และโรงไฟฟ้าชีวมวล 15 ราย คนขับรถคืบก้อนใบอ้อย 3 ราย คนขับรถบรรทุกก้อนใบอ้อย 8 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยผังกระบวนการ IDEFO Endraw Max Version 9.3 และวิเคราะห์ด้วยสูตรสมการวัดการสูญเสียน้ำหนัก ร่วมกับ Why-Why Analysis รวมถึง How-How Analysis และแผนภูมิต้นไม้ ผลจากการศึกษากิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลือม พบว่า ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 10 กิจกรรม เมื่อวิเคราะห์หากิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนัก พบว่าเกิดในกิจกรรมตั้งแต่อัดก้อนใบอ้อย รอคอยคิวเก็บก้อนใบอ้อยในไร่ คืบก้อนใบอ้อยขึ้นรถบรรทุก และขนย้ายก้อนใบอ้อยจากไร่ไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล ผลจากการวัดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรม พบว่ากิจกรรมรอคอยคิวเก็บใบอ้อยในไร่เกิดการสูญเสียน้ำหนักมากที่สุดถึงร้อยละ 1.10 โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักมาจากไฟไหม้ใบอ้อยอัดก้อนเหลือม ผลจากการเสนอแนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลือม พบว่ามี 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 อบรมผู้รับเหมาอัดใบอ้อยให้มีความชำนาญ แนวทางที่ 2 เก็บใบอ้อยที่ค้างไร่ให้เร็วขึ้น ไม่เกิน 5 วัน แนวทางที่ 3 อบรมผู้รับเหมาคืบใบอ้อยให้มีความชำนาญ แนวทางที่ 4 อบรมผู้รับเหมาขนย้ายใบอ้อยให้มีความชำนาญสามารถลดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักได้จาก 626.40 เป็น 74.05 ตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละที่ลดลงได้ถึง 83.79 ส่งผลทำให้มูลค่าการสูญเสียลดลงได้ถึง 552,350 บาท ผลจากการศึกษานี้ สามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการวางแผนมาตรการป้องกันการสูญเสีย น้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลือมได้ต่อไป โดยเพิ่มความเข้มข้นในแต่ละแนวทางทั้ง 4 ข้อ คือ 1.อบรมผู้รับเหมาอัดใบอ้อยให้ชำนาญการพิเศษทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ 2.เก็บก้อนใบอ้อยที่ค้างไร่ไม่เกิน 3 วัน 3.อบรมผู้รับเหมาคืบใบอ้อยให้ชำนาญการพิเศษทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ 4. อบรมผู้รับเหมาขนย้ายใบอ้อยให้มีความชำนาญทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

คำสำคัญ: การสูญเสียน้ำหนัก, กระบวนการลำเลียง, ใบอ้อยอัดก้อนเหลือม, ธุรกิจรวบรวมใบอ้อย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

ABSTRACT

The conveying of sugarcane leaves to be produced as square-compressed biomass fuel for power plans is concerned about the weight loss which affects the quantity and value of the material and if not optimized can cause a financial loss. This article, thus, would like to study the conveying process of square-compressed biomass fuel from sugarcane and analyze the weight loss and measure the weight loss during the process. The intention was to create guidelines for the reduction of weight loss in the conveying process of square-compressed biomass fuel from sugarcane by studying the sugarcane leave business for biomass in Chaiyaphum. The data collection came from a focus group with 30 main informants, while analyzing the data was by using IDEF0 Endraw Max Version 9.3, including searching for the reason for the loss by using Why-Why analysis. Moreover, the study also measured the loss analyzed of by using How-How Analysis and produced a tree diagram as a means to present the guidelines for improvement. According to the study, it was found that the conveying process of square-compressed biomass fuel from sugarcane contained 10 activities. After the analysis to find the causes of weight loss, the study found that it occurred during sugarcane square compression, queuing to collect sugarcane leaves at the farm, packing the compressed sugarcane leave into the truck, and delivery to the factory. Regarding the percentage loss evaluation, the main cause of weight loss was the queuing activity to collect the sugarcane leaves at a farm; this caused the most weight loss or at 1.10%. Next was square compression at 1.06%, packing the sugarcane to the truck at 0.91%, and delivery was at 0.68%. Found that 4 guidelines are serious. Guideline 1 Training contractors to submit a license to have expertise. Method 2 Keep the sugarcane leaves faster than no more than 5 days. Method 3 Training contractors to be skilled. Guidelines 4 Reduce obesity, lose weight. Can be reduced to 626.40 to 74.05 tons per year, or reduce to 83.79, sending waste to reduce the amount by up to 552,350 baht. The results of this study can be used as a suggestion for planning weight loss prevention measures in The experience of conveying the cane briquettes are further oxidised. By increasing the concentration in each of the 4 guidelines as follows: 1. Train the contractor to compress sugar cane leaves to be specialized in both theory and practice. 2. Collect sugar cane leaves that are left in the farm for no more than 3 days. 3. Train contractors to hold sugar cane leaves to specialize in both theory and practice. 4. Train contractors to move sugarcane leaves to have expertise in both theory and practice.

Keywords: Weight loss, Conveying process, Square cube sugarcane leaves, Business of collecting sugarcane leaves

บทนำ

ปัจจุบันการผลิตเชื้อเพลิงชีวมวลใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมีความสำคัญต่อการผลิตไฟฟ้าชีวมวล เป็นพลังงานทดแทนที่สามารถช่วยลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยธุรกิจรวบรวมใบอ้อยจะนำใบอ้อยซึ่งเหลือทิ้งจากเกษตรกรชาวไร่อ้อยมาสร้างมูลค่าให้กับใบอ้อย ด้วยการนำไปจำหน่ายให้แก่โรงไฟฟ้าชีวมวลเพื่อผลิตเชื้อเพลิงชีวมวลใบอ้อยอัดก้อนเหล็ย ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์แก่โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ต่อไป กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (2558) ดังจะเห็นได้จากโรงไฟฟ้าชีวมวล จังหวัดชัยภูมิ ที่ผลิตไฟฟ้าชีวมวลเพื่อส่งจ่ายไฟให้แก่โรงงานน้ำตาลและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยได้กำหนดนโยบายรับซื้อใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยจากธุรกิจรวบรวมใบอ้อย เพื่อนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงชีวมวลในการผลิตกระแสไฟฟ้า ฝ่ายบริหารเชื้อเพลิงบริษัทมิตรผล ใบโอ-เพาเวอร์ จำกัด (2561) บริษัท เครื่องมือเกษตร จำกัด เป็นหนึ่งในธุรกิจรวบรวมใบอ้อยในจังหวัดชัยภูมิ ที่ได้รวบรวมใบอ้อยด้วยการใช้เครื่องอัดใบอ้อยให้เป็นก้อนเหล็ยก่อนลำเลียงไป

ยังโรงไฟฟ้าชีวมวลเพื่อผลิตเชื้อเพลิงชีวมวล อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมเข้าไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล ผู้บริหารกลับได้เผชิญปัญหาการสูญเสียน้ำหนักของใบอ้อยที่ลดลงถึงร้อยละ 3.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 1 ส่งผลทำให้ในปีการผลิต 2561/62 ที่ผ่านมา พบปริมาณการสูญเสียน้ำหนักใบอ้อยจากกระบวนการลำเลียงสูงถึง 626.40 ตันต่อปี ทำให้สูญเสียรายได้สูงมากถึง 626,400 บาท (ฝ่ายบริหารเชื้อเพลิง, 2561) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่ได้ศึกษาการสูญเสียน้ำหนักตั้งแต่ประเด็นการลำเลียงและขนส่งของสินค้าทางการเกษตรต่างๆ ทั้งปาล์ม กะหล่ำปลี ปวยเล้ง และลำไย (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2554; ชูติพงษ์ มัยกุล, 2555; สุรัตน์ นักหล่อ, 2555; พิเชษฐ์ น้อยมณี, 2556 และ 2557) และบางส่วนได้ศึกษาในประเด็นการสูญเสียน้ำหนักของกระบวนการลำเลียงฝักรับประทานใบ (Wills, McGlasson, Graham and Joyce 1998) ขณะที่บางส่วนได้ศึกษาในประเด็นการสูญเสียน้ำหนักของกระบวนการลำเลียงอ้อย (Semenzato, 1995; Wyman, 1996; Dawson and Boopathy, 2007; Hussain, 2018) แต่ส่วนน้อยยังไม่ได้ศึกษาถึงการสูญเสียน้ำหนักจากกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อม ทั้งที่หากสามารถลดการสูญเสียน้ำหนักจากกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยศึกษาจากบริษัท เครื่องมือเกษตร จำกัด ซึ่งเป็นธุรกิจรวบรวมใบอ้อยเพื่อเป็นเชื้อเพลิงชีวมวล ในจังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากว่าปัญหาที่กล่าวมาทำให้ประสิทธิภาพการทำงานในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยต่ำลงและส่งผลกระทบต่อรายได้ของบริษัทเครื่องมือเกษตรที่ลดลงรวมทั้งภาพลักษณ์ในทางไม่ดีในการจัดการก่อนใบอ้อยไฟไหม้ที่อัดค้ำไว้ในไร่อ้อย ทำให้เกิดมลภาวะในภาพรวมต่อชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล
2. เพื่อวิเคราะห์หากิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล
3. เพื่อวัดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักและสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล
4. เพื่อเสนอแนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

ขอบเขตของการวิจัย

จากการศึกษาการสูญเสียน้ำหนักของใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมเพื่อเป็นเชื้อเพลิงเป็นการศึกษาแบบผสมผสานทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงปริมาณคือ สามารถวัดปริมาณน้ำหนักของการสูญเสียออกมาเป็นหน่วยตัวเลขเพื่อวิเคราะห์และพัฒนาต่อเนื่องในครั้งต่อไปโดยมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนร่วมคือ ผู้บริหารระดับผู้จัดการ 4 ราย พนักงานฝ่ายไร่และโรงไฟฟ้าชีวมวล 15 ราย คนขับรถคิบบ่อนใบอ้อย 3 ราย คนขับรถบรรทุกกอนใบอ้อย 8 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้ศึกษาได้เก็บและรวบรวมข้อมูลจากกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการลำเลียงเชื้อเพลิงชีวมวลใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อมตั้งแต่กิจกรรมอัดก้อนใบอ้อย กิจกรรมรอกคอกคิบบ่อนใบอ้อยในไร่ กิจกรรมคิบบ่อนใบอ้อยขึ้นรถบรรทุก กิจกรรมคลุมผ้าใบและมัดเชือกหรือสแต็คคิบบ่อนใบอ้อยกันหลุดร่วง กิจกรรมขนย้ายกอนใบอ้อยไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล กิจกรรมแฉังคิบบ่อนและรอกคิบบ่อนด้านนอก กิจกรรมเข้าซังเมื่อถึงคิบบ่อนคิบบ่อนใบอ้อยบริเวณลานย่อยด้านใน กิจกรรมซังรถเบาออกและกิจกรรมกลับไปรับกอนใบอ้อยในเที่ยวต่อไป รวมถึงการหาแนวทางการลดความสูญเสีย โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ผู้มีส่วนร่วม (Participants) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 1 ปี และเป็นกลุ่มประเภทเดียวกัน จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารจำนวน 4 ราย กลุ่มพนักงานจำนวน 15 ราย และกลุ่มผู้รับเหมาคิบบ่อนจำนวน 3 ราย ผู้รับเหมาบรรทุกกอนจำนวน 8 ราย รวมทั้งทั้งหมด 30 ราย โดยผู้ศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นการสนทนาได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ยังมีการให้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น มีส่วนเกี่ยวข้องในส่วนใด มีความเห็นว่าในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลื่อม

มีจำนวนกิจกรรม อะไรบ้าง กิจกรรมใดในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมที่ทำให้สูญเสียน้ำหนัก มีอะไรบ้าง รวมทั้งกิจกรรมใดในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมที่ทำให้สูญเสียน้ำหนักมากที่สุดและมีแนวทางใดบ้างในการเสนอแนะแนวทางในการลดการสูญเสียน้ำหนักของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

1.2 ข้อมูลทฤษฎีภูมิ ทำการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับและเอกสารรายงานประจำปีของธุรกิจการไฟฟ้าในปี 2561/2562 ที่เกี่ยวข้องกับปริมาณใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยม

2. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus group) ที่มีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการทดลองใช้งานจริงแล้วก่อนนำมาเป็นแบบในการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษารายละเอียดในกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงโดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยผังกระบวนการ IDEF0 Endraw Max Version 9.3 รวมถึงวัดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักด้วยสูตรสมการการประเมินการสูญเสียน้ำหนักมีค่าเท่ากับน้ำหนักใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมเริ่มต้น ลบด้วยน้ำหนักใบอ้อยอัดก้อนที่รับเข้าปลายทางโดยใช้สูตร การสูญเสียน้ำหนัก=(น้ำหนักเริ่มต้น-น้ำหนักหลังการจัดเก็บ) ที่อ้างจาก Hussain et al. (2018) ร่วมกับการวิเคราะห์ด้วย Why-Why Analysis รวมถึง How-How Analysis และแผนภูมิต้นไม้ เพื่อนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเสนอเป็นแนวทางลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลต่อไป

3. การทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล จากการศึกษา ผู้ศึกษาอาศัยการใช้ข้อมูลจริงโดยเทียบข้อมูลจากการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่แตกต่างกัน ได้แก่ การสังเกตการทำงาน การสนทนากลุ่ม และเอกสารวิชาการที่ทำการบันทึกเก็บไว้แล้ว โดยผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันออกไป (Methodological triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลตามที่สุภาค์ จันทวนิช (2561) ได้อ้างถึงและสรุปไว้

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษากิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

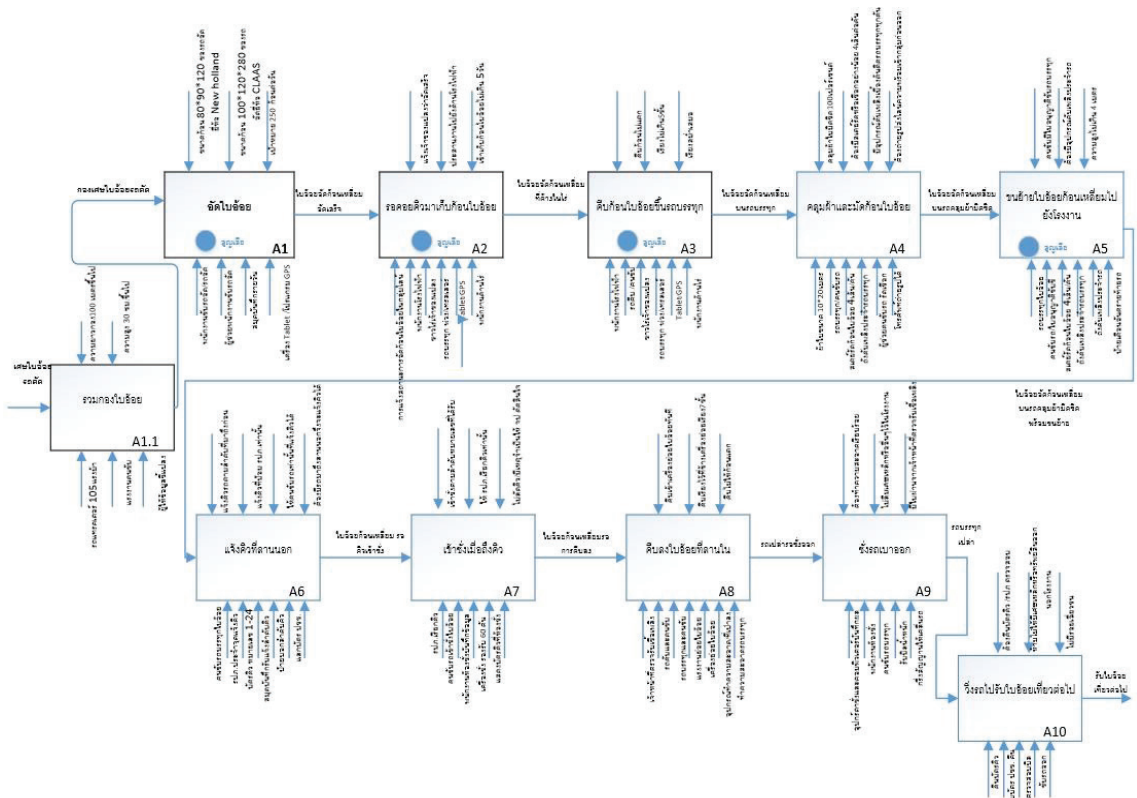
ผลจากการศึกษากิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล พบว่ามีกิจกรรมหลักทั้งหมด 10 กิจกรรม ตั้งแต่ กิจกรรมอัดก้อนใบอ้อย กิจกรรมรอกยคั่วกวาดเก็บก้อนใบอ้อยในไร่ กิจกรรมคืบก้อนใบอ้อยขึ้นรถบรรทุก กิจกรรมคลุมผ้าใบและมัดเชือกหรือสแต็ครัดก้อนใบอ้อยกันหลุดร่วง กิจกรรมขนย้ายก้อนใบอ้อยไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล กิจกรรมแจ้งคิวและรอกยที่ลานด้านนอก กิจกรรมเข้าซังเมื่อถึงคิว กิจกรรมคืบลงก้อนใบอ้อยบริเวณลานอ้อยด้านใน กิจกรรมขังรถเบรคออก และกิจกรรมกลับไปรับก้อนใบอ้อยในเที่ยวต่อไป (ตามภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

2. ผลการวิเคราะห์หากิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

ผลการวิเคราะห์หากิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลพบว่า เมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยผังกระบวนการ IDEF0 Endraw Max Version 9.3 พบว่า กิจกรรม A1 อัดก้อนใบอ้อย A2 รอคอยเก็บก้อนใบอ้อย A3 คีบใบอ้อยขึ้นรถบรรทุก A5 ขนย้ายใบอ้อยก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล (ตามภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์กิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล ด้วยผังกระบวนการ

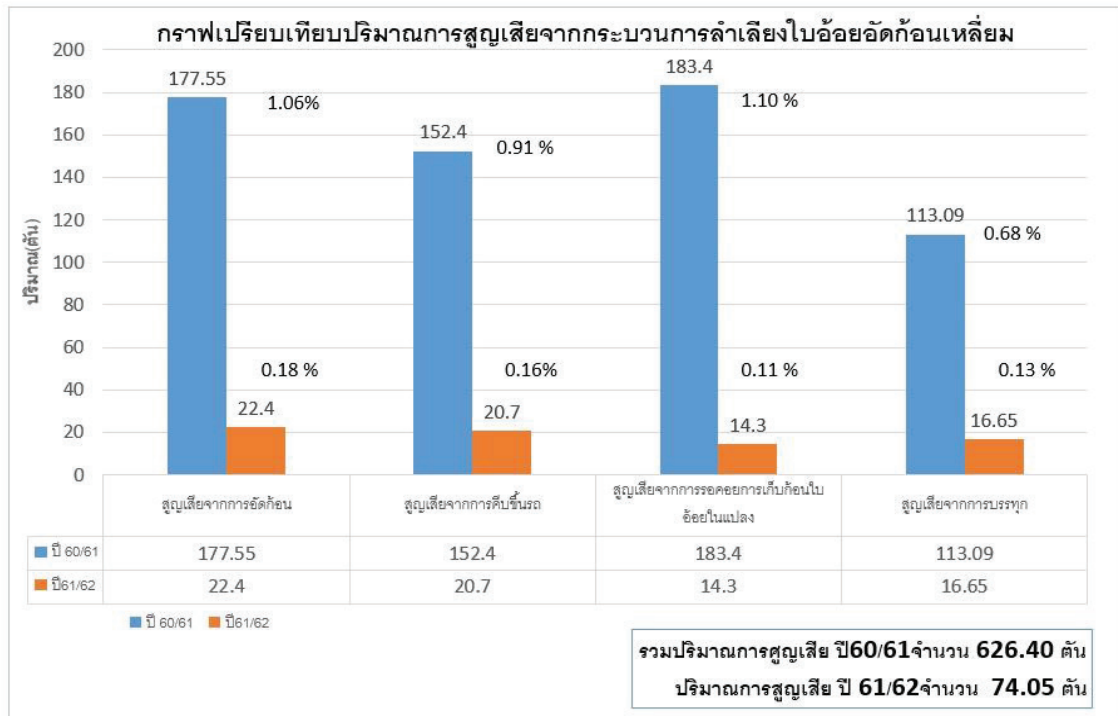
3. ผลการวัดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักและสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

จากผลการศึกษาข้างต้น เมื่อนำมาวัดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลด้วยสูตรสมการ

$$\text{การสูญเสียน้ำหนัก} = (\text{น้ำหนักเริ่มต้น} - \text{น้ำหนักหลังการจัดเก็บ})$$

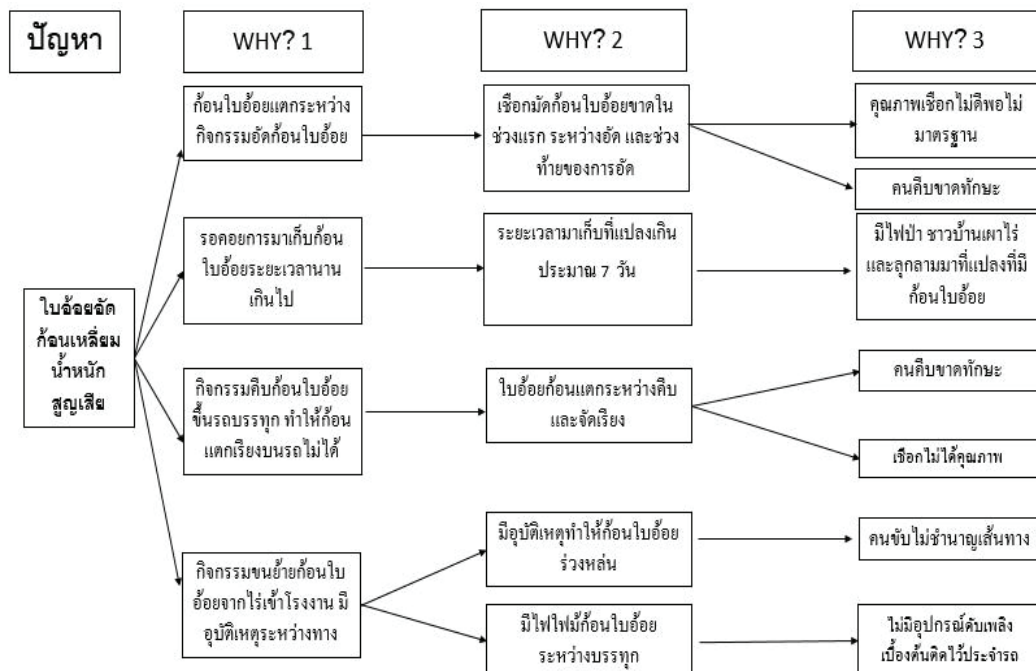
$$\text{การสูญเสียน้ำหนัก (ร้อยละ)} = \left(\frac{\text{น้ำหนักเริ่มต้น} - \text{น้ำหนักหลังการจัดเก็บ}}{\text{น้ำหนักเริ่มต้น}} \right) \times 100$$

พบว่ากิจกรรมรอคอยเก็บก้อนใบอ้อยเกิดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักมากที่สุดถึง 183.40 ตัน รองลงมาเป็นกิจกรรมอัดก้อนใบอ้อย กิจกรรมคีบก้อนใบอ้อยขึ้นรถบรรทุก และกิจกรรมขนย้ายก้อนใบอ้อยไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยเกิดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักถึง 177.55 ตัน 152.40 ตัน และ 113.09 ตัน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.10, 1.06, 0.91 และ 0.68 ตามลำดับ (ตามภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบปริมาณการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยม

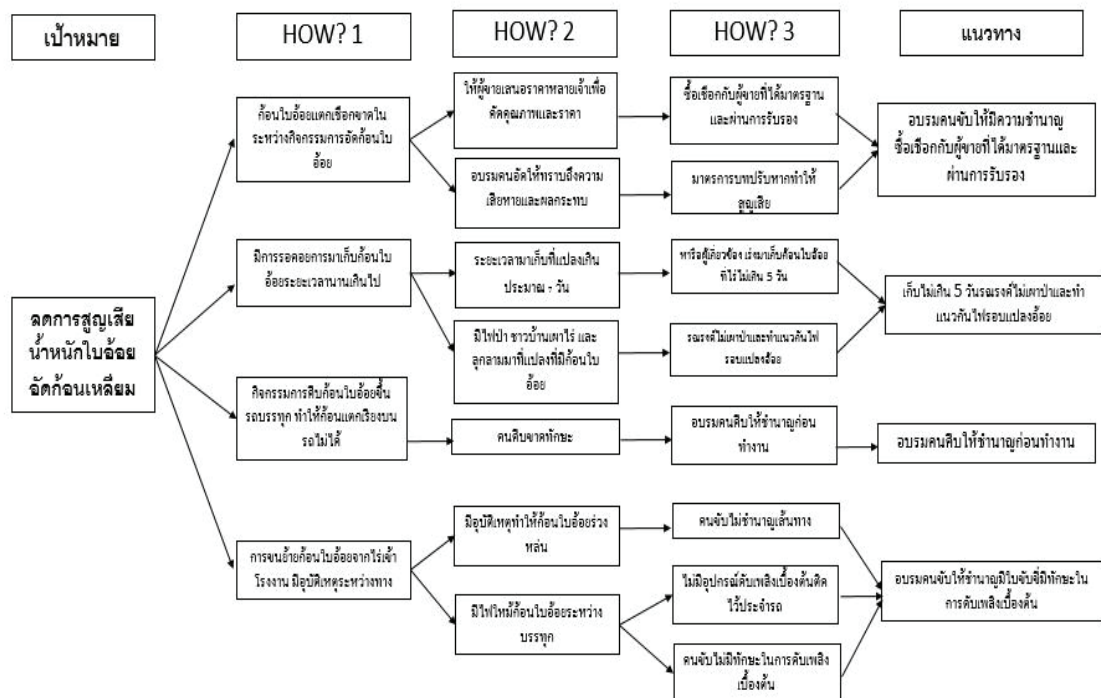
จากผลการศึกษาทั้ง 4 กิจกรรมในช่วงต้นนั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลโดยใช้การสนทนากลุ่มร่วมกับวิธี Why-Why Analysis เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริง ร่วมกับแผนภาพต้นไม้ (Tree Diagram) พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมมี 4 สาเหตุหลัก โดยสาเหตุที่หนึ่งเกิดจากการอัดใบอ้อยที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถมัดเชือก ส่งผลทำให้ใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมระหว่างการอัดทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนัก จึงไม่สามารถลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลได้ ส่วนสาเหตุที่สองเกิดจากผู้สืบใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมขึ้นรถบรรทุกขาดความชำนาญ ส่งผลทำให้เชือกมัดก้อนใบอ้อยขาด ทำให้ใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมแตก จึงเกิดการสูญเสียน้ำหนักและไม่สามารถลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลได้ เมื่อวิเคราะห์สาเหตุที่สาม พบว่า เกิดจากการรอกคอยเก็บก้อนใบอ้อยในไร่ ทำให้มีไฟป่าหรือชาวไร่เผาแปลงอ้อยข้างเคียงแล้วเกิดลุกลาม ส่งผลทำให้ไฟไหม้ก้อนใบอ้อย ทำให้ใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมเสียหาย จึงเกิดการสูญเสียน้ำหนัก และไม่สามารถลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลได้ และสาเหตุสุดท้ายที่เกิดระหว่างการขนส่งพบอุบัติเหตุ ทำให้ใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมแตกและหล่นระหว่างทาง จึงเกิดการสูญเสียน้ำหนักและไม่สามารถลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลได้ (ตามภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอัดอากาศก่อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลด้วยวิธี Why-Why Analysis และแผนภาพต้นไม้

4. ผลการเสนอแนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอัดอากาศก่อนเหลื่อมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

เมื่อนำผลการศึกษาด้านมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับการสนทนากลุ่ม และ How-How Analysis โดยใช้แผนภาพต้นไม้ โดยมีหน่วยวิเคราะห์จำนวน 4 หน่วยวิเคราะห์คือ 4 กลุ่มผู้มีส่วนร่วมคือกลุ่มผู้บริหารจำนวน 4 ราย กลุ่มพนักงานจำนวน 15 ราย และกลุ่มผู้รับเหมาคืบจำนวน 3 ราย ผู้รับเหมาบรรทุกจำนวน 8 ราย รวมทั้งหมด 30 ราย โดยทั้ง 4 กลุ่ม ผู้มีส่วนร่วมได้ให้ข้อมูลสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันคือ มีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนัก ได้แก่ กิจกรรมอัดใบอัด การคืบใบอัด การบรรทุกใบอัด และการรอกคอยการเก็บก่อนใบอัดในไร่ และได้ให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันอีกว่า กิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักมากที่สุดคือ การรอกคอยการเก็บก่อนใบอัดในไร่ ทั้งนี้เสนอแนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียง พบว่า สามารถเสนอได้ทั้งหมด 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 อบรมผู้รับเหมาอัดใบอัดให้มีความชำนาญ แนวทางที่ 2 เก็บใบอัดที่ค้างไร่ให้เร็วขึ้นไม่เกิน 5 วัน แนวทางที่ 3 อบรมผู้รับเหมาคืบใบอัดให้มีความชำนาญ แนวทางที่ 4 อบรมผู้รับเหมาขนย้ายใบอัดให้มีความชำนาญ (ตามภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 การเสนอแนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบฉนวนอัดก้อนเหลี่ยม ด้วยวิธี How-How Analysis และแผนภาพต้นไม้

แนวทางการลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบฉนวนอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

ผลจากการเสนอแนวทางข้างต้น พบว่า สามารถลดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบฉนวนอัดก้อนเหลี่ยมไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลได้จาก 626.40 ตัน ในปีการผลิต 2560/2561 เป็น 74.05 ตัน ในปีการผลิต 2561/2562 หรือ คิดเป็นร้อยละการสูญเสียที่ลดลงจาก 3.75 เป็น 0.59 ส่งผลทำให้มูลค่าการสูญเสียลดลงได้ถึง 552,350 บาท (ตามตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบปริมาณร้อยละและมูลค่าการสูญเสียน้ำหนักก่อนและหลังปรับปรุง

รายการ	ปริมาณก่อนใบฉนวนที่ผลิตได้ (ตัน)	ปริมาณที่สูญเสีย (ตัน)	ร้อยละการสูญเสีย	มูลค่าการสูญเสีย (บาท)
ก่อนปรับปรุง (ปีการผลิต 2560/2561)	16,719	626.40	3.75	626,400
หลังการปรับปรุง (ปีการผลิต 2561/2562)	12,546	74.05	0.59	74,050
มูลค่าการสูญเสียที่ลดลงได้ (บาท)				552,350

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งพบว่า กิจกรรมในกระบวนการลำเลียงใบฉนวนอัดก้อนเหลี่ยมมีทั้งหมด 10 กิจกรรม ตั้งแต่กิจกรรมอัดก้อนใบฉนวน กิจกรรมรื้อออกคิวก่อนใบฉนวนในไร่ กิจกรรมสืบก่อนใบฉนวนขึ้นรถบรรทุก กิจกรรมคลุมผ้าใบและมัดเชือกหรือสายรัดก่อนใบฉนวนกันหล่นร่วง กิจกรรมขนย้ายก่อนใบฉนวนไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล กิจกรรมแจ้งคิวและรอคิวที่ลานด้านนอก กิจกรรมเข้าซึ่งเมื่อถึงคิว กิจกรรมสืบลงก่อนใบฉนวนบริเวณลานย่อยด้านใน

กิจกรรมซั้งรดเบาออก รวมถึงกิจกรรมกลับไปปรับก่อนใบอ้อยในเที่ยวต่อไป ซึ่งเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้เนื่องจากการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมตามเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 30 ราย ซึ่งมีทั้งผู้บริหารพนักงานประจำ ระดับหัวหน้างานที่ และ ผู้ปฏิบัติงานจริง คนซั้งรดศึบรตบรทุก มีความเข้าใจในงานเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ธรรมนูญร้นและคณะ (2561) ได้กล่าวว่า ตำแหน่งงานหน้าที่ และอายุงานส่งผลต่อความพึงพอใจและผลในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีงานกิจกรรมในกระบวนการลำเลียงที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักสอดคล้องกับ Wills, McGlasson, Graham and Joyce, (1998) ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่สองพบว่า เมื่อวิเคราะห์หากิจกรรมที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล พบว่าเกิดในกิจกรรมอัดก้อนใบอ้อย กิจกรรมรคคยควเก็บก่อนใบอ้อยในไร่ กิจกรรมศึบก่อนใบอ้อยขึ้นรตบรทุก กิจกรรมขนย้ายก่อนใบอ้อยไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล สอดคล้องกับ Hussain et al. (2018) ได้กล่าวถึงการสูญเสียน้ำหนักว่าเป็นการเปรียบเทียบน้ำหนักที่สูญเสียก่อนและหลังการจัดเก็บ ส่วนผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่สามพบว่า เมื่อวัดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลพบว่า กิจกรรมรคคยควเก็บก่อนใบอ้อยเกิดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักมากที่สุดถึง 183.4 ตัน รองลงมาเป็นกิจกรรมอัดก้อนใบอ้อย กิจกรรมศึบก่อนใบอ้อยขึ้นรตบรทุก และกิจกรรมขนย้ายก่อนใบอ้อยไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยเกิดปริมาณการสูญเสียน้ำหนักถึง 177.55 ตัน 152.4 ตัน และ 113.09 ตัน ตามลำดับ สอดคล้องกับ Hussain et al. (2018) ได้กล่าวถึงการสูญเสียน้ำหนักโดยมีการคำนวณการสูญเสียน้ำหนักด้วยสมการ

Weight loss = Initial weight – Weight after storage

การสูญเสียน้ำหนัก = (น้ำหนักเริ่มต้น – น้ำหนักหลังการจัดเก็บ)

Weight loss (%) = $\frac{\text{Initial weight} - \text{Weight after storage}}{\text{Initial weight}} \times 100$

โดยพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักในแต่ละกิจกรรมเกิดจาก 4 สาเหตุหลัก ได้แก่ สาเหตุที่หนึ่งเกิดจากการอัดใบอ้อยที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนสาเหตุที่ 2 เกิดจากผู้ศึบใบอ้อยอัดก้อนเหล็มขึ้นรตบรทุกขาดความชำนาญ สาเหตุที่สาม พบว่า เกิดจากการรคคยควเก็บก่อนใบอ้อยในไร่ส่งผลทำให้ไฟไหม้ก่อนใบอ้อย สาเหตุสุดท้ายเกิดจากระหว่างการขนส่งพบอุบัติเหตุ และผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่สี่พบว่า ผู้ศึกษาจึงได้เสนอแนวทางทั้งหมด 4 แนวทางโดยมุ่งเน้นไปที่ผู้ปฏิบัติงานหรือคนให้มึประสิทธิภาพก่อนการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ สิริกร (2560) ที่ได้กล่าวว่า องค์กรควรส่งเสริมบุคลากรในการศึกษาหรือจัดฝึกอบรมในส่วนที่สำคัญและจำเป็นสำหรับสายงานที่ปฏิบัติอยู่เพื่อเพิ่มความรู้แก่บุคลากร ทั้งนี้เพื่อลดการสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

ในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มควรคำนึงความปลอดภัยและประสิทธิภาพสูงสุด โดยผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการตระหนักถึงวิธีการปฏิบัติงานที่รอบคอบ โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสูญเสียน้ำหนักในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวล และต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการลำเลียงใบอ้อยอัดก้อนเหล็มไปยังโรงไฟฟ้าชีวมวลและควรมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลการสูญเสียเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เช่น การเกิดอุบัติเหตุของการรคคยควเก็บก่อนใบอ้อยอัดก้อนเหล็ม กรณีพลิกคว่ำหรือไฟไหม้ระหว่างรคคยคว ว่ามีความสูญเสียและเสียหายในประเด็นอื่นหรือไม่ เช่น ขุมชนรอบข้างและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ด้วย เพื่อความครอบคลุมของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2558). **ศักยภาพชีวมวลในประเทศไทย**. 30 มีนาคม 2558.
แหล่งที่มา: <http://www4.dede.go.th/testmax/sites/default/files/ฐานข้อมูลศักยภาพชีวมวลในประเทศไทยประจำปีเพาะปลูก พ.ศ. 2556>.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2554). **การลดการสูญเสียน้ำหนักในการรวบรวมปาล์มน้ำมันของเกษตรกร**. รายงานข้อมูลปริมาณธุรกิจสหกรณ์ในจังหวัดตรัง. (1) 22-32
- ชุติพงศ์ มัชยกุล. (2555). **การวิเคราะห์ต้นทุนและความสูญเสียจากการขนส่งสินค้าเกษตร**. กรณีศึกษาการขนส่งผักกะหล่ำปลีในจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต): กรุงเทพฯ . คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ธัญญารัตน์ สุทธิประภา, ทศพร มะหะหมัด และซิมโสมน์ วิสิฐนิจิโก. (2561). **การดำรงรักษาพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอัญธานี**. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 12 (1) 59-69
- ฝ่ายบริหารเชื้อเพลิง บริษัท มิตรผล ไปโอ-เพาเวอร์ จำกัด. (2561). **ธุรกิจรวบรวมใบอ้อยที่ดำเนินการในประเทศไทย** ประจำปี 2561. ชัยภูมิ: โรงไฟฟ้ามิตรผลชีวะ.
- พิเชษฐ์ น้อยมณี. (2556). **การประเมินการสูญเสียผลพื้ของญี่ปุ่นหลังการเก็บเกี่ยว**. วิทยาศาสตร์การเกษตร. 45, 3/1 (พิเศษ) : 277-280
- พิเชษฐ์ น้อยมณี. (2557). **การประเมินการสูญเสียในกระบวนการหลังการจัดการเก็บเกี่ยวของผลลำไยพันธุ์ ดอ.** ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว. 12,(4) : 1-7
- สิริกร พรหมปิงกา. (2560). **การนำเข้าข้อมูล ความรู้ความสามารถของบุคลากร ชีตความสามารถของเทคโนโลยีและการสนับสนุนของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบ GFMS ของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. วิทยาการสมัยใหม่. 10,(1): 49-64
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 13: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ นกหล่อ, จักรพงษ์ พิมพ์มิล. (2555). **การสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวปวยเล้งหลังการเก็บเกี่ยวจากแปลงเกษตรกร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: คณะวิศวกรรมอุตสาหกรรมการเกษตร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- Dawson, L., & Boopathy, R. (2007). Use of post-harvest sugarcane residue for ethanol production. *Bioresource technology*, 98(9), 1695-1699.
- Hussain, M. N., Jamali, L. A., Soomro, S. A., Chattha, S. H., Ibupoto, K. A., Abbasi, N. A., & Qumi, N. M. (2018). Post-Harvest losses and control of unprocessed sugarcane. *Pakistan Journal of Agricultural Research*, 31(4), 355-360.
- Wills, R.B.H., McGlasson, W.B., Graham, D. & Joyce, D.C. (1998). **Postharvest an introduction to the physiology and handling of fruit, vegetables and ornamentals**. University of New South Wales Press Ltd. Australia.
- Wyman, C.E., 1996. **Chapter 1. Ethanol production from lignocellulosicbiomass: overview**. In: Wyman, C.E. (Ed.), *Handbook on bioethanol: production and utilization*. Taylor & Francis, Washington, DC, pp.11-12.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 : การวิเคราะห์พหุระดับ Factors Affecting Sexual Risk Behaviors of Senior High School Students Under The Secondary Educational Service Area Office 19: Multilevel Analysis

ธัญญาพัฒน์ คำสีหา, จุไรรัตน์ อาจแก้ว*, ภัทราพร เกษสังข์**

Thanyapat Kumseeha, Jurairat Ardkaew, Pattharaporn Kessung

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Master of Education in Educational Research and Evaluation, Loei Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยและสัมประสิทธิ์การถดถอยของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน และ 3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง คือ จำนวน 64 คนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 800 คน การวิเคราะห์ข้อมูลการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และวิเคราะห์พหุระดับ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยระดับนักเรียนส่งผลทางบวก ทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ค่านิยมทางเพศ อิทธิพลจากสื่อและเทคโนโลยี และอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และปัจจัยระดับนักเรียนส่งผลทางลบทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต

2. ปัจจัยระดับโรงเรียนส่งผลทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา และตัวแปรระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลทางลบต่อสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. สมการพยากรณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในรูปคะแนนมาตรฐาน

สมการพยากรณ์ระดับนักเรียน

$$Z'_{SEX_{ij}} = -0.395(Z_{FUT}) + 0.172(Z_{VAL}) + 0.362(Z_{TECH}) + 0.157(Z_{FRIE})$$

สมการพยากรณ์ระดับโรงเรียน

$$Z'_{b01} = -0.072(Z_{HELP}) - 0.124(Z_{PLAN})$$

$$Z'_{bFRIE} = -0.110(Z_{HELP})$$

*ที่ปรึกษาหลัก

**ที่ปรึกษาร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) to investigate the factors on student level which affecting their sexual risk behaviors 2) to find out the factors on school level which affecting the sexual risk behaviors' mean and regression coefficients 3) to construct the predictive equation of the factors affecting the sexual risk behaviors students. The samples were 64 teachers and 800 students data were analyzed to obtain frequency, percentage, mean, standard deviation, coefficient of variation, Pearson's product moment correlation and multi-level analysis.

The findings showed as follows:

1. The independent variables of the student level which positive affection affecting the sexual risk behaviors with the statistical significance at .01 level were sexual value, the influence of the media and technology and the influence of the friendship group. The independent variables of the student level which negative affection affecting the sexual risk behaviors with the statistical significance at .05 future orientation.

2. The independent variables of the school level which negative affection the sexual risk behaviors with the statistical significance at .05 level were the student support system and lesson plan on sex education. The variables of student support system which negative affection of the variables affecting the regression coefficients of the friendship group with the statistical significance at .05 level were

3. The predictive equation the sexual risk behaviors

Predictive equation of the student level factors.

$$Z'_{SEX_{ij}} = -0.395(Z_{FUT}) + 0.172(Z_{VAL}) + 0.362(Z_{TECH}) + 0.157(Z_{FRIE})$$

The predictive equation of the school level factors.

$$Z'_{b01} = -0.072(Z_{HELP}) - 0.124(Z_{PLAN})$$

$$Z'_{bFRIE} = -0.110(Z_{HELP})$$

บทนำ

ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก้าวไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสาร สามารถพูดคุยติดต่อและทราบข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย สามารถแพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางจนไม่สามารถจะหาวิธีใดมาสกัดกั้นเอาไว้ได้ ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับประสบการณ์ทางด้านเพศศึกษา มาจากหลายแหล่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุมาลี สวยสะอาด, 2555)

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง โดยผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจคุณค่าของตนเองและครอบครัว การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึกทางเพศ การสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น สุขปฏิบัติทางเพศ และทักษะในการดำเนินชีวิต เรื่องเพศนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติที่แฝงอยู่ในร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของคนเราอย่างลึกซึ้งและถาวร อีกทั้งยังแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมต่าง ๆ เยาวชนเป็นระยะเปลี่ยนผ่านของชีวิตจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ขณะนี้พบว่าวัยรุ่นและเยาวชนทั่วโลกที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศในลักษณะต่าง ๆ ว่า จากผลการสำรวจสถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชนยังมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เป็นผลพวงมาจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมา นับว่าเป็น

สถานการณ์ที่เสี่ยงต่อวัยรุ่น เยาวชนของไทยเป็นอย่างมาก จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ พบว่า สาเหตุสำคัญของการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ลักษณะมุ่งอนาคต ค่านิยมทางเพศ อิทธิพลจากสื่อและเทคโนโลยี อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน สอดคล้องกับการศึกษาของ (วัชรภรณ์ บัตรเจริญ, 2554) การเข้าถึงสื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ และความสะดวกในการเข้าถึงสื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรา เหลืองชัยกุล : 2556) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส ได้แก่ อิทธิพลจากเพื่อน และอิทธิพลจากสื่อมวลชน ทั้งนี้สถานศึกษาคือแหล่งที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน โรงเรียนต้องมีทั้งนโยบาย ระบบดูแลช่วยเหลือ และแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศอย่างถูกต้องเหมาะสม ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (แพรวนภา ธรรมนิยมตัน, 2553) นโยบายการศึกษามีความถูกต้อง ส่วนข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาจะช่วยให้การระบุปัญหาและการริเริ่มนโยบายการศึกษาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสอดคล้องกับปัญหา สำหรับค่านิยม วิสัยทัศน์ส่วนใหญ่มองว่า การพัฒนาคน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิรันดร์ จันททรัพย์, 2558) กล่าวว่า การส่งเสริม การป้องกันและแก้ปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายในทางที่ไม่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556) มวลประสบการณ์ทั้งหลายซึ่งเป็นแนวทางสำหรับจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เขามีลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศส่วนใหญ่ในเรื่อง การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดข้อมูลเป็นระดับเดียว แต่เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติและโครงสร้างของข้อมูลการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยโดยพิจารณาถึงปัจจัยระดับที่สูงขึ้นด้วย โดยวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์หลายระดับ (Multi-level analysis) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 โดยศึกษาปัจจัย 2 ระดับ คือปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ค่านิยมทางเพศ อิทธิพลจากสื่อและเทคโนโลยี และอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ นโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือ และแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับโรงเรียน ครู นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง ในการนำผลการศึกษาไปใช้ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยและสัมประสิทธิ์การถดถอย (slope) ของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

สมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีความสัมพันธ์กัน
2. ปัจจัยระดับนักเรียนอย่างน้อย 1 ตัว ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19
3. ปัจจัยระดับโรงเรียนอย่างน้อย 1 ตัวที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยและสัมประสิทธิ์การถดถอย (Slope) ของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ครอบคลุมทั้งปัจจัยระดับนักเรียน 4 ด้าน 1) มุ่งอนาคต 2) ค่านิยมทางเพศ 3) อิทธิพลของสื่อและเทคโนโลยี และ 4) อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ปัจจัยระดับโรงเรียน 3 ด้าน 1) นโยบายโรงเรียนกับเรื่องเพศศึกษา 2) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องเพศศึกษา และ 3) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 52 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 17,079 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 จำนวน 52 โรงเรียน จำนวน 2,756 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 800 คน ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 จำนวน 64 คน รวมทั้งสิ้น 864 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด สำหรับนักเรียนและครูผู้สอน

สำหรับนักเรียน ประกอบด้วย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลตัวแปรที่เกี่ยวกับนักเรียนโดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต ด้านที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับค่านิยมทางเพศ ด้านที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อและเทคโนโลยี ด้านที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน

สำหรับครู ประกอบด้วย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับนโยบายโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษา ด้านที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องเพศศึกษา ด้านที่ 3 การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตราชการแนะนำตัวเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
2. นำหนังสือราชการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปติดต่อกับโรงเรียนและที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนด วันเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบและแบบสอบถาม ให้พอเพียงกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
4. นำเครื่องมือที่จัดเตรียมไว้ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้กับกลุ่มโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
5. นำผลการทดสอบของกลุ่มตัวอย่างไปตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
6. นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจให้คะแนน ไปทำการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับโรงเรียนและตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. วิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยการวิเคราะห์พหุระดับ ซึ่งมีรูปแบบการวิเคราะห์ 2 ระดับ คือ ระดับนักเรียนและระดับโรงเรียน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป HLM (Hypothetical Linear Model)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์พหุระดับ

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 : การวิเคราะห์พหุระดับ

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ตัวแปรอิทธิพลจากสื่อและเทคโนโลยี ค่านิยมทางเพศ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และลักษณะมุงอนาคต ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่มีอิทธิพลจากการใช้สื่อและเทคโนโลยีสูงพร้อมทั้งมีค่านิยมทางเพศที่สูง รวมถึงนักเรียนมีอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนสูง และมีลักษณะมุงอนาคตที่ต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ตัวแปรอิสระดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ร้อยละ 39.6

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า ตัวแปรระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีอิทธิพลในทางลบ ($\phi = -0.053$; $t = -2.210$) และตัวแปรแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษามีอิทธิพลในทางลบ ($\phi = -0.091$; $t = -2.449$) ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความแปรปรวนของการประมาณ ค่าพารามิเตอร์เท่ากับ 0.003 แสดงว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ดี และมีแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาที่ดี มีแนวโน้มที่นักเรียนจะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่ำ

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน (FRIE) พบว่าตัวแปรระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (HELP) มีอิทธิพลสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน (FRIE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\phi = -0.110$; $t = -2.068$)

3. สมการพยากรณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในรูปคะแนนมาตรฐาน

สมการพยากรณ์ระดับนักเรียน

$$Z'_{\text{SEX}_{ij}} = -0.395(Z_{\text{FUT}}) + 0.172(Z_{\text{VAL}}) + 0.362(Z_{\text{TECH}}) + 0.157(Z_{\text{FRIE}})$$

สมการพยากรณ์ระดับโรงเรียน

$$Z'_{b01} = -0.072(Z_{\text{HELP}}) - 0.124(Z_{\text{PLAN}})$$

$$Z'_{b\text{FRIE}} = -0.110(Z_{\text{HELP}})$$

สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนได้ร้อยละ 57.1 ($R^2 = 0.571$)

อภิปรายผล

1. ปัจจัยระดับนักเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

อิทธิพลจากสื่อและเทคโนโลยีส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสื่อและเทคโนโลยีเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูล เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว อยู่ในชีวิตประจำวัน หากมีการสืบค้นข้อมูลที่เป็นสุ่มเสี่ยงจะส่งผลทางตรงกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วัชรภรณ์ บัตรเจริญ, 2554) พบว่า

สื่อมวลชน เช่น ซีดี โทรศัพท์ โฆษณา นิตยสาร และเว็บต่าง ๆ จะส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ (ภัทรพร เกษสังข์, 2556) พบว่า อิทธิพลของสื่อส่งผลต่อพฤติกรรมของนักศึกษา ดังที่ (อรรธรณ เกษสังข์, 2553) กล่าวว่า ปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดน สื่อสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาและรวดเร็ว ซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูล อาจทำให้ได้รับการซึมซับข้อมูลโดยไม่รู้ตัว สื่อจึงมีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิชาภัทร ปูนมีกิจ, 2559) พบว่า การเข้าถึงสื่อกระตุ้นทางเพศสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการเข้าถึงสื่อกระตุ้นทางเพศมาก ทำให้มีโอกาสมากขึ้นที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูง เนื่องจากในปัจจุบันจำนวนสื่อลามกได้เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณ และความหลากหลาย รวมทั้งช่องทางการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสที่จะเสพสื่อ กระตุ้นอารมณ์ทางเพศง่ายจึงส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้

ค่านิยมทางเพศส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ในเรื่องเพศบ่อย ๆ จนเกิดเป็นความรู้สึก ส่งไปสู่อุปนิสัยและค่านิยม จึงเป็นแรงกระตุ้นพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประพิมพร อันพาพรหม, 2543) อ้างอิงจาก (ภิญญา ราชู, 2555) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่มีค่านิยมทางเพศในเชิงลบและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ คือ เคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เคยใช้สื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ เคยจับมือถือแขนกับคู่รักหรือเพศตรงข้าม เคยเที่ยวสถานเริงรมย์ เคยกอดจูบกับคู่รักหรือเพศตรงข้าม และเคยใช้สารเสพติด ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทุกพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของ (ณฐาภพ ระวะใจ, 2553) พบว่า นักศึกษาที่มีค่านิยมทางเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสี่ยงทางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะเพื่อนซึ่งมีช่วงวัยที่ติดกัน เห็นตัวอย่างและมีการชักจูง โดยเฉพาะในเรื่องความรัก หากมีกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ อาจมีความคิดที่คล้อยตาม และมีพฤติกรรมการลอกเลียนแบบ ซึ่งสอดคล้องกับ (สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2552) เพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างค่านิยม ลักษณะนิสัย ตลอดจนพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความผูกพันและต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นวัยรุ่นจึงมีพฤติกรรมคล้อยตามกลุ่มได้ง่ายเมื่อถูกชักชวนให้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นผลเสีย โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิท อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณฐาภพ ระวะใจ, 2553) พบว่า นักศึกษาที่มีอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนต่อพฤติกรรมทางเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันการเสี่ยงทางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ (วรา เหลืองชัยกุล, 2555) พบว่า พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสยังถูกกระตุ้นมากขึ้นตามสภาพแวดล้อม สังคมหรืออายุที่เปลี่ยนไปด้วย สังเกตได้จากกลุ่มตัวอย่างที่มีกลุ่มเพื่อน หรือสภาพแวดล้อมแวดล้อมที่ทุกคนส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์กันหมดแล้ว ก็จะทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตัวเองคล้อยตามสิ่งที่เพื่อนพูด คือ ยอมมีเพศสัมพันธ์ ปัจจัยเพื่อนส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส (นิชาภัทร ปูนมีกิจ, 2559) พบว่า การรับรู้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของกลุ่มเพื่อนสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นอย่างมากคือเพื่อน ทั้งคบเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ แต่การคบกันมีทั้งคุณและโทษ

2. ปัจจัยระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลทางลบต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta = -0.072$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบดูแลช่วยเหลือช่วยป้องกันแก้ไขปัญหา โดยที่ครูเป็นผู้ช่วยเสนอแนะแนวทาง การแก้ปัญหา สร้างทักษะชีวิตหากโรงเรียนมีระบบช่วยเหลือที่ดีก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมทางเพศที่ดีไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุนันทา ประทุมรัตน์, 2553) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนภายในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง ครูเข้าใจในบทบาทผู้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งส่งผลช่วยสร้างเสริมคุณภาพที่ดี

แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา ส่งผลทางลบต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\beta = -0.124$) ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่สร้างทักษะชีวิต หากมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ และเนื้อหาที่ตรงกับช่วงชั้นของผู้เรียน ยิ่งจะสร้างการเรียนรู้ที่ดี และสามารถป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยุพิน รุ่งแจ้ง, 2533) พบว่า การมีแผนการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาที่หลากหลาย จะส่งผลต่อความเหมาะสมและพฤติกรรมความเสี่ยงและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยอดแก้ว แก้วหิงสา, 2557) พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความตระหนักรู้ในตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีสาระการเรียนรู้ที่ตรงกับตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาจึงทำให้เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนและได้จัดการเรียนรู้จำนวน 6 คาบเรียน ซึ่งมีระยะเวลาที่เหมาะสมกับเนื้อหา

3. สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนได้ร้อยละ 57.1 ($R^2 = 0.571$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่นักวิจัยต้องการสำหรับความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร ที่ได้กำหนดเกณฑ์อย่างน้อยขั้นต่ำร้อยละ 50 (Hair & other, 2006 อ้างถึงใน ภัทรพร เกษสังข์, 2558)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจัยระดับนักเรียนจากข้อค้นพบ ปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ สูงที่สุด คือ อิทธิพลจากสื่อและเทคโนโลยี ดังนั้นครูควรอบรมให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อ สามารถเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม และใช้สื่อในการสอดแทรกให้ความรู้เรื่องเพศ ส่งผลต่อเจตคติและค่านิยมทางเพศที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผล นอกจากนั้นยังพบว่าอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพล ดังนั้นครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูสุศึกษา ควรอบรมเกี่ยวกับการคบเพื่อน

1.2 ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า ปัจจัยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องเพศศึกษาย่อมส่งผลต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และยิ่งส่งผลต่อสัมประสิทธิ์ถดถอยของอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ดังนั้น ทางโรงเรียนควรมีการวางแผนเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรื่องเพศศึกษาอย่างเป็นระบบ และควรสอดแทรกการคบเพื่อนลงในหลักสูตรของทางโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19: การวิเคราะห์พระระดับ ทำให้ทราบว่าปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแต่ยังไม่ได้ลงสู่การแก้ไขปัญหา ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปจึงเป็นการวิจัยปฏิบัติการเพื่อแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้น งานวิจัยในครั้งต่อไปควรดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19: กรณีศึกษาในกลุ่มแม่ข่าย

เอกสารอ้างอิง

- ภุชญา ราชู. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับค่านิยมทางเพศของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วิพริทัศน์.
- ณฐาภ ระวะใจ. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร . ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิต สาขาวิชาสุศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณิชาภัทร ปุณมิกิจ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเมืองพัทยา. สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิรันดร์ จันททรัพย์. (2558). การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- ประพิมพ์พร อันพาพรหม. (2543). การศึกษาค่านิยมทางเพศและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แพรวนภา ธรรมเนียมต้น. (2553). การปฏิบัติตามกระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภัทรพร เกษสังข์. (2556). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการเตรียมความพร้อมด้านทักษะหลักที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. เลย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- _____. (2558). รูปแบบเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของความขัดข้องต่อสังคมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 28(3): 341-363.
- ยอดแก้ว แก้วมิ่งสา. (2557). การจัดการเรียนรู้เพศศึกษาตามแนวคิดของแคทวอลเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา. สุขศึกษาและพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน รุ่งแจ้ง. (2533). การวิเคราะห์สภาพการจัดหลักสูตรเพศศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญศึกษา. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรา เหลืองชัยกุล. (2555). กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส : กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัชรภรณ์ บัตรเจริญ และคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน ไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารสาธารณสุขศาสตร์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน)
- สุนันทา ประทุมรัตน์. (2553). การพัฒนาครูด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านม่วง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุมาลี สวยสอาด. (2555). เพศศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์ (2552). สุขภาวะของเด็กวัยรุ่นไทยอายุ 13-18 ปี. ใน วันดี นิงสานนท์ และคณะ (บรรณาธิการ), สุขภาวะของเด็กและวัยรุ่นไทย พ.ศ. 2552 (หน้า 161-188). กรุงเทพฯ: ปิยอนด์เอ็นเตอร์ไพรซ์.
- อรรรรณ เกษสังข์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความพอเพียงของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชากระบวนการทำงานวิชาชีพที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยช่างศิลป์

Learning Achievement of Professional Working Processes with Learning Management Based on Storyline for the First Year Vocational Certificate Students, College of Fine Arts

นิภาพร แสงประทุม, ศุภานัน ลิทธิเลิศ*

Niphaphon Saengprathum, Supanan Sittilerd

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Education Instructional Design, Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชากระบวนการทำงานวิชาชีพก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ของนักเรียนในชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ในวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ของวิทยาลัยช่างศิลป์ จำนวน 30 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test for dependent samples ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชากระบวนการทำงานวิชาชีพของนักเรียนในชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ในวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มากที่สุด”

คำสำคัญ: ผลการจัดการเรียนรู้, สตอรีไลน์, กระบวนการทำงานวิชาชีพ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) compare students' ability before and after learning Professional Working Processes through Storyline method, 2) study the satisfaction of students toward learning Professional Working Processes based on Storyline method. The samples were 30 first year students of vocational certificate semester 1/2562, College of Fine Arts, selected by cluster random sampling. The instruments used in this study were an achievement test and a questionnaire to evaluate the students' satisfaction in learning Professional Working Processes based on storyline method. Data were statistically analyzed by using mean, standard deviation and a t-test for dependent samples.

The findings revealed that:

1) Index coefficient of substance and change by using learning activity based-on storyline method of professional working processes after studying higher before studying at the 0.01 level of significance,

2) The students were satisfied in learning professional working processes through storyline method at a “very much” level.

Keywords: effects of learning / storyline / professional working processes

บทนำ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และทักษะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริงที่เกิดขึ้น เรียนรู้ที่จะเผชิญกับปัญหาและการแก้ไขที่เหมาะสม อีกทั้งปลูกฝังให้เกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าและเห็นความสำคัญของวิชาชีพ ดังนั้นแนวการจัดการศึกษายุคใหม่สถานศึกษาจึงควรวางแผนการจัดการศึกษาโดยสอดคล้องกับการฝึกวิชาชีพที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะและส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนได้ฝึกอาชีพตามความสนใจเป็นรายบุคคล การศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาสายอาชีพ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ มีทักษะทางวิชาชีพและมีมือแรงงานเข้าสู่ตลาดแรงงานในเวลารวดเร็ว

ในช่วงระยะเวลา 4 ปี ที่ผ่านมารัฐบาลจึงได้ให้การสนับสนุนประชาชนให้มีอาชีพตามแผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2560-2564 มุ่งเน้นความสำคัญในการพัฒนาฝีมือแรงงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพิ่มศักยภาพกำลังแรงงานให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งระดับชาติและระดับสากล นอกจากนั้นยังพบกับภาวะวิกฤติด้านคุณภาพของผู้ที่เข้าเรียนสายอาชีวศึกษา กล่าวคือเยาวชนไทยบางกลุ่มที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนอ่อนและมีผลการเรียนต่ำมักจะตัดสินใจเลือกเข้าเรียนอาชีวศึกษา ผู้เรียนบางกลุ่มที่เรียนเก่งและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและไม่สนใจเรียนสายอาชีพแต่ผู้ปกครองมีรายได้น้อย ไม่มีเงินมากพอที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนสายสามัญเพื่อต่อระดับมหาวิทยาลัยได้ ก็จะทำให้บุตรหลานเข้าเรียนสายอาชีวศึกษา เพื่อให้สามารถทำงานหารายได้ในเวลาอันสั้น ผู้เรียนบางกลุ่มที่เรียนอ่อนมักไม่สนใจเรียนเข้าเรียนบ้าง ไม่เข้าเรียนบ้าง และมักจับกลุ่มกันทำตัวเป็นจุดเด่น เกเร หนีเรียน ชกต่อย ตีกัน กินเหล้า เล่นการพนัน หรือติดยาเสพติด ปัญหาดังกล่าวแม้จะเป็นเพียงบางกลุ่ม หรือบางสถานที่ หรือเป็นเพียงส่วนน้อยแต่ก็คืบคลานตาม แต่ถือว่าผู้เรียนเหล่านั้นมีความสำคัญในฐานะเป็นอนาคตของชาติที่ควรได้รับการปกป้องดูแลและหล่อหลอมพัฒนาให้เป็นเยาวชนไทยที่มีคุณค่า คือมีความรู้ความสามารถและสมรรถนะสูงในการประกอบสัมมาอาชีพและดำรงตนเป็นพลเมืองดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2561)

ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดแคลนบุคลากรเข้าสู่ตลาดแรงงานไทย สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากนักเรียน นักศึกษาเรียนไม่จบการศึกษา หรือจบการศึกษา แต่ไม่มีคุณภาพ (สิริลักษณ์ เล่า, 2561) เพราะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นวิชาการมากกว่าความรู้ที่เน้นวิธีการ หรือประสบการณ์จริง หรือทักษะ ทำให้ผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ ขาดการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง ไม่เกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทำให้คุณภาพของผู้เรียนที่จบการศึกษาออกไป ยังมีคุณภาพไม่เพียงพอ และจุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้ที่เป็นปัญหา คือครูผู้สอนส่วนใหญ่ก็จะมุ่งเน้นการบรรยายถ่ายทอดความรู้สักรูปเป็นหลัก มากกว่าการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถจดจำสิ่งที่ได้เรียนได้ทั้งหมด จึงไม่สามารถตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ แต่ถ้าครูผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่กว้างขวางและหลากหลายขึ้น

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงสนใจทำการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพโดยการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ เขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ในวิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ กรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียน 60 คน มีจำนวน 2 ห้องเรียน โดยแต่ละห้องเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบคละความสามารถทั้งเก่ง ปานกลาง และอ่อน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ของวิทยาลัยช่างศิลป์ โดยใช้การสุ่มแบบใช้หลักความน่าจะเป็น (probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) และใช้หน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียน จากนั้นทำการจับฉลากเพื่อกำหนดห้องเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้อง ผลปรากฏว่าได้ห้อง 2 จำนวน 30 คน

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ในวิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์

3. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบใช้หลักความน่าจะเป็น (probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) และใช้หน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียนจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 จำนวน 60 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ในวิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพ หากคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิชาการกระบวนการทำงานวิชาชีพ หากคุณภาพของแบบทดสอบโดยการไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นปีที่ 2 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 วิทยาลัยช่างศิลป์ ลาดกระบัง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนเนื้อหาแล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เทคนิค 50% ได้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.52–0.75 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.30–0.82 จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ .844

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ หากคุณภาพของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมผู้เรียนก่อนดำเนินการทดลอง แนะนำวิธีการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ แนะนำวิธีการเรียนของผู้เรียน วิธีการทำแบบทดสอบ และแบบฝึกหัดระหว่างเรียนในแต่ละแผนการเรียนรู้

2. ขั้นดำเนินการทดลอง

- 2.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ จำนวน 6 แผน รวมทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที
3. ชั้นหลังเรียนตามวิธีสตอรีไลน์ ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา กระบวนการทำงานวิชาชีพ
4. นำคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบ สมมติฐาน
5. ทำการสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ ในรายวิชากระบวนการทำงาน วิชาชีพกับกลุ่มตัวอย่าง และนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าระดับความพึงพอใจ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลในวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน คะแนนเฉลี่ยทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนตามวิธีสตอรีไลน์ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มี ต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ รายวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการจัดการธุรกิจศิลปกรรม ก่อนเรียนและหลังเรียนตาม วิธีสตอรีไลน์ของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ โดยใช้สถิติทดสอบ t-test for dependent samples

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธี สตอรีไลน์ มีค่า p-value เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) หมายความว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพ ของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามวิธีสตอรีไลน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนก่อนเรียน เท่ากับ 22.33 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.407 ส่วนคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 42.60 ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.298

N	df	$\bar{D}$	Sd.	t	p-value
30	29	20.27	4.441	24.997	0.000

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยช่างศิลป์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรีไลน์ ในวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = .455) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน และอยู่ในระดับมากจำนวน 3 ด้าน ความพึงพอใจที่อยู่ใน ระดับมากที่สุดเป็นลำดับแรกคือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = .352) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี ไลน์ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = .350) สำหรับความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมาก ลำดับแรกคือด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ การเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = .342) รองลงมาคือ ด้านวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = .538) ลำดับสุดท้ายคือ ด้านสื่อและอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = .467)

กิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านครูผู้สอน	4.45	.352	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์	4.30	.350	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้	4.16	.342	มาก
ด้านวัดและประเมินผล	4.11	.538	มาก
ด้านสื่อและอุปกรณ์อำนวยความสะดวก	4.05	.467	มาก
รวม	4.21	.455	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยผลการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์วิชากระบวนการทำงานวิชาชีพของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชากระบวนการทำงานวิชาชีพของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์มีกระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้เข้าใจในเนื้อหาที่ฝังแน่น ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามศักยภาพของแต่ละคน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มุ่งสร้างจุดเด่นในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและใช้สิ่งกระตุ้นในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพของ Simons (1997) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสตอรี่ไลน์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ของตน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริง ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเองทั้งคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพของ บังอร อาจิชัย (2550, หน้า 47-48) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น เกิดจากการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้ออกมาเป็นระบบการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนนั้นด้วย มีการเสริมแรงบวกที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำถูก และค่อยเรียนรู้ไปทีละขั้นตอนตามความสามารถและความสนใจ

2. นักเรียนชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์ในวิชากระบวนการทำงานวิชาชีพ มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์มีกระบวนการแปลกใหม่ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนรู้สึกชื่นชอบและมีความพึงพอใจทุกด้าน โดยเฉพาะด้านครูผู้สอน นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .352) ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดีและมีความเข้าใจผู้เรียนที่ต้องการความเป็นอิสระในการเรียนรู้ จึงปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Brande (1993) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนแบบยืดหยุ่นเป็นการเรียนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยการปรับสภาพและรูปแบบการเรียนรู้และสื่อการสอนรูปแบบต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = .350) ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะ กิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีสตอรี่ไลน์เริ่มต้นจากการให้นักเรียนนำเนื้อหาสาระที่เรียนในแต่ละครั้งมาผูกเป็นเรื่องและเหตุการณ์ทำให้นักเรียนต้องร่วมกันระดมความคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกเรื่องที่ดีที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีความพึงพอใจของ

Bloom (1976) กล่าวว่า ถ้าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมตาม que ผู้เรียนต้องการจะทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้นและความมั่นใจ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนววิธีสตอรี่ไลน์ ควรมีการจำลองเหตุการณ์หรือสร้างสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเองจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในจุดประสงค์การเรียนรู้มากขึ้น
2. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ควรกำหนดระยะเวลาการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน และควรมีความยืดหยุ่น ในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนและนักเรียนควรร่วมกันวางแผนบริหารจัดการเวลาให้สอดคล้องกับทุก ๆ กิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2561). แผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- บังอร อาจิวิชัย. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิริลักษณ์ เล่า. (2561). วิกฤติมหาวิทยาลัยลามทั่วโลก. สืบค้นเมื่อ เมษายน 20, 2562, จาก <https://workpointnews.com/2018/10/02/วิกฤติมหาวิทยาลัยลามทั่วโลก>.
- Brande, L.V.D. (1993). *Flexible and distance learning*. Chichester: John Wiley and Sons.
- Bloom, B.S. (1976). *Human Characteristic and School Learning*. New York: McGrawHill.
- Simon, J. (1997, May). *Active Learning with the Storyline Approach*. New York: McGraw–Hill.

ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ (Heuristics) เรื่อง เศษส่วน ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดศรีสะเกษ

The Effects of Activities Using Heuristics Thinking Approach of Fraction on Mathematics Learning Achievement and Mathematics Creative Ability of Mathayom Suksa I Students in Si Sa Ket Province

จำเนียร เหมาะสมาน, สุรรัตน์ อารักษ์สกุลก้องโลก*, ต้องตา สมใจเพ็ง**

Chamnian Maosaman, Sureerat Areeruksakulkonglok*, Tongta Somchaipeng**

หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Master of Education in Curriculum and Instruction School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ (2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) แล้วจับฉลากเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก็คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า (1) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ มีความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม

คำสำคัญ : การคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

*ที่ปรึกษาหลัก

**ที่ปรึกษาร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to compare the mathematics learning achievement between groups which were taught by activities using heuristics thinking approach and group which were taught by using conventional mathematics learning activities. (2) to compare the mathematics learning creative abilities between groups which were taught by activities using heuristics thinking approach and group which were taught by using conventional mathematics learning activities. Students in experimental group were activities using heuristics thinking approach and those in control group were using conventional mathematics learning activities. A Sample was selected from Mathayomsuksa 1 in Si Sa Ket Wittayalai School, Si Sa Ket Province, studying in the first semester 1, academic year 2018, numbering 2 classes: they were Mathayomsuksa 1, numbering 40 students for classes. A Sample selected by cluster random sampling method and then selected as an experimental group and control group. The research instruments were the mathematics learning achievement on fraction test and the mathematical creativity test.

The experimental materials were lesson plans for activities using heuristics thinking approach and the conventional lesson plans. The data were analyzed by means of arithmetic mean, standard deviation, and t-test. The Research findings revealed that (1) Mathematics learning achievement of these students were activities using heuristics thinking approach were higher than those of students who were using conventional mathematics learning activities at the significant level of .05. (2) Mathematical creativities of these students were activities using heuristics thinking approach were higher than those of students who were using conventional mathematics learning activities at the significant level of .05.

Keywords: Heuristics Thinking Approach, Mathematics Learning Achievement, Mathematics Creative Ability

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์เป็นแนวคิดหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นการสอนที่เน้นการเชื่อมโยงข้อมูลหรือแนวคิดที่สัมพันธ์กันให้อยู่ในลักษณะที่เป็นระบบ โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ต้องการเรียนรู้หรือปัญหาที่ต้องการแก้ไข การฝึกทักษะนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก โดยฝึกให้เริ่มต้นจากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งที่ยากซับซ้อนมากขึ้น ทำให้สามารถนำไปแก้ปัญหาได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบฮิวริสติกส์จะทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาและสามารถตรวจคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งเน้นให้การศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล พัฒนาคนไทยให้มีทักษะการคิดสังเคราะห์ สร้างสรรค์ ต่อยอดสู่นวัตกรรม ซึ่งทักษะการคิดนี้ถือเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้แก่ การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem-Solving) การสื่อสาร (Communication) การร่วมมือ (Collaboration) และการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ควบคู่ไปกับความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 2)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบฮิวริสติกส์ มีรากฐานมาจากแนวคิดของ ครูลิค และ รูดนิค (Krulik and Rudnick, 1995 : 82-87) ซึ่งสรุปกระบวนการของการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ แบ่งออกได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการอ่านและคิด (Read and Think) เป็นขั้นตอนการอ่าน วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลให้เป็นภาษาของตนเอง นักเรียนต้องทราบหัวใจที่กำหนดข้อมูลอะไรมาให้บ้างและโจทย์ถามอะไร 2) ขั้นการสำรวจและวางแผน (Explore and Plan) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหา นักเรียนต้องทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่กำหนดให้เพียงพอหรือไม่ และสามารถนำข้อมูล

มาสร้างรูปภาพ ตาราง แผนภาพ หรือตัวแบบทางคณิตศาสตร์ 3) เลือกยุทธวิธีการแก้ปัญหา (Select a Strategy) นักเรียนสามารถเลือกยุทธวิธีที่เหมาะสมมาใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาเพื่อนำไปสู่คำตอบที่ต้องการ 4) ขั้นตอนการหาคำตอบ (Find an Answer) เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถใช้ทั้งความรู้ แนวคิด หลักการ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมหาคำตอบของโจทย์ปัญหาที่ต้องการ 5) ขั้นทบทวนและขยายแนวคิด (Reflect and Extend) เป็นการตรวจสอบคำตอบว่าคำตอบที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งสอดคล้อง มีความสมเหตุสมผลของคำตอบ และนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงแนวทางอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังมีการวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศที่ระบุชี้ชัดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบอิวริสติกส์ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เช่น งานวิจัยของวิลสัน เฟอร์นานเดซ และฮาดาเวย์ (Wilson, Fernandez and Hadaway, 1993: 57-78) ซึ่งศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนที่เน้นทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบอิวริสติกส์ และกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบปกติ พบว่า คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนที่เน้นการคิดแก้ปัญหาแบบอิวริสติกส์สูงกว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ และมีการศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบอิวริสติกส์ที่มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนของนักเรียน (เจษฎา รัตนบรรเทิง, 2558 : 52-53 ; พิจิตรา สิทธิวงศ์, 2557 : 63-64 ; สุชาติ สอดแสงอรุณงาม, 2557 : 42-44) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการคิดแบบอิวริสติกส์เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้เกิดกระบวนการหาคำตอบด้วยตนเอง โดยพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาทางเลือก ดังนั้นในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้ได้ผลดี นักเรียนจะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ครูจึงควรหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด และค้นหาคำตอบด้วยตนเองสามารถนำวิธีการเรียนนี้ไปใช้ในการศึกษาและประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เชฟฟิลด์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาคณิตศาสตร์ ได้ศึกษาแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guiford, 1967: 147-151 อ้างถึงใน ปณิตดา แก้วสะเทือน, 2554 : 30) และแนวคิดของทอร์เรนซ์ (Torrance, 1973 : 91-95 อ้างถึงใน เรืองชัย คำสุวรรณ, 2553 : 29) ระบุว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน ผูกพันและการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ Guilford ได้เสนอว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะของความคิดสร้างสรรค์คือ ความคล่องในการคิด (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดริเริ่ม (Originality) งานวิจัยของ นวลทิพย์ นวพันธ์ (2552 : 211-213) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นการคิดแบบอิวริสติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นไปที่การคิดแบบอิวริสติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์มาทำการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบอิวริสติกส์กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบอิวริสติกส์กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย มี 13 ห้องเรียน จำนวน 516 คน ซึ่งจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ
- 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) แล้วจับฉลากเลือกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ (Heuristics) เรื่องเศษส่วนจำนวน 9 แผน มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$)
- 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่องเศษส่วน จำนวน 9 แผน มีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$)
- 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศษส่วน เป็นแบบทดสอบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.21–0.74 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21–0.67 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79
- 4) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน เป็นแบบอัตนัยให้เขียนตอบวัดความสามารถ 3 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านจะวัดองค์ประกอบความคิด 3 ลักษณะคือ ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความคิดริเริ่ม มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.71 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.43–0.48 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.50–0.63

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ (Heuristics) สำหรับกลุ่มทดลอง และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับกลุ่มควบคุม
- 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่องเศษส่วน จำนวน 9 แผน ใช้เวลา 18 ชั่วโมง โดยกลุ่มทดลองแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน คละความสามารถ และเวลาในการจัดกิจกรรม 1 ชั่วโมง ในระหว่างการทดลองได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน จากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอผลงาน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ และสรุปผลตามเกณฑ์การประเมินหลังการจัดกิจกรรม
- 3) ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน
- 4) วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ และสะท้อนผลการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเลขคณิตด้วย การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์แบบอุปมาน (Analytic induction) การสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ในชั้นเรียน

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่ม	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ทดลอง	40	15.65	1.49	5.218*
ควบคุม	40	13.48	2.17	

*p-value < 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์กับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

	กลุ่ม	n	$\bar{x}$	S.D.	t
คิดคล่อง	ทดลอง	40	8.55	1.319	5.039*
	ควบคุม	40	7.02	1.387	
คิดยืดหยุ่น	ทดลอง	40	8.38	1.148	3.608*
	ควบคุม	40	7.32	1.439	
คิดริเริ่ม	ทดลอง	40	8.92	1.095	5.535*
	ควบคุม	40	7.42	1.318	
คิดสร้างสรรค์	ทดลอง	40	25.85	2.517	6.717*
	ควบคุม	40	21.78	2.896	

*p-value < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ มีความแตกต่างกันกับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม โดยความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติ

นอกจากนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพพัฒนาการในการเรียนรู้ของนักเรียนจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) พัฒนาการของนักเรียนในสัปดาห์ที่ 1-2 นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการโต้ตอบกับครูน้อย ไม่กล้าตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ครูเรียกชื่อตอบคำถาม นักเรียนที่นั่งเรียนแถวหน้าจะตั้งใจเรียน แต่นักเรียนที่นั่งแถวหลังและนั่งริมหน้าต่างจะไม่ค่อยตั้งใจเรียน ผลงานของนักเรียนทั้งสองห้องมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ นักเรียนเขียนอธิบายวิธีการคิดยังไม่ค่อยได้ นักเรียนเรียบเรียงขั้นตอนแสดงวิธีการทำวกไปวนมา ทำให้นักเรียนสับสน และนักเรียนขอให้ครูเขียนอธิบายวิธีคิดเป็นตัวอย่าง ต่อมาในสัปดาห์ที่ 2 ผู้สังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่มยังคงเขียนอธิบายวิธีคิดไม่ค่อยได้ มีนักเรียนห้องละ 5-6 คน ที่เริ่มอธิบายได้ดีขึ้น สำหรับการทำโจทย์ที่มีความซับซ้อนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สัปดาห์ที่ 1-2 ครูต้องอธิบายซ้ำหลายครั้ง ยกตัวอย่างโจทย์หลายๆ ตัวอย่าง เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ โดยเฉพาะแบบฝึกหัดที่ยาก

2) พัฒนาการของนักเรียนในสัปดาห์ที่ 3-4 นักเรียนกลุ่มทดลองมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนมากขึ้น นักเรียนที่นั่งแถวหลัง เริ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและเริ่มอาสาในการ

คิด ออกมาอธิบายแนวคิดที่แตกต่างจากเพื่อน ซึ่งบางแนวคิดมีความคิดริเริ่มดีมากจนเพื่อนๆ ปรบมือให้ และเริ่มมีนักเรียนคนอื่นคิดแตกต่าง และช่วยกันคิดเสียดัง ใช้ความรู้พื้นฐานช่วยกันคิด ช่วยกันตอบคุณภาพของผลงานของนักเรียนมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้น มีคุณภาพมากขึ้น มีแนวคิดที่หลากหลาย การเขียนอธิบายกระชับ เข้าใจง่าย มีกระบวนการคิดเป็นขั้นตอนมากขึ้น ลักษณะคำตอบมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

กลุ่มควบคุมในสัปดาห์ที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่มีการโต้ตอบกับครูค่อนข้างน้อยอยู่ ไม่มีการถามคำถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนที่นั่งแถวหน้าจะตั้งใจเรียน ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถาม แต่นักเรียนมักตอบแบบไม่ค่อยมั่นใจ หรือตอบได้เฉพาะคำตอบ ไม่สามารถอธิบายแนวคิดได้ ครูต้องอธิบายซ้ำหลายครั้ง ยกตัวอย่างโจทย์หลายๆ ตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสุ่มให้นักเรียนลองออกมาทำหน้าชั้นเรียน หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนทำโจทย์เอกสารแบบฝึกหัดในช่วงพักเพื่อทดสอบความเข้าใจของนักเรียน สำหรับสัปดาห์ที่ 4 ครูอธิบายซ้ำน้อยลง การทำกิจกรรมของนักเรียนมีกระบวนการคิดที่ไม่หลากหลาย ไม่กล้าตัดสินใจ รอเพื่อนคิดให้ แล้วค่อยลอกเลียนแบบเพื่อนที่ตั้งใจเรียน คุณภาพของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติเป็นในลักษณะคงที่ นักเรียนที่ตั้งใจเรียนจะเขียนอธิบายผลงานได้ดี เข้าใจง่าย แต่นักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน จะเขียนไม่เป็นระเบียบ และคอยลอกเลียนแบบเพื่อนที่ตั้งใจเรียนโดยยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้

3) พัฒนาการของนักเรียนในสัปดาห์ที่ 5-7 นักเรียนกลุ่มทดลอง สัปดาห์ที่ 5 เป็นต้นไป นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานให้แล้วเสร็จในการทำกิจกรรมทั้งราย บุคคลและรายกลุ่ม นักเรียนมีความอยากนำเสนอแนวคิด ตลอดจนกิจกรรมอภิปรายแนวคิดรวมกันในห้องเรียน บรรยากาศในการเรียน สนุกสนาน นักเรียนแสดงออกถึงความขบขัน ไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย ไม่เคร่งเครียดพยายามทำงานที่ตนเองได้รับผิดชอบให้มากที่สุดโดยมีความมั่นใจในกระบวนการคิดของตนเองมากขึ้น วิธีที่นักเรียนนิยมนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา คือ การแก้สมการ รองลงมา คือ การเดาและการสุ่ม การใช้ตาราง และการวาดรูป สำหรับแนวคิดที่นักเรียนนิยมนำมาใช้ในการแก้ปัญหา คือ การแก้ปัญหาโดยใช้การวาดภาพและการแก้สมการตัวแปรเดียว คุณภาพของผลงานของนักเรียนมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

การเขียนอธิบายการคิดได้กระชับ และนักเรียนมีกระบวนการคิดที่แตกต่างหลากหลายแนวทาง เพื่อหาคำตอบได้เหมือนกัน นักเรียนแต่ละคนจะติดาคำตอบด้วยวิธีคิดมากกว่า 1 วิธี แล้วอภิปรายกับเพื่อนโดยที่ครูไม่ต้องกระตุ้นกลุ่มควบคุม นักเรียนส่วนใหญ่มีความตั้งใจเรียนมากขึ้น การทำกิจกรรมกลุ่มย่อยของนักเรียนตลอดทุกกิจกรรม พบว่านักเรียนแสดงความคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายกันไม่หลากหลาย แต่นักเรียนได้แสดงความสามารถในการคิดและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น จะรอคำตอบจากคุณครูและเขียนตามแบบที่ครูอธิบาย สำหรับนักเรียนบางคนครูต้องคอยกระตุ้นบ่อย ๆ นักเรียนจึงจะแสดงความคิดเห็น นักเรียนที่ตอบคำถามมักเป็นนักเรียนกลุ่มเดิม นักเรียนไม่กล้าตอบคำถามจะต้องรอให้ครูเรียกชื่อจึงจะตอบ การออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนยังคงมีการเกี่ยงงอนกันบ่อยครั้ง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบอภิปรัชญา สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเป็นการให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง นักเรียนได้เผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ในชีวิตจริงหรือที่ใกล้เคียงกับบริบทของนักเรียน ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักการสอนคณิตศาสตร์แบบแก้ปัญหาสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) คือ ผู้เรียนเรียนด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยตนเองจนสามารถค้นพบความรู้ใหม่จากประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ก่อน บทบาทของผู้สอนต้องพยายามทำให้ช่องว่างระหว่างความสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองกับความสามารถแก้ปัญหาได้ภายใต้การแนะนำของผู้อื่นให้แคบลง กระบวนการแก้ปัญหาแบบอภิปรัชญา สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2551: 137-138) และอุษาวดี จันทรสนธิ (2554: 64) ที่ระบุว่ากระบวนการแก้ปัญหาแบบอภิปรัชญาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือ ในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยครูนำนักเรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับ

คณิตศาสตร์มาทำความเข้าใจปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาจนเกิดยุทธวิธีทางคณิตศาสตร์ การคิดใหม่และต่อยอดความรู้ และประสบการณ์เดิมไปสู่ความรู้ใหม่ มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนค้นพบ และสร้างความรู้ใหม่ทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง ตลอดจนเกิดการพัฒนาความสามารถในการใช้ยุทธวิธีการคิดแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน จึงทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ดี เมื่อนักเรียนต้องเผชิญกับปัญหาทางคณิตศาสตร์ทั้งในด้านการเรียน และชีวิตประจำวัน จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลสัน เพอร์ นานเดช และฮาตาเวย์ (Wilson, Fernandez and Hadaway, 1999: 57-78) ซึ่งศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาคณิตศาสตร์ที่เน้นการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนที่เน้นทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ และกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบ ปกติ พบว่า คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนที่เน้นการ คิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์สูงกว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วย วิธีการสอนแบบปกติ งานวิจัยของ ขอบใจ สาสิทธิ์ (2545 : 58) และกัลยา ปัญญาวัฒน์ธนกุล (2556 : 89) ที่ได้ศึกษาผล ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียน ที่เรียนโดย ใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนปกติและสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

2. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์สูงกว่าความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คณิตศาสตร์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ ทำให้นักเรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีความคิดคล่อง ในการหาคำตอบจำนวนมากในเวลาจำกัด มีความคิดยืดหยุ่นในการคิดแก้ปัญหาและหาคำตอบได้หลากหลายแนวทาง รวมทั้งมีความคิดริเริ่มโดยสามารถคิดหาคำตอบจากโจทย์ที่กำหนดให้ได้แปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดของคนอื่นและ มีความคิดละเอียดลออ คือคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพได้ชัดเจน ยังช่วยสนับสนุนให้นักเรียน ใช้ความคิดเชื่อมโยงข้อมูลจนสามารถสร้างเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปอย่างสมเหตุสมผล ตลอดจนการขยายความคิด โดยสามารถ หาความสัมพันธ์ของประเด็นหรือคำถามที่นักเรียนสร้างขึ้นแล้วสำรวจตรวจสอบ และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถคิดวิธีแก้ปัญหาได้หลายทางเลือก ส่งเสริมให้นักเรียนพูดคุยกปัญหาของ ตนเองกับบุคคลอื่น และรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นผู้รู้จักประเมินความคิดของตนเอง โดยครูสามารถประยุกต์ใช้การคิดแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยรัตน์ เอี่ยมศรี (2556 : 170-171) ; ชลลดา ห้องแสง (2557 : 125-127) ; พัทธยากร บุสสา (2559 : 125-128) ได้พัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างหลากหลายและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ ในแต่ละขั้นตอน นักเรียนค่อนข้างใช้ เวลานาน ไม่ทันตามเวลาที่กำหนด ควรปรับเนื้อหาและยืดหยุ่นเวลา และเหมาะสมกับเวลา
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของนักเรียน ความพร้อมของนักเรียน และความรู้พื้นฐาน นักเรียนที่ไม่ผ่านในการทำกิจกรรมควรซ่อมเสริมให้
3. นักเรียนควรฝึกตรวจสอบคำตอบว่าถูกต้องหรือไม่ และการกำหนดปัญหาใหม่โดยใช้สถานการณ์เดิมในทุกแผน การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ต้องการคำตอบอย่างเดียว ต้องฝึกให้นักเรียนคิดนอกกรอบ คิดแตกต่างและยอมรับ ความคิดของผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สอง พ.ศ. 2555-2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัลยา ปัญญาวัฒนจันทกุล. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ทักษะการคิดแบบฮิวริสติกส์เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาสมการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ขอบใจ สาสีหิ. (2545). ผลของการเรียนการสอนโดยเน้นการคิดแบบฮิวริสติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจษฎา รัตนบรรเทิง. (2558). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกส์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาการสอนคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลดา ห้องแขง. (2557). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้เทคนิคระดมสมองที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ทศนิยม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิตนา ขวมนมณี. (2551). พิมพ์ครั้งที่ 8. ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลทิพย์ นวพันธ์. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยเน้นการคิดแบบฮิวริสติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ความสามารถในการตั้งและแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปนัดดา แก้วสะท้อน. (2554). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการแก้ปัญหาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัทธยากร บุสสุยา. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิด ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิจิตรา สิทธีวงศ์. (2557). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา เรื่อง ความน่าจะเป็นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์และความสามารถในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เริงชัย คำสุวรรณ. (2553). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาปลายเปิดเรื่องฟังก์ชันเพื่อ ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาญจนาภิเษก วิทยาลัยสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุชาดา สอดแสงอรุณงาม. (2557). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง “การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว” โดยเน้นการคิดแบบฮิวริสติกส์ โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม. (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสอน คณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- อุทัยรัตน์ เอี่ยมศรี. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้คอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้เทคนิคระดมสมองและโปรแกรม The Geometer's Sketchpad เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุษาวดี จันทรสณี (2556). พิมพ์ครั้งที่ 2. สารัตถะและวิทยวิธีทางคณิตศาสตร์ (หน่วยที่ 11-15). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Krulik Stephen, Rudnick Jesse A. (1996). *The New Sourcebook for Teaching Reasoning and Problem Solving in Junior and Senior High School*. Massachusetts. Allyn and Bacon: A Simon & Schuster.
- Wilson, J. W., Fernandez, M. L. & Hadaway, N. (1993). *Mathematic Problem Solving*. In P.S. Wilson (Ed.), *Research ideas for the Classroom : High School Mathematics*. Reston, VA : National Council of Teachers of Mathematics.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ

The Development of Mathematics Learning Achievement on Adding and Subtracting Decimals through Using Skill Practices of Grade 4 Students

นราทิพย์ ไจเพียร, จารุวรรณ สิงห์ม่วง*

Narathip Jaipian, Charuwan Singmuang*

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Bachelor of Education Program in Mathematics, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนรู้และหลังเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโพธิ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .55-.75 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20-.70 และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับเท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบแบบที ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ มีค่าเท่ากับ 81.60/79.89 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การบวกทศนิยม, การลบทศนิยม, แบบฝึกทักษะ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์

ABSTRACT

The purposes of this study were to construct mathematics skill practices on adding and subtracting decimals of Grade 4 students to meet the criterion of 75/75 and to compare Grade 4 students' mathematics learning achievement on adding and subtracting decimals before and after being taught by using developed mathematical skill practices. The subjects were 30 Grade 4 students of Tedsaban 2 School Wat Pho, Bangkla District, Chachoengsao Province at the second semester of academic year 2018. The instruments used in this study were mathematical skill practices and mathematics learning achievement test on adding and subtracting decimals including 30 items with 4 multiple choices, the degree of difficulty ranged from .55 to .75, the discrimination ranged from .20 to .70 and the reliability at .92. The statistics used for analyzing the data were percentage, mean, standard deviation and the t-test. The results indicated that the efficiency of mathematics skill practices on adding and subtracting integers was 81.60/79.89 and the students' mathematics learning achievement after using skill practices was statistically significant higher than that before using those skill practices at .05.

*อาจารย์ที่ปรึกษา

Keywords: Adding Decimals, Subtracting Decimals, Skill Practices, Mathematics Learning Achievement

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเหมาะสมและมีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังของประเทศ การศึกษาจึงหมายถึงการเจริญงอกงาม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน คือ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ถ้าประเทศใดประชากรมีการศึกษาสูง ประเทศนั้นก็จะมีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้น โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพุทธิปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ซึ่งคณิตศาสตร์เป็นสาระหนึ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เนื่องจากคณิตศาสตร์มีความสำคัญมากในการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 50) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดกลุ่มสาระฯ คณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ โดยคาดหวังคุณลักษณะของผู้เรียนหลังจากเรียนคณิตศาสตร์ไปแล้ว คือ มีความรู้ความเข้าใจคณิตศาสตร์พื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนและการดำเนินการ การวัด เรขาคณิต พีชคณิต การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น พร้อมทั้งมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ และการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ และการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมทั้งตระหนักถึงคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 50-54) การเรียนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมา แม้ว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี แต่ยังมีผู้เรียนจำนวนมากยังด้อยความสามารถเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การแสดงหรืออ้างอิงเหตุผล การสื่อสารหรือการนำเสนอแนวคิดทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงระหว่างคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่างๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และในการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของไทยพบกับปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมาตลอดและมีแนวโน้มตกต่ำเกือบทุกรายวิชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคณิตศาสตร์ (รัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์, 2553, น. 6)

การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปัจจุบันพบว่า การบวก ลบ ทศนิยมยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จะเห็นจากการประเมินคุณภาพทางการเรียนของผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะเรื่องการบวก ลบ ทศนิยม ส่วนสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนั้น อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ คือ ปัญหาจากตัวนักเรียน เช่น นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานที่ดีจากการเรียนในระดับชั้นต้น นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ขาดความสนใจ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยคิดว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ยากที่สุด เนื้อหาบางเรื่องนักเรียนไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนส่วนใหญ่มีภาระงานทางบ้านที่ต้องรับผิดชอบ ไม่มีเวลาทบทวนเนื้อหาหรือทำการบ้าน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ (พิระพล ศิริวงศ์, 2542)

โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโพธิ์ ตั้งอยู่ที่ถนนบางคล้าแปลงยาว 2 ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโรงเรียนเปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 นั้น นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการดำรงชีวิตที่มีผลต่อการเรียนเล่าเรียนของนักเรียน และจากการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในเรื่องการบวก ลบ ทศนิยม เมื่อทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม โดยใช้แบบทดสอบประจำบทเรียน ผลปรากฏว่า

นักเรียนส่วนใหญ่บวกลบ ทศนิยมไม่ถูกต้อง จากการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผลประเมินต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ พบว่าส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานไม่ดีพอ ไม่สามารถนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ได้ รวมทั้งขาดการฝึกฝนอยู่เป็นประจำ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555, น. 25) ได้ระบุว่า การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม เป็นหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมสู่ความรู้ใหม่ นอกจากนี้การศึกษาลายท่านได้เสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้ได้ผลดีและช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงนั้น ต้องมีการจัดระบบการวางแผนการเรียนรู้ที่ดี รวมทั้งเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ กิจกรรมที่ได้เลือกใช้และเหมาะสมมากที่สุดที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แบบฝึกทักษะ (กิดานันท์ มลิทอง, 2543, น. 356) แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ได้รับการออกแบบให้มีลักษณะการตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลมากที่สุด สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ กล่าวคือแบบฝึกทักษะจะมีขั้นตอนในการฝึกจากง่ายไปหายาก ทำให้นักเรียนคงไว้ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ได้นาน (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2541, น. 9) การให้ผู้เรียนทำแบบฝึกทักษะหลายๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ในเนื้อหาได้ดีขึ้น เพราะนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ที่เรียนแล้วมาฝึกให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549, น. 113) นอกจากนี้ ยังมีผู้สนใจในการนำแบบฝึกทักษะมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาต่างๆ ในทุกระดับ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าสนับสนุนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น (มาลินี คำชมพู และพชร มิกกลาง, 2556; พิรม พูลสวัสดิ์, 2559; จารุวรรณ สิงห์ม่วง และสุภาภรณ์ แจ่มสุข, 2560; สุกานดา โคระรัตน์ เผ่าไทย วงศ์เหลา และชาญชัย สุกใส, 2560; จารุวรรณ สิงห์ม่วง และระจกพร เงินโสม, 2561) นักเรียนมีทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงขึ้น (พิสิฐ เทพไกรวัล กุหลาบ ปุริสาร จรยพร ล้นเหลือ วิดีรัตน์ ขอร์ ทิพวรรณ คันทา ชีวิน อ่อนละอ และชัยทัต เจริญเปรมปรีดี, 2562) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะโดยรวมอยู่ในระดับมากขึ้นไป (มาลินี คำชมพู และพชร มิกกลาง, 2556; พิรม พูลสวัสดิ์, 2559; สุกานดา โคระรัตน์ เผ่าไทย วงศ์เหลา และชาญชัย สุกใส, 2560)

จากความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ เรื่องการบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และลักษณะเด่นของแบบฝึกทักษะดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก ลบ ทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ ซึ่งผลที่ได้จากงานวิจัยนี้คือแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ และทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้แบบฝึกทักษะ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนไปตามลำดับขั้นตอน ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้สอนได้ในบางโอกาส และช่วยลดปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งได้แนวทางการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้แบบฝึกทักษะในเนื้อหาอื่นและระดับอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

1. แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโพธิ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 61 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโพธิ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ซึ่งได้ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวนนักเรียน 30 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยหัวข้อย่อยดังนี้ การทบทวนเรื่อง ทศนิยม การบวกทศนิยม โจทย์ปัญหาการบวกทศนิยม การลบทศนิยม และโจทย์ปัญหาการลบทศนิยม

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 (ธันวาคม 2561–กุมภาพันธ์ 2562) ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์จำนวน 7 ชั่วโมง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 การทบทวนเรื่องทศนิยม ชุดที่ 2 การบวกทศนิยม ชุดที่ 3 โจทย์ปัญหาการบวกทศนิยม ชุดที่ 4 การลบทศนิยม ชุดที่ 5 โจทย์ปัญหาการลบทศนิยม พร้อมทั้งคู่มือในการใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ ผลจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.29$ และ $S.D. = 0.09$) ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแบบรายบุคคล กลุ่มเล็ก และภาคสนาม หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบฝึกทักษะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แล้วสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นข้อสอบปรนัย แบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วนำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จำนวน 30 ข้อ ซึ่งครอบคลุมสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (tryout) ทั้งแบบรายบุคคล กลุ่มเล็ก และภาคสนาม จำนวน 30 คน โดยใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง ซึ่งได้แบบทดสอบที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .55–.75 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20–.70 แบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

วิธีดำเนินการวิจัย

- การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เป็นเวลา 7 ชั่วโมง ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดเตรียมแผนจัดการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ที่ผ่านการทดลองและวัดคุณภาพแล้ว
2. ทดสอบก่อนเรียน (pretest) โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ก่อนทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง
3. แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยย่อยให้นักเรียนทราบก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 5 ชั่วโมง
5. ให้นักเรียนศึกษาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์จนครบ และในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม ผู้วิจัยสังเกตความสนใจ และเจตคติของนักเรียน สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ดูผลงานที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดว่าถูกต้องหรือไม่ และดูผลการทดสอบก่อนและหลังเรียน
6. ทดสอบหลังเรียน (posttest) เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนมาทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง

- การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการสร้างและศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม โดยใช้ค่าสถิติต่อไปนี้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม โดยการทดสอบแบบที่ (t-test for dependent samples)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ผู้วิจัยหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับตัวอย่างโดยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ บันทึกคะแนนจากการประเมินในระหว่างการทำกิจกรรมและแบบทดสอบย่อยจนครบทั้ง 5 แผน และให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ

ผลคะแนนในการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม จากการประเมินในระหว่างการทำกิจกรรม และแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโพธิ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ค่าคะแนนเฉลี่ย (E_1)			ค่าคะแนนเฉลี่ย (E_2)		
คะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน			คะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์		
$\bar{x}$	S.D.	%	$\bar{x}$	S.D.	%
40.80	0.80	81.60	23.97	2.58	79.89

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินผลระหว่างการเรียนรู้เท่ากับ 40.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 คิดเป็นร้อยละ 81.60 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 23.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.58 คิดเป็นร้อยละ 79.89 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.60/79.89 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 75/75

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนจำนวน 30 ข้อ แล้วดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้จนครบทั้ง 5 แผน หลังจากนั้นให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกครั้ง ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับก่อนเรียน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีการทางสถิติ คือ การทดสอบแบบที (t-test for dependent samples) ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	30	41.78	12.53	2.32	39.38*
หลังเรียน	30	30	79.89	23.97	2.58	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 12.53 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.32) คิดเป็นร้อยละ 41.78 และคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 23.97 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.58) คิดเป็นร้อยละ 79.89 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบหลังเรียนมากกว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนเรียนอยู่ 11.14 คะแนน เมื่อได้เปรียบเทียบโดยใช้การทดสอบแบบที (t-test for dependent samples) ปรากฏว่า ค่า $t = 39.38$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นแสดงว่าการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม สูงขึ้นจริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้คะแนนเฉลี่ยจากการประเมินผลระหว่างการเรียนรู้เท่ากับ 40.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 คิดเป็นร้อยละ 81.60 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 23.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.58 คิดเป็นร้อยละ 79.89 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 81.60/79.89 หมายความว่า แบบฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เฉลี่ยร้อยละ 81.60 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ

คณิตศาสตร์ ได้คะแนนร้อยละ 79.80 กล่าวได้ว่า แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักสูตร คู่มือครูและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบฝึกทักษะ แล้วดำเนินการพัฒนาแบบฝึกทักษะขึ้นโดยผ่านกระบวนการ และขั้นตอนการสร้างที่มีระบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกเนื้อหา การเรียบเรียงเนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาในแต่ละกิจกรรมย่อย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้โดยคำนึงถึงตัวผู้เรียน อายุ พื้นฐานความรู้หรือประสบการณ์เดิม การจัดเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหาเนื้อหาที่ยาก ภาษาที่ใช้มีความชัดเจน สละสลวย เข้าใจง่าย เนื้อหามีความต่อเนื่อง มีคำชี้แจง และคำถามที่ยั่วให้ผู้เรียนตอบสนอง ซึ่งสอดคล้องกับฉวีวรรณ กิรติกร (2537) ที่กล่าวว่า แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ ควรเริ่มต้นจากเนื้อหาที่ง่ายไปยาก เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล มีภาษาที่เข้าใจง่าย

นอกจากนี้แบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพของแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ที่จัดทำขึ้นว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมาก รวมทั้งได้ผ่านการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทั้งแบบรายบุคคล กลุ่มเล็ก และภาคสนาม และได้นำมาปรับปรุงเพื่อให้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจางวรรณสิงห์มวง และสุภาภรณ์ แฉงสุข (2560) ที่พัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่อง การบวก การลบ การคูณ และการหารจำนวนที่มีหลายหลัก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.72/90.90 และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำรา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วดำเนินการพัฒนาแบบฝึกทักษะขึ้นโดยผ่านกระบวนการ ขั้นตอนการสร้างที่มีระบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงตัวผู้เรียน อายุ พื้นฐานความรู้หรือประสบการณ์เดิม คำนึงผลที่ต้องการหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ว่าควรเสนอในรูปแบบใดเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหากลุ่มสาระ เป็นเนื้อหาที่เรียงจากเนื้อหาที่ง่ายไปหาเนื้อหาที่ยาก ภาษาที่ใช้ชัดเจน มีความต่อเนื่อง มีคำถาม คำชี้แจงให้ผู้เรียนตอบสนองแต่ละเรื่องนั้นโดยตรงและสอดคล้องกับสுகานดา โคระรัตน์ เผ่าไทย วงศ์เลาและชาญชัย สุกใส (2560) ที่พัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.16/83.33 ซึ่งเนื่องมาจากแบบฝึกทักษะได้ผ่านขั้นตอนกระบวนการสร้างอย่างมีระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกเนื้อหา ศึกษาเอกสารหลักสูตร คู่มือครู และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ใช้รูปภาพการ์ตูน สีเส้น ประกอบการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงวัยและความแตกต่างของผู้เรียน

ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยแบบฝึกทักษะ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/79.89 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงสามารถใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ รวมทั้งก่อนการสอนผู้สอนได้เตรียมการสอนเป็นอย่างดี ในขณะที่ทำการสอน ผู้วิจัยได้อธิบาย ยกตัวอย่างให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาช่วย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาได้ตามศักยภาพ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรม พูลสวัสดิ์ (2559) ที่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเศษส่วน โดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องมาจากแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 จึงสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของสูกานดา โคระรัตน์ เผ่าไทย วงศ์เลา และชาญชัย สุกใส (2560) ที่พัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องมาจากผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะขึ้นตามลำดับของเนื้อหา จากเนื้อหาที่ง่ายไปหาเนื้อหาที่ยาก ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรียนไปตามศักยภาพของตนเองได้ไม่จำกัดเวลาทำแบบฝึกทักษะ สามารถทบทวนได้หลายๆ ครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจที่คงทน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ไปใช้สอนนักเรียนได้ทันที เนื่องจากแบบฝึกทักษะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ก่อนการนำแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาถึงขั้นตอนในการใช้ให้เข้าใจ มีการวางแผน กำหนดกิจกรรมการฝึกให้แน่นอนและมีหลายรูปแบบเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ และสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปสร้างแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ในเนื้อหาอื่นๆ ในระดับชั้นต่างๆ นอกจากนี้ยังควรมีการนำแบบฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปทดลองวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียนกับนักเรียนหลายๆ โรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน เพื่อจะได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่กว้างขวางมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันมีวิธีการสอนที่หลากหลาย จึงควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ ทศนิยม กับวิธีการสอนแบบอื่น รวมทั้งควรมีการศึกษาความคงทนในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้แบบฝึกทักษะอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตานันท์ มลิทอง. (2543). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- จารุวรรณ สิงห์ม่วง และรณจพร เงินโสม. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องการคูณและการหารจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชนครินทร์วิจัย ครั้งที่ 9**. (750-761).
- จารุวรรณ สิงห์ม่วง และสุภาภรณ์ แฉ่งสุข. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ และการหารจำนวนที่มีหลายหลักของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะ. **วารสารราชนครินทร์** 14(31): 13-19.
- ฉวีวรรณ กীরติกร. (2537). **เอกสารประกอบการอบรมพัฒนาการ คิดคำนวณของนักเรียนระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2541). **คอมพิวเตอร์ช่วยสอน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พริม พูลสวัสดิ์. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศษส่วน โดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม** 15(3): 67-74.
- พิสิฐ เทพไกรวัล กุหลาบ ปุริสาร จรรย์พร ลั่นเหลือ วิจิตรรัตน์ ชอร์ ทิพวรรณ คันธา ชีวิน อ่อนละออง ชัยทัต เจริญเปรมปรีดิ์ (2562). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาการบวก การลบ โดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้โจทย์ปัญหาการบวก การลบคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบุญญาพิพัฒลประสิทธิ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย** 9(1): 118-123.
- พีระพล ศิริวงศ์. (2542). **คณิตศาสตร์พื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: บริษัทวิทยพัฒน์.
- มาลินี คำชมพู และพชร มีกลาง. (2556). การพัฒนาการเรียนรู้เรื่อง การคูณ โดยใช้แบบฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **วารสารบัณฑิตศึกษา** 10(48): 177-183.

- รัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์. (2553). รูปแบบการสอนวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติมที่ประยุกต์ใช้กลยุทธ์การพัฒนาตนเองด้วยสัญญาการเรียนในการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนด้อยสัมฤทธิ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. วารสารวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) 13(4): 6-10.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). การพัฒนาการเรียนการสอน เอกสารประกอบการพัฒนาการเรียนการสอน. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). **ครูคณิตศาสตร์มืออาชีพ เส้นทางสู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: 3-คิว มีเดีย.
- สุกานดา โคระรัตน์ เผ่าไทย วงศ์เหลา และชาญชัย สุกใส. (2560). การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 11(2): 82-92.

The Strategy of Strategic Leadership Development of Kindergarten Administrators in Shijiazhuang City, Hebei Province, P.R. China

Guo Guangwei, Pimon Wisedsang*, Pradit Silabut**, Pongsak Tongpanchang**

Doctor of Education in Educational Administration Sisaket Rajabhat University

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the factors that affected the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R. China, 2) to construct the strategies of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, and 3) to evaluate the strategies of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city.

The sample in this study was comprised of 205 teachers and 27 administrators from nine kindergartens at Shijiazhuang city, derived through Krejcie and Morgan Table. The instruments of this research included questionnaire, focus group meeting and connoisseur evaluation Seminar conducted with quantitative methods. The statistics which employed to analyze the data were mean, standard deviation, percentages, and also employed regression to analyze the data.

The results of the study were summarized as follows:

1. The factors that affect strategic leadership development included: 1) Capacity for Change of administrator, 2) Communication skills of administrator, 3) Learning ability of administrator, 4) Managerial ability of administrator, 5) Decision-making ability of administrator.
2. The strategies of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city were included education administrative department level, kindergarten level, and social level.
3. The results of the strategies evaluation showed that the suitability, feasibility, utility and congruency were all at high level.

Keywords: Strategy, Factors, Strategic leadership development, Kindergarten administrator, Shijiazhuang city in Hebei Province of China

Introduction

With the economic globalization and the rapid development of science and technology, the world today keeps changing. International trade and globalization have accelerated the process of interdependence for most countries in the world, strategic leadership in different national contexts becomes a relevant and critical issue. Being one of the most important features of the current education, social change has become a tremendous driving force to the educational reform. Additionally, education has increasingly significantly played its roles in enhancing the sustainability of social and economic development, resulting in the establishments of multi-levels of education settings ranging from kindergarten to higher education in which quality, in the meantime, is absolutely indispensable.

*Advisor

**Co-advisor

The study of Early Childhood Education (ECE) in China has been closely watched by China's political and economic reforms and progress. At present, the Chinese government has shown strong interest in early childhood education. In 2001, it implemented the policy in the form of “Kindergarten Education Guidance (Trial Version)” and implemented the National Education Reform and Long-Term Planning Development Plan in 2010 (2010–2020). Since 1990, China’s kindergarten education has undergone tremendous changes. In recent years, China has introduced various Western courses and teaching models, such as the Montessori Education Program, Reggio Emilia, Development Applicable Practices (DAP) and project methods.

The purpose of investigating competitive leadership is because we believe that many kindergarten school leaders have not invested heavily in strategic efforts. As Price Water House Coopers LLP (PWC)'s independent research on UK school leadership, many principals recognize that they are working hard to create enough time to effectively address some of the strategic issues they need to address. Driven by a large number of business delivery issues that school leaders must address now. The data suggests that some school leaders are more satisfied with strategic roles than for strategic roles.

We believe that this silence on strategic leadership is due to the temporary nature of the insecurities of some kindergarten school leaders who have no confidence in strategic issues. Then, we set out to study what can make kindergarten school leaders confident to take on strategic priorities. We will explore what is effective and successful strategic leadership and how to develop strategic leadership in kindergarten schools. Finally, we will develop a strategic leadership development strategy for kindergarten administrators in Shijiazhuang, Hebei Province, China.

Research Objectives

The objectives of this research were: 1) to study the factors that affected the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R. China, 2) to construct the strategies of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R. China, and 3) to evaluate the strategies of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R. China.

Scope of the Study

1. Research Population and Samples

The population in this study is 27 kindergarten administrators, 406 teachers and staff from 9 kindergartens in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R. China at the academic year of 2018–2019.

The sample for the study consisted of 27 kindergarten administrators, 205 teachers and staff. The sample was derived by Krejcie and Morgan table, stratified random sampling, and simple random sampling was used for drawing the sample.

2. Value of the Research

To enhance kindergarten administrator's strategic leadership is an inevitable requirement for deepening education reform, an objective need of kindergarten development, and a realistic demand for promoting kindergarten administrator's strategic leadership and planning ability.

3. Research Area

The study focused on the strategic leadership development of kindergarten administrators from all the kindergartens in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R. China.

Research Methodology

The methodologies of this research included documentary study and depth-interview. The instrument of this study was questionnaire, conducted with quantitative methods. The statistics used to analyze the data included mean, standard deviation, percentages and regression.

Research Results

Based on the documentary study, depth-interview and questionnaire analysis, it revealed as follows:

Table 1.1 The Relationship Analysis between Independent variable and Dependent variable

Independent variable	Dependent variable
The factors that affected strategic leadership	Strategic leadership of Administrators
	β
Factor 1 : Learning ability of administrator	0.145 *
Factor 2 : Capacity for Change of administrator	0.320 **
Factor 3 : Managerial ability of administrator	0.179 **
Factor 4 : Communication skills of administrator	0.173 **
Factor 5 : Innovation ability of administrator	0.054
Factor 6 : Strategic ability of administrator	0.023
Factor 7 : Decision-making ability of administrator	0.129 *
R	0.750
R ²	0.563

** p<.01; * p<.05

There were only 5 variables statistical significantly affected on the strategic leadership of administrators as following:

If the standardized score of Capacity for Change of administrators increased 1, the strategic leadership of administrators would increase 0.320 score; If the standardized score of Communication skills of administrator increased 1, the strategic leadership of administrators would increase 0.173 score; If the standardized score of Learning ability of administrators increased 1, the strategic leadership of administrators would increase 0.145 score; If the standardized score of Managerial ability of administrator increased 1, the strategic leadership of administrators would increase 0.179 score; If the standardized score of Decision-making ability of administrator increased 1, the strategic leadership of administrators would increase 0.32 score.

These five variables could explain 56.3% of the variance of the strategic leadership of administrators.

From the **Table 1.1** above we could derive the regression equation as:

Strategic leadership = $0.320 * \text{Factor 2} + 0.173 * \text{Factor 4} + 0.145 * \text{Factor 1} + 0.179 * \text{Factor 3} + 0.129 * \text{Factor 7}$

1. The factors affect strategic leadership development included 1) Capacity for Change of administrators, 2) Communication skills of administrators, 3) Learning ability of administrators, 4) Managerial ability of administrators, and 5) Decision-making ability of administrators.

2. The strategy of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R.China were as following:

2.1 Vision:

We will comprehensively improve the level of strategic leadership of the kindergarten administrators, build a team of high-quality kindergarten administrators, further promote the reform and development of preschool education and achieve further popularization, fairness and high quality development of kindergartens.

2.2 Mission:

2.2.1 Build the strategic awareness of administrators

2.2.2 Improve the capacity for change of administrators

2.2.3 Develop communication skills of administrators

2.2.4 Improve learning ability of administrators

2.2.5 Cultivate managerial ability of administrators

2.2.6 Improve decision-making and action ability of administrators

2.2.7 Determine the core competitiveness of kindergarten development

2.2.8 Create strategic leadership of administrators with shared values

2.3 Goals:

2.3.1 Focus on overall and long-term development and build the strategic awareness of administrators

2.3.2 In response to social changes and rapid development, improve the capacity for Change of administrator

2.3.3 Enhance managerial communication skills, improve the surrounding communication environment, and conduct effective communication and cooperation.

2.3.4 Adapt to the rapid development of society and improve the learning ability of administrator

2.3.5 Integrate effective resources and cultivate managerial ability of administrator

2.3.6 Improve decision-making and action ability of administrator and guide the correct development of kindergartens in the future

2.3.7 Focus on the development of kindergarten characteristics and core competitiveness

2.3.8 Create strategic leadership of administrators with shared values and cultivate campus culture with core values

2.4 Strategies:

Firstly, on education administrative department level, the strategies were as follows: 1) Providing policy to guide the reformation and strategic development of kindergartens. 2) Reducing administrative intervention and let the kindergartens make their own choices and decisions. 3) Conducting diversified training programs to enhance the management ability of administrators. 4) Organizing

more exchanges inside and between kindergartens to achieve mutual learning. 5) Formulating a scientific evaluation and promotion system to enhance the development momentum of the directors. 6) Providing financial support and necessary resources.

Secondly, on kindergarten level, the strategies were as follows: 1) Planing the future development direction to respond to social changes and innovations. 2) Creating a culture of educating people and determine core values and core competitiveness. 3) Leading and promote the reform of childcare education. 4) Building a learning kindergarten and strengthen the training of teachers' professional ability to promote the growth of the director and teachers' abilities. 5) Optimizing internal management and strengthen campus culture construction. 6) Adapting the external environment and strengthen external exchanges and cooperation. 7) Raising salaries and welfare.

Finally, on social level, the strategies were as follows: 1) Strengthening social supervision to ensure the quality of kindergartens. 2) Formulating a third-party assessment system to achieve a scientific assessment of the management of directors. 3) Enhancing attention to early childhood education and improve the social status of preschool education. 4) Changing the limited understanding of kindergarten care. 5) Encouraging social institutions to participate in kindergarten construction. 6) Optimizing the security and environment of running kindergartens.

3. The results of evaluation of the strategy showed that the suitability, feasibility, utility and congruency were all at high level.

Discussions

This research is based on the documentary study, questionnaire and interview. It aims to study the strategic leadership and the factors that affect strategic leadership of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R.China, and then try to find the main factors.

Through the documentary study, we found out seven components of strategic leadership:

1) Determine the strategic direction, 2) Explore and maintain the core competitiveness, 3) Maintain effective organizational culture, 4) Emphasis on ethical practice, 5) Balanced organizational structure, 6) Applying strategies into practice, and 7) Evaluate and develop strategy. It is interesting to point out that these findings are similar to the research of Michael A. Hitt, R. Duane Ireland and Robert E. Hoskisson (2013).

And meanwhile, the research of Robert J House and Ram N Aditya (1997) also have the similar opinions. They believed that the major parts of strategic leadership are: make strategic decisions, choose main administrators, configure core resources, make both strategies and goals, specify the directions of organization development, make plan and arrangement for the structure of the organization, work with major stakeholders and keep communication with them.

Also, Naowabutr (2014) stated strategic leadership includes the following parts: vision and strategic setting, ability to apply strategies into practice, capacity to create and develop work in a more effective way, be concentrated in work, and the ability to evaluate and propose a strategy.

Likewise, researchers Carr, Corkwell, & Johnson (2009) found out that strategic leadership also needs understanding and value of making decisions, with support provided to teachers or faculty. Meanwhile, Yawirach (2013) considered that good leaders need non-stop improvement in many different ways, such as attending meetings or seminars to keep themselves up to date. It also includes

personality, attitudes, emotion and social skills with the goal of attaining modern expertise and leadership commensurate with current changes.

Relatively, Pimpisa Chatchawaphun (2016) hold the ideas regarding strategic leadership of school administrators that it is a key tool for managing schools. Administrators with strategic leadership are those who can apply principles, knowledge and characteristics with skills required for self-development to work and support colleagues. And they also can work by creating good organizational culture, future planning, broad vision, and being able to perform tasks in order to meet schools' and society's expectations.

Besides the strategic leadership components, experts and scholars have similar views, and there are many similar expressions in the factors of strategic leadership. So we will have a discussion about the factors that influence strategic leadership. Besides China's relevant studies, western scholars have also systematically analyzed and studied the factors that affect strategic leadership. For instance Boal, K.B. and Hooijberg, R (2001) believed that the main factors affecting managerial strategic leadership include managerial adaptability, management wisdom and absorptive capacity.

Paul J.H. Schoemaker, Steve Krupp, and Samantha Howland (2013) considered that factors that affect managerial strategic leadership include administrator's anticipate ability, challenge ability, interpret ability, decide ability, align ability and learn ability.

According to the five main factors through data analysis which affecting strategic leadership and the opinions and suggestions of experts, the researcher constructed the strategy of the strategic leadership development of kindergarten administrators in Shijiazhuang city, Hebei province, P.R.China. Firstly, on education administrative department level, the corresponding strategies were 1) Provide policy guidance the reformation and strategic development of kindergartens. 2) Reduce administrative intervention and let the kindergartens make their own choices and decisions. 3) Conduct diversified training programs to enhance the management ability of administrators. 4) Organize more exchanges inside and between kindergartens to achieve mutual learning. 5) Formulate a scientific evaluation and promotion system to enhance the development momentum of the directors. 6) Provide financial support and necessary resources. Secondly, on kindergarten level, the corresponding strategies were 1) Plan the future development direction to respond to social changes and innovations. 2) Create a culture of educating people and determine core values and core competitiveness. 3) Lead and promote the reform of childcare education. 4) Build a learning kindergarten and strengthen the training of teachers' professional ability to promote the growth of the director and teachers' abilities. 5) Optimize internal management and strengthen campus culture construction. 6) Adapt to the external environment and strengthen external exchanges and cooperation. 7) Raise salaries and welfare. Finally, on social level, the corresponding strategies were: 1) Strengthen social supervision to ensure the quality of kindergartens. 2) Formulate a third-party assessment system to achieve a scientific assessment of the management of directors. 3) Enhance attention to early childhood education and improve the social status of preschool education. 4) Change the limited understanding of kindergarten care. 5) Encourage social institutions to participate in kindergarten construction. 6) Optimize the security and environment of running kindergartens.

Above all, this section discussed the components of strategic leadership and the factors that affect strategic leadership. Although the opinions of different scholars are not completely consistent

with each other, their views are very similar and have many cross-cutting characteristics, which can fully reflect the main factors affecting strategic leadership.

REFERENCES

- A. Hitt, R. D. Ireland and R. E. Hoskisson, (2001). **Strategic Management: Competitiveness and Globalization**. 5th Edition, International Thomson Publishing, Cincinnati.
- Boal K B, Hooijberg R. (2000). **Strategic leadership research: Moving on**. The Leadership Quarterly, 2000,11(4):515–549.
- Burns, J. (1978). **Leadership**. (New York: Harper & Row).
- Carr, V., Johnson, L. J., & Corkwell, C, (2009). **Principle-Centered Leadership in Early Childhood Education**. Dimensions of Early Childhood, 37(3), 27.
- Cheng, Y.C. (2000). **Strategic Leadership for Educational Transformation in the New Millennium**. Chulalongkorn Educational Review 6(2): 15–32.
- Davies, B. (2008). **Leading the Strategically Focused School**. Keynote paper to the ANTSEL Online Conference, 18–24 August. Video stream and paper available at www.cybertext.net.au/antssel_2008/tuesday.html (accessed 11 January 2010).
- Davies, B. (2008). **Leading the Strategically Focused School**. Keynote paper to the ANTSEL Online Conference, 18–24 August. Video stream and paper available at www.cybertext.net.au/antssel_2008/tuesday.html (accessed 11 January 2010).
- Marturano, A. & Gosling, J. (2007). **Leadership the Key Concepts**. (London: Routledge).
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2016). <http://www.moe.gov.cn>
- Naowabutr, P. (2014). **Strategy Management for Educational Development**. Coursebook. Sukhothaithamirat University.
- Paul J.H. Schoemaker, Steve Krupp, and Samantha Howland, (2013). **Strategic Leadership: The Essential Skills**. January–February 2013, Harvard Business Review.
- Pellegrini, E.K., & Scandura, T.A. (2008). **Paternalistic Leadership: A Review and Agenda for Future Research**. Journal of Management. 34(3): 566–593.
- Pellegrini, E.K., & Scandura, T.A. (2008). **Paternalistic Leadership: A Review and Agenda for Future Research**. Journal of Management. 34(3): 566–593.
- Pimpisa Chatchawaphun, (2016). **Development of Program to Enhance Strategic Leadership of Secondary School Administrators**. International Education Studies; Vol. 9, No. 10; 2016.
- Postiglione (Ed.) **China's national minority education: Culture, schooling, and development**. (pp. 3–20). New York: Falmer Press.
- Robert J House and Ram N Aditya, (1997). **The social scientific study of leadership**. Journal of management 3, 409–473.
- Robinson, V. (2007). **How School Leaders Make a Difference to their Students**. Keynote address to International Confederation of Principals: a paper presented to the 2007 International Confederation of Principals, Auckland, 2 April 2007.
- Rowe, W. G. (2001). **Creating Wealth in Organizations: The Role of Strategic Leadership**. The Academy of Management Executive, 81–94.
- Yawirach, N, (2013). **Strategic Leadership**. Bangkok: Central Express.

แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร Approaches for Sustainable Integrated Creative Tourism Development on the Basis of Thai Identity and Way of Life in Bangkoknoi District, Bangkok Thailand

พยอม ธรรมบุตร

Payom Dhamabutra

อาจารย์, วิทยาลัยการจัดการ กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยพะเยา

Lecturer, College of Management Bangkok, University of Phayao

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 32 คน จากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเขตบางกอกน้อย

ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครมีศักยภาพด้านทรัพยากร ด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมของการปลูกจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ได้แก่ การสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชื่อสุขสันต์วันท่องเที่ยวบางกอกน้อยเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแบรนด์รวมของแบรนด์เชิงสร้างสรรค์ย่อย 5 แบรนด์ พร้อมทั้งกลยุทธ์และโครงการเชิงสร้างสรรค์ของแต่ละแบรนด์ได้แก่ 1) แบรนด์ท่องเที่ยวธรรมชาติฐานระบบนิเวศน้ำจืดลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) แบรนด์ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ยุคกรุงธนบุรีเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 3) แบรนด์ท่องเที่ยวกรุงธนบุรีศรีมหาสมุทรดินแดนแห่งศิลปะไทย 3 ยุค เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ 4) แบรนด์สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำลำคลองทั่วคลอง ทวีรสุน นอนโฮมสเตย์เชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตไทย 5) แบรนด์สัมผัสสังคมพหุวัฒนธรรม พุทธ คริสต์ อิสลาม สัมผัสวัฒนธรรมอาหารที่หลากหลายในตลาดเขตบางกอกน้อยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาแบรนด์ทั้ง 5 แบรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเขตบางกอกน้อย จะพัฒนาในรูปแบบของโครงการแต่ละแบรนด์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้รูปแบบของการพัฒนาธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ ที่เน้นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และได้เพิ่มพูนประสบการณ์ที่แตกต่างแก่ชีวิตของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, อัตลักษณ์วิถีไทย, แบรนด์เชิงสร้างสรรค์

ABSTRACT

This study aimed to 1) investigate the potentials of integrated sustainable creative tourism development on the basis of Thai identity way of life in Bangkoknoi district, Bangkok 2) develop integrated sustainable creative tourism in Bangkoknoi district, Bangkok. The research was conducted with qualitative and participatory action research methods. The data were obtained from 32 key informants belonging to the public sector, private sector, population and the tourists visiting Bangkoknoi district.

The study founded that 1) Bangkoknoi community had the potentials of resources, sustainable management, community participation and awareness raising to develop integrated sustainable creative tourism on the basis of Thai identity way of life. 2) The creative tourism brand of the destination: “A Happy day in Bangkoknoi” was comprised of 5 sub-brands with their strategic programmes and projects for the implementation of the development. The 5 sub-brands were 1) Creative Geo-natural tourism brand, studying fresh water ecosystem of Chao Phraya river basin, with the purpose to preserve nature 2) Creative Thonburi Historical brand to preserve local history 3) Creative art and cultural brand, studying 3 schools of Thai art to preserve art, culture and spirituality 4) Creative riverside way of life brand, visiting canals and orchards, with overnight in local homestay to enhance local social development and 5) Creative multi cultural society and food tourism brand to enhance local economy and income distribution. As a whole, these five creative tourism brands would be developed with the application of the creative tourism business model to encourage tourist’s participation in creative activities for the fulfillment of their experiences.

Keywords: Creative Tourism, Creative business tourism, Thai identity way of life, Creative brand

บทนำ

ประเทศไทยนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อวางแผนพัฒนาชาติระยะยาว โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐยุทธศาสตร์ 20 ปี (2561–2580) เป็นยุทธศาสตร์ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพื่อความสุขของคนไทย

ในส่วนที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันนั้น ประเทศไทยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการให้ความสำคัญกับการยกระดับศักยภาพของประเทศไทย ในมิติต่างๆ บนพื้นฐาน แนวคิดเชิงสร้างสรรค์ 3 ด้าน ประการที่หนึ่งก็คือ การต่อยอดอดีต โดยพิจารณากลับไปพิจารณาถึงเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายของประเทศไทย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงแข่งขัน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ประการที่สอง คือ การปรับปรุงจูนขึ้น เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ได้แก่ โครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล การปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการในอนาคต และประการที่สาม ได้แก่ การสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการมุ่งพัฒนาคู่มือใหม่ ปรับปรุงรูปแบบธุรกิจ เพื่อสนองความต้องการของตลาด ผสานยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและการปรับปรุงจูนขึ้นให้กลมกลืนกันขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนบนเวทีโลก เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ประชากร และสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายที่จะบูรณาการ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการพัฒนา

จิตใจเข้าไปในแผนยุทธศาสตร์เดียวกัน เพื่อสร้างสมดุลของการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในภาพรวม (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559)

ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันนั้น ประเทศไทยยังมีกลยุทธ์ในการสร้างความหลากหลายทางด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาตำแหน่งการเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นและสำคัญระดับโลก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพสูง (High End Market) ตลอดจนการสร้าง ความหลากหลายของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวสร้างสรรค์และวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม แพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ ตลอดจนการท่องเที่ยวไร้พรมแดน โดยการเชื่อมโยงประเทศไทยเข้ากับภูมิภาคและประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลก

ประเทศไทยมีจุดประสงค์จะส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วัฒนธรรม โดยการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการทางการท่องเที่ยวจากการต่อยอดศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น ตำนานความเชื่อ ศรัทธา ศาสนา ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางธรณีสัณฐาน และความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศที่แตกต่างกันในทุกภาคของประเทศ มีเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้เกิดความคุ้มครองและปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมการขึ้นทะเบียนและอนุรักษ์จุดหมายปลายทางที่โดดเด่นขึ้นสู่การเป็นจุดหมายปลายทางระดับโลก อันจะนำไปสู่การยกระดับชุมชนขึ้นเป็นจุดหมายปลายทางระดับสากล ซึ่งจะมีการท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาลตลอดทั้งปี มีการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน สัมผัสทุ่งนาป่าเขา เยี่ยมชาวสวน ชาวไร่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวอาหาร การท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรมข้าวเพื่อเลี้ยงกาย และการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อรักษาจิตให้มีความสุข เพื่อยกระดับประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของการท่องเที่ยววิถีพุทธแห่งโลก

กรุงเทพมหานครเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นที่นักท่องเที่ยวทั่วโลกเดินทางมาเยือนอย่างสม่ำเสมอ เปรียบเสมือนบ้านที่สองของนักท่องเที่ยว สืบเนื่องจากการต้อนรับอย่างอบอุ่นฉันทิมิตร ความเป็นกันเอง การนำเสนอวัฒนธรรมอาหารที่มีเอกลักษณ์และรสชาติที่ดึงดูด การนำพาไปเยี่ยมชมเมือง หมู่บ้าน ชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่หลากหลาย ด้วยศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ระบบนิเวศธรรมชาติที่งดงามและบริสุทธิ์ การล่องลอยไปตามกระแสสายน้ำแห่งสยาม ซึ่งเต็มไปด้วยความร่มเย็น ความชุ่มชื้น ความสงบด้วยการสัมผัสความหลากหลายของพืชพันธุ์ไม้สีเขียวข่มสองฝากฝั่งแม่น้ำลำคลอง

เขตบางกอกน้อยเป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) ที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างยิ่งแห่งหนึ่งในบริเวณรอบๆ เกาะรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งด้านตะวันตก เป็นชุมชนเก่าแก่อายุถึง 251 ปี (พ.ศ. 2310-2561) นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทางบกและทางน้ำ ด้วยการเดินเท้าหรือปั่นจักรยานหรือแม้แต่ล่องเรือไปตามแม่น้ำลำคลองในเขตบางกอกน้อยเพื่อเยี่ยมชมชุมชนบางกอกน้อย ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นคนรุ่นที่ 5 สืบทอดมาจากรุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นบรรพบุรุษที่อพยพตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมาตั้งรกรากที่กรุงธนบุรีหลังกรุงศรีอยุธยาแตกใน พ.ศ. 2310

เขตบางกอกน้อยมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญอย่างยิ่งทางด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดระฆังโฆสิตาราม วัดสุรรณาราม วัดดุสิตาราม พิพิธภัณฑสถานพระราชาธิปไตย พิพิธภัณฑสถานโรงพยาบาลศิริราช หมู่บ้านช่างสิบหมู่ เช่น บ้านช่างบุ บ้านช่างหล่อ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีสวนผลไม้และชุมชนเก่าแก่ริมคลองบางกอกน้อย ที่ยังคงวิถีชีวิตดั้งเดิมสืบต่อมาจนทุกวันนี้ ซึ่งต้องการแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน เพื่ออนุรักษ์รากเหง้าของวิถีชีวิตดั้งเดิมและเพื่อนำศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีทั้งมูลค่าและคุณค่าและนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่กำลังใช้ระบบโลจิสติกส์ ล้อ ราง เรือ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยามาเยี่ยมชมชุมชนบางกอกน้อย

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ตระหนักถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย เพื่อสนองนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชาติ ตลอดจนเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยพะเยา ในอันที่จะสร้างสรรค์ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน จึงทำการวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์

วิถีไทย ในเขตบางกอกน้อย เพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดหมายปลายทางที่โดดเด่นในรูปลักษณ์ของหมู่บ้านโบราณอายุ 251 ปี ซึ่งเป็นรากเหง้าของกรุงเทพมหานคร ที่มีคุณค่าควรแก่การมาเยือนของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของเขตบางกอกน้อยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในชุมชน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาชุมชนเขตบางกอกน้อย ทำการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ดังกล่าว และทำการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT) ตลอดจนทำการสังเคราะห์ TOWS เพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในชุมชนเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยทำการวิจัยในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตบางกอกน้อย 4 กลุ่ม รวม 32 คน ดังนี้
 - 3.1 ภาครัฐ ประกอบด้วย ผู้แทนจากฝ่ายต่างๆ ของที่ทำการเขตบางกอกน้อย หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาในเขตบางกอกน้อยรวม 8 คน
 - 3.2 ภาคเอกชน ประกอบด้วย ชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อยผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ พนักงานขับรถ ขับเรือ เจ้าของภัตตาคาร ร้านอาหาร ที่พักโฮมสเตย์รวม 8 คน
 - 3.3 ประชาชน ได้แก่ ประธานชุมชนหรือผู้แทนของชุมชนเขตบางกอกน้อยรวม 8 คน
 - 3.4 นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตบางกอกน้อยรวม 8 คน
4. ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยทำการวิจัยระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2560-30 กันยายน 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเขตบางกอกน้อยทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตบางกอกน้อยได้ร่วมกันระดมสมองทำการวิจัยในการประชุมกลุ่มย่อยและลงความเห็นร่วมกัน (Consensus) โดยใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ รายการตรวจสอบชุมชนศึกษา รายการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว รายการวิเคราะห์ SWOT และสังเคราะห์ TOWS แบบตรวจสอบศักยภาพชุมชนในการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อย เพื่อศึกษาศักยภาพของเขตบางกอกน้อยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาดังกล่าวแล้วที่ประชุมได้อภิปรายระดมสมอง นำข้อมูลของวัตถุประสงค์ข้อ 1 มาแสวงหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเขตบางกอกน้อย โดยร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในอนาคต 5 ปี ในรูปแบบของการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย ซึ่งมีอัตลักษณ์วิถีไทยที่มีความเฉพาะด้านของพื้นที่ เหมาะสมที่จะนำมาสร้างเป็นจุดขายที่โดดเด่น (Unique Selling Points: USPs) ในรูปแบบของแบรนด์ย่อย รวม 5 แบรนด์ ต่อจากนั้นที่ประชุมได้ระดมสมองแสวงหาแนวทางของแผนปฏิบัติการของแต่ละแบรนด์ในรูปแบบโครงการต่างๆ ซึ่งต้องนำมาปฏิบัติร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแบรนด์และวิสัยทัศน์ ที่ประชุมจึงนำเสนอแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 2 มีดังนี้

เขตบางกอกน้อยมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนเป็นอย่างดี พื้นที่แห่งนี้เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม อัตลักษณ์วิถีไทย มหกรรมประเพณี กิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่มีความโดดเด่น ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นจุดขายที่แหล่งท่องเที่ยวคู่แข่งที่ไม่สามารถเทียบเคียงได้ อีกทั้งยังตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ โดยใช้การขนส่งมวลชน (Mass Transit) จากฝั่งกรุงเทพมหานคร จากผลการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS จึงสามารถนำจุดแข็งด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของเขตบางกอกน้อยเข้ากับโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามกระแสโลก เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ ความปรารถนาที่จะพัฒนาในอนาคตภายในระยะเวลา 5 ปี ในรูปของการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย 5 แบรินด์ พร้อมทั้งนำเสนอโครงการของแผนปฏิบัติการของแต่ละแบรนด์ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่อยู่บนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จิตใจและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาได้อย่างมีสมดุล อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของเขตบางกอกน้อย

แบรนด์ท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย ประกอบด้วยแบรนด์ย่อย 5 แบรินด์ พร้อมโครงการของแผนปฏิบัติการดังนี้

แบรนด์ที่ 1 ท่องเที่ยวธรณีสัณฐาน ระบบนิเวศน้ำจืดลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีโครงการจัดระบบผังเมืองกำหนดการใช้ที่ดิน การสร้างเขื่อนป้องกันกัดเซาะริมฝั่ง การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การสร้างทางเดินเท้าและทางจักรยานริมฝั่งแผนการสร้างถนน การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การวิจัยผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างศูนย์การศึกษาธรณีสัณฐานระบบนิเวศที่ราบลุ่มแม่น้ำ คู่มือแนะนำเที่ยวธรณีสัณฐาน ตลอดจนการอบรมมัคคุเทศก์ด้านธรณีสัณฐาน โครงการผลิตไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ คลองสวย น้ำใส ธนาคารขยะ และร้านศูนย์บาทในบ้าน วัด โรงเรียนในเขตบางกอกน้อย

แบรนด์ที่ 2 ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ในยุคกรุงธนบุรีเพื่ออนุรักษ์ประวัติศาสตร์ โครงการจัดตั้งศูนย์ศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สร้างคู่มือเพื่อนำเที่ยวในย่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จัดทำหนังสือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเรือพระราชพิธี ตำรับพิชัยสงครามการรบทางน้ำ หนังสือประวัติศาสตร์เส้นทางกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สร้างเส้นทางทัวร์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมัยกรุงธนบุรี เส้นทางทัวร์ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไปทรงกู้ชาติให้สยาม เส้นทางทัวร์ตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจอมทัพเรือแห่งสยาม ในกระบวนพิชัยยุทธทางชลมารคในยุคกรุงธนบุรี จัดอบรมมัคคุเทศก์ด้านประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรี และมีมัคคุเทศก์เรือพระราชพิธี

แบรนด์ที่ 3 ท่องเที่ยวกรุงธนบุรีศรีมหาสมุทรดินแดนแห่งศิลปะไทย 3 ยุค เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและพัฒนจิตใจ มีโครงการจัดเครือข่ายมัคคุเทศก์ทัวร์ศิลปวัฒนธรรม ทัวร์วัดสำคัญในเขตบางกอกน้อย จัดทำคู่มือแนะนำเที่ยววัดในเขตบางกอกน้อย จัดพิมพ์หนังสือศิลปวัฒนธรรม วัด วัง ศาสนสถานเขตบางกอกน้อย อบรมมัคคุเทศก์นำชมศิลปวัฒนธรรมในวัดและศาสนสถาน สร้างเส้นทางทัวร์ไหว้พระ 9 วัด เส้นทางจาริกแสวงบุญปฏิบัติจิตเพื่อพ้นทุกข์ อบรมวิถีชีวิตเนิบช้า Slow Life วิถีพุทธ จัดพิมพ์คู่มือการปฏิบัติจิต ผูกสติ จัดตั้งเครือข่ายวัดปฏิบัติสมถะวิปัสสนาในท้องที่เขตบางกอกน้อยฟื้นฟูวัฒนธรรมการสมาทานพระกรรมฐานและการปฏิบัติจิตในชีวิตประจำวัน

แบรนด์ที่ 4 สัมผัสวิถีชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง เก็บผักผลไม้ในสวนธนบุรี นอนโฮมสเตย์ ขอบึงหมู่บ้านช่างหัตถกรรมชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น มีโครงการตั้งเครือข่ายและชมรมมัคคุเทศก์นำชมแม่น้ำ ลำคลอง เทียวสวนผักโฮมสเตย์ เยี่ยมหมู่บ้านช่างบางกอกน้อย สร้างคู่มือแนะนำเที่ยว ทัวร์คลอง ทัวร์สวน ทัวร์หมู่บ้านหัตถกรรม สร้างเส้นทางทัวร์แม่น้ำลำคลองในกรุงธนบุรี ปรับปรุงพื้นที่สวนรกร้างให้เป็นสวนน้ำเที่ยว ส่งเสริมการสร้าง Hostel และธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ด้านการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย จัดทำคู่มือที่พักรูปแบบดังกล่าว

แบรนด์ที่ 5 สัมผัสชีวิตสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนพุทธ คริสต์ อิสลาม เทียวเส้นทางชิมอาหารเลิศรสหลากหลายเพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน มีโครงการจัดตั้งเครือข่ายและชมรมผู้ประกอบการและมัคคุเทศก์ ทัวร์ชุมชนหมู่บ้านโบราณ รอบๆ วัดพุทธ โบสถ์คริสต์ มัสยิด ศาลเจ้าจีน เครือข่ายและชมรมผู้ประกอบการและมัคคุเทศก์นำเที่ยวพิพิธภัณฑศรัทธา พิพิธภัณฑบางกอกน้อย โครงการจัดทำคู่มือและอบรมมัคคุเทศก์นำเที่ยวสถานที่เกิด (Birth Place)

สถานที่อยู่อาศัยของบุคคลสำคัญในเขตบางกอกน้อยได้แก่ นิเวศสถานรัชกาลที่ 2 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) สุนทรภู์ ชินกร ไกรลาศ ศรเพชร ศรสุพรรณ โครงการเส้นทางทัวร์ชิมอาหารหลากหลาย Street Food ถนนสายบางขุนนนท์ ทวีร์ตลาดบางกอกน้อย ซอปปิง ตลาดวังหลัง ตลาดพรานนก ตลาดบางขุนศรี โครงการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารเขตบางกอกน้อย จัดประกวดอาหาร จัดเทศกาลมหรหรรมาอาหารนานาชาติ โครงการจัดมหรหรรมา ประเพณี วันสำคัญทางศาสนาและประเพณีวิสาขบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา สงกรานต์ ลอยกระทง ประเพณีชักพระ ตรุษจีน ฯลฯ เขตบางกอกน้อย

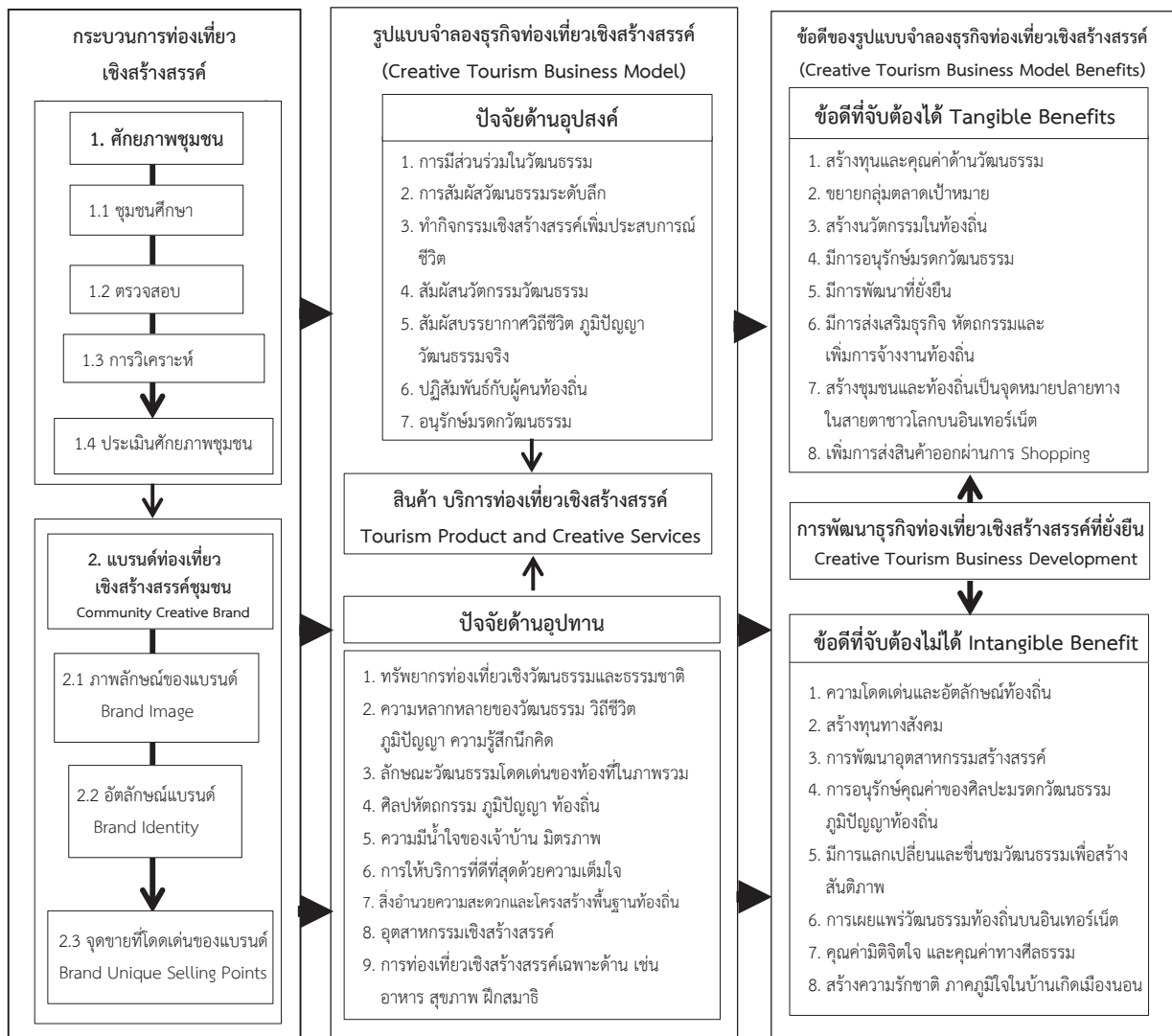
ในภาพรวมงานวิจัยครั้งนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 2 ที่ตั้งไว้ทุกประการ โดยงานวิจัยได้ศึกษาศักยภาพของเขตบางกอกน้อยว่ามีศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างไร้ ยืน และงานวิจัยได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาดังกล่าวในรูปแบบของแบรนด์ท่องเที่ยว 5 แบรนด์ พร้อมกับโครงการของแผนปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเขตบางกอกน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” ที่ได้บรรลุเป้าหมายและสำเร็จลงนี้ เป็นแนวทางและรูปแบบตัวอย่างของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม ระดับชุมชน ซึ่งแนวทางพัฒนาดังกล่าวคือโมเดลของการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Business Model : CTBM) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ แขวง เขต จังหวัด กลุ่มจังหวัด ระดับประเทศ ระดับกลุ่มประเทศ เช่น อาเซียนได้เช่นกัน และเป็นเป้าหมายของการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในระดับโครงสร้างหลักของการวิจัย จึงเป็นการสร้างแนวทางการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (CTBM) เพื่อนำเสนอต่อชุมชนใดๆ ในทุกระดับทั่วประเทศและทั่วโลก ในการพัฒนาจุดหมายปลายทาง (Destination) ของตนด้วยรูปแบบของการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แทนการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบลักษณะเดิมเชิงชนนิยม (Traditional Model) ที่เคยทำกันอยู่

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและธรรมชาติในชุมชนดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนและเมื่อได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบ “ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” จะเป็นรูปแบบของการพัฒนาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไปพร้อมๆ กัน (Creative Community Development) เพราะ CTBM จะเป็นปัจจัยกระตุ้นการพัฒนาอุตสาหกรรมท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ (Local Creative Industry Development) อันจะนำมาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นก่อให้เกิดการเพิ่มพูนรายได้จากการท่องเที่ยวตามหลักของ Multiplier Effects (พยอม ธรรมบุตร, 2559) โดยมีการกระจายรายได้ในท้องถิ่น

ผู้วิจัยขอเสนอรูปแบบของการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ที่อาจจะนำไปประยุกต์ใช้ได้กับชุมชนขนาดใดๆ ในโลกโดยสังเขปตามผังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพรูปแบบจำลองธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ที่มา : พยอม ธรรมบุตร, 2561

ในด้านกระบวนการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คณะกรรมการบริหารการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น (Destination Management Organization: DMO) จำเป็นต้องทบทวน 2 ขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากการหาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยศึกษาชุมชน ตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม มหกรรม กิจกรรมและบริการ และทำการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS ของพื้นที่ในการพัฒนา ตลอดจนทำการประเมินศักยภาพของพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ ศักยภาพด้านคุณลักษณะของจุดหมายปลายทางที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ 10 ประการ (10As)

หลังจากประเมินศักยภาพของชุมชน จึงเริ่มต้นทำการวิจัยด้านการสร้างแบรนด์ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โดยสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์จุดหมายปลายทางเชิงสร้างสรรค์ (Creative Brand Image) การสร้างอัตลักษณ์ของแบรนด์ (Creative Brand Identity) เพื่อนำมาสร้างจุดขายที่โดดเด่นที่สุดของแบรนด์ (Brand Unique Selling Points: BUSPs) อันจะนำไปสู่การผลิตสินค้าและบริการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Products and Services of Creative Business Tourism) ในลำดับต่อมา

สินค้าและบริการของธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกสืบเนื่องมาจากคลื่นกระแสความต้องการมีประสบการณ์ในการเสพวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจประสบการณ์ (The Experience Economy) ซึ่งก่อตัวและเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงศตวรรษที่ 20 (Pine and Gilmore, 1999) โดยมีกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวซึ่งมีความสนใจต้องการมีประสบการณ์สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับโครงสร้างลึกอย่างชัดเจน เพื่อมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างประสบการณ์ชีวิตรูปแบบใหม่ที่แตกต่างและหลากหลาย อนึ่งโลกยุคโลกาภิวัตน์และนวัตกรรมพลิกผันของสื่อสารสนเทศ (ICT Disruptive Innovation) เป็นปัจจัยเสริมที่เข้ามากระตุ้นความต้องการประสบการณ์การเสพศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายให้เพิ่มทวีคูณยิ่งขึ้นในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากการทำวิจัยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตบางกอกน้อย ผู้วิจัยได้พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความสนใจและต้องการเรียนรู้วิถีปรุงอาหารไทยที่ได้รับประทาน เช่น อยากรู้วิธีทำผัดไทย ต้มยำกุ้ง ส้มตำ ทำให้แม่ค้าได้อาชีพเชิงสร้างสรรค์ใหม่ คือเป็นครูสอนทำอาหาร (Cooking School) นักท่องเที่ยวบางท่านตั้งคำถามว่าเส้นผัดไทยทำมาจากอะไร ถั่วงอกปลูกอย่างไร ฯลฯ คำถามเหล่านั้นแสดงถึงความสนใจอยากรู้อยากเห็นเพิ่มมากขึ้นกว่าเพียงแค่กินอาหารที่อยู่เบื้องหน้า เราต้องการความรู้และประสบการณ์รูปแบบการออกเดินทางไปท่องเที่ยว “นอกจากข้าว” (Beyond The Plate) เพื่อเรียนรู้บริบทวัฒนธรรมอาหาร ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชผัก สมุนไพรท้องถิ่น ในระบบนิเวศวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชนและพื้นที่ๆ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสในระดับการมีส่วนร่วมทำกิจกรรม พบปะผู้คน และแม้แต่ร่วมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมกับชุมชนท้องถิ่น

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านอุปทานของธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น จำเป็นต้องกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน หรือแม้แต่นักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับปัจจัยด้านอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก ความโดดเด่นของวัฒนธรรมท้องถิ่นในตัวสินค้าที่นำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ความโดดเด่นของศิลปะและหัตถกรรมท้องถิ่น ทรัพยากรท่องเที่ยว อุตสาหกรรมบริการ ระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวท้องถิ่น ทรัพยากรท่องเที่ยวของพื้นที่ ตลอดจนการท่องเที่ยวเฉพาะด้านรูปแบบอื่นๆ ที่มีในจุดหมายปลายทาง อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอาหาร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แพทย์ทางเลือก การท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยววิถีชีวิต วิถีชีวิตเนิบช้าแนวพุทธ (Slow Life) การฝึกสติ ฝึกสมาธิแนวทางพุทธศาสนา ฯลฯ

เมื่อพิจารณาถึงข้อดีของการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อาจพิจารณาข้อดีที่จับต้องได้ (Tangible Benefits) กลุ่มตลาดเป้าหมาย การสร้างสรรค์นวัตกรรมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การพัฒนาอย่างยั่งยืน การสร้างงาน การสร้างแบรนด์ให้ปรากฏแก่ชาวโลกการส่งออกสินค้าและบริการ

ส่วนข้อดีที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Benefits) ของธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่การที่จุดหมายปลายทางสามารถนำเสนอความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของแบรนด์ของคนต่อกลุ่มตลาดเป้าหมาย การสร้างทุนทางสังคมของชุมชน การอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น กระบวนทัศน์ ศรัทธา ความเชื่อ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น คุณค่ามิติจิตและศีลธรรม ตลอดจนความภาคภูมิใจและความรู้สึกผูกพันกับถิ่นกำเนิด

ในส่วนที่เกี่ยวกับเทคนิคและแนวทางการสร้างสินค้าและบริการของธุรกิจท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Products and Services) นั้น DMO และภาคเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกๆ ภาคส่วน ต้องร่วมมือกันวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ โดยนำทุนทางวัฒนธรรม สังคม ธรรมชาติที่มีอยู่เข้ามาสู่กระบวนการสร้างแบรนด์จุดหมายปลายทางดังที่ได้เสนอแนะในงานวิจัยนี้ และลงมือสร้างสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์จากจุดขายที่โดดเด่นที่สุดของ Destination (USPs) การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ร่วม

ของ Destination (Shared Vision) มีการวางแผนยุทธศาสตร์ระยะกลางและระยะยาว เป็นแผนระดับกลุ่มประเทศ เช่น อาเซียน ประเทศ ภูมิภาค กลุ่มจังหวัด จังหวัด กลุ่มอบต. กลุ่มหมู่บ้าน และหมู่บ้านเล็กๆ 1 หมู่บ้าน จะเป็นฐานอยู่ในระดับรากหญ้าในเชิงปฏิบัติการที่จะค้นพบแบรนด์และสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง และเข้าร่วมเครือข่ายสนองนโยบายระดับชาติและนานาชาติ องค์การยูเนสโก (UNESCO) มีโปรแกรมมหานครเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cities) ซึ่งเป็น Cluster ของมหานครทั่วโลกที่กำลังนำเสนอความโดดเด่นเฉพาะตัวที่แตกต่างและเติบโตไปในจังหวะพลวัตของชีวิตโลก ในบริบทมหานครที่มีเสน่ห์แตกต่างกันไปในทั่วทุกมุมโลกเพื่อเชื่อมโยงเป็นกลุ่มมหานครเชิงสร้างสรรค์ของโลก อนึ่ง การรวมกลุ่มยังอาจมีรูปแบบของการออกแบบเป็นแบรนด์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Route) ซึ่งจะเป็นการร้อยเรียงสินค้าและบริการ ตลอดจนประวัติศาสตร์ ตำนานท้องถิ่น วิถีชีวิตของผู้คนในเมือง ในชนบท ด้านศิลปะ หัตถกรรม อาหาร นาฏศิลป์ การเกษตร การทำไวน์ มหกรรม Event ด้านกีฬา และดนตรี ฯลฯ ทั้งนี้เทคนิคและการออกแบบสินค้าและบริการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะมีพื้นฐานอยู่บนหลักการสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม (Participation) และการเติมเต็มชีวิตด้วยประสบการณ์ใหม่ (Experience) ของนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourists)

การสร้างสรรคสินค้าและบริการดังกล่าวตามหลักการสองประการนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักที่สำคัญหลัก 2 ข้อ คือ

1. สินค้าและบริการสร้างสรรค์จะขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่โดดเด่นของจุดหมายปลายทาง เช่น ลักษณะธรณีสัณฐานของตัวเมือง ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรวัฒนธรรม วิถีชีวิต ซึ่งทรัพยากรดังกล่าวเคยใช้ในเส้นทางทัวร์แบบดั้งเดิมแต่จะต้องมีมุมมองในการจัดให้เป็นเชิงสร้างสรรค์ โดยมีการมีส่วนร่วมและส่งเสริมประสบการณ์ใหม่นักท่องเที่ยวแทนการพาไปดูไปกินไปนอนรูปแบบเดิมของการท่องเที่ยวขนบนิยมที่ทำการอยู่ในปัจจุบัน (Destination – based)

2. สินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่หลากหลายและกว้างขวาง มีการจัดโปรแกรมทัวร์เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งไม่จำเป็นต้องผูกติดอยู่เฉพาะพื้นที่แบบการท่องเที่ยวขนบนิยม (Activity-Based)

รูปแบบของสินค้าและบริการของธุรกิจท่องเที่ยวสร้างสรรค์จะแตกต่างจากรูปแบบของสินค้าและบริการของการท่องเที่ยววัฒนธรรมแบบขนบนิยมวัดอยู่ที่ (Conventional Tourism) ประการแรก การท่องเที่ยวทั้ง 2 รูปแบบนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรคนละชุด การท่องเที่ยววัฒนธรรมแบบดั้งเดิมใช้อาคาร สถานที่ ที่มีชื่อเสียง มหกรรมที่ยิ่งใหญ่ ต้องมีโบราณสถาน วัด วัง ต้องมีวิถีชีวิตที่คึกคักในเมืองใหญ่ เช่น Night Market Street Food และมักจะตีกรอบว่าเป็นการท่องเที่ยวในประเทศและเมืองใหญ่ที่มีชื่อเสียงทั่วโลก เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ สเปน ฯลฯ ในทางตรงกันข้าม Creative Tourism จะให้ความสำคัญกับการมีโอกาสได้เรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเชิงสร้างสรรค์จนได้รับประสบการณ์ใหม่เพื่อเติมเต็มชีวิต เช่นนักท่องเที่ยวของเขตบางกอกน้อย อาจได้มีโอกาสใช้เวลา 1 ชั่วโมงนั่งฝึกสติ ฝึกสมาธิในพระอุโบสถวัดระฆังโฆสิตารามซึ่งเป็นทีี่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสร้างเพื่อสร้างความสงบทางจิต หรือนักท่องเที่ยวที่มาม่านบุรีได้มีโอกาสตีกลองหนังปอบเล็กๆ ไว้ใช้เองระหว่างมาเที่ยวประเทศไทย Creative Tourism ไม่ได้ต้องการอาคาร วัด วัง อนุสาวรีย์ ใหญ่โตมรดกโลกของยูเนสโก มหกรรม กีฬา ดนตรี ระดับโลก พื้นที่ของธุรกิจท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือพื้นที่ใดๆในประเทศเล็กๆ ใดๆในทั่วทุกมุมโลก ชุมชนทุกชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและเพื่อกระจายรายได้ตลอดจนเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่ากับเพื่อนมนุษย์โดยผ่านการทำธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนอัตลักษณ์วิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” เป็นคำเชิญชวนหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชนทุกแห่งหนทั่วประเทศไทย และทั่วโลกให้เริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบของธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Business Tourism) อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาชุมชนไปพร้อมๆกันสู่ความยั่งยืนแบบพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ประเทศไทยสร้างแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวเพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเสริมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2
- 1.2 กรุงเทพมหานครสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกทม. (2564-2584)
- 1.3 จังหวัด 77 จังหวัด อบต. 7,000 แห่ง หมู่บ้าน 80,000 หมู่บ้านของประเทศไทย สร้างแผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ระยะ 5 ปี (2563-2567)
- 1.4 เขต 50 เขตในกรุงเทพมหานครสร้างแผนพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ระยะ 5 ปี
- 1.5 กรุงเทพมหานครนำเสนอกรุงเทพเป็น Creative City เข้าเครือข่าย Creative Cities ของโลก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการทำการวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบจำลองของการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับต่างๆ ในประเทศไทย
- 2.2 ควรมีการทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่จุดหมายปลายทางต่างๆ เพื่อรองรับความต้องการของกลุ่มตลาดเป้าหมายหลักของประเทศไทย
- 2.3 ควรมีการทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: การสร้างเส้นทาง (Route) ของการท่องเที่ยวความสนใจเฉพาะด้านเชิงสร้างสรรค์ในเมืองหลักและเมืองรองด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2560, จาก www.libarts.up.ac.th/v2/img/Thailand-4.0.pdf.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2559, จาก <http://www.tourism-asean.org>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2559, จาก <http://www.mots.go.th>.
- เคลาส์ ขาวบ. (2559). การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4. แปลโดย ศรวิศา เมฆไพบูลย์. กรุงเทพฯ: Amarin HOW-TO.
- ดอน แท้สก็อต. (2559). เศรษฐกิจดิจิทัล. แปลโดย พรศักดิ์ อรรถชัยรัตน์. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- ปิยะชาติ อิศรภักดี. (2559). BRANDING 4.0 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: Amarin HOW-To.
- พยอม ธรรมบุตร. (2558). เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยอม ธรรมบุตร. (2559). เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พยอม ธรรมบุตร. (2560). เอกสารประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วิจารณ์ พานิช. (2553). มหาวิทยาลัยไทยต้องเปลี่ยนหลักสูตรใหม่เพื่อสังคม สร้างจิตสำนึกใหม่การศึกษา. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2560, จาก <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-talk-interview/thaireform-talk-social/13483-2010-05-07-12-05-37.html>.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2558). เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุภางค์ จันทวานิช. (2558). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระภักธา เอกผายยสวัสดิ์. (2553). ชุมชนศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Alastair Morrison. (2013). Marketing and Management Tourism Destination. Routledge. 711 Third Avenue, New York, NY 10017

Ohridska-Olson, R. (2010). **The Creative Tourism Business Model, Cultural Realms**, URL:
<http://www.culturalms.com>

Pine,B.J.L.L.HJ, Gilmore (1999), **The experience Economy: work is theatre and every business a stage**. Boston, Ma. Haward Business School Press.

อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ของบริษัทจดทะเบียนไทย

The Effect of Board of Directors toward Sustainable Report Disclosures of Thai Listed Companies

ดลยา ไชยวงศ์, ทัดพงศ์ อวิโรธนานนท์**, สัตยา ตันจันทรพงศ์*

Donlaya Chaiwong, Thatphong Awirothananon**, Sathaya Thanjunpong*

อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Lecturer, Faculty of Business Administration, Maejo University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีขอบเขตการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2558-2560 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบ่งออกเป็น 8 กลุ่มอุตสาหกรรมตามตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งไม่นับรวมกลุ่มที่กำลังอยู่ระหว่างการฟื้นฟูการดำเนินงาน กลุ่มหลักทรัพย์ในตลาด เอ็ม เอ ไอ และกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 436 บริษัท ซึ่งใช้แบบประเมินการเปิดเผยข้อมูลรายงานการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรสหประชาชาติ เพื่อนำไปวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ขนาดคณะกรรมการบริษัทและความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ขณะที่การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีผลกระทบในเชิงลบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน นอกจากนี้เมื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืนกับกลุ่มบริษัทที่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืน พบว่า กลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ผลการศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกันกับภาพรวม ยกเว้นบริษัทที่มีอายุบริษัทเพิ่มขึ้น กลับมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง สำหรับตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดบริษัท ความสามารถในการทำกำไรและบริษัทที่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืนมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน อย่างไรก็ตามสำหรับกลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสม และส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : คณะกรรมการบริษัท, การเปิดเผยรายงานความยั่งยืน, บริษัทจดทะเบียน

* นักวิจัยร่วม

** นักวิจัยร่วม และผู้รับผิดชอบบทความ

ABSTRACT

The objective of this study is to investigate the impact of board of directors on the sustainable report disclosures (hereafter called SRD) of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. The study period is based on during the year 2015–2017 and the sample could be divided into eight industries according to the Stock Exchange of Thailand, which excluded the REHABCO industry, MAI, and PF&REIT fund, respectively. The sample size consists of 436 companies. The questionnaires of United Nations Global Compact are used for the evaluation of SRD. Data analysis is utilized by a multiple regression analysis. This paper finds that board size and accounting profession board have positive effects on the SRD. While, dual CEO has negative effects on the SRD. When divided the sample into two groups (firms with and without sustainable report), this paper finds that the effects of firms without sustainable report are similar, except firms with higher age have a lower SRD. Regarding control variables, firm size, profitability and the sustainable report have positive effects on the SRD. However, the relationship between board independent and SRD is significantly positive for companies with the sustainable report. The results are useful to provide the guideline to the regulators in developing the rule and encouraging listed companies to disclosures a better sustainable report.

Keywords: Board of Directors, Sustainable Report Disclosures, Listed Companies

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) โดยในการดำเนินธุรกิจจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในปี พ.ศ. 2556 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จึงส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการจัดทำรายงานความยั่งยืน (Sustainable Report) หรือรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแยกออกจากรายงานประจำปี เพื่อนำเสนอข้อมูลจากการดำเนินงานที่มีผลกระทบในเชิงบวกทั้งทางตรงและทางอ้อม และช่วยลดผลกระทบในเชิงลบจากการดำเนินงานทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ขณะที่คณะกรรมการบริษัทเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายในการบริหารงานต่าง ๆ เพื่อดูแลรักษาผลประโยชน์ให้แก่ผู้ถือหุ้น ตลอดจนกำกับการดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหารให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของบริษัท รวมทั้งเพื่อให้คณะกรรมการบริษัทสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดโครงสร้างของคณะกรรมการบริษัทที่เหมาะสมตามที่ ก.ล.ต. กำหนด และสนับสนุนให้มีการบริหารงานตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี เช่น ประธานกรรมการบริษัทและคณะกรรมการบริษัท ควรมีความเป็นอิสระ รวมทั้งกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน ควรมีความรู้ทางด้านบัญชีและการเงิน เป็นต้น ซึ่งถ้าคณะกรรมการบริษัทปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอาจช่วยลดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) จากงานวิจัยของ Fuente, García-Sánchez and Lozano (2017) และ Naseem et al. (2017) พบว่า จำนวนคณะกรรมการบริษัทอิสระที่เพิ่มขึ้นจะมีการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มขึ้น ขณะที่ Issa (2017) และ Ghabayen, Mohamad and Ahmad (2016) กลับพบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นกลับมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง อย่างไรก็ตาม Salehi, Tarighi and Rezanezhad (2017) และ Ahmad, Rashid and Gow (2017) พบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทไม่มีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน จะเห็นได้ว่างานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการบริษัทมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนยังคงขัดแย้งกัน (ทั้งจำนวนคณะกรรมการบริษัทและสัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท) ดังนั้นเพื่อความชัดเจนและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า คณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืนว่ามีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) คณะกรรมการบริษัทเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการบริหารงาน ตลอดจนการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยควรวรรمตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ และคณะกรรมการบริษัทควรมีความเป็นอิสระเพื่อให้ประธานกรรมการบริษัทและคณะกรรมการบริษัทสามารถตรวจสอบและติดตามการทำงานของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถอธิบายโดยทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) นอกจากนั้นคณะกรรมการบริษัทควรเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนทำให้ผู้ถือหุ้นของกิจการได้รับประโยชน์สูงสุด โดยต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นซึ่งสามารถอธิบายโดยทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder's Theory) การเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียก็เป็นส่วนหนึ่ง que แสดงถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนจะมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Lourenco et al., 2012; Thanjunpong, Awirothananon & Dechsiri, 2019)

การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนขององค์กรสหประชาชาติ (United Nations Global Compact) แสดงถึงการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของบริษัทด้วยความยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำเสนอต่อสาธารณชนโดยการเปิดเผยข้อมูลการปฏิบัติตามหลักสากล 10 ประการของ UN Global Compact ที่ครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการต่อต้านทุจริต ดังนี้

1. สนับสนุนและเคารพในการปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ประกาศในระดับสากล
2. หมั่นตรวจตราดูแลมิให้ธุรกิจของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน
3. ส่งเสริมสนับสนุนเสรีภาพในการรวมกลุ่มของแรงงานและการรับรองสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรองอย่างจริงจัง
4. ส่งเสริม สนับสนุน และหาแนวทาง เพื่อต่อต้านการใช้แรงงานเกณฑ์และที่เป็นการบังคับในทุกรูปแบบ
5. ส่งเสริม สนับสนุน และหาแนวทาง เพื่อต่อต้านการใช้แรงงานเด็กอย่างจริงจัง
6. ส่งเสริม สนับสนุน และหาแนวทาง เพื่อต่อต้านการเลือกปฏิบัติในเรื่องการจ้างแรงงานและการประกอบอาชีพ
7. สนับสนุนแนวทางการระแวดระวังในการดำเนินงานที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
8. อาสาจัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการยกระดับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม
9. ส่งเสริมการพัฒนาและการเผยแพร่เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
10. ดำเนินงานเพื่อต่อต้านการทุจริตรวมทั้งการกรรโชก และการให้สินบนในทุกรูปแบบ

อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

งานวิจัยในอดีตพบว่า คณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วย การควรวรรมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ ขนาดคณะกรรมการบริษัท ความเป็นอิสระและความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีของคณะกรรมการบริษัท มีผลกระทบต่อเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ดังนี้

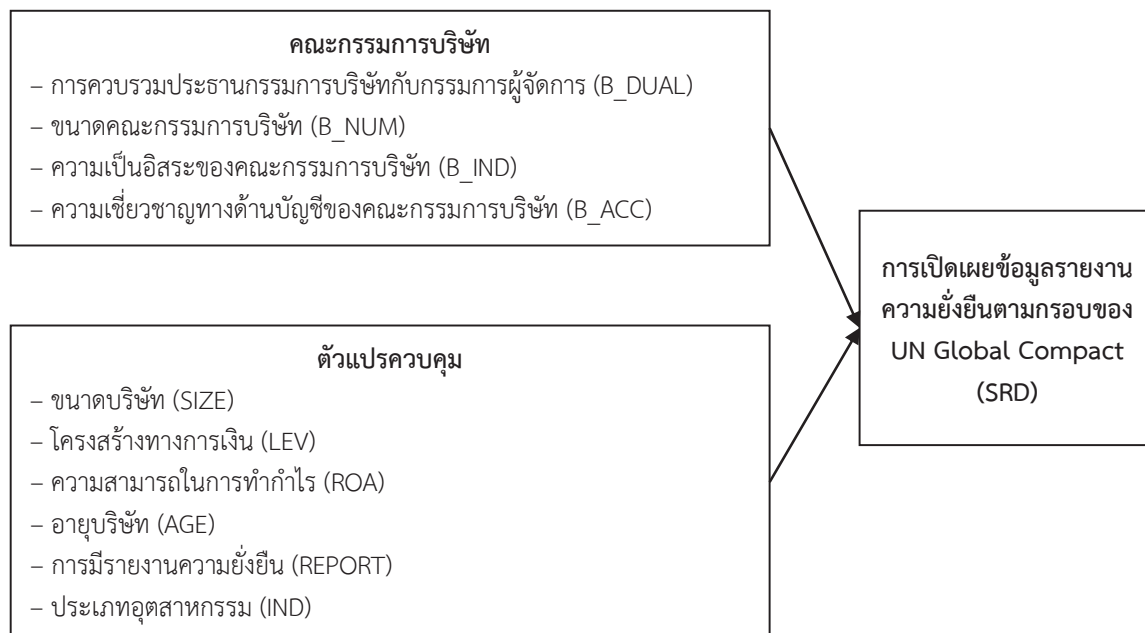
การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ (B_DUAL) งานวิจัยของ Donnelly and Mulcahy (2008) และ Jizi et al. (2014) พบว่า บริษัทที่มีการควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Allegri and Greco (2011) Giannarakis (2014) Dias, Rodrigues and Craig (2017) และ Guerrero-Villegas et al. (2018) พบว่า บริษัทที่มีการควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง ขณะที่งานวิจัยของ สุกฤตา บุรินทร์วัฒนา (2561) Razak and Mustapha (2013) Habbash (2016) และ Issa (2017) ไม่พบว่า บริษัทที่มีการควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

ขนาดคณะกรรมการบริษัท (B_NUM) งานวิจัยของ สุกฤตา บุรินทร์วัฒนา (2561) Haslinda, Alia and Faizah (2016) Akbas (2016) Ghabayen, Mohamad and Ahmad (2016) Ahmad, Rashid and Gow (2017) และ Naseem et al. (2017) พบว่า คณะกรรมการบริษัทขนาดใหญ่จะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ขณะที่งานวิจัยของ Andres and Vallelado (2008) กลับพบว่า คณะกรรมการบริษัทขนาดใหญ่จะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Razak and Mustapha (2013) และ Issa (2017) ไม่พบว่า ขนาดคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (B_IND) ใช้สัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท เป็นงานวิจัยของ Haslinda, Alia and Faizah (2016) Fuente, García-Sánchez and Lozano (2017) และ Naseem et al. (2017) พบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ขณะที่งานวิจัยของ Issa (2017) และ Ghabayen, Mohamad and Ahmad (2016) กลับพบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนของคณะกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ Razak and Mustapha (2013) Majeed, Aziz and Saleem (2015) Habbash (2016) Salehi, Tarighi and Rezanezhad (2017) และ Ahmad, Rashid and Gow (2017) ไม่พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

ความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีของคณะกรรมการบริษัท (B_ACC) ใช้สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทที่จบการศึกษาทางด้านบัญชี โดยงานวิจัยของ Akbas (2016) พบว่า ระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น ขณะที่งานวิจัยของ Prabowo et al. (2017) กลับพบว่า การจบการศึกษาทางด้านบริหารธุรกิจ การบัญชีและเศรษฐศาสตร์ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน

นอกจากนั้น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ประกอบไปด้วย ขนาดบริษัท (SIZE) โครงสร้างทางการเงิน (LEV) ความสามารถในการทำกำไร (ROA) อายุบริษัท (AGE) การมีรายงานความยั่งยืน (REPORT) ประเภทอุตสาหกรรม (IND) (ไซมพร รัตนเจริญชัย, ปาริชาติ ราชประดิษฐ์ และสัมพันธ์ เนตยานันท์, 2560; Das, Dixon & Michael, 2015; Habbash, 2016; Haslinda, Alia & Faizah, 2016; Fuente, García-Sánchez & Lozano, 2017; Issa, 2017; Thanjunpong, Awirothananon & Dechsiri, 2019) ดังนั้นในครั้งนี้งานวิจัยศึกษาอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561 มีทั้งสิ้น 758 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 14 พฤษภาคม 2561) โดยจำกัดการศึกษาเฉพาะปี พ.ศ. 2558-2560 และการศึกษาครั้งนี้ไม่เลือกกลุ่มที่กำลังอยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน 7 บริษัท กลุ่มหลักทรัพย์ในตลาด เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: MAI) 151 บริษัท และกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ 59 บริษัท ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมีจำนวนทั้งสิ้น 541 บริษัท เพราะกลุ่มบริษัทดังกล่าวมีขนาดธุรกิจและการบริหารงานแตกต่างจากบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) รายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ปรากฏว่าไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนจำนวน 58 บริษัท จึงมีกลุ่มตัวอย่างคงเหลือจำนวน 436 บริษัท โดยทำการศึกษา 3 ปี คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2560 จึงทำให้มีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 1,308 ตัวอย่าง อันประกอบด้วย 1) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร จำนวน 135 ตัวอย่าง 2) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค จำนวน 96 ตัวอย่าง 3) กลุ่มธุรกิจการเงิน จำนวน 159 ตัวอย่าง 4) กลุ่มวัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม จำนวน 222 ตัวอย่าง 5) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 243 ตัวอย่าง 6) กลุ่มทรัพยากร 111 ตัวอย่าง 7) กลุ่มบริการ 237 ตัวอย่าง 8) กลุ่มเทคโนโลยี จำนวน 105 ตัวอย่าง

การวัดค่าของตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม ดังนี้

1. **ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)** ได้แก่ คณะกรรมการบริษัท (Board of Directors) ประกอบด้วย การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ (Chief Executive Officer Duality: B_DUAL) จะใช้ตัวแปรเทียมเป็นตัววัด โดยให้ค่าเป็น 1 ถ้าประธานกรรมการเป็นคนเดียวกับกรรมการผู้จัดการที่เหลือเป็น 0 ขนาดคณะกรรมการบริษัท (Board Size: B_NUM) วัดจากจำนวนคณะกรรมการบริษัท ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (Board Independence: B_IND) ใช้สัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท (The Percentage of Non-Executive

Directors in the Board of Directors) ความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีของคณะกรรมการบริษัท (Accounting Profession Board: B_ACC) ใช้สัดส่วนของกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีในคณะกรรมการบริษัท (The Percentage of Board with Graduation from Accounting in the Board of Directors)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ คะแนนการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน (SRD) โดยคำนวณจากแบบประเมินการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนแบบตามกรอบของ UN Global Compact ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ด้านแรงงาน (Labour) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และด้านการต้านการทุจริต (Anti-Corruption) รวม 10 หลักการ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ให้ 0 คะแนน เมื่อบริษัทไม่เปิดเผยข้อมูล ให้ 1 คะแนน เมื่อบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลและอธิบายภาพรวมว่าได้ปฏิบัติทางด้านสิทธิมนุษยชน ด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการต้านการทุจริตอย่างไร ให้ 2 คะแนน เมื่อบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลและอธิบายถึงลำดับขั้นตอนหรือกระบวนการในการปฏิบัติทางด้านสิทธิมนุษยชน ด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการต้านการทุจริตในแต่ละด้านอย่างไร

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variables) เป็นตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบริษัทที่มีผลกระทบต่อ การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน งานวิจัยในอดีตที่มีการศึกษามาแล้ว ประกอบด้วย ปัจจัยขนาดบริษัท โครงสร้างทางการเงิน ความสามารถในการทำกำไร อายุบริษัท การมีรายงานความยั่งยืน และกลุ่มอุตสาหกรรม ดังนี้

3.1 ขนาดบริษัท (Firm Size: SIZE) วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

3.2 โครงสร้างทางการเงิน (Leverage: LEV) วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

3.3 ความสามารถในการทำกำไร (Profitability: ROA) ใช้อัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) ซึ่งคำนวณจากกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม

3.4 อายุบริษัท (Firm Age: AGE) วัดจากอายุบริษัทตั้งแต่เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จนถึงปัจจุบัน

3.5 การมีรายงานความยั่งยืน (the Sustainable Report: REPORT) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0, 1) เป็นตัววัด โดยกลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืนให้ค่าเป็น 1 ที่เหลือเป็น 0

3.6 ประเภทอุตสาหกรรม (Industry Group: IND) แบ่งตามการแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยออกเป็น 8 กลุ่มซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0, 1) เป็นตัววัด

ตัวแปรที่ใช้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม มีดังนี้

$$\text{ตัวแบบ 1: } SDR_i = \beta_0 + \beta_1 B_DUAL_i + \beta_2 B_NUM_i + \beta_3 B_IND_i + \beta_4 B_ACC_i + \beta_5 SIZE_i + \beta_6 LEV_i + \beta_7 ROA_i + \beta_8 AGE_i + \beta_9 REPORT_i + \sum_{j=10}^{16} \beta_j IND_j + \sum_{j=17}^{18} \beta_j YEAR_j$$

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อแบ่งตามการให้ความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน (ตัวแบบ 2.1) และกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน (ตัวแบบ 2.2) ดังนี้

$$\text{ตัวแบบ 2 : } SDR_i = \beta_0 + \beta_1 B_DUAL_i + \beta_2 B_NUM_i + \beta_3 B_IND_i + \beta_4 B_ACC_i + \beta_5 SIZE_i + \beta_6 LEV_i + \beta_7 ROA_i + \beta_8 AGE_i + \sum_{j=9}^{15} \beta_j IND_j + \sum_{j=16}^{17} \beta_j YEAR_j$$

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และค่าสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีทั้งหมด 4 ตาราง โดยตารางที่ 1 จะแสดงค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Pearson Correlation) ตารางที่ 3 แสดงอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งตามกลุ่มบริษัทที่มีและไม่มีรายงานความยั่งยืน และตารางที่ 4 แสดงอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งตามกลุ่มบริษัทที่มีและไม่มีรายงานความยั่งยืน ซึ่งไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงิน (Robustness Check) โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,308 ตัวอย่าง โดยเป็นบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน 318 ตัวอย่าง และบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน 990 ตัวอย่าง ซึ่งโดยภาพรวมมีคะแนนการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนตามกรอบของ UN Global Compact (SRD) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.30 7.19 และ 6.01 คะแนน ตามลำดับ ทางด้านคณะกรรมการบริษัท พบว่า มีการควมรวมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ (B_DUAL) ร้อยละ 20.00 17.00 และ 22.00 ตามลำดับ มีจำนวนคณะกรรมการบริษัท (B_NUM) โดยเฉลี่ย 10.39 11.40 และ 10.07 คน ตามลำดับ มีสัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท (B_IND) ร้อยละ 40.00 41.00 และ 40.00 ตามลำดับ มีสัดส่วนกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีในคณะกรรมการบริษัท (B_ACC) โดยเฉลี่ยร้อยละ 12.00 11.00 และ 12.00 ตามลำดับ นอกจากนี้ในกลุ่มตัวอย่งมีค่าเฉลี่ยของขนาดบริษัท (SIZE) มีค่าเท่ากับ 22.76 23.98 และ 22.37 ตามลำดับ มีโครงสร้างทางการเงิน (LEV) โดยเฉลี่ยร้อยละ 46.00 49.00 และ 45.00 ตามลำดับ มีความสามารถในการทำกำไร (ROA) โดยเฉลี่ยร้อยละ 4.00 5.00 และ 3.00 ตามลำดับ และมีอายุบริษัท (AGE) โดยเฉลี่ยร้อยละ 19.85 20.95 และ 19.49 ตามลำดับ และเป็นบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน (REPORT) ร้อยละ 24.00

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปร

ตัวแปร	ภาพรวม		บริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน		บริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน	
	1,308 ตัวอย่าง		318 ตัวอย่าง		990 ตัวอย่าง	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
SRD	6.30	2.11	7.19	2.20	6.01	2.00
B_DUAL	0.20	0.40	0.17	0.37	0.22	0.41
B_NUM	10.39	2.74	11.40	2.72	10.07	2.67
B_IND	0.40	0.12	0.41	0.12	0.40	0.12
B_ACC	0.12	0.06	0.11	0.06	0.12	0.06
SIZE	22.76	1.68	23.98	2.06	22.37	1.31
LEV	0.46	0.26	0.49	0.22	0.45	0.27
ROA	0.04	0.10	0.05	0.06	0.03	0.11
AGE	19.85	10.13	20.95	10.98	19.49	9.83
REPORT	0.24	0.43				

หมายเหตุ: SRD = คะแนนการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน; B_DUAL = ค่าเป็น 1 ถ้าประธานกรรมการเป็นคนเดียวกับกรรมการผู้จัดการ ที่เหลือเป็น 0; B_NUM = จำนวนคณะกรรมการบริษัท; B_IND = อัตราส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัท; B_ACC = อัตราส่วนของกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีในคณะกรรมการบริษัท; SIZE = ค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม; LEV = อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม; ROA = อัตราส่วนของการกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม; AGE = อายุบริษัทตั้งแต่เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จนถึงปัจจุบัน; REPORT = ค่าเป็น 1 ถ้าบริษัทมีรายงานความยั่งยืน; *, **, และ *** นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 , 0.05, และ 0.01 ตามลำดับ (ใช้อธิบายตารางที่ 1-4)

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่าง B_NUM กับ B_ACC ที่มีค่าสูงสุด -0.428 ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เกิน ± 0.7 จึงยังถือว่าอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 2 นอกจากนั้นเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันของตัวแปร (Multicollinearity) จึงทำการตรวจสอบโดยการคำนวณค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance พบว่า ค่า Tolerance ของทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.2 และค่า VIF ของทุกตัวแปรมีค่าไม่เกิน 10 โดยในการศึกษารั้วนี้ พบว่า ค่า Tolerance มีค่าต่ำสุดคือ 0.333 และค่า VIF มีค่าสูงสุด คือ 3.001 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Hair et al., 2010)

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Pearson Correlation)

ตัวแปร	B_DUAL	B_NUM	B_IND	B_ACC	SIZE	LEV	ROA	AGE	REPORT
B_DUAL	1.000								
B_NUM	0.006	1.000							
B_IND	-0.072***	-0.389***	1.000						
B_ACC	0.003	-0.428***	0.222***	1.000					
SIZE	-0.041	0.305***	0.049*	-0.097***	1.000				
LEV	-0.024	0.110***	0.035	0.023	0.419***	1.000			
ROA	0.021	0.014	-0.028	-0.017	0.035	-0.357***	1.000		
AGE	0.049*	0.150***	-0.024	-0.071***	0.126***	-0.029	0.038	1.000	
REPORT	0.054*	0.207***	0.045	-0.094***	0.412***	0.077***	0.087***	0.062**	1.000

หมายเหตุ: ***, **, และ * นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01, 0.05, และ 0.10 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนในภาพรวม จากตารางที่ 3 พบว่า การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_DUAL มีค่าเท่ากับ -0.527 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ มีอิทธิพลกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ลดลง นอกจากนั้นเมื่อได้พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_NUM มีค่าเท่ากับ 0.083 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ถ้าบริษัทมีจำนวนคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อ การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งจากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_ACC มีค่าเท่ากับ 2.502 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ถ้าบริษัทมีกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีเพิ่มขึ้นจะช่วยให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_IND มีค่าเท่ากับ -0.047 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อบริษัทมีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นจะทำให้การเปิดเผยข้อมูล รายงานความยั่งยืนลดลงเพียงเล็กน้อย อีกทั้งพบว่า การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า SIZE ROA และ REPORT มีค่าเท่ากับ 0.226 0.979 และ 0.695 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูง และบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน จะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มธุรกิจการเงิน กลุ่มวัสดุก่อสร้างและสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่ม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และกลุ่มบริการมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่แตกต่างกับกลุ่มเทคโนโลยี และรอบระยะเวลาการดำเนินงาน (ปี) มีผลกระทบต่อ การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่แตกต่างกับ ปี พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามการให้ความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามตารางที่ 3 คือ กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืนและกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ดังแสดงตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ผลการศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกับภาพรวม ยกเว้นบริษัทที่มีอายุบริษัท เพิ่มขึ้น กลับมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า AGE มีค่าเท่ากับ -0.017 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน กลับพบว่า การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_NUM B_ACC ROA และ AGE มีค่าเท่ากับ 0.045 3.497 -0.865 และ 0.012 ตามลำดับ และไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ หมายความว่า การเพิ่มจำนวนคณะกรรมการบริษัท การเพิ่มสัดส่วนกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีในคณะกรรมการบริษัท บริษัทมีความสามารถในการทำกำไรมากขึ้น และอายุบริษัท มีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_IND มีค่าเท่ากับ 1.692 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อบริษัทที่มีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นจะทำให้การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3 อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งตามกลุ่มบริษัทที่มีและไม่มีรายงานความยั่งยืน

ตัวแปร	SDR		บริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน		บริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน	
	(n = 1,308)		(n = 318)		(n = 990)	
	b	ค่าสถิติ t	b	ค่าสถิติ t	b	ค่าสถิติ t
Intercept	0.316	0.330	-1.352	-0.804	2.321	1.871*
B_DUAL	-0.527	-3.854***	-1.106	-3.534***	-0.445	-2.949***
B_NUM	0.083	3.261***	0.045	0.810	0.087	2.985***
B_IND	-0.047	-0.091	1.692	1.691*	-0.549	-0.889
B_ACC	2.502	2.501**	3.497	1.493	2.381	2.156**
SIZE	0.226	5.112***	0.336	3.943***	0.137	2.430**
LEV	-0.154	-0.567	-0.137	-0.163	-0.152	-0.522
ROA	0.979	1.654*	-0.865	-0.440	1.069	1.730*
AGE	-0.009	-1.615	0.012	1.047	-0.017	-2.479**
REPORT	0.695	4.831***				
IND1	-0.702	-2.683***	-1.280	-2.573**	-0.596	-1.936*
IND2	0.120	0.410	-2.119	-3.002***	0.607	1.877*
IND3	-0.490	-1.921*	-2.389	-4.721***	0.038	0.128
IND4	-0.628	-2.634***	-1.425	-2.580***	-0.367	-1.377
IND5	-0.613	-2.641***	-1.857	-3.689***	-0.207	-0.795
IND6	-0.421	-1.521	-1.765	-3.387***	0.116	0.341
IND7	-0.470	-2.000**	-1.564	-3.090***	-0.198	-0.748
YEAR60	0.649	4.839***	1.032	3.731***	0.549	3.624***
YEAR59	0.296	2.207**	0.458	1.623	0.244	1.625
Durbin-Watson	1.855		1.787		1.834	
F value	11.156		5.259		4.464	
p-value	0.000		0.000		0.000	
Adjusted R ²	0.123		0.186		0.056	

ตารางที่ 4 อิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งตามกลุ่มบริษัทที่มีและไม่มียางานความยั่งยืน ซึ่งไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงิน (Robustness Check)

ตัวแปร	SDR		บริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน		บริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน	
	(n = 1,149)		(n = 269)		(n = 880)	
	b	ค่าสถิติ t	b	ค่าสถิติ t	b	ค่าสถิติ t
Intercept	-1.891	-1.749*	-4.530	-2.373**	0.491	0.354
B_DUAL	-0.504	-3.439***	-0.816	-2.405**	-0.511	-3.146***
B_NUM	0.085	3.126***	0.066	1.154	0.087	2.799***
B_IND	0.056	0.101	1.737	1.691*	-0.439	-0.666
B_ACC	2.459	2.294**	2.565	0.931	2.654	2.260**
SIZE	0.320	6.499***	0.452	4.952***	0.217	3.544***
LEV	-0.041	-0.147	0.560	0.644	-0.122	-0.403
ROA	1.074	1.801*	-0.274	-0.142	1.165	1.847*
AGE	-0.013	-1.995**	0.006	0.453	-0.021	-2.816***
REPORT	0.672	4.390***				
IND1	-0.662	-2.534**	-1.141	-2.392**	-0.549	-1.761*
IND2	0.292	0.993	-1.699	-2.475**	0.754	2.288**
IND4	-0.541	-2.272**	-1.238	-2.300**	-0.296	-1.094
IND5	-0.639	-2.761***	-1.737	-3.600***	-0.242	-0.917
IND6	-0.521	-1.880*	-1.849	-3.670***	0.069	0.199
IND7	-0.433	-1.844*	-1.527	-3.148***	-0.150	-0.559
YEAR60	0.653	4.583***	0.940	3.266***	0.579	3.568***
YEAR59	0.290	2.036**	0.387	1.325	0.256	1.585
Durbin-Watson	1.878		1.737		1.833	
F value	12.537		6.029		5.245	
p-value	0.000		0.000		0.000	
Adjusted R ²	0.146		0.231		0.072	

นอกจากนี้งานวิจัยนี้ได้ทำ Robustness Check เพื่อทดสอบอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน (ไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงิน เพราะมีหน่วยงานเฉพาะที่คอยกำกับดูแลกลุ่มธุรกิจการเงิน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการวิจัยได้) ผลการวิจัยในภาพรวมจากตารางที่ 4 พบว่า การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_DUAL มีค่าเท่ากับ -0.504 และที่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ มีอิทธิพลกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ลดลง นอกจากนั้นเมื่อได้พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_NUM มีค่าเท่ากับ 0.085 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ถ้าบริษัทมีจำนวนคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งจากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_ACC มีค่าเท่ากับ 2.459 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ถ้าบริษัทมีกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีเพิ่มขึ้นจะช่วยให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_IND มีค่าเท่ากับ 0.056 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อบริษัทมีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นจะทำให้การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย อีกทั้งพบว่า การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า SIZE ROA และ REPORT มีค่าเท่ากับ 0.320 1.074 และ 0.672 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า

ว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูง และบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน จะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ขณะที่การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า AGE มีค่าเท่ากับ -0.013 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อบริษัทมีอายุมากขึ้นจะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร และกลุ่มบริการมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่แตกต่างกับกลุ่มเทคโนโลยี และรอบระยะเวลาการดำเนินงาน (ปี) มีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่แตกต่างกับ ปี พ.ศ. 2558 ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งตามการให้ความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน และกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ดังแสดงในตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ผลการศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกับภาพรวม ขณะที่กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน กลับพบว่าการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_NUM B_ACC ROA และ AGE มีค่าเท่ากับ 0.066 2.565 -0.274 และ 0.006 ตามลำดับ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า การเพิ่มจำนวนคณะกรรมการบริษัท การเพิ่มสัดส่วนกรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีในคณะกรรมการบริษัท บริษัทมีความสามารถในการทำกำไรมากขึ้น และอายุบริษัท มีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า B_IND มีค่าเท่ากับ 1.737 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อบริษัทที่มีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มขึ้นจะทำให้การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการทำ Robustness Check พบว่าผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกัน ยกเว้นเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของค่า AGE ในภาพรวม มีค่าเท่ากับ -0.013 และมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า เมื่อบริษัทมีอายุมากขึ้นจะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยโดยภาพรวมสรุปได้ว่า คณะกรรมการบริษัทเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยและสามารถแยกออกเป็น 4 ประเด็น ได้ดังนี้

การรวบรวมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีผลกระทบในเชิงลบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน แสดงว่า บริษัทที่มีการรวบรวมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการจะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Allegrini and Greco (2011) Giannarakis (2014) Dias, Rodrigues and Craig (2017) และ Guerrero-Villegas et al. (2018) อาจเป็นเพราะว่า การรวบรวมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการทำให้ขาดประสิทธิภาพในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร จึงทำให้ผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมและการเปิดเผยข้อมูล ทำการเปิดเผยข้อมูลลดลงนอกจากนั้นขนาดคณะกรรมการบริษัทยังมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน แสดงว่า คณะกรรมการบริษัทขนาดใหญ่จะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder's Theory) และงานวิจัยของ Haslinda, Alia and Faizah (2016) Akbas (2016) Ghabayen, Mohamad and Ahmad (2016) Ahmad, Rashid and Gow (2017) และ Naseem et al. (2017) อาจเป็นเพราะว่า บริษัทขนาดใหญ่จะมีคณะกรรมการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญหลากหลายด้าน ซึ่งรวมถึงทางด้านบัญชีและการเงิน การจัดการ การผลิต การตลาดและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกทั้งคณะกรรมการบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน แสดงว่า บริษัทที่มีกรรมการจบการศึกษาทางด้านบัญชีเพิ่มขึ้นจะช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Akbas (2016) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กรรมการที่จบการศึกษาทางด้านบัญชีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายการค้าและจัดประเภทรายการต่าง ๆ ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชน ดังนั้นการเพิ่มจำนวนกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชี ก็อาจส่งผลกระทบต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนที่เพิ่มขึ้นได้

อย่างไรก็ตามไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า การเพิ่มสัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริษัทไม่มีผลกระทบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Razak and Mustapha (2013)

Majeed, Aziz and Saleem (2015) Habbash (2016) Salehi, Tarighi and Rezanezhad (2017) และ Ahmad, Rashid and Gow (2017) อาจเป็นเพราะว่า บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นบุคคลภายในครอบครัว จึงอาจทำให้กรรมการอิสระไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (Cabeza-García, Sacristán-Navarro & Gómez-Ansón, 2017)

นอกจากนั้นเมื่อแบ่งตามการให้ความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลรายงานความยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน และกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน เพื่อศึกษาความแตกต่างของกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืนว่ามีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน พบว่า กลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ผลการศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกันกับภาพรวม ยกเว้นบริษัทที่มีอายุบริษัทเพิ่มขึ้น กลับมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rettab, Brik, & Mellahi (2009) และ Xianbing & Anbumozhi (2009) อาจเป็นเพราะว่าบริษัทที่มีอายุน้อยจะเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนมากขึ้นเพื่อจูงใจนักลงทุนและการขอสินเชื่อ ขณะที่กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน เมื่อบริษัทมีสัดส่วนกรรมการอิสระเพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Haslinda, Alia and Faizah (2016) Fuente, García-Sánchez and Lozano (2017) และ Naseem et al. (2017) อาจเป็นเพราะว่ากรรมการอิสระสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริษัทที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม โดยจะให้ความสำคัญต่อการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน

นอกจากนั้นยังพบว่า บริษัทขนาดใหญ่ บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูง และบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน จะมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Razak and Mustapha (2013) Habbash (2016) และ Issa, (2017) อาจเป็นเพราะว่า บริษัทขนาดใหญ่และบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูง มีเงินทุนและทรัพยากรที่มากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก รวมทั้งจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบและนโยบายของหน่วยงานกำกับดูแล ตลอดจนแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งเพื่อรักษาชื่อเสียงและสร้างภาพลักษณ์ของบริษัท และยังพบว่าในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ต่างกันและในปี พ.ศ. 2560 บริษัทมีการเปิดเผยรอบข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 แสดงให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีขอบเขตการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2558-2560 จำนวน 436 บริษัท ซึ่งใช้แบบประเมินการเปิดเผยข้อมูลรายงานการพัฒนาความยั่งยืนขององค์กรสหประชาชาติ (United Nations Global Compact) เพื่อนำไปวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ขนาดคณะกรรมการบริษัทและความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีของคณะกรรมการบริษัท มีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ขณะที่การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการมีผลกระทบในเชิงลบต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนสำหรับตัวแปรควบคุม พบว่า ขนาดบริษัท ความสามารถในการทำกำไร และบริษัทที่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืนมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน นอกจากนี้เมื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืนกับกลุ่มบริษัทที่มีรายงานการพัฒนาความยั่งยืน พบว่า กลุ่มบริษัทที่ไม่มีรายงานความยั่งยืน ผลการศึกษาส่วนใหญ่สอดคล้องกันกับภาพรวม ยกเว้นบริษัทที่มีอายุบริษัทเพิ่มขึ้น กลับมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง ขณะที่กลุ่มบริษัทที่มีรายงานความยั่งยืน ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน รวมทั้งในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนที่ต่างกันและในปี พ.ศ. 2560 บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 แสดงให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ซึ่งหน่วยงานกำกับดูแลสามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสม และส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในภาพรวม พบว่า ขนาดคณะกรรมการบริษัท และความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีของคณะกรรมการบริษัท ช่วยทำให้บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนเพิ่มขึ้น ดังนั้นหน่วยงานกำกับดูแลควรส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยมีคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านบัญชีมากขึ้น นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้บริษัทมีคณะกรรมการบริษัทขนาดใหญ่ เพื่อสามารถควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะที่การควบคุมประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืนลดลง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยควรมีการแบ่งแยกผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทกับกรรมการผู้จัดการ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ไม่พบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลรายงานความยั่งยืน ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยคัดเลือกกรรมการบริษัท ที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการเปิดเผยข้อมูลรายงานการพัฒนาความยั่งยืน ซึ่งควรใช้แบบประเมินของ GRI Sustainability Reporting Standards เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งควรเพิ่มคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committees) เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อการเปิดเผยรายงานความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชไมพร รัตนเจริญชัย, ปาริชาติ ราชประดิษฐ์ และสัมพันธ์ เนตยานันท์. (2560). ผลกระทบจากการกำกับดูแลกิจการและรายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. **วารสารวิชาชีพบัญชี**, 13(37), 53–72.
- สุกฤตา บุรินทร์วัฒนา. (2561). อิทธิพลส่งผ่านของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้นและผลการดำเนินงาน: กรณีศึกษาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. **วารสารบริหารธุรกิจ ศรีนครินทรวิโรฒ**, 9(2), 72–81.
- Ahmad, N. B. J., Rashid, A. & Gow, J. (2017). Board independence and corporate social responsibility (CSR) reporting in Malaysia. **Australasian Accounting, Business and Finance Journal**, 11(2), 61–85.
- Akbas, H. E. (2016). The relationship between board characteristics and environmental disclosure: Evidence from Turkish listed companies. **South East European Journal of Economics and Business**, 11(2), 7–19.
- Allegriani, M. & Greco, G. (2011). Corporate boards, audit committees and voluntary disclosure. **Journal of Management and Governance**, 17(1), 1–30.
- Andres, P. & Vallelado, E. (2008). Corporate governance in banking: The role of the board of directors. **Journal of Banking & Finance**, 32(12), 2570–2580.
- Cabeza-García, L. C., Sacristán-Navarro, M. & Gómez-Ansón, S. (2017). Family involvement and corporate social responsibility disclosure. **Journal of Family Business Strategy**, 8(2), 109–122.
- Das, S., Dixon, R. & Michael, A. (2015). Corporate social responsibility reporting: A longitudinal study of listed banking companies in Bangladesh. **World Review of Business Research**, 5(1), 130–154.
- Dias, A., Rodrigues, L. L. & Craig, R. (2017). Corporate governance effects on social responsibility disclosures. **Australasian Accounting, Business and Finance Journal**, 11(2), 3–22.
- Donnelly, R. & Mulcahy, M. (2008). Board structure, ownership, and voluntary disclosure in Ireland. **Corporate Governance an International Review**, 16(5), 416–429.

- Fuente, J. A., García-Sánchez, I. M. & Lozano, M. B. (2017). The role of the board of directors in the adoption of GRI guidelines for the disclosure of CSR information. **Journal of Cleaner Production**, 141, 737–750.
- Ghabayen, M. A., Mohamad, N. R. & Ahmad, N. (2016). Board characteristics and corporate social responsibility disclosure in the Jordanian banks. **Corporate Board: Role, Duties & Composition**, 12(1), 84–100.
- Giannarakis, G. (2014). The determinants influencing the extent of CSR disclosure. **International Journal of Law and Management**, 56(5), 393–416.
- Guerrero-Villegas, J., Pérez-Calero, L., Hurtado-González, J. M. & Giráldaz-Puig, P. (2018). Board attributes and corporate social responsibility disclosure: A meta-analysis. **Sustainability**, 10(12), 4808.
- Habbash, M. (2016). Corporate governance and corporate social responsibility disclosure: Evidence from Saudi Arabia. **Journal of Economic and Social Development**, 3(1), 87–103.
- Hair, F., Black, W., Babin, B. & Anderson, R. (2010). **Multivariate Data Analysis**. 7th Ed. New Jersey: Pearson Education.
- Haslinda, Y., Alia, D. A. J. & Faizah, D. (2016). Corporate governance and corporate social responsibility disclosures: An emphasis on the CSR key dimensions. **Journal of Accounting and Auditing: Research & Practice**, DOI: 10.5171/2016.476550.
- Issa, A. I. F. (2017). The factors influencing corporate social responsibility disclosure in the Kingdom of Saudi Arabia. **Australian Journal of Basic and Applied Sciences**, 11(10), 1–19.
- Jizi, M. I., Salama, A., Dixon, R. & Stratling, R. (2014). Corporate governance and corporate social responsibility disclosure: Evidence from the US banking sector. **Journal of Business Ethics**, 125(4), 601–615.
- Lourenco, I. C., Branco, M. C., Curto, J. D. & Eugénio, T. (2012). How does the market value corporate sustainability performance? **Journal of Business Ethics**, 108(4), 417–428.
- Majeed, S., Aziz, T. & Saleem, S. (2015). The effect of corporate governance elements on corporate social responsibility (CSR) disclosure: An empirical evidence from listed companies at KSE Pakistan. **International Journal of Financial Studies**, 3(4), 530–556.
- Naseem, M. A., Riaz, S., Rehman, R. U., Ikram, A. & Malik, F. (2017). Impact of board characteristics on corporate social responsibility disclosure. **The Journal of Applied Business Research**, 33(4), 801–810.
- Prabowo, M. A., Iswaningtyas, A., Syofyan, E., Idris, I., Mulazid, A. S. & Habbe, A. H. (2017). Board of directors and CSR disclosure in Indonesian banking industry: does education matter? **International Journal of Trade and Global Markets**, 10(4), 322–338.
- Razak, S. E. A. & Mustapha, M. (2013). Corporate social responsibility disclosures and board structure: Evidence from Malaysia. **Jurnal Teknologi (Social Sciences)**, 64(3), 73–80.
- Rettab, B., Brik, A. B., & Mellahi, K. (2009). A study of management perceptions of the impact of corporate social responsibility on organizational performance in emerging economies: The case of Dubai. **Journal of Business Ethics**, 89(3), 371–390.
- Salehi, M., Tarighi, H. & Rezanezhad, M. (2017). The relationship between board of directors' structure and company ownership with corporate social responsibility disclosure. **Humanomics**, 33(4), 398–418.

- Thanjunpong, S., Awirothananon, T. & Dechsiri, P. (2019). The impact of sustainable development report on firm performance in Thailand. **Journal of Accounting and Finance**, 19(3), 11–18.
- Xianbing, L. & Anbumozhi, V. (2009). Determinant factors of corporate environmental information disclosure: An empirical study of Chinese listed companies. *Journal of cleaner production*, 17(6), 593–600.

ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship between Tax Planning and Dividend Policy of Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand

ศฐา วรณกุล, กุลชญา แว่นแก้ว*

Satha Waroonkun, Kulchaya Waenkaeo*

อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Lecturer, Faculty of Business Administration, Maejo University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผล โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยวิธีการศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลงบการเงินของบริษัทจาก แบบ 56-1 และรายงานประจำปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึง พ.ศ. 2560 ได้ จำนวนข้อมูล 948 ข้อมูล และใช้เทคนิคการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ซึ่งการวางแผนภาษีจะศึกษาทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยวัดจาก อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (Effective Tax Rate: ETR) และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงโดยวัดจาก อัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Tax/Cash Flow from Operations) กับอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม (Tax/Total Asset) นอกจากนี้ นโยบายการจ่ายเงินปันผลจะศึกษาทั้ง การจ่ายเงินปันผล อัตราการจ่ายเงินปันผล และเสถียรภาพการจ่ายเงินปันผล ผล การศึกษาพบว่า อัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์กับนโยบายที่ฝ่ายบริหารของกิจการใช้ในการตัดสินใจเพื่อจัดสรรผลกำไรสุทธิของธุรกิจให้แก่ผู้ถือหุ้นในรูปแบบเงินปันผล โดยมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งคือ ถ้ากิจการมีการวางแผนภาษีน้อยจะมีแนวโน้มที่กิจการจะจ่ายเงินปันผล

คำสำคัญ : การวางแผนภาษี, นโยบายเงินปันผล, เสถียรภาพเงินปันผล

ABSTRACT

This study had objectives to examine the relationship between tax planning and deviance policy by collecting data from listed companies in The Stock Exchange of Thailand. This is a documentary research using secondary data of financial statements of companies from 56-1 and annual report data from year 2015 to 2017. There were 948 data and the hypothesis were tested by multiple regression analysis and logistic regression. This study was examined both book-tax nonconforming tax planning and book-tax conforming tax planning. The book-tax nonconforming tax planning was measured by effective tax rate (ETR). The book-tax conforming tax planning was measured by corporate Income tax on operating cash flow and corporate income tax on total assets. Moreover, dividend policy was study on dividend payout, dividend payout ratio, and sustainable dividend policy. The study indicated that corporate income tax on total assets related to the dividend policy to make dividend payout. This has positive relation which the corporate has lower tax planning then corporate tend to pay dividends.

* นักวิจัยร่วม

Keywords: Tax Planning, Dividend Policy, Dividend Persistent

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand) เป็นตลาดทุนที่สำคัญสำหรับนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีนักลงทุนเข้ามาลงทุนในหลักทรัพย์เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยสามารถวัดได้จากดัชนีตลาด (Market Index) ซึ่งมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงตลาดหุ้นไทยในระยะสั้นเผชิญความผันผวน จากความไม่แน่นอนภาวะสงครามการค้า ทำให้ดัชนีปรับฐานต่อเนื่อง แต่ภาพในระยะยาว การลงทุนใน SET Index กลับให้ผลตอบแทนที่สูงมาก โดยเฉพาะการลงทุนในระยะยาว ที่ล่าสุด พบว่า ตลาดหุ้นไทยให้ผลตอบแทนในรอบ 13 ปี มากกว่า 143% ซึ่งติดในอันดับ 5 ตลาดหุ้นที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดในตลาดหลักทรัพย์สำคัญของโลก (สุนันท์ ศรีจันทร์, 2562) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นเครื่องยืนยันว่าการลงทุนในระยะยาวให้ผลตอบแทนที่ดีสม่ำเสมอ และตลาดหุ้นไทยแม้ในระยะสั้นอาจมีความผันผวน แต่ในระยะยาวก็ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า ดังนั้น นักลงทุนจะทำการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เกิดจากสิ่งจูงใจ คือ ผลตอบแทน โดยผลตอบแทนนี้จะมาจาก 2 ส่วน คือ ผลตอบแทนที่มาจากราคาหุ้นที่สูงขึ้นจนเกิดกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ (Capital gain) กับผลตอบแทนจากเงินปันผล (Dividend)

ภาษีเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ เพราะเป็นค่าใช้จ่ายของกิจการ ในกรณีที่กิจการมีผลประกอบการกำไรจะต้องเสียให้แก่รัฐบาล ถึงรัฐบาลจะมีการกำหนดอัตราภาษีเงินได้ที่เหมาะสมภาคกันสำหรับนิติบุคคล แต่ยังคงพบว่าการเสียภาษีที่แท้จริงในอัตราที่ไม่เท่ากัน และแตกต่างจากอัตราที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของกิจการในการวางแผนภาษี เพราะถ้ากิจการสามารถลดภาระภาษีที่ต้องชำระ จะทำให้ธุรกิจมีระดับอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่สามารถยอมรับได้ลดลง ทำให้มีกระแสเงินในมือมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ธุรกิจมีทางเลือกในการลงทุน และสร้างความสามารถในการแข่งขันให้มากขึ้น จึงทำให้ธุรกิจต้องมีการวางแผนและมีกลยุทธ์ที่ดีในการวางแผนภาษีเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มกระแสเงินสดให้แก่กิจการ โดยการวางแผนภาษีของกิจการ จะทำโดยการกำหนดแนวทางปฏิบัติ เพื่อเป็นการปฏิบัติในอนาคตเกี่ยวกับรายงานทางการเงิน ที่เกี่ยวข้องมุ่งหมายให้การเสียภาษีอากรและการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรของกิจการเป็นไปอย่างถูกต้อง และครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายภาษีอากรกำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปทั้งในการปฏิบัติตามนโยบาย และรวมถึงการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีต่าง ๆ อย่างสูงสุด โดยที่ไม่เกิดการทุจริตหรือหลีกเลี่ยงภาษีอากร จึงทำให้ผู้ลงทุนยังต้องคำนึงการวางแผนภาษีของบริษัท เพราะถ้าบริษัทมีวิธีการวางแผนภาษีที่เหมาะสม จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มทุน โดยเมื่อนักลงทุนสนใจในการลงทุนมากขึ้น ทำให้กิจการมีการเจริญเติบโตส่งผลให้กิจการมีความสามารถในการจ่ายเงินปันผลด้วย (สตัยา ตันจันทร์พงศ์, 2557) จึงมีคำถามการวิจัยว่า “กิจการที่มีการวางแผนภาษีจะมีผลกระทบต่อการจ่ายเงินปันผลอย่างไร”

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลของตลาดหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นกิจการขนาดใหญ่ และมีการเสียภาษีที่สูงซึ่งทำให้เกิดความคุ้มค่าในการวางแผนภาษี จึงได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์กับนโยบายการจ่ายเงินปันผลของกิจการ ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ หรือผู้ที่สนใจที่จะลงทุนที่ ในการเลือกพิจารณาการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ความสำคัญกับผลตอบแทนจากเงินปันผล ทั้งในด้านการจ่ายเงินปันผล ความต่อเนื่องในการจ่ายเงินปันผล รวมถึงอัตราการจ่ายเงินปันผลของกิจการ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของการวางแผนภาษีที่มีผลต่อนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทที่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวางแผนภาษี (Tax Planning) หมายถึง การที่กิจการได้ทำการวางแผนการเสียภาษีอากรของกิจการเพื่อให้กิจการได้รับประโยชน์สูงสุด และลดต้นทุนให้ต่ำลงภายใต้เงื่อนไขที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นการวางแผนภาษีอย่างรัดกุมเพื่อป้องกันภาระที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของกิจการ ซึ่งกิจการที่ทำกรวางแผนภาษี ไม่ใช่เป็นการหลีกเลี่ยงภาษี

(Tax Avoidance) หรือหนีภาษี (Tax Evasion) (สมเดช และคณะ, 2553) แต่เป็นการมุ่งเน้นที่จะหาวิธีหรือกลยุทธ์ในการประหยัดภาษี (Minimize Tax Burden) ของกิจการเพื่อลดค่าใช้จ่ายและสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (อมรศักดิ์ พงศ์พศุทธิ์, 2555) และหากกิจการมีการวางแผนที่ดีก็ย่อมทำให้ต้นทุนในการประกอบกิจการลดลง และเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการ (กิตติพงศ์ อรุณพัฒน์พงศ์, 2538) ซึ่งจะเป็นการเพิ่มเงินเข้าสู่กิจการ และทำให้กิจการมีเงินสดในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยในการที่จะวางแผนภาษีที่ทำให้กิจการประหยัดภาษีมากที่สุดนี้ กิจการจะต้องทำการวางแผนภาษีในระยะยาว รวมถึงการคำนึงถึง รายจ่ายรวมทั้งสิ้น ภาระภาษีรวมทุกประเภท คู่ค้าที่เกี่ยวข้องทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ และผลตอบแทนสูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นระยะยาว (อาทิตยา กุลธินิ, 2559)

โดยเฉพาเนนโยบายเงินปันผล เป็นการตัดสินใจที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของผู้บริหาร เพราะการจ่ายเงินปันผลในอัตราที่เหมาะสมจะช่วยให้มูลค่ากิจการหรือราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้น และนโยบายเงินปันผลเป็นเรื่องที่สำคัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เป้าหมายของนโยบายเงินปันผล (Dividend Policy) คือการสร้างความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น หมายถึงว่าอัตราการจ่ายเงินปันผลเป็นสัดส่วนของกำไรที่จะจ่ายออกไปเป็นเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น (เริงรัก จำปาเงิน, 2554) และบริษัทจัดตั้งนโยบายที่เหมาะสมสามารถช่วยส่งเสริมการลดต้นทุนตัวแทนและจำกัดพฤติกรรมการกระทำของผู้บริหาร นำเงินสดของบริษัทไปลงทุนในโครงการที่ไม่เหมาะสมมากเกินไปและช่วยการเติบโตในอนาคตของบริษัท และก่อนการจัดตั้งนโยบายเงินปันผล ควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น บริษัทจะตัดสินใจการจ่ายเงินปันผล หรือไม่จ่ายเงินปันผล จ่ายเท่าไร จ่ายอย่างไรจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานและความสามารถในการจัดหาเงินของบริษัทในอนาคตโดยตรง การจ่ายเงินปันผลทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนจากบริษัท ผู้ถือหุ้นที่มีลักษณะต่าง ๆ มีความต้องการในระดับการจ่ายเงินปันผลแตกต่างกัน จะส่งผลต่อราคาหุ้นและการพัฒนาของบริษัทในอนาคตโดยตรง (กัลกนก จันทรพริ้ม และณิดา จิตรน้อมรัตน์, 2559)

สัตยา ต้นจันทร์พงศ์ และพัทธยศ เดชศิริ (2561) ศึกษาผลกระทบเชิงสาเหตุระหว่างการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการวางแผนภาษีวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) กับผลการดำเนินงานวัดจากผลการดำเนินงานด้านบัญชีโดยใช้อัตราผลตอบแทนจากผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย และกำไรต่อหุ้น นอกจากนี้ยังวัดผลการดำเนินงานจากมูลค่ากิจการ โดยใช้ตัววัด Tobin's Q ซึ่งได้พบว่าการวางแผนภาษีมีผลกระทบในเชิงลบต่อมูลค่ากิจการ แต่มีผลกระทบในเชิงบวกกับผลการดำเนินงาน

รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยระดับการวางแผนภาษีศึกษาจากอัตราส่วนทางการเงินจำนวน 3 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน และอัตราภาษีที่แท้จริง โดยพบว่าการวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับราคาหุ้นสามัญ คือบริษัทที่อัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีค่าน้อย หรือมีการวางแผนภาษีมาก ราคาหุ้นสามัญจะลดลง และถ้าบริษัทมีอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีค่ามาก หรือมีการวางแผนภาษีน้อย ราคาหุ้นสามัญจะเพิ่มขึ้น แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานกับราคาหุ้นสามัญ และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราภาษีที่แท้จริงกับราคาหุ้นสามัญ

ณิศร์ เจียมดี (2558) ศึกษาปัจจัยที่ผลการจ่ายเงินปันผลอย่างต่อเนื่องของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยมีตัวแปรอิสระคือ อัตราส่วนกระแสเงินสด กำไรต่อหุ้นในอดีต สัดส่วนการลงทุนของผู้ถือหุ้นรายย่อย และอายุของบริษัท ส่วนตัวแปรตามคืออัตราการจ่ายเงินปันผล โดยทำการเลือกแบบเจาะจงบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม และมีการส่งงบการเงินครบทุกปีในช่วงปี พ.ศ. 2551–2557 โดยเป็นบริษัทที่จ่ายเงินปันผลอย่างต่อเนื่อง จำนวน 197 บริษัท โดยนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการศึกษากำไรต่อหุ้นในอดีตมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับอัตราจ่ายเงินปันผลแต่อัตราส่วนกระแสเงินสด สัดส่วนการลงทุนของผู้ถือหุ้นรายย่อยและอายุของบริษัทไม่มีความสัมพันธ์กับการจ่ายเงินปันผล ซึ่งผู้ลงทุนสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนภาษี ชี้ให้เห็นว่าการวางแผนภาษีมีผลต่อการดำเนินงาน มูลค่ากิจการ และราคาหุ้นของกิจการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลตอบแทนในการลงทุนที่นักลงทุนคาดหวัง แต่ยังไม่พบงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายเงินปันผล และเสถียรภาพเงินปันผล จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผล

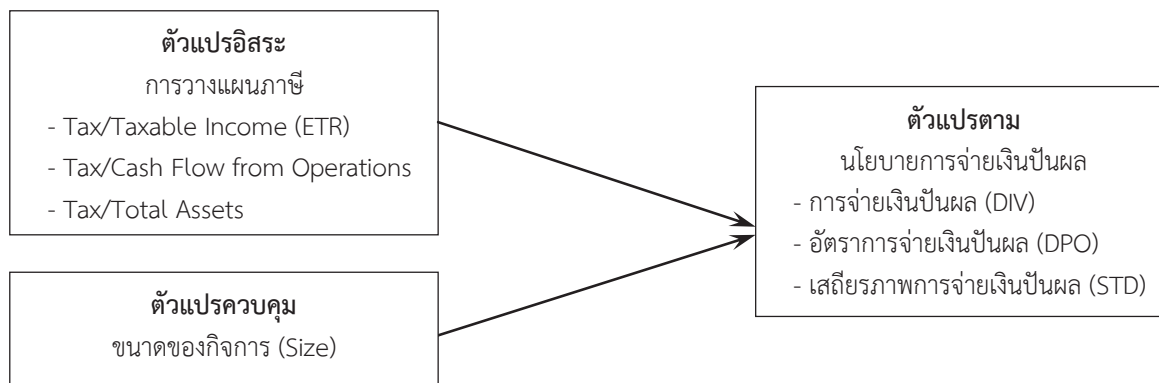
การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบของการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผล โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ เก็บจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1), รายงานประจำปีและข้อมูลในงบการเงินจากเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (www.set.or.th) เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (www.sec.or.th) และเว็บไซต์ของบริษัทโดยใช้ข้อมูลในวันสิ้นปีของปี พ.ศ. 2558-2560

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปการคำนวณจำนวนประชากรได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ลักษณะบริษัท	จำนวนบริษัท
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งหมด พ.ศ. 2558-2560	606
หัก กลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน	6
หัก กลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน	6
หัก กลุ่มธุรกิจการเงิน	59
หัก กลุ่มกองทุนและทรัสต์เพื่อการลงทุน	66
ประชากรที่ถูกใช้ในงานวิจัย	469

จากตารางที่ 1 มีจำนวนประชากรที่ถูกใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 469 บริษัท โดยจะได้ข้อมูลทั้งสิ้น 1,407 ข้อมูล แต่เนื่องจากมีบริษัทจดทะเบียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งมีข้อมูลของตัวแปรอิสระไม่ครบถ้วน และบางกิจการมีผลขาดทุนและไม่เสียภาษีเงินได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจึงทำการตัดข้อมูลออก เพื่อป้องกันกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าผิดปกติ ดังนั้นจึงเหลือข้อมูลสุทธิที่ใช้ในการวิเคราะห์จำนวน 948 ข้อมูล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระ ได้แก่ การวางแผนภาษี โดยการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง วัดได้จาก อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR) ซึ่งคำนวณจาก ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้หารด้วยกำไรก่อนภาษี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง วัดได้จากอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Tax/Cash Flow from Operations) ซึ่งการใช้ค่ากระแสเงินสดเป็นฐานในการคำนวณ จะช่วยให้ไม่ได้รับผลกระทบจากการบริหารกำไรตามเกณฑ์คงค้างในทางบัญชี และอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม (Tax/Total Asset) ซึ่งการใช้ค่าสินทรัพย์รวมเป็นตัวปรับลดขนาด ซึ่งค่าอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวมมีค่าต่ำ แสดงว่าการวางแผนภาษีในระดับที่สูง (สดยา ดันจันทร์พงศ์, 2557) สำหรับ ตัวแปรควบคุม คือขนาดของกิจการโดยวัดได้จาก ค่าลอการิทึมของสินทรัพย์รวมของกิจการ ส่วนตัวแปรตาม

ได้แก่ การจ่ายเงินปันผล (DIV) เป็นนโยบายที่ฝ่ายบริหารของกิจการใช้ในการตัดสินใจเพื่อจัดสรรผลกำไรสุทธิของธุรกิจให้แก่ผู้ถือหุ้นเป็นการตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลซึ่งได้กำหนดไว้ว่าหากกิจการจ่ายเงินปันผลให้ 1 และหากไม่จ่ายเงินปันผลให้ 0 อัตราการจ่ายเงินปันผล (DPO) แสดงถึงความสัมพันธ์ของจำนวนเงินปันผลจ่ายกับกำไรของบริษัท โดยการนำจำนวนเงินสดปันผลในปีปัจจุบันหารกับกำไรสุทธิปีก่อน และเสถียรภาพการจ่ายเงินปันผล (STD) เป็นการแสดงการถึงความสามารถในการจ่ายเงินปันผลอย่างต่อเนื่องของกิจการ โดยได้กำหนดไว้ว่าหากกิจการมีการจ่ายเงินปันผลต่อเนื่องกันเป็นเวลาติดต่อกันถึง 5 ปี ให้ 1 และหากกิจการการจ่ายเงินปันผลไม่ต่อเนื่องกัน (ไม่ถึง 5 ปี) ให้ 0

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผล ใช้ตัวแบบที่เขียนเป็นสมการดังนี้

แบบจำลองที่ 1

$$DIV_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 TCF_{it} + \beta_3 TTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

แบบจำลองที่ 2

$$DPO_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 TCF_{it} + \beta_3 TTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

แบบจำลองที่ 3

$$STD_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 TCF_{it} + \beta_3 TTA_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

โดย DIV_{it} = การจ่ายเงินปันผลของบริษัท i ปีที่ t เป็นตัวแปรหุ่นโดยถ้ามีการจ่ายปันผล เป็น 1 ถ้าไม่มีการจ่ายปันผล เป็น 0

DPO_{it} = อัตราการจ่ายเงินปันผลของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจาก จำนวนเงินสดปันผลปีปัจจุบันหารด้วยกำไรสุทธิปีก่อน

STD_{it} = เสถียรภาพการจ่ายเงินปันผลของบริษัท i ปีที่ t เป็นตัวแปรหุ่น โดยถ้ามีการจ่ายปันผลต่อเนื่อง 5 ปี เป็น 1 ถ้าเป็นอย่างอื่น (ไม่ต่อเนื่อง 5 ปี) เป็น 0

ETR_{it} = ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้หารด้วยกำไรก่อนภาษีของบริษัท i ปีที่ t

TCF_{it} = ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้หารด้วยกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

TTA_{it} = ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้หารด้วยสินทรัพย์รวม

$SIZE_{it}$ = ขนาดของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากค่าลอการิธึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

ผลการวิจัย

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงและการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลในด้านการจ่ายเงินปันผล จะทำการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression)

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่ 1 ด้วยสถิติ Hosmer and Lemeshow

	Chi-square	df	Sig.
Step	13.847	8	.086

จากตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง ซึ่งมีค่า Sig = .086 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงยอมรับว่าแบบจำลองนี้มีความเหมาะสมในการประมาณค่า

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองที่ 1

Variables	B	Wald	Sig.	Exp(B)
Constant	-7.146	11.699	.001	.001
ETR	-.007	.004	.952	.993
TCF	-.019	.144	.704	.981
TTA	25.552	11.519	.001	1.250E+11
SIZE	.418	.095	.000	1.519
-2 Log likelihood	494.005			
Cox & Snell R Square	.037			
Nagelkerke R Square	.085			

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม แปลผลได้ว่า ถ้าอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งก็คือการที่มีการวางแผนภาษีน้อยลง จะส่งผลให้มีโอกาสการจ่ายเงินปันผลเพิ่มขึ้น

ผลทดสอบการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ของการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลในด้านอัตราการจ่ายเงินปันผล

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองที่ 2

Variables	B	β	t	Sig.
Constant	16.222		1.843	.066
ETR	.013	.001	.028	.978
TCF	.000	.001	.019	.984
TTA	-7.331	-.008	-.232	.817
SIZE	-.657	-.055	-1.704	.089
R2	.003			
Adjusted R2	-.001			
F	.731			
Dubin-Watson	1.278			

จากตารางที่ 4 พบว่า การวางแผนภาษี โดยการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง หรือการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงนั้นไม่ส่งผลต่ออัตราการจ่ายเงินปันผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) สำหรับการวางแผนภาษีทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงและการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลในด้านเสถียรภาพการจ่ายเงินปันผล

ตารางที่ 5 แสดงการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่ 3 ด้วยสถิติ Hosmer and Lemeshow

	Chi-square	df	Sig.
Step	20.194	8	.010

จากตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง ซึ่งมีค่า Sig = .010 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธว่าแบบจำลองนี้มีความเหมาะสมในการประมาณค่า

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองที่ 3

Variables	B	Wald	Sig	Exp(B)
Constant	-7.150	36.787	.000	.001
ETR	-.023	.140	.708	.977
TCF	.004	.119	.730	1.005
TTA	27.853	28.696	.000	1.249E+12
SIZE	.336	41.646	.000	1.399
-2 Log likelihood	1114.779			
Cox & Snell R Square	.078			
Nagelkerke R Square	.109			

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม แปลผลได้ว่า ถ้าอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งก็คือการที่มีการวางแผนภาษีน้อยลง จะส่งผลให้มีเสถียรภาพการจ่ายเงินปันผล กล่าวคือจะมีโอกาสการจ่ายเงินปันผลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงซึ่งวัดจากอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม (Tax/Total Asset) มีความสัมพันธ์ต่อการจ่ายเงินปันผล คือถ้ากิจการมีการวางแผนภาษีที่น้อยจะทำให้กิจการมีโอกาสในการจ่ายเงินปันผลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอภิปรายได้ว่า จากลักษณะการวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม จะเป็นการวางแผนที่ทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง ซึ่งเมื่อกำไรทางบัญชีลดลง จะทำให้กำไรที่กิจการสามารถนำมาปันผลนั้นต่ำลงด้วย นอกจากนี้การวางแผนภาษีทำให้มีการวางแผนการลงทุนควบคู่ไปด้วย ซึ่งทำให้ทราบค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า จึงมีแนวโน้มให้กิจการทำการสำรองเงินทุนไว้ในการลงทุนมากกว่าที่จะนำมาจ่ายปันผล ซึ่งจะทำให้เป็นการลดผลตอบแทนของนักลงทุนลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anderson et al (2017) ที่พบว่าการจ่ายเงินปันผลที่มีความสัมพันธ์กับกิจการที่มีกลยุทธ์ภาษีเชิงรุก โดยพบว่ากิจการที่มีการวางแผนภาษีมากจะจ่ายเงินปันผลน้อย และรสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง (2562) ที่พบว่าการวางแผนภาษีที่วัดจากอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับราคาหุ้นสามัญ คือ บริษัทที่มีอัตราภาษีต่อสินทรัพย์รวมมีค่าน้อย หรือมีการวางแผนภาษีมาก ราคาหุ้นสามัญจะลดลง ซึ่งทำให้ผลตอบแทนที่มาจากราคาหุ้นที่สูงขึ้นจนเกิดกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ (Capital Gain) ลดต่ำลง นอกจากนี้ Rashid (2018) ที่พบว่าการจ่ายเงินปันผลมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการวางแผนภาษีซึ่งวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง

อย่างไรก็ตามไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับอัตราการจ่ายเงินปันผล และเสถียรภาพเงินปันผล ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Amiram et al (2018) ที่พบว่าการวางแผนภาษีและสามารถลดอัตราภาษีเงินได้ถึง 5.5 เปอร์เซ็นต์นั้นจะทำให้กิจการจะลดโอกาสในการเติบโตลง มีการจ่ายเงินปันผลที่สูงขึ้นและ Sari et al (2017) ที่พบว่าการวางแผนภาษีจะมีการเพิ่มจำนวนรายการค้าระหว่างกิจการมากขึ้น ซึ่งกิจการที่มีรายการค้าระหว่างกิจการมากจะลดอัตราการจ่ายเงินปันผลลง และ Olligs and Tassius ที่พบว่าบริษัทที่มีการวางแผนภาษีจะมีการวางแผนการจ่ายเงินปันผล โดยจะมีการจ่ายเงินปันผลลดลงหากต้องเสียภาษีกำไรจากการลงทุน นอกจากนี้อาจจะมาจากปัจจัยแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาของ Khaoula and Moez (2019) ที่พบว่า ความเป็นอิสระและความหลากหลายของคณะกรรมการ จะส่งผลเชิงลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับมูลค่าของกิจการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้จากผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับนโยบายการจ่ายเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่าถ้ากิจการมีการวางแผนภาษีที่น้อยจะทำให้กิจการมีการจ่ายเงินปันผล และอาจรวมถึงการจ่ายเงินปันผลอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นนักลงทุนควรหันมาให้ความสนใจข้อมูลทางการเงินในมุมมองการวางแผนภาษีมากขึ้นช่วยให้นักลงทุนสามารถคาดการณ์ผลตอบแทนจากการลงทุนได้ในอนาคตต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการทดสอบนโยบายการจ่ายเงินปันผลกับมูลค่ากิจการเพื่อทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของเงินปันผลต่อราคาหุ้นและปริมาณการซื้อขายหุ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Amiram, D., Bauer, A. M., & Frank, M. M. (2013, October). Corporate tax avoidance and managerial incentives generated by shareholder dividend tax policy. In **CAAA Annual Conference and the European Accounting Association**.
- Amiram, D., Bauer, A. M., & Frank, M. M. (2018). Tax avoidance at public corporations driven by shareholder taxes: Evidence from changes in dividend tax policy. **The Accounting Review**.
- Anderson, M., Rashid, H., & Warsame, H. (2017). Corporate Dividend Policy, Tax Avoidance and IRS Scrutiny.
- Erickson, M. J. (2017). The Relation Between Firm Dividend Policy and the Predictability of Cash Effective Tax Rates.
- Huseynov, F., & Klamm, B. K. (2012). Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. **Journal of Corporate Finance**, 18(4), 804–827.
- Kari, S., Karikallio, H. and Pirttilä, J. (2008), Anticipating Tax Changes: Evidence from the Finish Corporate Income Tax Reform of 2005*. **Fiscal Studies**, 29: 167–196. doi:10.1111/j.1475-5890.2008.00072.x
- Khaoula, F., & Moez, D. (2019). The moderating effect of the board of directors on firm value and tax planning: Evidence from European listed firms. **Borsa Istanbul Review**.
- McClure, R., Lanis, R., Wells, P., & Govendir, B. (2018). The impact of dividend imputation on corporate tax avoidance: the case of shareholder value. **Journal of Corporate Finance**, 48, 492–514.
- Olligs, P., & Tassius, A. Corporate Tax Planning and the Payout Ratio of Firms—Is the Dividend Penalty Linked to ETRs?. **Determinants of Tax Planning**, 65.
- Rashid, H. U. (2018). Financing Decisions, CEO Managerial Skills and Corporate Tax Planning.
- Sari, D. K., Utama, S., & Rossietta, H. (2017). Tax avoidance, related party transactions, corporate governance and the corporate cash dividend policy. **Journal of Indonesian Economy and Business**, 32(3), 190–208.
- Sirait, F., and Siregar, S.V. (2014) Dividend payment and earnings quality: evidence from Indonesia. **International Journal of Accounting and Information Management**. 22 (2): 103–117.
- Thaniunpong, S., Dechsiri, P. (2018) The Causal effect of tax planning on firms performance of Listed Tong, Y.H. and Miao, B. (2011) Are dividends associated with the quality of earnings. **Accounting Horizons**, 25 (1) : 183– 205.
- กัลกนก จันทร และธิดา จิตรน้อมรัตน์. (2559). การศึกษา นโยบายเงินปันผลที่ส่งผลต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์. <http://www.dup.ac.th/graduate/journal>.
- กิตติพงศ์ อรุณพัฒน์พงศ์. (2538). กลยุทธ์การวางแผนภาษี. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : การเงินธนาคาร.

- คณิศร เจี่ยมดี. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการจ่ายเงินปันผลอย่างต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. <http://www.spu.ac.th>.
- บดีรินทร์ มหาวงศ์ และ ไพบุลย์ ผจงวงศ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานและการหลบหลีกภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET100. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 15-39.
- รสนา โชติสุวรรณ และสุภา ทองคง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีกับราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. RMUTT GLOBAL BUSINESS AND ECONOMICS REVIEW. 14 (1)
- เรีงรักษ์ จำปาเงิน. (2544). การจัดการการเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัท บุ๊คเน็ต จำกัด: กรุงเทพฯ.
- สมเดช โรจน์ศรีเสถียร และคณะ. (2553). ถอดรหัสใบกำกับภาษี กรุงเทพฯ: ธรรมนิติเพลส.
- สตัยา ตันจันทรพงศ์ และ พัทยา ศเดชศิริ. (2561). ผลกระทบเชิงสาเหตุระหว่างการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 38, ฉบับที่ 3 เดือน : 1-13.
- สตัยา ตันจันทรพงศ์. (2018). ผลกระทบของการวางแผนภาษีเงินได้นิติบุคคลกับมูลค่ากิจการ: หลักฐานเชิงประจักษ์จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. Journal of Modern Management Science, 11(2), 42-57.
- สตัยา ตันจันทรพงศ์. (2557). อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการ การบริหารกำไรและการวางแผนภาษีที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนันท์ ศรีจันทร์. (2562). ผลตอบแทนงามๆ จาก “หุ้น” / สุนันท์ ศรีจันทร์. ค้นเมื่อ 28 ก.ย. 2562, จาก <https://mgronline.com/stockmarket/detail/9620000089984>
- อมรศักดิ์ พงศ์พัฒน์. (2555) กลยุทธ์การวางแผนภาษีขั้นสูง. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- อาทิตยา กุลธินิ. (2559). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ. บัณฑิตมหาบัณฑิตและวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการภาษีอากร.

พฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักท่องเที่ยวไทย

Traveling Decision Behavior and Social Media Usage of Thai Tourist

อัจฉิรา ทิวะสิงห์, พิมพิกา ทองรมย์*, พิมอร แก้วแดง*, ฐิฎาภา เสถียรคมสรไกร*, พันธ์ สืบยุบล*

Atchira Tiwasing, Pimpika Thongrom, Pim-on Kaewdang*,

Thiyapa Sathiankomsorakrai*, Phanat Subyubon*

อาจารย์, สาขาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Lecturer, Tourism Department Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักท่องเที่ยวไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย และศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 20-60 ปี ที่เคยเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies distribution) คาร์ยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0 ส่วนใหญ่จบระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 71.3 นอกจากนี้ยังพบว่าส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนักท่องเที่ยว และด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 โดยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ด้านข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และด้านนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ตามลำดับ

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, การตัดสินใจ, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ABSTRACT

The research on social media and tourism decision-making behavior of Thai tourists is to study tourism decision behavior of Thai tourists and study the opinions of social media on tourism of Thai tourists. Population and sample group in this research are Thai tourists aged from 20-60 years old who have traveled to 400 destinations in Thailand. Statistics used in data analysis. The researcher used frequency distribution, percentage, mean and standard deviation.

The results were found that most of them were female, 278 persons, accounting for 69.5 percent, mostly in the age range of 21-30 years, 268 persons, representing 67.0 percent. Most graduated with a bachelor's degree of 285 people, accounting for 71.3 percent. This also found that most of the employees were 184 persons or 46.0 percent.

The results of the analysis of the opinions of social media on tourism of Thai tourists in 5 areas, namely technology, social aspects, information technology tourism and tourist attractions had the highest level of influence in tourism. The average value is 4.30. Technology has the most influence on tourism with an average of 4.49 followed by tourist attractions with an average of 4.36, information with an average of 4.32, social aspect with an average of 4.29 and tourists with an average of 4.03, respectively.

Keywords: Social Media, Decision, Tourist Behavior

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาของหลายประเทศรวมถึงเศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4 ทุกปี ในปี พ.ศ. 2557 โดยมีจำนวนคนที่เดินทางข้ามพรมแดนทั้งเพื่อทำธุรกิจ มาพักผ่อน เพื่อการศึกษาและอื่นๆ สูงถึง 1,133 ล้านคน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวในปี พ.ศ. 2573 (สำนักงาน ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) จะเห็นได้ว่าภารกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผลักดันกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยรักษาเสถียรภาพ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยอาศัยข้อได้เปรียบของทำเลที่ตั้ง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และความหลากหลายของวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงความเป็นไทย เป็นจุดขายสำคัญในการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวมาอย่าง ยาวนาน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภาคการท่องเที่ยวของไทยมีการเติบโต อย่างรวดเร็วจนกระทั่งกลายเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ซึ่งจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แม้ว่าในบางช่วงจะประสบปัญหาความผันผวนทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมือง หรือภัย ธรรมชาติ แต่ภาคการท่องเที่ยวก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วและเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ให้พลิกฟื้นขึ้นมาในระยะเวลาอันสั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

ดังนั้นการศึกษาสื่อสังคมออนไลน์และพฤติกรรมการตลาดใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยจะสามารถกำหนด แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ และหากนำมาพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการ ท่องเที่ยวและเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วนั้น จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการตลาดใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 และ 2 มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีอายุ ตั้งแต่ 20-60 ปี ที่เคยเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenient sampling) เนื่องด้วยคณะผู้วิจัย ไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน และไม่ทราบสัดส่วนของประชากร การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงใช้สูตรคำนวณของ คอเครน (Cochran, 1977 อ้างใน ชีวรุฒิ เอกะกุล, 2543) จึงใช้สูตร ดังนี้

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้
Z = ค่า Z ที่ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ
(ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 มีค่า Z = 1.96)

จากสูตรคำนวณได้ค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384.16 คน เพื่อความแม่นยำในการรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลที่ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 คือแบบสอบถามที่แบ่งลักษณะของข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ตอนที่ 2 ระดับอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการท่องเที่ยว คำถามเกี่ยวกับปัจจัย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนักท่องเที่ยว และด้านสถานที่ท่องเที่ยว โดยใช้การวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับการให้คะแนน ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item-Objective of Congruence: IOC) ทั้งนี้ค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่าระหว่าง 0.70-1.00 แล้วนำแบบ สอบถามไปทดลองใช้จัดเก็บข้อมูล (Try-Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบ สอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) = 0.823 (ด้านเทคโนโลยี) 0.866 (ด้านข้อมูลสารสนเทศ) 0.762 (ด้านสถานที่ท่องเที่ยว) 0.811 (ด้านสังคม) และ 0.746 (ด้านนักท่องเที่ยว)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยและศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยโดยมีขอบเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้น โดยเก็บข้อมูล ณ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จำนวน 9 แห่ง ดังต่อไปนี้ (1) ตลาดโก้งโค้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3) สุนทรียแลนด์ จังหวัดขอนแก่น (4) มิโมซ่า พัทยา จังหวัดชลบุรี (5) ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (6) พิพิธภัณฑ์ภาพ 4 มิติ ฟอรัอาร์ทเซค หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (7) เฟลีนวาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (8) ชานโตรีนี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (9) สวรรค์ชั้น 7 จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถิติการเข้าชมสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นเครื่องมือช่วย โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ (Frequencies distribution) และคาร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ขนาดของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนชั่วโมงที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวัน ประเภทสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ สถานที่ท่องเที่ยวที่ชื่นชอบ

2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ใช้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางลักษณะการกระจายของข้อมูล ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยอิทธิพลของความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยสร้างขึ้นมาจากเกณฑ์ของรองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีอิทธิพลมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีอิทธิพลมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีอิทธิพลปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีอิทธิพลน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีอิทธิพลน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21–30 ปี จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 71.3 นอกจากนี้ยังพบว่าส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ตอบแบบสอบถามจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวันประมาณ 4–6 ชั่วโมง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 สำหรับประเภทของสื่อออนไลน์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้ โดยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามใช้สื่อประเภท เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวน 380 คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชื่นชอบสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถานและศาสนา มากที่สุดเป็นลำดับแรก จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนักท่องเที่ยวและด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ($\bar{X} = 3.73$ ถึง 4.57) โดยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ด้านข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และด้านนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายข้อ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การที่สื่อสังคมออนไลน์มีความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลจะมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 สื่อสังคมออนไลน์มีความสะดวกในการใช้งานผ่านเครื่องมือต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ (Tablet computer) เป็นต้น มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และการที่สื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวได้ตลอดเวลาจะมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 นอกจากนี้หากสื่อสังคมออนไลน์มีข้อมูลการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว และใช้สื่อสังคมออนไลน์สร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวจะมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ทั้งนี้การที่สื่อสังคมออนไลน์สามารถเชื่อมโยงรางวัล ส่วนลด หรือโปรโมชั่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การเป็นสมาชิกบัตรเครดิต จะมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวที่น้อยที่สุดคือ 3.73 ซึ่งผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีของสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด สอดคล้องกับประเภทสื่อออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด ได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์ และวิดีโอออนไลน์ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์	Mean	S.D.	ความหมาย
ด้านเทคโนโลยี				
1	สื่อสังคมออนไลน์มีความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล	4.57	.729	มากที่สุด
2	สื่อสังคมออนไลน์มีความสะดวกในการใช้งานผ่านเครื่องมือต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์	4.55	.720	มากที่สุด
3	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวได้ตลอด	4.48	.788	มากที่สุด
4	สื่อสังคมออนไลน์มีหลายประเภท สามารถเลือกได้สอดคล้องกับพฤติกรรมของตนเอง	4.38	.733	มากที่สุด
รวม		4.49	.597	มากที่สุด
ด้านสังคม				
1	สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เราเห็นโลกกว้างในมุมมองที่แตกต่าง	4.40	.739	มากที่สุด
2	สื่อสังคมออนไลน์สร้างแรงกระตุ้นและจูงใจให้ตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยว	4.40	.910	มากที่สุด
3	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมในปัจจุบัน	4.50	.804	มากที่สุด
4	สื่อสังคมออนไลน์แสดงให้เห็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นใหม่ให้เป็นที่รับรู้ได้ง่าย เช่น การแข่งขันบอลโลก	4.14	.956	มาก
5	สื่อสังคมออนไลน์แสดงให้เห็นวิถีการท่องเที่ยวของบุคคลที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น เพื่อน คนในครอบครัว	4.27	.800	มากที่สุด
6	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้หาเพื่อนหรือกลุ่มที่มีรสนิยมการท่องเที่ยวที่เหมือนกัน/รวมกลุ่มกันง่ายขึ้น	4.04	1.097	มาก
7	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้เห็นฤดูกาลที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว	4.25	.921	มากที่สุด
รวม		4.29	.604	มากที่สุด
ด้านข้อมูลสารสนเทศ				
1	สื่อสังคมออนไลน์มีข้อมูลการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว	4.47	.822	มากที่สุด
2	การนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีความดึงดูดใจ	4.40	.769	มากที่สุด
3	สามารถเลือกข้อมูลสารสนเทศได้ความตรงกับความต้องการของตนเอง เช่น ชอบดูภาพเคลื่อนไหวมากกว่าภาพนิ่ง เป็นต้น	4.32	.896	มากที่สุด
4	ท่านนำข้อมูลสารสนเทศจากสื่อสังคมออนไลน์มาเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว	4.34	.856	มากที่สุด
5	สื่อสังคมออนไลน์สามารถทำให้ติดตามข่าวสารที่เป็นปัจจุบันได้ เช่น การเมือง พยากรณ์อากาศ อัตราการแลกเปลี่ยนเงิน	4.18	.933	มากที่สุด
6	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ท่านทราบข้อมูลทั้งด้านบวกและลบจากความคิดเห็นของผู้ที่มีประสบการณ์ตรง	4.25	.900	มากที่สุด
7	สื่อสังคมออนไลน์มักมีการเก็บประวัติเรื่องที่สนใจหรือส่งข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งที่สนใจ ทำให้ง่ายต่อการเลือกที่สถานที่ท่องเที่ยว	4.26	.869	มากที่สุด
8	สื่อสังคมออนไลน์ถือว่าเป็นแหล่งให้ข้อมูลสารสนเทศประเภทหนึ่ง	4.36	.817	มากที่สุด
รวม		4.32	.604	มากที่สุด

ข้อ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์	Mean	S.D.	ความหมาย
ด้านนักท่องเที่ยว				
1	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้เข้าถึงข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ทำให้ช่วยวางแผนการท่องเที่ยวของท่านได้ดี	4.23	.987	มากที่สุด
2	สื่อสังคมออนไลน์สามารถเชื่อมโยงรางวัล ส่วนลด หรือโปรโมชั่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การเป็นสมาชิกบัตรเครดิต	3.73	1.353	มาก
3	สื่อสังคมออนไลน์ทำให้นักท่องเที่ยวประหยัดค่าใช้จ่ายในการค้นหาข้อมูล เช่น การติดต่อสอบถาม	4.11	.991	มาก
รวม		4.03	.908	มาก
ด้านสถานที่ท่องเที่ยว				
1	สถานที่ท่องเที่ยวใช้สื่อสังคมออนไลน์โฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำให้ท่านตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น เช่น กำหนดการลดราคาประจำปี สำหรับห้างสรรพสินค้า กำหนดการงานบุญและประเพณี	4.32	.841	มากที่สุด
2	สถานที่ท่องเที่ยวใช้สื่อสังคมออนไลน์ประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าเป็นระยะเวลานานทำให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้	4.29	.837	มากที่สุด
3	สถานที่ท่องเที่ยวใช้สื่อสังคมออนไลน์สร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของท่าน	4.47	.735	มากที่สุด
รวม		4.36	.661	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.30	.548	มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยของสื่อออนไลน์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านสังคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านนักท่องเที่ยวและด้านสถานที่ท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านเทคโนโลยี พบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมทิพย์ ชมพูคำ และ สุพาดา สิริฤทธา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “พลังการบอกต่อออนไลน์ และปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศในกลุ่มอาเซียนของนักท่องเที่ยวชาวไทย” ผลการวิจัยพบว่า ขึ้นการสื่อสารและรับข่าวสารเป็นไปอย่างสะดวกผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสื่อออนไลน์ต่างๆ นั้นเป็นสื่อที่ชาวไทยรู้จักและเข้าถึงเป็นอย่างดี เนื่องจากสื่อออนไลน์ประเภทนี้ทำให้ผู้รับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว สามารถวางแผนระยะเวลาการท่องเที่ยวได้ชัดเจนมากขึ้น

ด้านสังคม พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ทำให้นักท่องเที่ยวที่นิยมในปัจจุบัน มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของณมล เพิ่มชีวิตและ พัทณี เขยจรยา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การแสวงหาข้อมูล การใช้ประโยชน์และความเชื่อถือในข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคสร้างเองของคนวัยทำงาน” ผลการศึกษาพบว่าความเชื่อถือในสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคสร้างเอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ประโยชน์ข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคสร้างเองของคนวัยทำงาน

ด้านข้อมูลสารสนเทศ พบว่าสื่อสังคมออนไลน์มีข้อมูลการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบทั้งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหวมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ แซ่จ้าว (2558) ได้ศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของทัศนคติและความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยว” ผลการศึกษาพบว่าสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลกับพฤติกรรมการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านภาพเสมือนนั้นมีค่าอิทธิพลพฤติกรรมการวางแผนการเดินทางตัดสินใจ

ท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมือนือือ การประชาสัมพันธ์ผ่านบุคคลที่มีอิทธิพลด้านการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ผ่านคนดังข้ามคืน

ด้านนักท่องเที่ยว พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เข้าถึงข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ทำให้ช่วยวางแผนการท่องเที่ยวของท่านได้ดี มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ López, E. Parra et al. (2011) ได้ศึกษาเรื่อง “ความตั้งใจใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อวางแผนและเดินทางท่องเที่ยวในวันหยุด” ผลการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายไม่มีนัยสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนล่วงหน้า อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่าสิ่งจูงใจอื่น ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความพร้อมให้บริการ การวางแผนล่วงหน้าได้เอง หรือ เข้าถึงการเผยแพร่ข้อมูลจากผู้อื่น สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อวางแผนและเดินทางของนักท่องเที่ยวได้

ด้านสถานที่ท่องเที่ยว พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวใช้สื่อสังคมออนไลน์สร้างภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของท่าน มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติยา เเด่นชัย (2557) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้และการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยา ผลการศึกษา พบว่าพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการรับรู้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่านสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวหรือการเลือกสถานที่พักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และองค์กรอื่นๆ แม้กระทั่งชุมชนท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ให้มีหลากหลายประเภท เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของพฤติกรรมและลักษณะส่วนบุคคล โดยสามารถพัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ของภาคการท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ และอินสตาแกรม เป็นต้น

2) ออกแบบช่องทางการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงานให้มีความรวดเร็ว และความสะดวกในการเข้าถึงในทุกช่องทาง อาทิ การจัดให้มีผู้ดูแลช่องทางต่างๆโดยเฉพาะ การพัฒนาให้ช่องทางสื่อสารอยู่ในอันดับต้นๆของการค้นหา (Search Engine) การสามารถใช้งานผ่านเครื่องมือต่างๆได้หลายวิธี การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา เป็นต้น

3) พัฒนาสื่อสังคมออนไลน์ให้มีความง่ายต่อการใช้งาน ขณะเดียวกันยังคงมีความทันสมัย แต่นักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ สามารถใช้งานได้ นั้นหมายถึงสื่อสังคมออนไลน์ควรมีรูปแบบวิธีการใช้ที่ไม่ซับซ้อน เป็นสากล และมีหลายภาษาที่เป็นภาษาพื้นฐานส่วนใหญ่ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยให้มากขึ้น และครอบคลุมกับทุกสถานการณ์

2) ควรมีการเก็บข้อมูลทั้งในช่วงฤดูท่องเที่ยว (High season) และช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว (Low season) เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558–2560. ค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559, จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114
- กิตติยา เด่นชัย. (2557). พฤติกรรมการใช้และการรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเมืองพัทยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- นฤมล เพิ่มชีวิต และ พัทธนี เขยจรรยา. (2553). การแสวงหาข้อมูล การใช้ประโยชน์ และความเชื่อถือในข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่ผู้บริโภคสร้างเองของคนวัยทำงาน. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา. 3,(1): 99–121.
- บุญชม ศรีสะอาด. การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมาตราส่วนประเมินค่า. วารสารการวัดผลการศึกษา. 64–70. จาก https://edu.msu.ac.th/jem/home/journal_file/63.pdf
- เปรมทิพย์ ขมพุก้า และ สุพาตา สิริกุดตา. (2559). พฤติกรรมการบอกต่อออนไลน์ และปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศในกลุ่มอาเซียนของนักท่องเที่ยวชาวไทย. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 7,(2): 113–132.
- วีรวรรณ แซ่จ้าว. 2558. อิทธิพลของทัศนคติและความพึงพอใจในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจวางแผนการท่องเที่ยว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ท่องเที่ยวทั่วไทย สร้างรายได้ทั่วถึง. ค้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2559, จาก www.jpp.moi.go.th/media/files/1_09_2558_2.docx
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. ฉบับที่ 1 กรกฎาคม–กันยายน 2558. กรุงเทพฯ.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed). New York: John Wiley & Sons.
- อึ้งใน จีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- López, E. Parra et al. (2011). Intentions to use social media in organizing and taking vacation trips. *Computers in Human Behavior*. 27,(2): 640–654.

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู อำเภوبرางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ

Developing of Community-Based Tourism to the ASEAN Community-Based Tourism Standard: A Case Study of Ku Village, Prangku District, Sisaket Province

อภิชัย ธรรมนิยม, พิมพ์ลา คงขาว*

Apichai thumniyom, Pimpila kongkhaw

อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ

อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Sisaket Campus

Lecturer, Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู อำเภوبرางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ มีจุดประสงค์การวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู (2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกูสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกูสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กร/ธุรกิจ เอกชน สถาบันการศึกษา และชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน มีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการประชุมระดมความคิดเห็นและการประชุมเชิงปฏิบัติการ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู มีผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านเกณฑ์การประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน จำนวน 121 เกณฑ์ ไม่ผ่าน จำนวน 50 เกณฑ์ จากทั้งหมด 171 เกณฑ์ จุดเด่นด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนมีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู 2) ชุมชนใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน 3) ชุมชนมีความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง โดยมีการประสานการทำงานร่วมกับหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อนำสินค้ามาวางขายให้นักท่องเที่ยว 4) ชุมชนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้เยาวชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมและให้ข้อมูลต่างๆ 5) ชุมชนใช้ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ 6) ชมรมฯ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนให้รักษาริถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด สร้างความภาคภูมิใจแก่สมาชิกชุมชน แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียนพบว่าชุมชนควรมีแนวทางการพัฒนาตนเอง ดังต่อไปนี้ (1) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2) พัฒนาคุณภาพและความเชี่ยวชาญของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (3) พัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ (4) พัฒนาคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม (5) พัฒนาคุณภาพของที่ระลึกในชุมชน (6) พัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

ABSTRACT

The research project “Developing of Community-Based Tourism to the ASEAN Community-Based Tourism Standard: A Case Study of Ku Village, Prangku District, Sisaket Province” has purposes as follow: (1) To study tourism potentials of Kui cultural community, Ku Village, Prangku District, Sisaket Province. (2) To determine guidelines of development to the ASEAN Community-Based Tourism Standard. The target group of studying tourism potentials is community’s leaders, sages, and member of Tourism Promotional Club of Ku Village, total in 11 person. The target group of determining guideline of development is community’s leaders, sages, and member of Tourism Promotional Club of Ku Village, representatives from the government agencies, private enterprise, and educational institution, total in 20 person. A purposive sampling technique is used to define target selection. The instrument of this study is ASEAN Community-Based Tourism Standard’s evaluation form which intent to analysis and evaluate the management of tourism in various aspect of community. The data is collected by organizing a brainstorming and workshop meeting and it was applied a Data Descriptive Analysis technique to describe the development guidelines of the community.

The research finding are as follows.

Kui cultural community has passed 120 criteria, not passed 51 criteria through 171 evaluation criteria. The most performances regard tourism management are 1) the community founded Kui Tourism Promotional Club. 2) The community applies cultural identity, local lifestyle for the benefit of community. 3) The community collaborates with adjacent communities. 4) The community encourages elderly people to participate in welcoming tourist activity and supports juvenile to guide and give information to the tourist. 5) The community uses internal products and services. 6) The Kui tourism promotional club encourage community’s member to conserve their originality lifestyle. According to the ASEAN CBT Standard, The development’s guidelines for community are as follow: 1) Improve tourism products for sustainability of community. 2) Enhance the competency of local guide. 3) Improve quality of tourism activities. 4) Improve quality of food and beverage’s service. 5) Improve quality of accommodation in community 6) Improve performance of Friendly Tour Operator.

Keywords: Community-Based Tourism, ASEAN Community-Based Tourism Standard.

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค ทั้งนี้ประเทศไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียนที่เป็นจุดมุ่งหมายของการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น นอกจากจะเป็นการกระตุ้นการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ยังก่อให้เกิดการขับเคลื่อนชุมชน ดังจะเห็นได้จากประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ เช่น การมีรายได้ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นโครงข่ายที่เชื่อมต่อกันทั้งประเทศ ให้ชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับการบริการทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานตามแผนแม่บทโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (แผนปฏิบัติการ 21) และแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน และเพื่อปรับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไปสู่ทางที่ดีขึ้น มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน ประกอบด้วยเกณฑ์ประเมิน 8 ด้าน ได้แก่

1. มาตรฐานด้านการจัดการชุมชน 2. มาตรฐานด้านการส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ 3. มาตรฐานด้านการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 4. มาตรฐานด้านกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน 5. มาตรฐานด้านคุณภาพของการให้บริการนำเที่ยว 6. มาตรฐานด้านคุณภาพของบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม 7. มาตรฐานด้านคุณภาพของที่พักรับ 8. มาตรฐานด้านบทบาทของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว (CBT FTO) เป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนการท่องเที่ยวสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการชุมชนและการให้บริการนักท่องเที่ยวผ่านมุมมองทั้งจากผู้ให้บริการ (host) และนักท่องเที่ยว (tourist) อีกทั้งเป็นการสอดคล้องกับการเปิดประชาคมอาเซียนและเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยการส่งเสริมตามแนวทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยได้ดำเนินการเป็นโครงการนาร่องในปีงบประมาณ 2558 ภายใต้โครงการชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ประจำปี 2558 โดยคัดเลือกชุมชนนาร่องทั้ง 4 ชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว (ชนเผ่าส่วย/ปราสาทบางแก้ว) (2) ชุมชนตำบลภูผาย อำเภอนาทม (ชนเผ่าเขมร/ปราสาทภูผาย) (3) ชุมชนตำบลปราสาทเยอ อำเภอบึง (ชนเผ่าเยอ/ปราสาทเยอ) (4) ชุมชนตำบลปราสาท อำเภอบึง (ชนเผ่าส่วย/ปราสาทบ้านปราสาท) จากสภาพปัจจุบันพบว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ 4 ชุมชนประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวหลักของทั้ง 4 ชุมชน คือ ปราสาทขอมขอมโบราณ และวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า มีความโดดเด่นและน่าสนใจอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน 2) ด้านการบริการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มกันของชุมชนเพื่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว การบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม ฐานการเรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการบริการมัคคุเทศก์และนำเที่ยว มีความแตกต่างกันไปตามศักยภาพของชุมชน ชุมชนที่มีความมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นและมีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ทั้งนี้ ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง คือ ชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการนำแหล่งโบราณสถานผาสนาประเพณีวัฒนธรรม และมีการสร้างฐานการเรียนรู้ในชุมชน และกิจกรรมส่งเสริมกิจการเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว ได้มีการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยใช้แหล่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในชุมชนและวัฒนธรรมประเพณี ชาวกูย เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวและรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า มีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเฉพาะในบางฤดูกาลเท่านั้น เช่น เทศกาลงานบุญเบิกฟ้า ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 นอกนั้นเป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบทัศนอาจร ผลจากการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความสนใจที่จะยกระดับท่องเที่ยวสู่การเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) การสร้างฐานการเรียนรู้ชุมชน การอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เรียกรวมกันว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ มีศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นรูปธรรม จึงได้เลือกชุมชนนี้เพื่อทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านองค์การบริหารมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับประเทศและระดับอาเซียนในลำดับต่อไป รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวว่าเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว จะได้รับการบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยในกรณีศึกษานี้จะมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของชุมชนท่องเที่ยวบ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเตรียมความพร้อมในการประเมินรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลจากการได้รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนจังหวัดศรีสะเกษเป็นจำนวนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่สู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู่อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้มาตรฐานระดับอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

กลุ่มที่ 1 การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชชัยชาวบ้าน และกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู่

กลุ่มที่ 2 การกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่สู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กร/ธุรกิจเอกชน สถาบันการศึกษา และชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ของชุมชน เป็นการนำเอามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียนมาใช้ในการสร้างแบบประเมินในครั้งนี้ ซึ่งแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย **ตอนที่ 1** ข้อมูลชุมชน คณะผู้ร่วมการประเมิน ได้แก่ ชื่อชุมชน ที่ตั้งของชุมชน คณะผู้ร่วมการประเมิน วันที่ประเมิน และคำชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน **ตอนที่ 2** เนื้อหาสาระและตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานสำหรับการเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน 2) มาตรฐานสำหรับการมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม 3) มาตรฐานสำหรับการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 4) มาตรฐานสำหรับกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน 5) มาตรฐานสำหรับการให้บริการการท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ 6) มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม 7) มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พัก 8) มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)

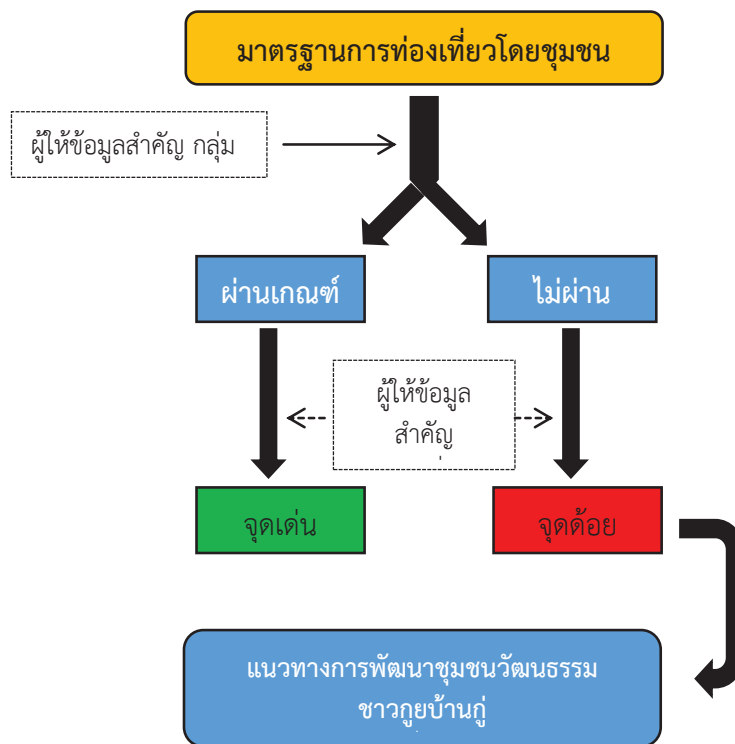
ตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน กล่าวคือเมื่อได้ผลการประเมินมาตรฐานของชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียนแล้ว นำข้อที่ผ่านการประเมินนั้นมาพิจารณาเป็นจุดเด่นของชุมชนและนำข้อที่ไม่ผ่านการประเมินมาพิจารณาเป็นจุดด้อยของชุมชน หลังจากนั้นมีการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 เพื่อกำหนดประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนาชุมชน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และ ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในทั้ง 2 วัตถุประสงค์ คือเพื่ออธิบายถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนและเพื่ออธิบายแนวทางการพัฒนาตนเองของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ แยกตามประเด็นต่างๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียน

แผนผังกรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการศึกษา

การประเมินชุมชนวัฒนธรรมชาวกุ้ยบ้านกู๋ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน 8 ด้าน ผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว มีดังนี้

ตารางที่ 1.1 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกุ้ยบ้านกู๋ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

เกณฑ์ประเมิน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
171 ข้อ	121 ข้อ	50 ข้อ
เกณฑ์มาตรฐานที่ประเมิน		ผลการดำเนินงาน
ด้านที่ 1 มาตรฐานสำหรับการเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน		95.45 %
ด้านที่ 2 มาตรฐานสำหรับการมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม		100 %
ด้านที่ 3 มาตรฐานสำหรับการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม		100 %
ด้านที่ 4 มาตรฐานสำหรับกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน		76.92 %
ด้านที่ 5 มาตรฐานสำหรับการให้บริการการท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ		68.42 %
ด้านที่ 6 มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม		90.90 %
ด้านที่ 7 มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พักร		87.87 %
ด้านที่ 8 มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)		0.00 %

ด้านที่ 1 การเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน ชุมชนมีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู่ และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารชมรมฯ มีวาระ คราวละ 4 ปี มีการเสนอชื่อสมาชิกคณะกรรมการชมรมฯ และมีการออกเสียงเลือกตั้งตามหลักประชาธิปไตยมีการจัดทำโครงสร้างบริหารงานและการแบ่งภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน คณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งมีหน้าที่ สรรหาสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาหารและ ขนมพื้นบ้าน กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ และกลุ่มทอผ้าไหม เป็นต้น ชมรมฯ ได้รับการรับรองจากองค์กรระดับชุมชน และระดับจังหวัด คือ จากองค์การองค์การบริหารส่วนตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ และจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามข้อบังคับของชมรมฯ อย่างเคร่งครัด ชุมชนใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน มีระบบการแบ่งรายได้ที่เกิดขึ้นจากการรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเป็นธรรม มีเอกสารแผนการปฏิบัติงานประจำปีทั้งโครงการระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยการติดประกาศและสมาชิกชุมชนสามารถขอรับข้อมูลได้ ณ ที่ทำการบ้านกู่ ตลอดจนชมรมฯ มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานให้สมาชิกชมรมฯ ทราบเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม ชมรมฯ เปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชน ทุกเพศทุกวัยได้ทำหน้าที่ในการต้อนรับ นักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ และสนับสนุนให้เยาวชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมและให้ข้อมูลต่างๆ ของชุมชน ชมรมฯ มีโครงสร้างการทำงาน มีการแบ่งภาระหน้าที่และมีโครงสร้างการแบ่งผลประโยชน์ที่ชัดเจน โดยมีข้อตกลงเรื่องการหักส่วนรายได้ ร้อยละ 10 เพื่อเป็นกองทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์ ใช้ผลิตภัณท์ที่ได้ในชุมชนมาสร้างเป็นสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยจ้างงานสมาชิกในชุมชน ทั้งงานด้านการท่องเที่ยวและงานสาธารณประโยชน์ ชมรมฯ ยังส่งเสริมให้สมาชิกใน ชุมชนให้รักษา วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่นการแต่งกาย ภาษาพูด สร้างความภาคภูมิใจแก่สมาชิกชุมชน มีระเบียบและข้อตกลงเกี่ยวกับการรักษา วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ชาวกูย นอกจากนี้ชุมชนยังมีความร่วมมือที่เข้มแข็งกับชุมชนการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านอาลี อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านธาตุน้อย อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ

ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการบันทึกข้อมูลแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติและแหล่งที่มีความอ่อนไหวเชิง สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และรวบรวมจัดเก็บ และส่งข้อมูลแก่องค์การบริหารส่วนตำบล มีกองทุนสำหรับสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน มีระบบจัดการของเสียที่มีสถานะเป็นของแข็ง (solid waste) และระบบจัดการน้ำเสียในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม โดยใช้หลักการหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ ลดปริมาณขยะ นำขยะมาใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งการจัดการกับของเสียที่เน่าได้อย่างถูกสุขลักษณะ ชมรมฯ มีฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน และมีการให้ความรู้แก่สมาชิกชุมชนและนักท่องเที่ยวและใช้แหล่งพลังงานคาร์บอนต่ำ ทั้งในกระบวนการผลิตสินค้าและอาหาร

ด้านที่ 4 การกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน ชมรมฯ มีการประกาศข้อกำหนด และข้อพึงปฏิบัติของชุมชน เจ้าบ้าน และผู้มาเยือน ด้วยการสร้างสื่อและป้ายข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวช่วยงาน กิจกรรม/งานประเพณีร่วมกับสมาชิกในชุมชน และมีแนวทางในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม เช่น นักท่องเที่ยวอิสลาม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นต้น ชุมชนนำวัฒนธรรมของชุมชนมา เป็นจุดเด่นด้านการท่องเที่ยว มีข้อกำหนดเกี่ยวกับราคาและค่าบริการที่เป็นธรรม โดยสมาชิกในชุมชนได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า

ด้านที่ 5 การให้บริการการท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรมีความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนมีความเข้าใจใน หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงให้ความรู้ผู้มาเยือนในประเด็นที่อ่อนไหว เพื่อช่วยปกป้องทรัพยากรและคุณค่าของธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีในท้องถิ่น โดยอัตราส่วนของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อนักท่องเที่ยว คือ 1 ต่อ 7 คน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลกำหนดการการท่องเที่ยว ระดับความยากง่าย อันตรายที่อาจมี มาตรการ ข้อบังคับหรือกฎระเบียบ เพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ก่อนเข้าถึงชุมชนทุกครั้ง กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้าง

ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ในท้องถิ่น ตลอดจนมีการสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนและนำข้อมูลมาปรับปรุงการทำงาน

ด้านที่ 6 การสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม ชุมชนฯ มีการคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาอาหารและเครื่องดื่ม โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ฝีมือ และประสบการณ์ในการประกอบอาหารท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบเกษตรอินทรีย์ที่ปลูกในชุมชน ใช้วัสดุจากธรรมชาติ มีการจัดเตรียมอาหารและให้บริการอย่างถูกสุขลักษณะ รวมถึงเปิดโอกาสให้เจ้าบ้านและผู้มาเยือนได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีเมนูอาหารและเครื่องดื่มระบุในข้อตกลงกับนักท่องเที่ยวว่าอาหารที่มีรสชาติหลากหลาย สามารถทานได้ทุกเพศทุกวัย มีความเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีอาหารว่างระหว่างมื้อโดยกำหนดเมนูอาหารที่แตกต่างกันทุกวันและมีอาหารท้องถิ่นอย่างน้อยหนึ่งอย่าง ผู้จัดหาอาหารและเครื่องดื่มประจำท้องถิ่นมีการดูแลบริเวณที่ใช้เตรียมและรับประทานอาหาร ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้เตรียมและรับประทานอาหารก่อนนำมาใช้ จัดเก็บอาหารไว้ในภาชนะที่สะอาดอย่างมิดชิด เป็นระเบียบเรียบร้อย และถูกสุขลักษณะ ไม่มีสัตว์รบกวนในสถานที่เก็บอาหารและบริเวณที่ใช้ปรุงและรับประทานอาหาร

ด้านที่ 7 การสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พักรับรอง ชุมชนฯ มีการคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหา ที่พักรับรอง ชุมชน โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของที่พักรับรองในชุมชน ที่พักรับรองที่สะอาดและปลอดภัยเพื่อให้ผู้มาเยือนมีโอกาสได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและเปิดโอกาสให้เจ้าบ้านและผู้มาเยือนได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน แต่ละหลังคาเรือนมีข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย ความมั่นคงและพฤติกรรมที่กำหนดให้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว ที่พักรับรองมีห้องน้ำและห้องสุขาในที่พักรับรองทุกแห่งที่ให้นักท่องเที่ยวมีความเป็นส่วนตัว มีการระบายอากาศอย่างพอเพียง มีการทำความสะอาดและดูแลที่พักรับรองทุกแห่งอย่างทั่วถึงเป็นประจำทุกวัน ผู้จัดหาที่พักประจำชุมชนมีความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยให้ผู้มาเยือนและทรัพย์สินของผู้มาเยือนในที่พักรับรอง มีเอกสารแนวทางสำหรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมทั้งกรณีที่เกิดอุบัติเหตุหรือมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือได้รับอุบัติเหตุ

ด้านที่ 8 การสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO) เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนฯ ชุมชนบ้านกู่ยังไม่มีการสร้างข้อตกลงและทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)

ภาพที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน
ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยู่สู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน โดยการพิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน ได้ผลดังนี้

จุดแข็งของชุมชน

1) ชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและมีการจัดการโดยชุมชนเอง กล่าวคือ ชุมชนมีการจัดตั้งองค์กร เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีโครงสร้างการจัดการ มีข้อตกลงกันในเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีกฎระเบียบและข้อบังคับขององค์กรและได้รับการยอมรับตามจารีตประเพณีหรือตามกฎหมาย โดยหน่วยงานด้านการปกครองในระดับชุมชน

2) ชุมชนนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็น มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีระบบการแบ่งรายได้ที่เกิดขึ้นจากการรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเป็นธรรม

3) มีระบบการจัดการการเงิน เอกสารแผนการปฏิบัติงานประจำปี เอกสารเป้าหมายและวัตถุประสงค์ระยะยาวของโครงการ และมีกลไกสำหรับติดตามและประเมินผลความยั่งยืนในการดำเนินงานของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จุดอ่อนของชุมชน

1) ชุมชนไม่มีการทำข้อตกลงอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบการนำเที่ยวในประเทศ ตลอดจนเครือข่ายผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว/กิจกรรม

2) ผู้จัดการที่พักของชุมชนยังไม่ได้รับหนังสือรับรองภายใต้มาตรฐานที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงบริการด้านที่พัก (เช่นมาตรฐานโฮมสเตย์ของอาเซียน) รวมทั้ง มีบันทึกการมาถึง การกลับออกไปและการกลับมาใหม่ของผู้มาเยือนในพื้นที่ส่วนกลาง ผู้จัดการที่พักยังไม่ได้มีการลงชื่อรับรองและทำตามข้อพึงปฏิบัติของผู้จัดการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน

3) มักุเทศก์ของชุมชนยังไม่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และยังไม่ได้มีการลงชื่อรับรองและทำตามข้อพึงปฏิบัติของผู้จัดการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน

4) ชุมชนยังไม่มีระบบการบันทึกข้อมูลการท่องเที่ยว/กิจกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเวลาออกเดินทางและเวลากลับ

5) ชุมชนยังไม่มีกระบวนการแบ่งส่วนของตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายพร้อมทั้งบริการที่ต้องการ ส่งผลให้ชุมชนยังไม่มีผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดที่ระบุไว้ อีกทั้งชุมชนยังไม่มีโปรแกรมด้านการตลาดที่มีเป้าหมายชัดเจนและคุ้มค่าเพื่อดึงดูดส่วนแบ่งของตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

สรุปผลการศึกษา

จากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกู๋บ้านกู่ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกู๋บ้านกู่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 120 เกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 51 เกณฑ์ จากทั้งหมด 171 เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน **จุดแข็งของชุมชน** ได้แก่ ชุมชนนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว ได้แก่ การแต่งกายของชาวภูยกู๋ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือผู้หญิงสวมเสื้อทำจากผ้าเก็บย้อมด้วยมะเกลือ มีสีดำพื้น ไม่มีลาย นุ่งผ้าซิ่น ขอบด้านบนมีแถบสีแดงขนาดใหญ่ มีผ้าเชวียงบ่าสีขาว ผู้ชายสวมเสื้อทำจากผ้าเก็บย้อมด้วยมะเกลือ มีสีดำพื้น ไม่มีลายเช่นเดียวกัน นุ่งโสร่ง และขาดเอดด้วยผ้าขาวม้าลายปลาไหล ชุมชนนำเสนอ *ละแวกะตาม* หรือแกงมันปู และขนม *ไพรกะซัง* อาหารและขนมพื้นถิ่นมาให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และร่วมทดลองปรุงอาหารด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีฐานกิจกรรมอื่นที่สำคัญได้แก่ การสานหมวกจากใบตาล พิธีกรรม *แกลมอ* พิธีกรรมที่ชุมชนบ้านกู่ เป็นต้น **จุดอ่อนของชุมชน** ได้แก่ มักุเทศก์ท้องถิ่น ผู้จัดการที่พัก และผู้ประกอบการของชุมชนยังไม่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน

ข้อสรุปของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียน พบว่าชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกู๋บ้านกู่ ควรพัฒนาตนเองใน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) พัฒนาคุณภาพและความเชี่ยวชาญของมักุเทศก์ท้องถิ่น 3) พัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ 4) พัฒนาคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม 5) พัฒนาคุณภาพของที่พักในชุมชน

ภาพที่ 2 ฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย บ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา: ผู้วิจัย

การอภิปรายผล

ผลของการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายจากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตของชนชาติพันธุ์ชาวกูย ได้แก่ การเรียนรู้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวกูย อาหารและขนมพื้นบ้านที่สื่อถึงความผูกพันระหว่างชีวิตคนกับธรรมชาติ การแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ พิธีกรรมและความเชื่อของชาวกูย คือ “เกลมอ” เป็นการรักษาอาการเจ็บป่วยของคนไข้ด้วยวิธีพื้นบ้านดั้งเดิม เรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการผลิตเส้นไหมและแปรรูปผ้าไหม การย้อมไหมจากสีธรรมชาติ ลวดลายการทอ ตลอดจนการย้อมผ้าจากมะเกลือ ใช้วัตถุดิบและส่วนผสมจากธรรมชาติ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีการผลิตสินค้าที่ระลึกจากวัสดุเหลือใช้ เช่น ดอกกลาดวนจากรังไหม ดินสอรังไหม หมวกใบตาล และงานจักสานต่างๆ เป็นต้น การนำเกณฑ์ประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียนมาทำการวัดผล การดำเนินงานของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ ทำให้ชุมชนได้เข้าใจบริบทของตนเอง สามารถกำหนดทิศทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธงชัย ภูวนาวิจิตร และคณะ ที่ศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายในพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง พบว่า มีการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังปรากฏชัดเจน ทั้งอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม อัตลักษณ์ด้านภาษา อัตลักษณ์ด้านประเพณี ความเชื่อ การละเล่นและเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงอัตลักษณ์ด้านทักษะ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน เช่น การแสดงแสงสีเสียงเวียงโยนกนครของกลุ่มเยาวชนสืบศิลป์ล้านนาตำบลท่าข้าวเปลือก การจัดเลี้ยงขันโตกอาหารท้องถิ่น และมีการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเรียนรู้อาหารพื้นถิ่น (Cooking Class) ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปুষตจากมูลควายของกลุ่มสามัคคีปางควาย และผลิตภัณฑ์น้ำปลาเวียงหนองล่องของกลุ่มอาชีพประมง กลายเป็นสินค้าที่จำหน่ายได้ในท้องถิ่นและสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

ข้อสรุปของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียน พบว่าชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ควรพัฒนาด้านใน 6 ด้าน คือ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐ แต่ยังขาดการออกแบบกิจกรรมเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งที่มีแหล่งที่มาจากบริษัททัวร์และเดินทางเอง 2) พัฒนาคุณภาพและความเชี่ยวชาญของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้นำเที่ยวในชุมชน มีความเข้าใจลึกซึ้งเฉพาะฐานเรียนรู้ของตนเอง แต่ขาดทักษะเลือกกิจกรรมและนำเสนอเป็นเรื่องราวที่เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) พัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนใกล้เคียงและหน่วยงานต่างๆ จึงยังขาดการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ถูกนำมาใช้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว 4) พัฒนาคุณภาพของที่พักในชุมชน การบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยที่พัก รวมถึงอาหารและเครื่องดื่มที่จัดไว้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความสะอาดและ

สุขลักษณะ อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับ พจนา สวนศรี และคณะ ได้ศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการรองรับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย พบว่า ชุมชนขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการบริหารจัดการโดยภาพรวม ส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสุขภาพ/สุขอนามัย ด้านคน/สังคม ด้านผลประโยชน์ และด้านคุณภาพการบริการอยู่แล้ว มีเพียงบางชุมชนเท่านั้นที่มีประสบการณ์ด้านการวิเคราะห์และวางแผนทางการตลาด เพราะมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับบริษัททัวร์ และศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาทักษะความหมายท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้มีทักษะในการสื่อความหมายนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ รวมถึงยังขาดความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ชุมชนโดยส่วนใหญ่ขาดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการรักษาสีงแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และชุมชนส่วนใหญ่ขาดระบบและผู้รับผิดชอบการติดตามคุณภาพในการให้บริการของบ้านพัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะมี 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1.1 ชุมชนควรประสานการทำงานกับหน่วยงานเอกชนและบริษัทนำเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเพื่อขยายตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป

1.2 ผู้นำเที่ยวในชุมชนควรพัฒนาทักษะคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว และควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน รุ่นต่อไป เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และทักษะในการนำเที่ยวในชุมชน

1.3 ผู้จัดทำที่พัก อาหาร และเครื่องดื่มประจำชุมชนควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรฐานของที่พัก การประกอบและ การปรุงอาหารและเครื่องดื่มที่ได้มาตรฐานถูกหลักอนามัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

2.1 นอกจากประเด็นด้านมาตรฐานแล้ว ควรมีการศึกษาการตลาดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ เพื่อสร้างแนวทางที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขตฯ นี้

2.2 ควรมีการศึกษาร่วมกันกับชุมชนชาวกูยในจังหวัดใกล้เคียง และชุมชนชาติพันธุ์อื่นๆ คือ เขมร ลาว และเยอ ในอนาคต

2.3 ควรมีการศึกษาประเด็นมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับประเด็นการจัดการท่องเที่ยวมาตรฐานอื่นๆ เช่น หมู่บ้านโอท็อป เพื่อการท่องเที่ยว (OVC) การท่องเที่ยวโอท็อปวิถี การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นต้น

2.4 ควรมีการศึกษาการวางระบบและการพัฒนาศักยภาพนักท่องเที่ยวของลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ส่วน ลาว เยอ

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ. (2558). การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

พจนา สวนศรี และคณะ. (2557). การพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับภูมิภาคอาเซียนสู่ความเป็นสากล. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. (2559). รายงานการประชุมข้าราชการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ประจำเดือนมกราคม 2559. ครั้งที่ 1/2559. วาระที่ 4.19. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

An Analysis of Cost and Return of Shallot in Yangchumnoi District, Sisaket Province

วนัสนันท์ งามดชัย, พงศธร ชัยสวัสดิ์*, เกษม เปนาละวัต*, วิวัฒน์วงศ์ บุญหนู*, กาญจน์เกล้า พลเคน*

Wanatsanan Nguatchai, Pomgsatorn Chaisawa*, Kasem Penalawat*, Wiwatwong Bunnun*, Kamkaow Phonkhen*

อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Lecturer, Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ คือ (1) เพื่อศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทน จากการปลูกหอมแดง (2) เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกหอมแดง ของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ 3 ตำบลที่มีการปลูกหอมแดงมากที่สุดในอำเภอยางชุมน้อย ซึ่งประกอบไปด้วย ตำบลยางชุมน้อย ตำบลบึงบอน และตำบลลิ้นฟ้า ซึ่งรวบรวมข้อมูลได้ทั้งหมด 343 ครัวเรือน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทน จากการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ด้านข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ผลิตหอมแดง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 41-50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 6 คน ส่วนด้านต้นทุนและผลตอบแทน พบว่า มีพื้นที่ปลูกจำนวน 9,100.5 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อพิจารณาต้นทุนโดยเฉลี่ยต่อไร่ มีค่าเท่ากับ 19,058.09 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงที่เป็นต้นทุนหลัก คิดเป็นร้อยละ 40.61 ของต้นทุนผลิตทั้งหมด ส่วนผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ณ ระดับราคาเฉลี่ยที่ 22.37 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ย 67,110 บาทต่อไร่ ซึ่งต้นทุนแรงงานปลูกมีค่าอันดับสูงสุดของค่าแรงทั้งหมด ส่วนผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ณ ระดับราคาเฉลี่ยที่ 22.37 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ย 67,110 บาทต่อไร่ และหากนำมาคำนวณกำไรสุทธิ พบว่า มีค่าเท่ากับ 48,051.91 บาทต่อไร่ หรือ 16.02 บาทต่อกิโลกรัม

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดย การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนโดยเฉลี่ยต่อไร่ มีค่าเท่ากับ 0.3 กิโลกรัมต่อไร่ มีอัตรากำไรต่อต้นทุน 252.13 % อัตรากำไรต่อ ยอดขายร้อยละ 71.6 % และมีผลตอบแทนจากการลงทุน 99.62 % ซึ่งหากพิจารณาจากงานวิจัยที่ทำการวิเคราะห์ ต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกสินค้าเกษตรชนิดอื่น ๆ แล้ว พบว่าการปลูกหอมแดงให้ผลตอบแทนที่สูงเมื่อเทียบกับการ ปลูกพืชชนิดอื่น ดังนั้น ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกหอมแดงเป็นทางเลือกหนึ่งในการเพาะปลูกของเกษตรกร อีกทั้งควรสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน ในการวางแผนให้ทำการปลูกและการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรแต่ละรายไม่ ให้ทำการปลูกและเก็บเกี่ยวในเวลาเดียวกัน โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดแต่ละช่วง เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาด ซึ่งจะทำให้ราคาตกต่ำ

คำสำคัญ : หอมแดง, ต้นทุน, ผลตอบแทน

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to study the general information about cost and revenue from selling shallot (2) to analyze the cost and return of Shallot in Yangchumnoi, Sisaket Province (3) to study problems and obstacles of farmers to plant shallot.

In this research, the data were collected by field survey using questionnaire from farmers planted shallot in Yangchumnoi, Sisaket Province, including Yangchumnoi District, Bung Bon district and Linn-Fha district. The sample size was 343 samples. The analysis of this data used by descriptive statistics and cost and return analysis.

The study result of the cost from the shallot planting showed that the average variable costs was 19,058.09 baht per acre. The highest cost to planting shallot was a labor cost. For average return at price of 22.37 baht per kilogram, the average return was 67,110 baht per acre

The study result of cost and return analysis showed that breakeven point was 0.3 kilogram per acre. Net profit to cost ratio was 252.13 % while net profit to sale ratio was 71.6 % and return on investment (ROA) was 99.62 %

Keywords: Shallot, Cost, Return

บทนำ

หอมแดง เป็นพืชเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นที่นิยมปลูก และรับประทานกันมากของคนไทย นิยมใช้ในการประกอบอาหาร และเป็นสมุนไพร โดยธรรมชาติของหอมแดงแล้วหอมแดงจะปลูกได้ดีในที่มีอากาศเย็น ดังนั้นหอมแดงจึงเป็นพืชที่ปลูกได้ดีในภาคเหนือตอนบน ไชยภูมิ เชียงใหม่ ลำพูน พะเยา อุตรดิตถ์ แม่ฮ่องสอน และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ยโสธร จากข้อมูลของกรมวิชาการเกษตรพบว่าจังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่การเพาะปลูกหอมแดง มากที่สุดในประเทศไทย เนื่องจากมีสภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมแก่ การเพาะปลูกหอมแดง โดยเฉพาะในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคมซึ่งมีอากาศเย็น นอกจากนี้หอมแดงยังเป็นพืชที่มีอายุการปลูกสั้น คือในฤดูฝนจะปลูกและเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤษภาคม-กันยายน อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 45-50 วัน ฤดูแล้งจะปลูกและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกันยายน-เมษายน อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 70-90 วัน และส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมปลูกหลังจากเก็บเกี่ยวพืชหลักแล้ว (กรมวิชาการเกษตร, 2558) จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตหอมแดงต่อไร่มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งภาค โดยมีแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญคือ อำเภอขามเฒ่า อำเภอราษีไศล อำเภอกันทรารมย์และอำเภอวังหิน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ผู้ทำการศึกษาได้เลือกพื้นที่การศึกษา คือ อำเภอขามเฒ่า ซึ่งถือเป็น 1 ใน 3 อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกหอมแดงแล้วได้ผลผลิตสูง อีก 2 อำเภอคือ อำเภอราษีไศล และอำเภอวังหิน นอกจากนี้ยังปลูกมากที่อำเภอกันทรารมย์ อำเภอพยุห์และอำเภอเมือง (ทะนุพงศ์ กุสุมา ณ อยู่ธาดา, 2558) อำเภอขามเฒ่า เป็นอำเภอที่ประวัติการปลูกหอมแดงมานานกว่า 50 ปี โดยเริ่มจากชาวบ้านได้หักโค่นจอมปลวกลงมา ซึ่งดินของจอมปลวกเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ เมื่อนำมาใช้ปลูกหอมแดงจึงได้คุณภาพ โดยการปลูกหอมแดงที่อำเภอขามเฒ่า มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรเวลาปลูก เพื่อป้องกันผลกระทบกันเกิดจากหอมแดงล้มตลัด ซึ่งจะทำให้ราคาตกต่ำ ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งการปลูกหอมแดงออกเป็น 3 ช่วง คือตั้งแต่เดือนกันยายน และเก็บผลผลิตช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน ทั้งนี้อายุหอมแดงรุ่นแรกจะสั้นราว 50-60 วัน เท่านั้น และถ้าปีไหนช่วงปลายปีหอมแดงหมดเร็วในช่วงต้นปีมักมีราคาสูงทันที เป็นไปตามกลไกการตลาด ช่วงที่สองคือ เดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคมและจะเก็บผลผลิตในช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พอช่วงสุดท้ายจะปลูกประมาณเดือนมกราคม และเก็บประมาณเดือนมีนาคม ช่วงนี้ราคาตกลง เพราะมีหอมแดงทางภาคเหนือเข้ามา จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการหอมแดง อำเภอขามเฒ่า โดยเลือกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในพื้นที่ที่มีการปลูกหอมแดงได้ผลผลิตสูงสุด 3 อันดับแรกในอำเภอขามเฒ่า ได้แก่ ตำบลยางชุมน้อย ตำบลบึงบอนและตำบลลิ้นฟ้า โดยปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง โดยการศึกษาครั้งนี้

หวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรและผู้สนใจที่จะลงทุนเพาะปลูกหอมแดง เพื่อทราบและสามารถนำไปเปรียบเทียบกับต้นทุน ผลผลิต หรือผลตอบแทนโดยรวมเทียบกับการเพาะปลูกพืชชนิดอื่น ตลอดจนเป็นข้อมูลที่หน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ สามารถนำไปวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน สังคม และประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน จากการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงทั้งหมดในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษในฤดูกาลผลิต ปี 2559/2560 จำนวนทั้งหมด 2,399 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอยางชุมน้อย, 2559)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษที่มีปริมาณผลผลิตในฤดูกาลผลิต 2559/2560 สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ตำบลยางชุมน้อย ตำบลบึงบอน ตำบลลิ้นฟ้า จำนวน 343 ครัวเรือน โดยตำบลยางชุมน้อย 124 ครัวเรือน ตำบลบึงบอน 126 ครัวเรือน และตำบลลิ้นฟ้า 93 ครัวเรือน (เลือกกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนตัวอย่างประชากร โดยการกำหนดตัวอย่าง ผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % (Yamane, Taro, 1973) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 343 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากแบบไม่คืนกลับ)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดงในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะโดยทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกหอมแดง ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ปัญหาและอุปสรรคจากการปลูกหอมแดง ซึ่งทำให้ทราบถึงโครงสร้างของต้นทุน เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการปลูกหอมแดง

จากการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ทรงคุณวุฒิ ได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำ ก่อนนำไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) มากกว่า 0.7 คือ ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.873 ซึ่งเป็นค่าที่สามารถยอมรับได้ จึงนำเอาแบบสอบถามนี้ไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วไปทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลยางชุมน้อย ตำบลบึงบอน ตำบลลิ้นฟ้า จำนวน 343 ครัวเรือน โดยตำบลยางชุมน้อย 124 ครัวเรือน ตำบลบึงบอน 126 ครัวเรือน และตำบลลิ้นฟ้า 93 ครัวเรือน โดยแบบสอบถามสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2) ข้อมูลด้านต้นทุน คือ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ 3) ข้อมูลด้านผลตอบแทน ประกอบด้วย จำนวนผลผลิตที่ได้ (กิโลกรัม/ไร่) และราคาจำหน่ายต่อหน่วย (บาท)

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเผยแพร่ต่างๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เป็นการอธิบายให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของการผลิตและการตลาด โดยใช้สถิติอย่างง่ายในการอธิบาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดงโดยตรง โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน โดยแยกต้นทุนเป็น 2 ลักษณะ คือ

ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรทั้งหมดทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือทางการเงิน ได้แก่ จุดคุ้มทุน (Break Even Point) อัตรากำไรต่อต้นทุน อัตรากำไรต่อยอดขาย (Net Profit Margin Ratio) และอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ จุดคุ้มทุน อัตรากำไรต่อต้นทุน อัตรากำไรต่อยอดขาย และผลตอบแทนจากเงินลงทุน

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดงในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยทำการศึกษาและเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 343 ครั้วเรือน โดยมีผลจากการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกหอมแดง ต้นทุนการปลูกหอมแดง และการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง

1. การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทน จากการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ผลิตหอมแดง สามารถสรุปผลได้ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.34 เป็นเพศชาย และร้อยละ 21.66 เป็นเพศหญิง โดยมีอายุ 41–50 ปี ร้อยละ 36.41 รองลงมาคืออายุไม่เกิน 40 ปี ร้อยละ 26.73 ส่วนที่เหลือร้อยละ 20.26 และ 16.60 มีอายุมากกว่า 50 ปี และไม่เกิน 30 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 42 ปี ต่ำสุด 24 ปี และสูงสุด 60 ปี ทั้งนี้เกษตรกรร้อยละ 42.86 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 29.95 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เหลือสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 21.66 และ 5.53 ตามลำดับ นอกจากนี้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 73.27 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4–6 คน รองลงมาคือมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน ร้อยละ 16.13 และไม่เกิน 3 คนคิดเป็น ร้อยละ 10.60 ซึ่งค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกเท่ากับ 5.04 คนต่อครัวเรือน โดยมีค่าต่ำสุด 2 คน และสูงสุด 10 คน นอกจากนี้ เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 84.79 มีรายได้จากส่วนอื่นๆ นอกเหนือจากการเกษตร และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 92.63 มีหนี้สินสำหรับการปลูกหอมแดง

1.2 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดงในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกหอมแดงในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีพื้นที่ปลูกจำนวน 9,100.5 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อพิจารณาต้นทุนโดยเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า มีค่าเท่ากับ 19,058.09 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 15,385.01 บาทต่อไร่ และต้นทุนคงที่เฉลี่ย 3,673.08 บาทต่อไร่ หรือ มีต้นทุนโดยเฉลี่ย 6.35 บาทต่อกิโลกรัม ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 5.13 บาทต่อกิโลกรัม และต้นทุนคงที่เฉลี่ย 1.22 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ณ ระดับราคาเฉลี่ยที่ 22.37 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ย 67,110 บาทต่อไร่ และหากนำมาคำนวณกำไรสุทธิ พบว่า มีค่าเท่ากับ 48,051.91 บาทต่อไร่ หรือ 16.02 บาทต่อกิโลกรัม

2. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การปลูกหอมแดงให้ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ ให้รายได้เฉลี่ย 67,110 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 48,051.91 บาทต่อไร่ โดยการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนโดยเฉลี่ยต่อไร่ มีค่าเท่ากับ 0.3 กิโลกรัมต่อไร่ มีอัตรากำไรต่อต้นทุน 252.13 % อัตรากำไรต่อยอดขายร้อยละ 71.6 % และมีผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) 99.62 %

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทน จากการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง

เกษตรกรที่ผลิตหอมแดง ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุในช่วง 41–50 ปี มีอายุเฉลี่ย 42 ปี ต่ำสุด 24 ปี สูงสุด 60 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา โดยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวใหญ่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4–6 คน มีการ

ประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือจากการปลูกหอมแดงคือ การทำนา เมื่อหมดช่วงเก็บเกี่ยวจึงใช้พื้นที่ในการปลูกหอมแดงแทน และในขณะที่รอเก็บเกี่ยวผลผลิต กลุ่มตัวอย่างบางส่วนก็จะไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ทั้งนี้เกษตรกรมีหนี้สินสำหรับการปลูกหอมแดง ร้อยละ 92.3

1.2 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดงในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย

การศึกษาต้นทุนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกหอมแดงในพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีพื้นที่ปลูกจำนวน 9,100.5 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ เมื่อพิจารณาต้นทุนโดยเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า มีค่าเท่ากับ 19,058.09 บาทต่อไร่ แบ่งเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ซึ่งต้นทุนคงที่เฉลี่ย 3,673.08 บาทต่อไร่ พบว่า ค่าเช่าที่ดิน เป็นต้นทุนหลัก คิดเป็นร้อยละ 39.05 ของต้นทุนคงที่ทั้งหมด นอกจากการจ่ายค่าเช่าในรูปของตัวเงินแล้ว ยังมีการจ่ายด้วยการแบ่งจากผลผลิตที่ได้ตามแต่ที่ได้ตกลงกันอีกด้วย ส่วนต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 15,385.01 บาทต่อไร่ โดยเป็นค่าแรงในการผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7,684.85 บาท คิดเป็นร้อยละ 82.26 ของต้นทุนผันแปรทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 40.61 ของต้นทุนผลิตทั้งหมด ทั้งนี้เมื่อคำนวณต้นทุนทั้งหมดในหน่วยกิโลกรัม พบว่า มีต้นทุนโดยเฉลี่ย 6.35 บาทต่อกิโลกรัม ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 5.13 บาทต่อกิโลกรัม และต้นทุนคงที่เฉลี่ย 1.22 บาทต่อกิโลกรัม นอกจากนี้การผลิตหอมแดงยังมีความจำเป็นในการตากแห้ง มีดรรวม และทำการบรรจุ เพื่อจัดจำหน่ายอีกด้วย การศึกษาผลตอบแทนจากการปลูกหอมแดง ณ ระดับราคาเฉลี่ยที่ 22.37 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ย 67,110 บาทต่อไร่ และหากนำมาคำนวณกำไรสุทธิ พบว่า มีค่าเท่ากับ 48,051.91 บาทต่อไร่ หรือ 16.02 บาทต่อกิโลกรัม จากการศึกษา พบว่า ต้นทุนแรงงานปลูกมีค่าอันดับสูงสุดของค่าแรงทั้งหมด รองลงมาคือค่าแรงงานการการเก็บเกี่ยว และค่าแรงอื่นๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ต้นทุนค่าแรงได้รับผลกระทบจากการกำหนดอัตราค่าแรงขั้นต่ำ โดยลักษณะของพื้นที่ที่แตกต่างกัน และวิธีการปลูกที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ต้นทุนค่าแรงแตกต่างกันในผู้ผลิตแต่ละราย อีกทั้งค่าแรงในการเก็บเกี่ยวก็แปรผันไปตามลักษณะของแปลง ลักษณะของดิน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุขใจ ตอนปัญญา (2554) ที่ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลห้วยดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรโดยพบว่าต้นทุนค่าแรงงานปลูกข้าวโดยเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าต้นทุนค่าแรงอื่น

2. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกหอมแดงของเกษตรกรในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

การปลูกหอมแดงให้ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ หารายได้เฉลี่ย 67,110 บาทต่อไร่ มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 48,051.91 บาทต่อไร่ โดยการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนโดยเฉลี่ยต่อไร่ มีค่าเท่ากับ 0.3 กิโลกรัมต่อไร่ มีอัตรากำไรต่อต้นทุน 252.13 % อัตรากำไรต่อยอดขายร้อยละ 71.6 % และมีผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) 99.62 % จากการศึกษา พบว่า มีต้นทุนและผลตอบแทนแตกต่างจากงานวิจัยของ สุขใจ ตอนปัญญา (2554) ที่พบว่า การลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรรายย่อยให้รายได้เฉลี่ย 5,903.08 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเฉลี่ย 614 บาทต่อไร่ มีจุดคุ้มทุนที่ 0.55 ต้นต่อไร่ มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) ร้อยละ 9.16 ซึ่งให้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างต่ำ งานวิจัยของธนา พร้อมมูล (2559) ที่ทำการศึกษา ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกล้วยน้ำว้า ในเขตอำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การปลูกกล้วยน้ำว้ามีกำไรสุทธิ 5,544.02 บาท มีอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (ROI) ร้อยละ 16.36 และการศึกษาของบุญจรรย์ นิลโคก (2560) ที่วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกมันสำปะหลังในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า การปลูกมันสำปะหลังให้กำไรเฉลี่ย 2,491.75 บาทต่อไร่ ดังนั้น การปลูกหอมแดงให้ผลตอบแทนที่สูงเมื่อเทียบกับการปลูกพืชชนิดอื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกหอมแดงเป็นทางเลือกหนึ่งในการเพาะปลูกของเกษตรกร

1.2 ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกัน ในการวางแผนให้ทำการปลูกและการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรแต่ละรายไม่ให้เกิดการปลูกและเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาเดียวกัน โดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดแต่ละช่วง เพื่อแก้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดซึ่งจะทำให้ราคาตกต่ำ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิเคราะห์ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROI) เพื่อหาประสิทธิภาพในการทำกำไรจากการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่อย่างใช้ได้นานน้อยเพียงใด

2.2 ควรศึกษาต้นทุนด้านสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้าในการผลิต ค่าน้ำประปา เป็นต้น เพื่อสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงมากขึ้น

2.3 ราคาที่นำมาคำนวณในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นราคาเฉลี่ย ณ ช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่เกษตรกรจำหน่าย จึงไม่อาจสะท้อนกำไรสุทธิที่แท้จริงตลอดทั้งปีได้ ดังนั้น ควรทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน ตามราคาที่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2560). **ฐานข้อมูลของศูนย์สารสนเทศ : องค์ความรู้เรื่องหอมแดง**. แหล่งข้อมูล :

<http://www.doae.go.th/plant/shallot.html>. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2560.

บุญจรัตน์ นิลโคก. (2560). **การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกมันสำปะหลังในเขตพื้นที่ภาคกลาง**.

การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (The 1st RUSNC)

วันที่ 22 มิถุนายน 2559. 987-993

ธนยา พร้อมมูล. (2559). **การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกกล้วยน้ำว้า ในเขตอำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี**. (วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

ทะนุพงศ์ กุสุมา ณ อยุธยา. (2558). **หอมแดง...ดี ๆ ที่ 1 อย่างขมน้อย ศรีสะเกษ**. แหล่งข้อมูล :

<http://info.matichon.co.th/techno/techno.php?srctag=05061010658&srcday=&search=no>.

สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2560.

สำนักงานเกษตรอำเภอยางขมน้อย. (2559). **เอกสารประกอบการประชุมการเกษตรอินทรีย์วิถียางขม**.

สุขใจ ตอนปัญญา. (2554). **ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกร หมู่ 5 ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร**. (การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริพงศ์ พงษ์พิพันธุ์. (2553). **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับธุรกิจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : อาชนพริ้นติ้ง.

อุกฤษฏ์ พงษ์วานิชอนันต์. (2552). **ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตอ้อยโรงงาน ตำบลดอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี**. (สารนิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์การจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. (3rd ed). New York: Harper & Row.

แนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Guideline for the Development of Library in Sisaket Rajabhat University

ลำพิ่ง บัวจันทร์

Lampung Boujanaut

บรรณารักษ์, สำนักส่งเสริมและบริการวิชาการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Librarian, Bureau of Academic Support and Service, Sisaket Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา อาจารย์และบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถาม คือ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร จำนวน 370 คน โดยการเทียบสัดส่วนแยกตามสถานภาพ ผู้วิจัยเจาะจงเฉพาะผู้ที่เคยเข้าใช้บริการห้องสมุดจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ กลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด ผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 13 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า มีความถี่ในการเข้าใช้บริการห้องสมุด 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยส่วนใหญ่เข้าใช้บริการในช่วงเวลา 13.00-16.30 น. และเวลาที่เข้าใช้บริการโดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง 2 ½-3 ชั่วโมง เหตุผลอันดับหนึ่งในการเข้าใช้บริการห้องสมุด คือ เพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ภายในห้องสมุด และเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดของอาจารย์ และบุคลากร พบว่า มีความถี่ในการเข้าใช้บริการห้องสมุด 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยส่วนใหญ่เข้าใช้บริการในช่วงเวลา ช่วงเวลา 08.30-13.00 น. และเวลาที่เข้าใช้บริการโดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง 2 ½-3 ชั่วโมง เหตุผลอันดับหนึ่งในการเข้าใช้บริการห้องสมุด คือ เพื่อใช้บริการอินเทอร์เน็ต และ เพื่อใช้เป็นสถานที่ค้นคว้าสารสนเทศทำวิจัย ทำผลงานวิชาการ

2. การบริหารจัดการ และการให้บริการของห้องสมุดที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานตามข้อกำหนดมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดควรมีแนวทางในการพัฒนา 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและการบริหารงาน 2) ด้านงบประมาณและการเงิน 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ 5) ด้านอาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ 6) ด้านการบริการ 7) ด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และ 8) ด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : แนวทาง แนวทางการพัฒนา ห้องสมุดที่พึงประสงค์

ABSTRACT

The purposes of this research are 1) to study library usage behavior at Sisaket Rajabhat university of students, teachers and personnel 2) to study desirable library development guidance of the university. The sample is people who have used the library classifying into 3 groups, namely the first group is 370 collected questionnaires with comparing proportion by status and accidental sampling method comprising students, teachers and personnel while the second is 13 persons using in-depth interview from administrators, teachers and librarian and finally the third group is 15 persons using focus group technique from administrators, teachers and concerning persons. Questionnaires, interview

and focus group are tools in this research while statistical methods are average and standard derivation. Results show that:

1. The students' library behaviors usage are 1–2 times per week at 1 pm–4.30 pm with 2 ½ –3 hours per time where newspapers and publications reading are reason of the usage. Teachers and personnel's usage are 1–2 times per week at 8.30 am–1.00 pm with 2 ½ –3 hours per time where internet usage and searching research information are reason.

2. Management system and services of the library following the regulations for standardization of libraries in higher education institutions and responding to the requirements of teachers, personnel and students. The library should have 8 development guidance as following 1) structure and management 2) budget and financial 3) personnel 4) information resources 5) building and facilities 6) services 7) cooperation between libraries and 8) concerned other areas.

Keywords: Guidance, Development guidance, Desirable library

บทนำ

ห้องสมุดเป็นปัจจัยที่สำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และวิชาการต่าง ๆ ที่นักศึกษาและบุคลากร สามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา สามารถเลือกหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ได้อย่างหลากหลาย ตามความสนใจและความต้องการของตนเอง และเนื่องจากในปัจจุบันข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และวิชาการต่าง ๆ เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา ห้องสมุดจึงมีหน้าที่ช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรเป็นผู้ที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดนิสัยรักการอ่าน และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เกิดความรู้อันเป็นรากฐานในการค้นคว้าวิจัยสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (มัลลิกา ทองแถม, 2559, น.1) ดังยุทธศาสตร์ใหม่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีกลยุทธ์เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพการบริการทรัพยากรการเรียนรู้ โดยมีตัวชี้วัดจากจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถวัดได้จากความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อทรัพยากรการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพิ่มขึ้น (มัลลิกา ทองแถม, 2559, น.1)

จากยุทธศาสตร์ใหม่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และภารกิจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการอ่าน การสอน การวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการวิชาการแก่สังคม ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งสนับสนุน ส่งเสริมด้านทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้ ที่สำคัญให้กับนักศึกษาและบุคลากรอย่างแท้จริง ดังนั้นห้องสมุด จะต้องทำการพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และประสิทธิภาพอยู่เสมอ ให้มีความทันสมัย เหมาะสม และสอดคล้องกับภาวะสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป มีการบริการที่มีคุณภาพ เป็นมาตรฐาน (สายธาร สุเมธอติคม, โสภา ไทยลา และบัวระภา กลยนิย, 2556, น.1) อย่างไรก็ตามห้องสมุดในสถานการณ์ปัจจุบันจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปรับเปลี่ยนบทบาท และมีกระบวนการของการบริการ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ที่มีความต้องการข้อมูลข่าวสารในเวลาอันรวดเร็วโดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเอกสาร และค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริการของห้องสมุดจะต้องมีความมุ่งมั่นต่อคุณภาพ หากห้องสมุดไม่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้า ทันสมัย ตลอดจนไม่สามารถจัดการบริการที่ดี ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ได้ ผู้ใช้ก็จะหันไปใช้บริการอื่นๆ ที่สะดวกกว่า สามารถสนองตอบความต้องการและวิถีการดำรงชีวิตได้มากกว่า (Murillo, 2004, p. 125)

ในทางกลับกันพบว่าปัจจุบันห้องสมุดมีจำนวนผู้ใช้บริการนับวันจะลดลงเรื่อยๆ สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากห้องสมุดขาดการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ หรือพัฒนาแล้วแต่ยังไม่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการจริงๆ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการทุกประเภท กอปรกับห้องสมุดยังไม่มีรูปแบบในการให้บริการที่เด่นชัดแน่นอน ทำให้

มีผลกระทบกับการทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดทำงบประมาณ การจัดอาคารสถานที่ และการดำเนินงานของห้องสมุด ตลอดจนกลุ่มผู้ใช้บริการของห้องสมุดมีความหลากหลาย ทำให้ผู้ใช้บริการมีความต้องการในการให้บริการของห้องสมุดที่หลากหลายตาม จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการพัฒนาห้องสมุดให้มีคุณภาพ เป็นมาตรฐาน ทั้งนี้ เพื่อเตรียมพร้อมในการให้บริการและเพื่อรองรับความต้องการในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลายของนักศึกษา บุคลากร ตลอดจนบุคคลภายนอก อันจะส่งผลให้คุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตออกไปนั้นบรรลุผลตามเป้าประสงค์ของมหาวิทยาลัย จากสภาพปัญหาที่มีผลกระทบดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่จะต้องทำวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานห้องสมุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนางานบริการให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บริการ นอกจากนั้นผลงานวิจัยยังจะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการดำเนินงาน และเพื่อกำหนดเป้าหมายคุณภาพของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษาได้แก่ การดำเนินงานของห้องสมุดตามกรอบมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 เมืองประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) โครงสร้างและการบริหาร 2) งบประมาณและการเงิน 3) บุคลากร 4) ทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด 5) อาคาร สถานที่และครุภัณฑ์ 6) การบริการ 7) ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และ 8) ความคิดเห็นด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่
 - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา สถานภาพ
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการใช้ห้องสมุด และแนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์
3. ขอบเขตด้านประชากร มี 3 กลุ่ม โดยจำแนกประชากรทั้งหมด จำนวน 10,096 คน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 คือ นักศึกษาภาคปกติ อาจารย์ และบุคลากร จำนวน 370 คน
 - กลุ่มที่ 2 คือ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด ผู้ใช้บริการห้องสมุด จำนวน 13 คน
 - กลุ่มที่ 3 คือ คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย มกราคม-ธันวาคม 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

- การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mix method) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้
1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
 2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
 4. สถานที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยทำการวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
 5. การวิเคราะห์ผลข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Summative Content Analysis) และการถอดบทเรียนจากการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ของนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร

พฤติกรรมการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความถี่ในการเข้าใช้บริการห้องสมุด 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 74.3 โดยส่วนใหญ่เข้าใช้บริการในช่วงเวลา 13.01-16.30 น. จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 และเวลาที่เข้าใช้บริการโดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง 2 ½-3 ชั่วโมง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 เหตุผลอันดับหนึ่งในการเข้าใช้บริการห้องสมุด คือ เพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ภายในห้องสมุด จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 62.1 รองลงมาคือ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 และเพื่อค้นคว้าสารสนเทศประกอบการทำรายงาน จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 51.7 ส่วนพฤติกรรม การใช้ห้องสมุดของอาจารย์ และบุคลากร พบว่า มีความถี่ในการเข้าใช้บริการห้องสมุด 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 70.6 โดยส่วนใหญ่เข้าใช้บริการในช่วงเวลา ช่วงเวลา 08.30-12.00 น. และช่วงเวลา 12.01-13.00 น. จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 และเวลาที่เข้าใช้บริการโดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง 2 ½ -3 ชั่วโมง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 เหตุผลอันดับหนึ่งในการเข้าใช้บริการห้องสมุด คือ เพื่อใช้บริการอินเทอร์เน็ต จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 รองลงมาคือเพื่อใช้เป็นสถานที่ค้นคว้าสารสนเทศทำวิจัย ผลงานวิชาการ

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้บริการ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่าห้องสมุดควรมีแนวทางในการพัฒนา 8 ด้าน ตามกรอบมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาดังนี้

1) **ด้านโครงสร้างและการบริหาร** ห้องสมุดควรเร่งดำเนินการให้มีโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน โดยมีสถานภาพเทียบเท่าหน่วยงานทางวิชาการระดับคณะของมหาวิทยาลัย ควรมีการกำหนดนโยบายในการบริหารงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีการแบ่งหน่วยงานและระบุสายงานการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน ควรมีคณะกรรมการกำหนดนโยบาย คณะกรรมการบริหารห้องสมุด และคณะกรรมการประสานงาน ในการดำเนินงานห้องสมุดควรเป็นอิสระในการบริหารงาน มีโครงสร้างและการบริหารในลักษณะห้องสมุดสมัยใหม่ เพื่อดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) **ด้านงบประมาณและการเงิน** ห้องสมุดควรได้รับการจัดสรรงบประมาณตามเกณฑ์ และสัดส่วนที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับการดำเนินงานของห้องสมุดในทุกด้าน งบประมาณของห้องสมุดต้องแยกเป็นอิสระ รายได้จากกิจกรรมและบริการให้ส่วนเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของห้องสมุด นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรทุกปี ควรจัดกิจกรรมหารายได้หรือมีการจัดหารายได้อื่นนอกเหนือจากงบประมาณประจำปี

3) **ด้านบุคลากร** ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญในงานต่างๆ เช่น มีทักษะด้านภาษาอังกฤษ มีความรู้ในเนื้อหาที่เป็นสหสาขาวิชา มีความรู้เชิงลึกในเนื้อหาที่เป็นสาขาเฉพาะทางส่งเสริมให้มีโอกาสก้าวหน้าในระดับสูงอย่างจริงจัง มีแรงจูงใจและค่าตอบแทนที่ดี มีบุคลากรระดับวิชาชีพ และบุคลากรงานสนับสนุนมีจำนวนเพียงพอ และเหมาะสมกับการปฏิบัติงานต่างๆ ตามโครงสร้างของห้องสมุดสมัยใหม่ ส่งเสริมบุคลากรทุกระดับให้มีโอกาสได้รับการศึกษา ฝึกอบรม และเข้าประชุมสัมมนาทั้งภายในและระหว่างประเทศ รวมทั้งได้รับการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ ไม่ต่ำกว่า 2 ครั้งต่อปี

4) **ด้านทรัพยากรสารสนเทศ** ควรมีจำนวนทรัพยากรเป็นไปตามมาตรฐานตามความจำเป็นของสาขาวิชาที่เปิดสอน และสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย มีการจัดเก็บและค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทอย่างเป็นระบบ มีความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่เอื้อต่อการเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่ มีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่เพียงพอ มีเนื้อหาที่หลากหลายครอบคลุม และมีความทันสมัย เร่งดำเนินการจัดหา และพัฒนาทรัพยากรทุกประเภทให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ ควรมีการจัดหา จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย ควรดำเนินการจัดทำสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัล เพื่อให้เกิดความทันสมัย น่าสนใจ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับห้องสมุด

5) **ด้านอาคารสถานที่ และครุภัณฑ์** ควรเร่งดำเนินการพัฒนาอาคารสถานที่ให้เกิดความคล่องตัว โดยคำนึงถึงความต้องการใช้เนื้อที่ในอนาคต และนึกถึงความสะดวกสบาย หรือความพึงพอใจในการเข้าใช้บริการให้มากที่สุด จัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับการบริการให้มีประสิทธิภาพ เพียงพอ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดึงดูดผู้ใช้บริการ

มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน มีพื้นที่นั่งอ่านค้นคว้าอย่างเหมาะสมและเพียงพอตามมาตรฐาน มีการตกแต่งภายในและภายนอกให้สวยงาม ทันสมัย จัดพื้นที่บริการที่หลากหลาย มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน จัดห้องศึกษาเดี่ยว ห้องศึกษากลุ่ม และห้องนำเสนอ สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ตามความเหมาะสม จัดอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ครัวมีมุม อาหาร เครื่องดื่ม บริการในห้องสมุด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ ครัวมีสถานที่ไว้สำหรับถ่ายเอกสารในห้องสมุด

6) **ด้านการบริการ** ครัวเร่งพัฒนางานบริการให้รวดเร็ว สะดวก ที่ตรงและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ เน้นการบริการเชิงรุก หรือการให้บริการถึงตัวผู้ใช้บริการ มุ่งสร้างบริการที่แตกต่างให้กับผู้ใช้บริการแต่ละกลุ่ม เข้าถึงผู้ใช้บริการโดยตรง เช่น การให้บริการวิจัยแก่กลุ่มอาจารย์ที่มีความต้องการช่วยเหลือในด้านการวิจัย ครัวจัดการบริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว และมีบริการเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะรายบุคคล สร้างมาตรฐานการบริการความรู้ในทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัย ครัวมีระบบยืม-คืน ด้วยตนเองอัตโนมัติ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่พร้อมครุภัณฑ์และอุปกรณ์ที่ทันสมัย เข้ามาใช้บริการ เพิ่มช่องทางการบริการทางหนังสือ ผ่านทางเฟซบุ๊ก ไลน์ หรือช่องทางการแจ้งเตือนต่างๆ ครัวมีบริการตอบคำถามออนไลน์ มีบุคลากรคอยโต้ตอบตลอดเวลา ครัวมีจุดรับคืนหนังสือตามคณะหรือสถานที่ต่างๆ เพิ่มขึ้น ในบริเวณภายในมหาวิทยาลัย ครัวมีโซน 24 ชม. ไว้คอยบริการ ครัวมีระบบ VPN เพื่อความสะดวกในการค้นหาเอกสารวิชาการ ครัวมีบริการเขียนอ้างอิงและเขียนบรรณานุกรม

7) **ด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุด** ครัวพัฒนาทรัพยากรให้ทันสมัยเพื่อเข้าสู่ความร่วมมืออย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ครัวสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันทุกด้าน โดยคำนึงถึงหลักการประหยัดและประสิทธิภาพการให้บริการ ร่วมมือกับห้องสมุดอื่นในการแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศ การบริการ การบริหารและการพัฒนาบุคลากร หรืออยู่ในรูปของเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านการบริการและลดค่าใช้จ่ายของห้องสมุด ครัวมีความร่วมมือกับอาจารย์ผู้สอนเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใช้บริการ

8) **ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง** ห้องสมุดควรศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้บริการ เพื่อให้สามารถจัดบริการได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด ครัวสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้บริการ เช่น เปิดช่องทางการสื่อสารให้ผู้ใช้บริการเสนอความคิดเห็นได้และสามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว ครัวเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ หรือเพิ่มวิธีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับข่าวสารโดยทั่วถึง ถูกต้อง และรวดเร็ว ครัวลดกฎระเบียบของห้องสมุดลง และสามารถยืดหยุ่นได้ มีระบบอินเทอร์เน็ต ที่เร็ว แรง เสถียร มีการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ไปบริการวิชาการ/จัดกิจกรรมห้องสมุดต่างๆ ตามคณะและสาขาต่างๆ รวมถึงลงสู่ชุมชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ครัวมีระบบการตรวจสอบการนำหนังสือออกจากห้องสมุดโดยไม่ผ่านการยืมอย่างจริงจัง ครัวติดตั้งกล้องวงจรปิดอย่างทั่วถึงเพื่อเพิ่มความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการมากขึ้น ครัวมีการจัดอบรมการเขียนรายงานเชิงวิชาการและการเขียนอ้างอิง บรรณานุกรมตามแบบฉบับที่เป็นมาตรฐานของมหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ของนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร

จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร มีความถี่ในการเข้าใช้บริการห้องสมุด 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร มีเวลาว่างจากการเรียนการสอน การทำงาน ไม่มากนัก ส่งผลให้มีพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดที่มากศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดเปลี่ยนไป โดยมีพฤติกรรมบริการผ่านช่องทางอื่นๆ ได้ เช่น ยืมต่อหรือสืบค้นทรัพยากรผ่าน Web Opac ค้นหาหนังสือโดยใช้บริการ Book Droop หรือค้นหาข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ E-book เนื่องจากปัจจุบันรูปแบบการบริการของห้องสมุดมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย ผู้ใช้บริการจึงมีเวลาเข้ามาใช้บริการห้องสมุดโดยตรงน้อยลง แต่หันมาใช้เทคโนโลยีในการบริการเพิ่มมากขึ้น เพราะสะดวก รวดเร็ว อยู่ที่ไหนก็ค้นได้ ทุกที่ ทุกเวลา ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันศักดิ์ พวงอก, (2556, น.385) ที่พบว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวก รวดเร็ว มีสารสนเทศจำนวนมากที่ผู้คนสามารถสืบค้นได้ทางอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกที่ทุกเวลาไม่จำกัดเฉพาะการเข้าใช้ภายในห้องสมุดเท่านั้น นอกจากนี้แล้วผลการวิจัยยังพบอีกว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาเข้าใช้บริการในช่วงเวลา 13.01-16.30 น. อาจารย์ และบุคลากร เข้าใช้บริการช่วงเวลา 08.30-13.00 น. ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร อาจมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ด้วยต่างหน้าที่ต่างภารกิจ ส่งผลให้ช่วงเวลาในการเข้ามาใช้บริการห้องสมุดแตกต่างกัน และเวลาที่เข้าใช้

บริการโดยเฉลี่ยแต่ละครั้ง 2 ½ -3 ชั่วโมง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็อาจเกิดจากมีการกิจอื่นๆ ที่ต้องทำในวันเดียวกัน ต้องแบ่งเวลาในการเข้าใช้บริการห้องสมุดกับเวลาทำงานอย่างอื่น เรียนบ้าง ทำงานกลุ่มกับเพื่อนๆ ทำรายงาน สอนหนังสือ ทำวิจัยบ้าง จึงส่งผลให้มีเวลาในการเข้าใช้บริการห้องสมุดไม่มากนัก สำหรับเหตุผลอันดับหนึ่งในการเข้าใช้บริการห้องสมุด ของนักศึกษา คือ เพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ภายในห้องสมุด และ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนเหตุผลอันดับหนึ่งในการเข้าใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และบุคลากร คือ เพื่อใช้บริการอินเทอร์เน็ต และเพื่อใช้เป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าสารสนเทศ จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเหตุผลในการเข้าใช้บริการของนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรแตกต่างกัน เนื่องจากมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบแตกต่างกัน นักศึกษาจะเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อมุ่งเน้นเรื่องการอ่าน และพักผ่อนหย่อนใจ ค้นหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน เพื่อต้องการพักผ่อนสมอง ผ่อนคลายความตึงเครียด เกิดความเพลิดเพลินใจสบายใจ จากการเรียน ส่วนอาจารย์ และบุคลากรส่วนใหญ่จะเข้ามาใช้บริการอินเทอร์เน็ต เพื่อสืบค้นหาข้อมูลต่างๆ เพิ่มพูนความรู้ เตรียมการสอน หรือเพื่อทำงานวิจัย ทำผลงานวิชาการตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cullen, (2001, p.679) ที่พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยมีความต้องการพื้นที่ที่เงียบสงบและมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการศึกษาศึกษา และวิจัย และยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของห้องสมุดที่ว่า ห้องสมุดมีไว้เพื่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ค้นคว้าวิจัย จรรโลงใจ พักผ่อนหย่อนใจอย่างแท้จริง

2. แนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ตามกรอบมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และมองว่าแนวทางทุกด้านล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาห้องสมุดเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงขอนำเสนอที่ละประเด็นดังนี้

1) **ด้านโครงสร้างและการบริหาร** ผลวิจัยชี้ให้เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องผลักดัน หรือขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาให้เติบโต นั่นหมายความว่าห้องสมุดต้องมีการปรับโครงสร้างและการบริหาร โดยเร่งดำเนินการให้มีโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน โดยยกฐานะเป็นสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีสถานภาพเทียบเท่าหน่วยงานทางวิชาการระดับคณะของมหาวิทยาลัย ห้องสมุดจะต้องมีการปรับหรือโครงสร้างองค์กรใหม่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ผลการศึกษาสอดคล้องกับ บานชื่น ทองพันชั่ง, (2554, น.33) ควรมีการกำหนดนโยบายในการบริหารงานเป็นลายลักษณ์อักษร มีการแบ่งหน่วยงานและระบุสายงานการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน ควรมีคณะกรรมการกำหนดนโยบาย คณะกรรมการบริหารห้องสมุด และคณะกรรมการประสานงาน ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้ควรมีอธิการบดีเป็นประธาน มีรองอธิการบดีที่รับผิดชอบด้านห้องสมุดและคณบดีคณะต่างๆ เป็นคณะกรรมการ กรรมการชุดนี้มีหน้าที่วางแผนงานห้องสมุดให้มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน ในการดำเนินงานห้องสมุดควรเป็นอิสระในการบริหารงาน มีโครงสร้างและการบริหารในลักษณะห้องสมุดสมัยใหม่ เพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อนันต์ศักดิ์ พวงอก, (2556, น.363) จากสภาพปัจจุบันจะเห็นได้ว่าห้องสมุดมีโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อน สถานภาพของห้องสมุดเป็นเพียงกลุ่มงานหนึ่งภายใต้สำนักส่งเสริมและบริการวิชาการ จึงส่งผลให้ผู้บริหารห้องสมุดไม่มีอำนาจการตัดสินใจในบางเรื่อง และไม่มีอิสระในการบริหารจัดการ ระบบการทำงานเกิดความล่าช้า และหากห้องสมุดมีโครงสร้างที่ชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมาย กระทั่งก่อตั้งเป็นสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ จะส่งผลให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับจัดสรรงบประมาณที่เพิ่มมากขึ้น มีกรอบอัตรากำลังบุคลากรเพิ่มขึ้น และจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ตามมา ส่งผลให้ห้องสมุดเกิดภาพลักษณ์ที่ดีในอนาคต

2) **ด้านงบประมาณและการเงิน** พบว่าห้องสมุดควรได้รับการจัดสรรงบประมาณตามเกณฑ์ และสัดส่วนที่เหมาะสม เพียงพอสำหรับการดำเนินงานของห้องสมุดในทุกด้าน การขาดแคลนงบประมาณหรือมีงบประมาณน้อยย่อมทำให้การบริหารและดำเนินงานมีอุปสรรค มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เพราะงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ สำหรับการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ไม่สามารถก่อสร้างอาคารใหม่และจัดซื้อครุภัณฑ์ที่มีมาตรฐานได้ ซึ่งจากมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้ระบุไว้ว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาควรได้รับงบประมาณอย่างน้อยร้อยละ 8 ของงบดำเนินการทั้งหมดของสถาบันอุดมศึกษา (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2544, ออนไลน์) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยยังพบแนวทางว่างบประมาณของห้องสมุดต้องแยกเป็นอิสระ รายได้จากกิจกรรมและบริการให้สงวนเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของห้องสมุด นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรทุกปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดจะได้

ใช้จ่ายงบประมาณให้ตรงตามความต้องการ และจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาองค์กรให้เกิดคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริทอง ศรีสะอาด, (2544, น.27) ที่พบว่างบประมาณห้องสมุดต้องแยกเป็นอิสระรายได้จากกิจกรรมและบริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้สงวนไว้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นของห้องสมุด นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับ นอกจากนี้แล้วห้องสมุดควรจัดกิจกรรมหารายได้ หรือมีการจัดหารายได้อื่นนอกเหนือจากงบประมาณประจำปี เช่น จัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ต่างๆ ที่เป็นการหารายได้เข้าห้องสมุด เพื่อให้มีงบประมาณใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นอีกช่องทางหนึ่ง

3) ด้านบุคลากร แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ห้องสมุดต้องพัฒนาเป็นอันดับต่อมา คือการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างในห้องสมุด “คน” เป็นหัวใจหลักขององค์กร บุคลากรต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความรู้เชิงลึกในเนื้อหาที่เป็นสาขาเฉพาะทาง รวมทั้งควรมีความรู้ในเนื้อหาที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรรษตรา แสนวา, (2554, น.186) ที่พบว่าบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศที่ทำงานในห้องสมุดต้องมีความสามารถที่หลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเอง สามารถรองรับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการและสังคมที่เปลี่ยนไป ปรับแนวคิดในการให้บริการใหม่ โดยทำหน้าที่และบทบาทให้สามารถเป็นที่พึ่งพิงของผู้ใช้บริการได้ อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในสถานการณ์ปัจจุบัน คือบุคลากรห้องสมุดควรมีทักษะด้านภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรรษตรา แสนวา, (2552, น.201) ที่พบว่าผู้ให้บริการยังมีความรู้จำกัดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากมาจากสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุดไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะภาษาไทย และผู้ให้บริการไม่ได้มีเพียงคนไทย ดังนั้น ผู้ให้บริการต้องมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ต่างๆ หรือคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการในการค้นหาข้อมูลต่างประเทศได้ด้วย (พรพรรณ จันทร์แดง, 2557, น.16-17) นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสก้าวหน้าในสายอาชีพ มีโอกาสได้รับการศึกษา ฝึกอบรม เข้าประชุมสัมมนา รวมทั้งได้รับการพัฒนาด้านในรูปแบบต่างๆ ไม่ต่ำกว่า 2 ครั้งต่อปี เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านวิชาการ พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ ตลอดจนแนวคิดที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพึง บัวจันอัฐ, (2559, น.73) ที่พบว่า มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรผู้ให้บริการ ให้มีศักยภาพในด้านต่างๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อห้องสมุดจะได้เกิดการพัฒนามีคุณภาพและมาตรฐานต่อไป

4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า นอกจากการจัดหาทรัพยากรให้ครบถ้วน ทันสมัย หลากหลายรูปแบบแล้ว ห้องสมุดควรมีการจัดหา จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย โดยการจัดทำมุมหรือ Collection สารสนเทศที่เป็นองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย เช่น จัดหาหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จัดบริการทรัพยากรสารสนเทศ และนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้สถาบันให้ครบทุกมิติ หรืออาจทำเป็นหอจดหมายเหตุ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาตั้งแต่มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน โดยการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นการบรรยายพร้อมภาพประกอบ หรืออาจจะเขียนเล่าเรื่องเหตุการณ์สำคัญ ที่เข้าใจได้ง่าย รวมทั้งประวัติบุคคลสำคัญต่างๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการก่อตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น สถานที่ รูปภาพ หรือเหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์ไว้ เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลังให้เกิดความภาคภูมิใจ และควรดำเนินการจัดทำสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือดิจิทัล เพื่อให้เกิดความทันสมัย น่าสนใจ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับห้องสมุด นอกจากนี้แล้วทรัพยากรสารสนเทศจะต้องครบถ้วนตามหลักสูตรที่เปิดสอน เพียงพอและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ มีความหลากหลาย มีคุณภาพ มีความทันสมัย เน้นการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศประเภทอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมสารสนเทศของเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่เน้นใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันหรือกลายเป็นแหล่งสารสนเทศประจำตัว ห้องสมุดและทรัพยากรสารสนเทศประเภทตีพิมพ์ไม่ใช่องค์ประกอบหลักของการเรียนรู้ของผู้ใช้ในสมัยนี้อีกต่อไป ดังนั้นห้องสมุดในปัจจุบันจึงต้องปรับตัวเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนยุคใหม่ที่สามารถเข้ามาทำกิจกรรมได้หลากหลายตามความต้องการได้ตลอดเวลา (จุฑารัตน์ ช่างทอง, 2554, น. 167)

5) ด้านการบริการ พบว่าแนวทางที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในด้านการบริการของห้องสมุดและกำลังเป็นที่ต้องการคือ ห้องสมุดควรเน้นการบริการเชิงรุก หรือการให้บริการถึงตัวผู้ใช้บริการ มุ่งสร้างบริการที่แตกต่างให้กับผู้ใช้บริการแต่ละกลุ่ม เข้าถึงผู้ใช้บริการโดยตรง เช่น การให้บริการสนับสนุนวิจัยแก่กลุ่มอาจารย์ที่มีความต้องการความช่วยเหลือในด้านการวิจัย (Research Support) สำหรับการให้บริการด้านการวิจัย กำลังเป็นที่ต้องการของนักวิชาการเป็นอย่างมากที่มีความต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการนี้ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเกิดคุณค่าอย่างมากสำหรับ

นักวิจัยที่ต้องการข้อมูล หรือสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ต้องการให้ห้องสมุดบริการค้นหาข้อมูลด้านการวิจัย และมีบริการสืบค้นงานวิจัย มีการจัดอบรมเทคนิคการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ให้กับนักวิจัย หรือจัดอบรมความรู้ด้านการวิจัยให้กับนักวิจัยใหม่ มีห้องสำหรับประชุมกลุ่มย่อยให้นักวิจัยได้เรียนรู้ร่วมกัน และมีการประชาสัมพันธ์ว่าห้องสมุดมีบริการอะไรบ้างสำหรับนักวิจัย ตลอดจนมีงานวิจัยใหม่ๆ อะไรบ้างให้นักวิจัยโดยเฉพาะจากหนังสือ เอกสารตำรา หรือจากหนังสือตำราต่างประเทศ (Text book) หรือจากฐานข้อมูลออนไลน์ให้ความช่วยเหลือหรือเป็นที่พึ่งพิงในการทำงานวิจัยให้ประสบความสำเร็จ โดยมีทุกสิ่งที้นักวิจัยต้องการคอยช่วยสนับสนุนแนะนำข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยสอน ช่วยอบรมในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับทำวิจัย หรือขอผลงานทางวิชาการ รวมทั้งมีการจัดนิทรรศการเผยแพร่งานวิจัยใหม่ๆ หรือเทคนิคใหม่ๆ ในการทำวิจัย มีบริการแปลภาษาต่างประเทศให้กับนักวิจัย มีบริการเขียนอ้างอิงและเขียนบรรณานุกรม สำหรับผู้ใช้ที่มีความต้องการ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการบริการ และเพิ่มความสะดวกสบายให้กับนักวิจัยด้วย นอกจากนี้ห้องสมุดควรมีระบบยืม-คืน ด้วยตนเองอัตโนมัติ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่พร้อมครุภัณฑ์และอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาให้บริการ ระบบนี้จะช่วยลดภาระของบรรณารักษ์ยืม-คืน ให้มีเวลาไปทำภาระงานอื่นได้เพิ่มมากขึ้น เพราะไม่ต้องมาคอยนั่งเคาเตอร์เพื่อบริการยืมคืนทั้งวันอีกต่อไป ผู้ใช้บริการจะสามารถยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศด้วยตนเองได้อย่างรวดเร็ว สะดวก (ลำพึง บัวจันทร์, 2559, น.72-73) และห้องสมุดควรเพิ่มช่องทางการบริการทางหนังสือคืน ผ่านทางเฟซบุ๊ก ไลน์ หรือช่องทางการแจ้งเตือนอื่นๆ นอกเหนือจากทาง e-mail จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น และทางห้องสมุดเองก็จะได้รับหนังสือกลับคืนตามระยะเวลาที่กำหนด ยังมีอีกประเด็นที่น่าสนใจและเป็นความท้าทายสำหรับงานห้องสมุดคือ ควรมีบริการตอบคำถามออนไลน์ มีบุคลากรคอยโต้ตอบตลอดเวลา อายากรู้อะไรต้องได้รู้ สำหรับประเด็นที่เป็นข้อค้นพบใหม่ที่เกิดจากการวิจัย เนื่องจากห้องสมุดต่างประเทศได้ทำมานานแล้ว แต่ห้องสมุดของเรายังไม่เคยทำ หากห้องสมุดสามารถทำให้เกิดขึ้นได้จะส่งผลต่อคุณภาพการบริการที่เกินความคาดหมาย ผู้ใช้พึงพอใจกับในสิ่งที่เขาได้รับ นอกจากจะทำให้ห้องสมุดเกิดภาพลักษณ์ที่ดีแล้ว ผู้ใช้บริการจะหวนกลับมาใช้บริการห้องสมุดซ้ำแล้วซ้ำอีก ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความต้องการของผู้ใช้มีมากขึ้นกว่าที่ผ่านมาโดยเฉพาะการให้บริการเข้าถึงข้อมูลแบบออนไลน์ที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงบริการของห้องสมุดได้จากทุกที่ทุกเวลารวมถึงการได้รับบริการสะดวกรวดเร็ว อีกหนึ่งแนวทางที่น่าสนใจคือห้องสมุดควรขยายพื้นที่ในการให้บริการตามจุดต่างๆ บริเวณภายในมหาวิทยาลัย ควรมีโซน 24 ชม.ไว้คอยบริการ แนวทางที่ได้จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถันดา สิทธิจักร และจิราภรณ์ จันทร์อารักษ์, (2550, น.123) ที่พบว่า ห้องสมุดควรขยายพื้นที่ให้บริการให้กว้างขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ศักดิ์ พวงอก, (2556, น. 366) ที่พบว่า ผู้บริหารและผู้ใช้บริการมีความคาดหวังที่จะให้มีการขยายระยะเวลาการให้บริการ ดังนั้นห้องสมุดจึงควรมีกลยุทธ์ในการขยายพื้นที่ให้บริการไปยังจุดต่างๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น หอพักนักศึกษา มุมใดมุมหนึ่งของโรงอาหารหรือตามคณะต่างๆ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้เข้ามาอ่านหนังสือ ใช้อินเทอร์เน็ต ทำการบ้าน หรือใช้เป็นแหล่งพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ในการจัดพื้นที่ดังกล่าวห้องสมุดควรอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้โดยการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือ มีไวไฟ (wifi) ให้บริการ มีปลั๊กไฟสำหรับคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีห้องสมุดเป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเพื่อให้ได้รับบริการที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว สามารถเข้าใช้ได้จากทุกที่ทุกเวลา และอินเทอร์เน็ตมีความเร็วสูง มีเสถียรภาพ และท้ายสุดห้องสมุดควรมีบริการระบบ VPN เพื่อความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งระบบให้บริการต่างๆ จากเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัยได้ ผู้ใช้สามารถเข้าถึง เพื่อการค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ของห้องสมุด เปรียบเสมือนผู้ใช้กำลังนั่งค้นข้อมูลอยู่ในห้องสมุด แต่ใช้งานจากภายนอกมหาวิทยาลัย อยู่ที่ไหนก็สามารถค้นได้ ทุกที่ ทุกเวลา สะดวก สบาย โดยไม่ต้องเดินทางมาใช้บริการในห้องสมุด เสมือนหนึ่งมีห้องสมุดติดตามตนเองไปตลอดเวลา (พรพรรณ จันทร์แดง, 2557, น.11)

6) ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ พบว่าห้องสมุดควรจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดึงดูดผู้ใช้บริการ มีบริการครบครัน หลากหลาย ครบวงจร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดในมิติใหม่ต้องเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สร้างและออกแบบในรูปแบบที่ทันสมัย (Modern) และมีบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา มีสีสัน รวมถึงมีศูนย์บริการไอทีครบวงจร มีร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของที่ระลึก มีลานจัดเป็นเวทีการแสดงกลางแจ้ง และจัดกิจกรรมนอกประสงค์ได้ เพื่อให้อาสาสมัครสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสร้างนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืนสำหรับทุกเพศทุกวัย (อนันต์ศักดิ์ พวงอก, 2559, น.39) มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน และหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับทรงพันธ์ เจิมประยงค์, (2552, น. 80) ที่กล่าวว่า ห้องสมุดควรมีการสร้างพื้นที่ในการพูดคุย สังสรรค์ ประชุม พื้นที่สำหรับ

คนเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และตอบสนองกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ให้มากที่สุด และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของ วรพจน์ วีรพลิน, (2550, น.60) ที่ได้ศึกษาความต้องการรูปแบบห้องสมุดที่พึงประสงค์ของบุคลากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัย พบว่าด้านสถานที่ ควรเป็นแหล่งข้อมูลและการเรียนรู้ที่มีเทคโนโลยีครบครัน ทันสมัย มีมุมผ่อนคลายสบายๆ เป็นมุมสันตนาการ สถานที่กว้างขวาง สงบ สะอาด อากาศเย็น โปร่ง โล่งสบาย มีการแบ่งมุมการใช้บริการรูปแบบต่างๆ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และควรมีระบบรักษาความปลอดภัยในอาคารอย่างรัดกุม (ลำพึง บัวจันอัฐ, 2559, น.73)

7) **ด้านความร่วมมือระหว่างห้องสมุด** จากการผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและผู้ใช้บริการต้องการให้ห้องสมุดมีความร่วมมือกับห้องสมุดอื่นในด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพราะในสภาพปัจจุบันห้องสมุดได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ จึงส่งผลให้ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการ อีกทั้งหนังสือที่มีก็เนื้อหาค่า ไม่ทันสมัย แต่ผู้ใช้มีความต้องการใช้จำนวนมาก ดังนั้นแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาได้คือห้องสมุดต้องมีการสร้างความร่วมมือกับห้องสมุดอื่นในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน แม้ว่าห้องสมุดแต่ละแห่งอาจจะมีทรัพยากรสารสนเทศที่ไม่เหมือนกันแต่สามารถแลกเปลี่ยนหรือใช้ทรัพยากรร่วมกันได้ แนวทางในการร่วมมือกัน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏขึ้นมา อาจจะเป็นกลุ่มใหญ่หรืออาจจัดตั้งกลุ่มย่อยตามภูมิภาค เพื่อให้สมาชิกของห้องสมุดแต่ละแห่งสามารถขอใช้ทรัพยากรสารสนเทศระหว่างห้องสมุดได้ และร่วมมือกันในการจัดซื้อทรัพยากรประเภทอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สมาชิกของห้องสมุดทุกแห่งได้ใช้ร่วมกันได้ (อนันศักดิ์ พวงอก, 2556, น. 389) นอกจากการใช้ทรัพยากรร่วมกันแล้วเครือข่ายยังสามารถร่วมกันแก้ปัญหา และพัฒนาระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน (ศมรตรา แสนวา, 2552, น.161) เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันทุกด้าน โดยคำนึงถึงหลักการประหยัดและประสิทธิภาพของการบริการ (สุรทอง ศรีสะอาด, 2544, น.200) ปัจจุบันห้องสมุดได้พยายามพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และเป็นการประหยัดงบประมาณตามแนวคิดของห้องสมุดยุคใหม่ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านการบริการและลดค่าใช้จ่ายของห้องสมุดที่ไม่จำเป็นลง เช่น ความร่วมมือภายในห้องสมุดซึ่งผู้ใช้บริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประสานงานกันเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพของการบริการสารสนเทศร่วมกัน ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด ได้แก่ การจัดซื้อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน การทำรายการบรรณานุกรมร่วมกัน การให้บริการสารสนเทศระหว่างห้องสมุด รวมไปถึงความร่วมมือในการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาบุคลากรและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ศมรตรา แสนวา, 2552, น.188-189) การสร้างเครือข่ายจะช่วยลดงบประมาณในการจัดซื้อ ลดปัญหาการซื้อหนังสือที่ซ้ำซ้อนกัน และประหยัดพื้นที่ในการจัดเก็บด้วย (ภาษิณี ปานน้อย, 2553, น. 86)

นอกจากนี้ผลงานวิจัยยังมีข้อค้นพบที่เป็นแนวทางท้าทายสำหรับห้องสมุด คือ การจัดห้องสมุดให้เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ (Learning space) ไร้คอยบริการ โดยจัดให้มีพื้นที่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันสำหรับความต้องการมีพื้นที่นี้เพื่อตอบสนองความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้ใช้ เช่น พื้นที่การเรียนรู้ผ่านการฟัง การดู การเล่น การแสดงออก และการพูด พื้นที่เพื่อการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ และการวิเคราะห์ วิจารณ์ พื้นที่เพื่อการลงมือปฏิบัติหรือทดลองทำเอง โดยห้องสมุดจะต้องเพิ่มโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น Wifi อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในห้องสมุด ซึ่งแนวทางนี้เป็นแนวโน้มในอนาคตที่ห้องสมุดสมัยใหม่ต้องจัดไว้ให้บริการผู้ใช้เพื่อให้เกิดห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มโลกการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัดต่อไป และผลการค้นพบอีกประการหนึ่งที่เป็นหัวใจของการบริการคือการจัดให้ห้องสมุดเป็น แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) เป็นศูนย์รวมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ รวมองค์ความรู้ต่างๆ เป็นแหล่งสร้างประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้ ต่อเนื่องไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นแหล่งใช้ทรัพยากรที่หลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นหากแนวทางที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ ห้องสมุดสามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้จะส่งผลให้ห้องสมุดมีความโดดเด่น ทันสมัย สมกับเป็นห้องสมุดยุคใหม่ เพื่อคนรุ่นใหม่อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) มหาวิทยาลัย

1.1) มหาวิทยาลัยควรนำแนวทางที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นตัวกำหนดทิศทางและนโยบายของห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญของห้องสมุดในฐานะที่เป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การค้นคว้าวิจัยที่สำคัญที่สุดของมหาวิทยาลัย

1.2) มหาวิทยาลัยควรปรับโครงสร้างการบริหารงานของห้องสมุด โดยเร่งดำเนินการให้มีโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน ยกฐานะเป็นสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีสถานภาพเทียบเท่าหน่วยงานทางวิชาการระดับคณะของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดคุณภาพ

1.3) มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา อย่างน้อยร้อยละ 8 ของงบดำเนินการทั้งหมดของมหาวิทยาลัย หรือในสัดส่วนที่เหมาะสม

2) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

2.1) ห้องสมุดควรกำหนดแนวทางที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นเป้าหมายหลักของการทำแผนยุทธศาสตร์ในแต่ละปี เนื่องจากแนวทางการพัฒนาห้องสมุดนี้อาจจะไม่สามารถทำให้สำเร็จในระยะเวลาสั้นๆ ควรจะมีการวางแผนการพัฒนาห้องสมุดทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2.2) ห้องสมุดต้องทำแผนในการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านวิชาการ วิชาชีพ พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ ตลอดจนแนวคิดที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง องค์กร และส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสก้าวหน้าในสายอาชีพ มีโอกาสได้รับการศึกษา ฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง

2.3) ห้องสมุดควรเน้นการบริการเชิงรุก หรือการให้บริการถึงตัวผู้ใช้บริการ มุ่งสร้างบริการที่แตกต่างให้กับผู้ใช้บริการแต่ละกลุ่ม

2.4) ห้องสมุดควรมีการจัดหา จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย โดยการจัดทำมุมหรือ Collection สารสนเทศที่เป็นองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัย หรืออาจทำเป็นหอจดหมายเหตุ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน ไว้เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลังให้เกิดความภาคภูมิใจ

2.5) ห้องสมุดต้องมีการสร้างความร่วมมือกับห้องสมุดอื่นในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันทุกด้าน โดยคำนึงถึงหลักการประหยัด และประสิทธิภาพการให้บริการ

2.6) ควรจัดห้องสมุดให้เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ (Learning space) ให้เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources) เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความโดดเด่น ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2) ควรศึกษาคุณลักษณะของบรรณารักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

3) ควรศึกษารูปแบบของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่เหมาะสมต่อการให้บริการทั้งแก่นักศึกษา บุคลากรและบุคคลภายนอก

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ ช่างทอง. (2554). รูปแบบพฤติกรรมสารสนเทศของเยาวชนไทยจากการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีฐานราก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.) ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทรงพันธ์ เจริญประสงค์. (2552). การให้บริการห้องสมุดสมัยใหม่: แนวโน้มในปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บานชื่น ทองพันธ์. (2554). แนวโน้มการพัฒนาห้องสมุดในสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรพรรณ จันทะแดง. (2557). ห้องสมุดยุคใหม่ (Modern Library). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ภาณี ปานน้อย. (2553). การบริการสารสนเทศเชิงรุกของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มัลลิกา ทองแถม. (2559). แนวทางการพัฒนาห้องสมุดที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรแม่สอด. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ลันดา สิทธิจักร และจิราภรณ์ จันทะอารักษ์. (2551). ความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาต่อการใช้บริการห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี. ชลบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี.
- ลำพึง บัวจันอัฐ. (2560). การจัดการบริการสารสนเทศเชิงรุกของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- _____. (2559). ความคาดหวังของบุคลากรสายวิชาการต่อคุณภาพบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วรพจน์ วีรพลิน. (2550). ความต้องการรูปแบบห้องสมุดที่พึงประสงค์ของบุคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศุภรชตรา แสนวา. (2562). แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์การคุณภาพ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544. สืบค้น 27 พฤศจิกายน 2561. จาก <http://www.mua.go.th>
- สายธาร สุเมธอติคม, โสภยา ไทยลา และบัวระภา กลยนิษฐ์. (2556). ระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพการบริการของห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยใช้ LibQUAL+TM กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- สุรทอง ศรีสะอาด. (2544). แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อนันต์ศักดิ์ พวงอก. (2556). การพัฒนากลยุทธ์การสร้างคุณค่าของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2559). การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- Cullen. (2001). Perspectives on user satisfaction surveys. *Library Trends*, 49(4), 662–686.
- Murillo, D. M. (2004). *The value of service in the library and information science curriculum*. Unpublished master's thesis, University of Texas at Austin.

ความมั่นคงเชิงบูรณาการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

Integrated Stability of Rubber Agriculturists in the Area of Sisaket Province

วิชชุดา วงศ์พานิชย์

Witchuda Wongpanit

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Lecturer in Political Science Program, College of Law and Government, Sisaket Rajabhat University

บทคัดย่อ

ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลก จากสถานการณ์ที่ผ่านมาจนถึง ณ ปัจจุบัน ถือว่าไทยยังคงเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของยางพารา และอุตสาหกรรมยางพารา เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย แต่ปัญหาที่สำคัญของเศรษฐกิจยางพารา คือ “ปัญหาราคายางตกต่ำ” ที่เป็นปัญหาสำคัญและมีผลกระทบต่อความมั่นคงของเกษตรกรผู้ปลูกยางเป็นอย่างมาก จึงเห็นความสำคัญของปัญหาความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกยาง ซึ่งมีแนวโน้มเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาการสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แยกตามวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 2 กลุ่ม ด้วยกันคือ กลุ่มประชากรสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 10,870 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน และพนักงานสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 คน และพี่เลี้ยง จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 10 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า การบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องของผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของตลาด ด้านการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันมีความคิดเห็นว่าการหรือสถาบันเกษตรกรที่มีการดำเนินการต่อเนื่องและมีฐานข้อมูลกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา มีความคิดเห็นว่ามีมาตรฐานคุณภาพจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานของกรมวิชาการเกษตร และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร มีความคิดเห็นว่าการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว ตามเวลาซึ่งมีผลการวิเคราะห์ที่มีค่ามากที่สุด

การจัดการเชิงเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สภาพการบริหารจัดการตามภารกิจด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมากที่สุด รองลงมา คือ สภาพการบริหารจัดการด้านการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร สภาพการบริหารจัดการด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร และน้อยที่สุด คือ สภาพการบริหารจัดการด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา เป็นรูปแบบที่ควรปรับปรุงมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ในการปฏิรูปเกษตรกรชาวสวนยางเน้นพึ่งพาตนเอง อยู่แบบพอเพียง และต้องลดการขอความช่วยเหลือจากรัฐ การปฏิรูปสวนยางให้เปลี่ยนการทำสวนยางแบบเชิงเดี่ยวเป็นการทำสวนยางแบบยั่งยืน โดยชาวสวนยางรายย่อยไม่จำเป็นต้องปลูกยางอย่างเพียงอย่างเดียว

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมมาตรการด้านการผลิต ให้คำแนะนำชาวสวนยางรายย่อยปรับเปลี่ยนสวนยางพาราที่พึ่งพาพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวไปสู่ระบบเกษตรกรรมที่หลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรมพืชในรูปแบบที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้ชาวสวนยางรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่และให้ความรู้ ส่งเสริมการอบรม

เรื่องอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ การแนะนำปลูกพืชแซมที่ทดแทน กำหนดมาตรการรักษาเสถียรภาพราคายางเพื่อรองรับความผันผวนของราคายาง ขอความร่วมมือเกษตรกรชาวสวนยางลดหรือชะลอเวลากรีดยาง และหน่วยงานภาครัฐนำยางพาราไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศเพิ่มมากขึ้น ลดการพึ่งพิงการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบมาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่เกิดประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ ความมั่นคงเชิงบูรณาการ, เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา, ศรีสะเกษ

ABSTRACT

Rubber is a crop in Thailand. To which Thailand is a manufacturer and exporter in the world. Kurdistan projected from the past to the present, Thailand is still the leader of timber economy. And rubber industry A key industry of Thailand But the problems of the economy are rubber “issue price slump” is a major problem and is affecting the stability of the rubber growers are enormous. Thus, the importance of stability problems in the career of rubber growers. This trend is a key issue for the development of a stable career and income for farmers

Population used in this research were classified by purpose. The two groups defined by researcher were: 10,870 population of Rubber Replanting Aid Fund of Sisaket Province with 370 samples and five staffs of the Office of Rubber Replanting Aid Fund of Sisaket Province with five facilitators, total of 10 people. The tools used in this research was questionnaire. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and structured interview which were analyzed by descriptive method.

The findings revealed integration of agricultural management that affected learning of sustainable livelihood of rubber agriculturists in the area of Sisaket Province that: The opinion on increasing efficiency aspect showed that there was efficiency of the production process that met the market need. The opinion on development aspect showed that the groups or agricultural institutions had continual operation and also had the correct and modern database of groups or agricultural institutions. The opinion on rubber market system development aspect showed that the rubber quality needed to meet the standard of the Department of Agriculture. And the opinion on enhancing organizational management aspect showed that the service of government officials was convenient, fast, on time with the highest on analysis result.

Learning management affecting marketing mechanism adaptation of rubber agriculturists in the area of Sisaket Province, it was found that the management condition in the mission of increasing production efficiency aspect was in the most appropriate level followed by management condition of building stability for agriculturists and agricultural institutions aspect and organizational management condition in enhancing organizational management aspect. While, management condition in rubber market system development aspect was the least and should be improved most. Moreover, the factors that affected learning of sustainable livelihood, it was found that the rubber agriculturists had learning process in occupation to reform rubber agriculturists focusing on self-reliance, sufficient living and support request reduction from state. The rubber plantation reform was to change the production of rubber plantations in monoculture method to be a sustainable rubber plantation. The small rubber agriculturists did not need to grow only rubber.

The approach to strengthen integrated stability toward the rubber agriculturists in the area of Sisaket Province are: Government should promote measures in the field of manufacturing. Advise the

rubber plantations that rely on minor modifications to the system single-crop agricultural biodiversity and genetic forms of supporting each other. Encourage rubber band networking between local farmers and educate. Promote professional training for income. Recommended Plants grown as substitutes. Measures to stabilize rubber prices to accommodate fluctuations in the price of rubber. Help reduce or delay rubber latex and rubber to the public sector for the benefit of industry sectors. In increasing Reduce reliance on exports as a raw material. The different types of products The benefits and added value even more.

Keywords: Integrated Stability, Rubber Agriculturists, Sisaket

บทนำ

ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย และภูมิภาคอาเซียน ซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลก จากสถานการณ์ที่ผ่านมาจนถึง ณ ปัจจุบัน ถือว่าไทยยังคงเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของยางพารา และอุตสาหกรรมยางพารา เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย เป็นสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของไทย โดยในปี 2555 ไทยส่งออกยางพารา 270.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาทะเลจีน และมาเลเซีย เป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกยางพาราธรรมชาติที่สำคัญของโลก โดยทั้ง 3 ประเทศมีพื้นที่การส่งออกรวมกันมูลค่า 672.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเท่ากับ 75 เปอร์เซ็นต์ของการส่งออกยางพาราโลก โดยแบ่งการตลาดยางพาราของไทย เท่ากับ 40 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกยางพาราโลก ผลิตภัณฑ์ที่ไทยส่งออกเป็นอันดับหนึ่ง คือ ยางแท่ง ซึ่งนอกจากจะเป็นผลิตภัณฑ์ยางพาราที่ไทยส่งออกเป็นอันดับหนึ่งแล้ว ไทยยังเป็นประเทศที่ส่งออกยางแท่งอันดับหนึ่งของโลกด้วย โดยมีสัดส่วน 44.07 เปอร์เซ็นต์ของการส่งออกยางแท่งทั่วโลก ข้อมูลชี้ว่า ตลาดยางแท่งมีแนวโน้มขยายตัวสูง เนื่องจากมีความต้องการใช้ยางแท่งมากขึ้นในอุตสาหกรรมยานยนต์ (ทิศทางยางพาราของไทยสู่อาเซียน AEC, 2558)

แต่ปัญหาที่สำคัญของเศรษฐกิจยางพารา คือ “ปัญหาราคายางตกต่ำ” ที่เป็นปัญหาสำคัญและมีผลกระทบต่อความมั่นคงของเกษตรกรผู้ปลูกยางเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่า นายอุทัย สอนหลักทรัพย์ ประธานสภากรยางพาราแห่งประเทศไทย (2556) กล่าวว่า รัฐบาลพยายามเข้ามาพยุงราคา ตั้งแต่เมื่อต้นปีงบประมาณ ปี 2555 โดยรัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณ 4.5 หมื่นล้านบาท เพื่อรักษาเสถียรภาพราคายางพารา แต่ราคายางในพื้นที่ยังไม่ดีขึ้น เกษตรกรยังขายยางได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาที่รัฐบาลประกาศรับซื้อถึง 22-28 บาท/กก. (ราคาซื้อขายยางในพื้นที่อยู่ที่ 72-78 บาท/กก.) และสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำเรื้อรังมากกว่า 1 ปี เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้จำกัดการส่งออกยางพารา ซึ่งส่งผลให้มูลค่าการส่งออกยางพาราของไทยลดลงกว่า 31%

ราคายางพารามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเดือนสิงหาคม 2557 ราคายางดิ่งลงเหลือ 53.63 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำสุดในรอบ 5 ปี และเป็นราคาที่ตกต่ำกว่าต้นทุนการผลิตที่ระดับ 64.90 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางได้รับความเดือดร้อน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกกล่าวถึงเป็นอย่างมากในปัจจุบันว่า ทำไมราคายางพาราจึงตกต่ำ โดยกฤษฎิ์ พิสิฐศุภกุล (2557) ได้กล่าวถึงสาเหตุหลักที่ทำให้ราคายางตกต่ำอย่างรุนแรง ได้แก่ 1) เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจจีนชะลอตัว ในช่วง 2-3 ปี เศรษฐกิจโลกขยายตัวในอัตราชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเศรษฐกิจประเทศกลุ่ม G3 ประกอบกับเศรษฐกิจจีนซึ่งเป็นผู้นำของโลกโดยเป็นฐานการผลิตของ บริษัทชั้นนำของโลก และเป็นตลาดส่งออกหลักของไทย ที่ผ่านมามีเศรษฐกิจจีนเติบโตในระดับสูงมาตลอด แต่เริ่มชะลอตัวลงอย่างชัดเจนในช่วง 2-3 ปีนี้ ส่งผลให้ความต้องการใช้ยางของโลกอยู่ในระดับต่ำ โดยในช่วงปี 2554-2556 ความต้องการใช้ยางโลกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ในขณะที่ผลผลิตยางโลกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.1 2) สต็อกยางจีน ณ เมืองชิงเต่าและสต็อกยางไทยอยู่ในระดับสูง ซึ่งเต่าเป็นเมืองที่มีการนำเข้ายางมากที่สุดเพื่อผลิตล้อยาง ที่ผ่านมามีความต้องการชิงเต่าเร่งตัวสูงขึ้นโดยเฉพาะในช่วงปลายปี 2556 และ 3) ราคาขึ้นในในตลาดล่วงหน้าของโลกลดลง ราคายางในตลาดล่วงหน้าโตเกียว (TOCOM) และตลาดล่วงหน้าสิงคโปร์ (SICOM) อยู่ในช่วงขาหล่ง เนื่องจากนักลงทุนมีความกังวลกับปัญหาผลผลิตส่วนเกิน (Oversupply) และสต็อกยางที่อยู่ในระดับสูง ขณะที่ความต้องการใช้ยางอยู่ในช่วงชะลอตัว และยังไม่มีการปรับขึ้นตัวของเศรษฐกิจโลกมากนัก ทำให้คาดการณ์ราคายางอนาคตปรับตัวลดลง

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของปัญหาความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรผู้ปลูกยาง ซึ่งมีแนวโน้มเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาการสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร เพื่อสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมเป็นการ สร้างมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรและการพัฒนา ศักยภาพในการแข่งขันและการพึ่งพาตนเองของสินค้าเกษตร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศึกษากระบวนการจัดการ ด้าน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การพัฒนาระบบตลาดยางพารา และการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรและสภาพปัญหาการจัดการจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และศึกษาความสัมพันธ์ในปัจจุบันเหล่านี้ จากกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรที่สามารถปรับตัวได้ตามฐานกลไกทาง การตลาด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ และนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการ ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาการจัดการเชิงเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลในศึกษาการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยกำหนดประชากรตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) และศึกษาการจัดการเชิงการเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยเป็นสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 10,870 คน กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 370 คน (เทียบเคียงจากตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และผู้วิจัยใช้ การสุ่มแบบง่าย (Simple Random sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะไม่แตกต่างกันมาก

1.2 กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกร ผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ พนักงานสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 คน พี่เลี้ยง จำนวน 10 คน และผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาความมั่นคงเชิงบูรณาการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม ในการศึกษาวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบสอบถามเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป โดยลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเป็น คำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) ส่วนที่ 2 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นการบูรณาการ การจัดการภาคเกษตรกรที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การพัฒนาระบบตลาดยางพารา การเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการจัดการเชิงการเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูก ยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

2.2 แบบสอบถามเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized interview) เป็น การศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับความคิดเห็นแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคง

เชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 10 คน ได้แก่ พนักงานสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 คน พี่เลี้ยง จำนวน 10 คน และผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราจำนวน 10 คน ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้จะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) หรือเชิงพรรณนาเปิดกว้างให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบตามสะดวก

3. การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาสำหรับการวิจัยไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ดังนี้

3.1 การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) เมื่อผู้วิจัยสร้างเครื่องมือแบบสอบถามแล้วได้แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านเพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) นอกจากนั้นในรายการประเมินจะให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นรายข้อ เพื่อผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงเครื่องมือวิจัยต่อไป ซึ่งค่า IOC ที่รับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถึงจะนำไปใช้ได้ (ศิริชัย พงษ์ศิริ, 2551, หน้า 65) ผลการประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าตั้งแต่ 0.943–1 สามารถนำมาใช้ได้

3.2 การหาความเชื่อมั่น (reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างแล้วจากรายการที่มีค่า IOC สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ไปทำการทดลอง (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประชากรที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวิธีการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นใช้สูตรหาค่าความเที่ยง โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient - α)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่งด้วยกัน ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อให้ทราบถึงผลความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืน การจัดการเชิงการเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาด และแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ และพนักงานสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดศรีสะเกษ

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการศึกษาจากหนังสือ ตำรา บทความ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร รายงานการวิจัย เพื่อนำทฤษฎีและแนวความคิดต่างๆ นำมาประมวลผลความคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้มีครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Research) เป็นการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากเอกสารวารสาร และข้อมูลทางสถิติอื่นๆ ที่ได้ทำการศึกษา เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งกลั่นกรองเอาใจความที่สำคัญ เพื่อไปใช้ในการกล่าวอ้าง และบรรยายความจากการถอดข้อความจากการสัมภาษณ์โดยคัดเลือกเอาถ้อยความที่กระชับชัดเจน และให้ความหมายตรง หรือใกล้เคียงประเด็นที่ต้องการมากที่สุด

5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ผลของการสำรวจข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaires) สำหรับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามในส่วนที่ 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราและการจัดการเชิงการเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในส่วนที่ 2 มีลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

3. นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเสนอข้อมูลความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามในส่วนที่ 3 เป็นการเขียนเชิงพรรณนาเพื่อใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การพัฒนาระบบตลาดยางพารา และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ลักษณะการถือครองที่ดิน ก่อนทำสวนยางประกอบอาชีพ และแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรปลูกยางพารา สรุปได้ว่า

ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 85.95 เพศหญิง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 14.05 มีอายุระหว่าง 41–50 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 42.70 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 51–60 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 33.51 มีอายุระหว่าง 31–40 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 16.22 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.32 และมีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.24 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.92 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 33.78 ปริญญาตรี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.97 อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.76 ประถมศึกษา จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 6.22 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.35 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001–10,000 บาท จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 66.49 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 21.28 ระหว่าง 10,001–15,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 7.03 ระหว่าง 15,001–20,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.05 และมากกว่า 20,000 บาทขึ้นไปจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.35 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นที่ดินของตนเอง จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ เช่าที่ดินจากกรมป่าไม้ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 26.49 และเช่าจากนายทุน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ก่อนทำสวนยางประกอบอาชีพเกษตรกรจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 72.70 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 ทำงานโรงงาน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.62 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.35 และเป็นพนักงานบริษัทเอกชนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.54 แรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรปลูกยางพารา คือ ต้องการสินเชื่อ/ต้นพันธุ์ยาง จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 74.59 รองลงมาต้องการสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.16 ต้องการพันธุ์ยางฟรี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.11 ต้องการเปลี่ยนอาชีพจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.05 และเจ้าหน้าที่แนะนำ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.08

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สรุปได้ว่า

การบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรม ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 โดยมีความคิดเห็นการดำเนินการในเรื่องของผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของตลาดมีค่ามากที่สุด อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 รองลงมาคือ ใช้วัสดุปลูกที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน ใช้พันธุ์ยางที่เหมาะสม อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 น้อยที่สุด คือการได้รับการแนะนำเกษตรกรในการปฏิบัติดูแลรักษาสวนยางหลังการตรวจสอบสวนยาง อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77

การบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรม **ด้านการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร** โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 โดยมีความคิดเห็นว่ากลุ่มหรือสถาบันเกษตรกรที่มีการดำเนินการต่อเนื่องและมีฐานข้อมูลกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันมีค่ามากที่สุด อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 รองลงมาคือ มีเครือข่ายสถาบันเกษตรกรระดับอำเภอ จังหวัด และระดับประเทศครอบคลุมพื้นที่ที่เกษตรกรปลูกยาง อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 น้อยที่สุด คือ สถาบันเกษตรกรสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งในด้านการผลิต แปรรูป และการตลาด รวมทั้งสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51

การบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรม **ด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา** โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 โดยมีความคิดเห็นว่ามาตรฐานคุณภาพยางต้องเป็นไปตามมาตรฐานของกรมวิชาการเกษตรมีค่ามากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 รองลงมาคือ ราคาซื้อ-ขายในตลาดยางพาราระดับท้องถิ่นของ สกย. สูงกว่าราคาซื้อ-ขาย ยางในตลาดท้องถิ่น และสามารถใช้เป็นราคาอ้างอิงอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 น้อยที่สุด คือ เกษตรกรชาวสวนยางขายผลผลิตยางพาราได้ในราคาที่ เป็นธรรมโดยระดับราคาสูงกว่าต้นทุนการผลิตของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66

การบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรม **ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร** โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 โดยมีความคิดเห็นว่าการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว ตามเวลาที่มีค่ามากที่สุด อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 รองลงมาคือ มีการบริหารจัดการองค์กรตามระบบประเมินผลบริหารอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 น้อยที่สุด คือ มีสื่อให้ความรู้ (โปสเตอร์, บอร์ดวิชาการ, อุปกรณ์สื่อต่างๆ ที่จำเป็น) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2. ผลการศึกษาการจัดการเชิงเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการตามภารกิจด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.05 รองลงมา คือ สภาพการบริหารจัดการด้านการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 74.59 และสภาพการบริหารจัดการด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร คิดเป็นร้อยละ 67.57 และน้อยที่สุด คือ สภาพการบริหารจัดการด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา คิดเป็นร้อยละ 52.70 เป็นรูปแบบที่ควรปรับปรุงมากที่สุด

3. ผลการศึกษาเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นตัวช่วยให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และการกระทำหรือการตอบสนองที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาด

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืน เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ดังนี้ ปฏิรูปเกษตรกรชาวสวนยางเน้นพึ่งพาตนเอง อยู่แบบพอเพียง และต้องลดการขอความช่วยเหลือจากรัฐ การปฏิรูปสวนยางให้เปลี่ยนการทำสวนยางแบบเชิงเดี่ยวเป็นการทำสวนยางแบบยั่งยืน โดยชาวสวนยางรายย่อยไม่จำเป็นต้องปลูกยางอย่างเพียงอย่างเดียว ให้ลดจำนวนต้นยางต่อ 1 ไร่ และปลูกยางแบบผสมผสาน สร้างแรงจูงใจในการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน จะสามารถจำกัดจำนวนต้นยางและปริมาณน้ำยางในตลาดได้ โดยการยางแห่งประเทศไทยมีการจ่ายเงินเพื่อสร้างแรงจูงใจเพิ่มเติม ปฏิรูปการผลิตและการแปรรูปเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือ สหกรณ์ชาวสวนยาง เพื่อจะได้ทำหน้าที่ในการรวบรวมน้ำยาง รวบรวมยาง และนำมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม หากมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นแล้วจะสามารถทำการตลาดต่อไป ความต้องการการสนับสนุน จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในความสามารถให้การสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือชาวสวนยาง ยกระดับรายได้ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง การปลูกพืชเศรษฐกิจแซมสวนยางพาราทางเลือกเพื่ออยู่รอดของเกษตรกร เป็นการแก้ปัญหาทางพาราเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต โดยรัฐบาลได้อนุมัติเงินจำนวน 1 หมื่นล้านบาท สำหรับโครงการสนับสนุนสินเชื่อเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยเพื่อประกอบอาชีพเสริม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรประกอบอาชีพเสริมในสวนยาง ช่วยให้มีรายได้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการทำสวนยางพาราเพียงอย่างเดียว

สภาพปัญหาของเกษตรกรมีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาด จากสถานการณ์ยางพาราที่ตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ทั้งรายได้ที่ลดลงไม่เพียงพอกับ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น จากการกีดกันในช่วงที่ราคายางพาราอยู่ในระดับสูง เกษตรกรหลายรายมีการสร้างหนี้และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย การผลิตจึงเป็นการผลิตแบบครอบครัว ใช้ระบบบริดจ์ ส่งผลให้ต้นทุนต่อกิโลกรัมจะสูงขึ้น ถ้าไรที่เกษตรกรควรจะได้รับการผลิตจึงลดลงด้วย และสภาพปัญหาโดยทั่วไปที่เกิดจากโรคระบาด สภาพอากาศแห้งแล้ง ทำให้น้ำยางได้น้อย สภาพดินเสื่อม ทำให้ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลง

4. ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต มีหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางมีส่วนร่วมในการจัดการสวนยางอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางปรับเปลี่ยนวิธีการทำสวนยาง เพื่ออนุรักษ์ดิน และสนับสนุนการปลูกพืชร่วมยาง การส่งเสริมมาตรการด้านการผลิต ให้คำแนะนำชาวสวนยางรายย่อยปรับเปลี่ยนสวนยางพาราที่พึ่งพาพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวไปสู่ระบบเกษตรกรรมที่หลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรมพืชในรูปแบบที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งจะลดต้นทุนในการด้านการบำรุงรักษา ลดความเสี่ยงจากผลผลิตชนิดเดียวแต่ทำให้เป็นแหล่งอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือน

ด้านการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีการสนับสนุนให้ชาวสวนยางรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ และให้ความรู้ฝึกอบรมเจ้าของสวนยางและแรงงานที่ดูแลสวนยางเกี่ยวกับการลดต้นทุนการปลูกยางพารา เน้นแนวการทำปุ๋ยเองจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นจะทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการลงทุนที่ต่ำลง ส่งเสริมการอบรมเรื่องอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ การแนะนำปลูกพืชแซมทดแทน การปลูกพืชชนิดเดิม

ด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา จากปัญหาคาขายตกต่ำสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางได้กำหนดมาตรการรักษาสถียรภาพราคายางเพื่อรองรับความผันผวนของราคายาง โดยขอให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้สินเชื่อแก่สถาบันเกษตรกรเพื่อแปรรูปยาง และเก็บสต็อกไว้ ขอความร่วมมือเกษตรกรชาวสวนยางลดหรือชะลอเวลากรีดยาง ส่วนการแก้ปัญหาของภาคเกษตรกร ได้ขอความร่วมมือให้เกษตรกรชะลอการกรีดยางหรือลดปริมาณวันกรีดยางในช่วงนี้ลง เพื่อให้ปริมาณยางในท้องตลาดลดลง ดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราในช่วงชะลอการกรีดยาง เพื่อให้ต้นยางพาราได้มีโอกาสดก และพร้อมให้ผลผลิตอย่างเต็มที่ในการกรีดยางต่อไป

ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยาง ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นการปลูกแบบผสมผสาน เกษตรกรชาวสวนยางที่โค่นยางแล้วปลูกใหม่หันมาปลูกแบบผสมผสานมากยิ่งขึ้น หน่วยงานภาครัฐฐานยางพาราไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศเพิ่มมากขึ้น ลดการพึ่งพิงการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบ มาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่เกิดประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังจัดสวัสดิการให้กับเกษตรกรรายย่อยในรูปแบบเดียวกับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ โดยมีการตั้งคณะกรรมการที่มีเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยเข้าร่วมบริหารเงินกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรชาวสวนยาง

การอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความมั่นคงเชิงบูรณาการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยสรุปอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาการศึกษาการบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ การจัดการเชิงเรียนรู้ที่มีผลต่อการปรับตัวตามฐานกลไกการตลาดและเสนอแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จากผลการศึกษาวิจัย การบูรณาการการจัดการภาคเกษตรกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ การคงอยู่ที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องของผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของตลาด ด้านการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานต่อเนื่องและมีฐานข้อมูลกลุ่ม/สถาบันเกษตรกรที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา มีความคิดเห็นว่ามาตรฐานคุณภาพยางต้องเป็นไปตาม

มาตรฐานของกรมวิชาการเกษตร และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร มีความคิดเห็นว่าการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว ตามเวลาซึ่งมีผลการวิเคราะห์มีค่ามากที่สุด

สอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545, หน้า 8) ที่กล่าวถึง กระบวนการการบริหารจัดการเป็นกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ซึ่งกระบวนการการบริหารจัดการสามารถแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกันได้อย่างมีปฏิสัมพันธ์สอดคล้องและต่อเนื่อง การบริหารจัดการเป็นการกำหนดทิศทางของหน่วยงาน กลุ่มงาน หรือการดำเนินงานในหน้าที่ต่างๆ ให้ใช้ทรัพยากรทั้งหลายที่มีอยู่ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้การคงอยู่ที่ยั่งยืน พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ในการปฏิรูปเกษตรกรชาวสวนยางเน้นพึ่งพาตนเอง อยู่แบบพอเพียง และต้องลดการขอความช่วยเหลือจากรัฐ การปฏิรูปสวนยางให้เปลี่ยนการทำสวนยางแบบเชิงเดี่ยวเป็นการทำสวนยางแบบยั่งยืน โดยชาวสวนยางรายย่อยไม่จำเป็นต้องปลูกยางอย่างเพียงอย่างเดียว

สอดคล้องกับแนวคิดแนวทางในการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่ยังคงยึดแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8–11 โดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างความสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) สอดคล้องกับแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกษตรกรชาวสวนยางต้องพึ่งพาตนเอง อยู่แบบพอเพียง และต้องลดการขอความช่วยเหลือจากรัฐ

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเชิงบูรณาการที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมมาตรการด้านการผลิต ให้คำแนะนำชาวสวนยางรายย่อยปรับเปลี่ยนสวนยางพาราที่พึ่งพาพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวไปสู่ระบบเกษตรกรรมที่หลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรมพืชในรูปแบบที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งจะลดต้นทุนในด้านการบำรุงรักษา ลดความเสี่ยงจากผลผลิตชนิดเดียวแต่ทำให้เป็นแหล่งอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ด้านการสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีการสนับสนุนให้ชาวสวนยางรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ และให้ความรู้ ลดต้นทุนการปลูกยางพารา ส่งเสริมการอบรมเรื่องอาชีพเสริมเพื่อหารายได้ การแนะนำปลูกพืชแซมที่ทดแทน ด้านการพัฒนาระบบตลาดยางพารา ควรกำหนดมาตรการรักษาเสถียรภาพราคายางเพื่อรองรับความผันผวนของราคายาง ขอความร่วมมือเกษตรกรชาวสวนยางลดหรือชะลอเวลากรีดยาง และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นการปลูกยางแบบผสมผสาน หน่วยงานภาครัฐนำยางพาราไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศเพิ่มมากขึ้น ลดการพึ่งพิงการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบ มาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่เกิดประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของฝ่ายวิจัยและแผน สำนักงานสงเคราะห์กองทุนสวนยาง (2552) การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาสวนยางพาราการสงเคราะห์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” จากการศึกษาที่เกษตรกรต้องการให้ สกย. ช่วยเหลือพบว่า เกษตรกรเจ้าของสวนยางพาราพ่นการสงเคราะห์ประสบปัญหาและอุปสรรคในการทำสวนยางหลายด้าน ต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือ

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐนำยางพาราไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศเพิ่มมากขึ้น ลดการพึ่งพิงการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบ มาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่เกิดประโยชน์และสร้างมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ชาวสวนยางและองค์กรชาวสวนยางควรมีการบูรณาการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายพลังความคิด เพื่อกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการในกิจกรรมการผลิตที่สำคัญ เช่น การปรับพื้นที่เพื่อการผลิต รูปแบบการผลิตและการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. เกษตรกรชาวสวนยางมีส่วนร่วมในการจัดการสวนยางอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมให้ชาวสวนยางรายย่อยปรับเปลี่ยนสวนยางพาราที่พึ่งพาพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวไปสู่ระบบการเกษตรกรรมที่หลากหลายโดยยึดรูปแบบที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติ

3. แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงเกษตรกรชาวสวนยางควรลดความเสี่ยงจากการผลิตพืชชนิดเดียวเพิ่มพูนผลผลิตอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มประสานงานสหกรณ์อาเซียน กองแผนงาน AEC 2015. 2558. **ทิศทางยางพาราของไทยสู่อาเซียน AEC.**

กรุงเทพมหานคร.

บุญชม ศรีสะอาด. 2543. **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 6).** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ภักดี บุญเจริญและคณะ. 2552. **คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง.

กฤษณี พิสิฐศุภกุล. 2257. **เบื้องหลังตลาดและการกำหนดราคายางพาราไทย.** สงขลา: ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้.

ศิริชัย พงษ์ศิริ. (2551). **การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทไทมอน อิน นิสิตเนตเวิร์ล จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม**

แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.